

גליון 277 | פרשת נח תשפ"ד

אז סוף

אוסף גליונות מבית צוף הוצאה לאור

קרח סנגור

פרקי חיים ותרומת מידותיו של הרב הגדול חסידא ופרישא **הגאון רבי לוי יצחק זצלה"ה** אב"ד זר"מ עיר ברדיטשוב ומחבר הספר "קדושת לוי"

את האלוקים התהלך נח

קווים לדמותו המיוחדת של **רבי נח צבי שטיינמן זצ"ל** אביו של מן רשכבה"ג בעל איילת השחר זצוק"ל ליום פטירתו – ד' מרחשון

כי חיים הם למוצאייהם

דברי חיזוק והדרכה בלימוד העיון מאת ראש הישיבה הגאון הגדול **רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א**

הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א תפקידו בשעה זו

הגאון רבי יונתן אבר שליט"א דרך העלייה ועבודת המידות בזמן מלחמה

הגאון רבי נתן דוטמן שליט"א ג' התבוננויות במצבינו

הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל שאלת גשמים ותפילה בעת צרה

הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א מאן דמשתדל באורייתא לא דחיל מפגעיו עלמא נטיר לעילא ונטיר לתתא

הגאון הרב יהושע סולומונס שליט"א החזית בשמים!

מים זכים
אבני דין
הפרשה המחיימת
לקראת
שבת
מלכתא

לדעת
שיעור דומש
על סיבת חסידות
בנתיבות
הפרשה
יעלת חן

תוספת
שבת
לשבתא נמיסא
בירור
הלכה
חומרת קצוה על הדף
277 גליון 277

חונן
לנער
מחשבות טובות
עומק הפשט
פניני הלכה

חננו
אלוהו
התבוננות
תורת המידות
ענייני
גג

ממגד
שיח אמונה
חשבתי דרכי
ועד ליל שבת

ממגד
שיח אמונה
חשבתי דרכי
ועד ליל שבת

תזכר עניינים

אוסף הפרשה

- 89** שיעור חומש
מאת הגאון הגדול
רבי חיים פיינשטיין שליט"א
- 91** בנתיבות הפרשה
הגאון רבי נחום קסטנר שליט"א
- 93** יעלת חן
הגה"צ יצחק שמואל גמזו שליט"א
- 95** מים זכים
משא ומתן ופילפול בנידונים
ערבים ונחמדים
- 97** אבני חן
ביאורים והערות בפרשת השבוע
- 101** הפרשה המחכימה
לקחים מעשיים ואקטואליים
מפרשת השבוע
- 103** מגלים עולמות
מהאור החיים הקדוש
- 105** לקראת שבת
לקט נבחר מתוך העלון
הנפלא של "דרשו"
- 111** קח סנגור
פרקי חיים ותרומת מידותיו
של הרב הגדול חסידא ופרישא
הגאון רבי לוי יצחק זצלה"ה
אב"ד ור"מ עיר ברדיטשוב
מחבר הספר "קדושת לוי"
גלב"ע כ"ה תשרי תק"ע
- 115** "את האלוקים התהלך נח"
ד' במרחשוון- יום הארצייט לפטירתו של
רבי נוח צבי שטיינמן זצ"ל
אביו של רב ישראל ופרשיו בעל האילת
השחר זי"ע.
נסינו להתחקות אחר דמותו המיוחדת
המקושרת לבית בריסק.
מה שנתן את הקשר המיוחד של
מרון הגרא"ל לבית בריסק.

אוסף ההלכה

- 61** עומק הפשט
דיוני הלכה אקטואליים
- 67** פניני הלכה
מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר
- 75** תוספת שבת
מעלת השבת וקדושתה
- 77** שמעתי עמיקתא
הלכות מצויות לזמן מלחמה
- 79** בירוד הלכה
בירורי הלכה אקטואליים
מתוך הסוגיות והפוסקים
- 83** מחשבה קצרה על הדף
תפיסות עומק על סדר הדף היומי
- 86** מבחני לדעת
מבחן בדף היומי, במשנה ברורה
ובחפץ חיים ואהבת חסד

אוסף הדעת

- 5** מומגד גרש ידחים
משלחנו של רבינו הגדול
מרון רשכבה"ג הגר"ג אדלשטיין זצוק"ל
- 7** שיח אמונה
משולחנו של מרון רשכבה"ג
בעל דרך אמונה זצוק"ל
- 19** חשבתי דרכי
נקודות אור במשנתו של
הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל
- 23** ועד ליל שבת
מאת הגאון הגדול
רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
- 25** כי ה' יים הם למצאיהם
מאת הגאון הגדול
רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
- 29** נחל אליהו
משיעורי הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א
- 35** התבוננות
משיעורי הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א
- 39** תורת המידות
הרה"ג רבי יונתן אבר שליט"א
- 41** עניניו גל
מאמרי עין לא ראתה
- 45** חנוך לנער
הרה"ג חנוך דרורי שליט"א
- 47** אמונה בין בתרי הפרשה
תובנותיו של
הרה"ג מרדכי דוד נויגרשל שליט"א
- 49** מחשבות טובות
מענה לבני הישיבות בנתיבי העליה
- 51** אז נדברו
מחשבות לבני הישיבות
- 57** מי באד
התחזקות באמונה ובעבודת ד'
- 59** מאמד האמונה
מאת אחד מגדולי תלמידי
החכמים שליט"א
- 60** הדרכות והנהגות
שקבלו כמה מתלמידי
מרון ראש הישיבה זצוק"ל

ברכות מאליפות

לידידנו היקר
חבר המערכת
ברוך הכישרון ורב המעש
הרה"ג רבי אליהו כימיגרופ שליט"א

מחבר הגיליון "בירור הלכה"
המברר ומלבן בעומק העיון
נידונים הלכתיים אקטואליים
מתוך הסוגיות והפוסקים
בטוב טעם ודעת
ובשפה ערוכה וברורה
לרגל הופעת גיליון 100
כה יתן ה' בו כח לעשות חיל
להעמיד הלכה ברורה על תילה
ולהרבות תורה והוראה בכלל ישראל

בברכה
הרב נתן פלדמן
וחברי המערכת

מערכת 'אוסף גיליונות'
9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט"א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט"א
הרב חיים וכסלר שליט"א
הרב משה הכהן שליט"א
הרב יוסף בן יהודה שליט"א
הרב עקיבא יוסף לוי שליט"א
הרב יוסף שלמה בייפוס שליט"א
הרב בנימין יודלביץ שליט"א
הרב אליעזר וייס שליט"א

מבית 'צוף'
הוצאה לאור

נתן פלדמן

אוסף גיליונות מופיע בסיוע
הילכתא- לדעת לחיות כהלכה

ניתן להעביר תרומות וכן לשלם עבור קניית גיליונות
"בעמדות נדרים פלוס" או "קהילות" בחיפוש קופת "אוסף גיליונות

"וכן בהעברה בנקאית לחשבון "הילכתא ע"ר
בנק מרכנתיל (17) סניף 734 מספר חשבון 85778
ניתן לקבל קבלה מוכרת במס לפי סעיף 46
על כל תרומה לאוסף גיליונות
(למעט תשלום על פרסום או קניית גיליונות)

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 03-7630543 מס' 1335
תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס' 9641

ניתן להצטרף לרשימת תפוצה לקבלת 'אוסף גיליונות' ושאר גיליונות במייל
יש לשלוח בקשת הצטרפות לכתובת המייל של ה'אוסף' ולפעול לפי ההנחיות

ממגד גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
 מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זצוקללה"ה

פרשת נח תשפ"ד (שנה ה') * גליון 153 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

"נת צרה היא ליעקב וממנה יושע"

דברים שנשא רבינו זללה"ה בעת ריבוי הצרות בשנת תשע"ו ל"פ, והנם נוגעים כעת לנו להעמיד ההשקפה הנכונה כיצד יש להתייחס לצרות הכלל, והחובה המוטלת בכפליים על כתפי יראי ה' ובני התורה להרבות בזכויות לטובת הכלל.

בתוך דברי רבינו ישנה התייחסות לחילוק הדרגות בין אברהם אבינו לנו, כנזכר ברש"י בפרשתנו, שנה צריך סעד לתומכו ואברהם א"צ סעד לתומכו, וע"ד זה ביאר רבינו את דרגות ההתחזקות ע"י היסורים.

יה"ד שנזכה כולנו - כל כלל ישראל - להתחזק ולשוב לאבינו שבשמים, ויגזור ה' פרצות עמו ולא נצטרך עוד ליסורים אחרים חלילה, ונגלה כבוד ה' לעיני כל בשר בפהרה בימינו אמן.

מה אשם לדעת אף יסורים לדעת

ומצינו עוד שאמרו חז"ל (ברכות ה, א) כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו בייסורים שנאמר וה' חפץ דכאו החלי, והיינו מי שהקב"ה חפץ בו ורוצה את טובתו, נותן לו הקב"ה יסורים כדי להעמידו על טהרתו, שיחזור בתשובה ויהיה קדוש.

ואמרו שם בגמרא "כול אפילו לא קיבלם מאהבה תלמוד לומר אם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת אף יסורים לדעת", והיינו רק מי שמקבל את הייסורים באהבה כמו קרבן, ומבין שהייסורים הם לטובתו, אז הייסורים מרוממים אותו ומועילים לו, זהו בכל יחיד ויחיד, וכך היא ההנהגה גם עם כלל ישראל, שהקב"ה חפץ בהם, ונותן להם יסורים כדי שיתרוממו ויהיו קדושים וטהורים.

על ידי היסורים באים לענוה

עוד מצינו שכתוב (ישעיה נז, טו) "מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח", היינו שהקב"ה שוכן עם מי שהוא עניו, ובחובות הלבבות (שער הכניעה פ"ב) הביא שמות רבים לענווה, ומהם דכא ושפל רוח, וצריך ביאור מהו ענין "דכא"? ונראה כי דכא היינו מי שמדוכא ביסורים, שעל ידי היסורים זוכה לענווה, וכפי שמצינו שמי שחי חיים טובים עלול להיכשל בגאוה, שנאמר (דברים ח) "פן תאכל ושבעת וגו' ורם לבבך", כך גם להיפך יסורים מביאים לידי ענווה, וזהו ענין דכא.

ואמרו בגמרא (סוטה ה"א) "ואת דכא ושפל רוח רב הונא ורב חסדא חד אמר איתי דכא וחד אמר את דכא", ופירש רש"י: "איתי דכא - אני מגביהו עד ששוכן אצלי והיינו אשכון את דכא. אני את דכא - אני מרכין שכינתי אצלו, ע"כ. וצריך ביאור מה החילוק בזה."

ונראה שהוא על דרך מה שנאמר בנח (בראשית ו, ט) "את האלקים התהלך נח", ופירש רש"י שם שבאברהם לא נאמר כן אלא האלקים אשר התהלכתי לפניו, משום שנח היה צריך סעד לתומכו, ואילו אברהם היה מתהלך בצדקו מאליו, ועל דרך זה יש לפרש את דכא, היינו שעל ידי הסייעתא דשמיא מגיע לענווה, ולא מספיק לו הייסורים לבד אלא צריך גם סייעתא דשמיא, ואיתי דכא היינו שעל ידי היסורים הוא עניו מאליו אף בלא סעד לתומכו.

חובת חיזוק כלל ישראל מוטלת עלינו

אנו רואים בתקופה הזאת שכלל ישראל נמצא ממש בסכנות, היו הרבה פיגועים רח"ל, ויחד עם זה יש הרבה ניסים גלויים של הצלה מהפיגועים, לא כל הניסים מפורסמים, ועל זה אנחנו מודים בתפילה "על נסיד שבכל יום עמנו", שיש ניסים נסתרים שלא יודעים מהם כמאמרם (נדה לא, א) שאין בעל הנס מכיר בנסו, ובחזק לארץ גם כן במקומות שיש יהודים מעמידים שמירה, והיו אסונות ופיגועים, זהו סימן שיש בשמים איזה קטרוג על כלל ישראל, ודורשים מאיתנו להתחזק ולהתקדש יותר, כמו שאמרו "זקפן המקום", שכלל ישראל יהיו יותר זקופים.

וכיצד עושים תשובה? על ידי ביקורת עצמית, לבדוק את עצמו אם הוא מתנהג כראוי או לא, אמנם האדם משוחד ואינו יכול לדעת לבד, אבל יש ספרי מוסר, אורחות צדיקים, מסילת ישרים, חובות הלבבות, שערי תשובה, ועוד ספרי מוסר רבים, וצריך לבדוק את עצמו האם ההנהגה שלי מתאימה עם ספרי המוסר או שאינה מתאימה, והאם אני מקיים את כל מה שכתוב בהם, ומי שאינו מקיים צריך לחזור בתשובה ולתקן את מעשיו, זהו החיוב של תשובה, ורק בזה יש כוח להעביר את רוע הגזירה.

והרי כל ישראל ערבים זה לזה, ממילא כולנו חייבים, מצד "ואהבת לרעך

שנאת האומות וקנאתם בדרגת עם ישראל

הנה בתקופה האחרונה "עת צרה היא ליעקב", היו אסונות ופיגועים רבים בארץ ישראל, וגם בחוץ לארץ, בכל מקום בעולם שיש יהודים היו פיגועים ורציחות רח"ל.

כלל ישראל בין האומות הם ככבשה אחת בין שבעים זאבים (אסתר רבה י"א) והלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב (ספרי בהעלותך), כך היא המציאות מכל הדורות, שאומות העולם שונאים את כלל ישראל, ושנאה זו קיימת כבר ממעמד הר סיני, כמו שאמרו (שבת פ"ט, ב) למה נקרא סיני שמשם ירדה שנאה לאומות.

ומצינו עוד בילקוט (במדבר תרפ"ט) שבשעה שנתן הקב"ה את התורה לישראל נתקנאו בהם אומות העולם, מפני מה זכו ישראל להתקרב יותר מהם, ורצו גם הם לזכות לקרבת אלקים, סתם פיהם הקב"ה ואמר להם הביאו לי ספר יוחסין שלכם כשם שבני מביאים שנאמר ויתילדו על משפחותם לבית אבותם, היינו שכלל ישראל יש להם מעלות ומידות טובות יותר מהאומות, שהם מיוחסים לבית אבותם, וכל משפחה יודעים למי הם מיוחסים, ואילו אומות העולם יש בהם זנות ותאוות, זהו ההבדל בין ישראל לאומות, ובהו נסתתמו טענותיהם.

אבל אחר כך כשבאו ישראל לשיטים והחלו לזנות עם בנות מואב, שמחו אומות העולם ואמרו "אותה העטרה שהיה בידם כבר היא נטולה מהם שווים הם לנו", היינו שכבר אין הבדל בין ישראל לאומות. מה עשה הקב"ה? "כשבאו לידי נפילה זקפן המקום, נגף המקום את כל מי שנתקלקל והעמידן על טהרתן". יש השגחה על כלל ישראל שיהיו קדושים וטהורים, וכשרואה הקב"ה שיש איזה תאוות ויצר הרע, מיד הוא זוקף ומנקה אותם בייסורים וגזירות כדי שישארו במדרגתם.

תכלית הגזרות להעמיד את ישראל על טהרתן

זוהי הסיבה שכלל ישראל סבל במשך כל הדורות צרות איומות, ונהרגו אלפים ורבבות מישראל, מה שלולי זה אי אפשר לתאר כמה היה מספר בני ישראל, שהרי עם ישראל אינו מתערב בין הגויים, ולפי החשבון מתמן תורה ועד עכשיו היו צריכים להיות מיליארדים של יהודים, כיון שאין נישואי תערובת כמו אצל האומות, ואף על כן מספר היהודים אינו גדול, מפני שהיו רדיפות ורציחות, ורבים נהרגו על קידוש השם, פעמים שהיו הגזירות לעבור על דת כמו שאמרו במדרש (ויקרא רבה לב, א) מה לך יוצא ליסקל על שמלתי את בני מה לך יוצא לישרף על ששמרתי את השבת, ופעמים שהיו גזירות סתם בלי לעבור על דת. בדור האחרון כבר לא היו גזירות שמד לעבור על דת, ואמר מו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל כי זהו מפני שיש כאלה שלא היו עומדים בניסיון, לכן מן השמים לא נתנו ניסיונות כאלו, ובשואה גם כן לא היו גזירות שמד, ואפילו מי שהתחזה לנצרי לא הועיל לו, וחקרו ודרשו כמה דורות למעלה אם הוא יהודי - להשמיד רח"ל.

ומה הסיבה לגזירות הללו, הרי אמרו חז"ל (שבת נה, א) אין מיתה בלא חטא ואין ייסורים בלא עוון, מרן הגרא"מ שך זצ"ל כבר דיבר פעם בענין השואה ואמר ששום דבר אינו במקרה, והכל בחשבון ובהשגחה מן השמים, בתקופה שלפני השואה לא היו הרבה בני תורה, ולא היה כמו בזמנינו שנתרבו בני התורה עד כדי כך שמי שאינו בן תורה קשה לו לעשות שידוכים, ואילו אז היה להיפך, ומתוך שש עשרה מיליון יהודים לא היה אחוז גדול של בני תורה, ולא היו הרבה ישיבות, תנועת ההשכלה הפילה חללים רבים, והיו מסיתים ומדיחים להשקפות ודעות כפריניות.

כל הגזירות והצרות היו בהשגחה על כלל ישראל להעמידו על טהרתו.

תעשה, וכן המצוות מדברי הנביאים, ומצוות דרבנן שהן חמורות יותר כמו שביאר רבינו יונה בתחילת השער השלישי, על כל זה מבקשים שכלל ישראל יזכו לתשובה שלמה, וכן "סלח לנו" מבקשים בלשון רבים עבור כל כלל ישראל שיזכו לסליחה ומחילה.

ובאמת יש בזה עוד ענין, שהוא מדרגה גבוהה מאד, לבקש על כלל ישראל למען כבוד שמים, וכפי שמבקשים "עשה למען כבוד שמך", שכל תכלית הבריאה היא לכבוד שמים כדאיתא בסוף פרקי אבות, וכל הנהגת הקב"ה עם הברואים היא לכבוד שמים, עונשים מוסיפים כבוד שמים, לא בתור נקמה, אלא שזה מביא לתיקון המעשים, ושכר בודאי מוסיף כבוד שמים, כל הצלחה בתורה מוסיפה כבוד שמים.

הקב"ה יעזור שתהיה סייעתא דשמיא לכל אחד ואחד מאיתנו וגם אני בכלל שנזכה להתחזק בכל מה שצריך חיזוק בסייעתא דשמיא!

כמוך", לתת זכויות לכלל ישראל, וגם אלו הרחוקים מתורה, שרובם שוגגים, והם בבחינת תינוקות שנשבו, עלינו לתת להם זכויות, שהתורה תעמוד לזכותם.

[בהזדמנות אחרת אמר רבינו: יש הרבה דברים הצריכים חיזוק, והחיזוק של בני התורה מזכה את כל הציבור, שכל ישראל ערבים זה בזה (סנהדרין כז ב) וגם כולם מזכים זה את זה כמו שאמרו חז"ל (ויקרא רבה ל"ב) בארבעה מינים שבלולב 'יבואו אלו ויכפרו על אלו', וכל הציבור זוכים בשביל בעלי המדרגה.]

לבקש על תשובת ומחילת כל כלל ישראל

אנו מבקשים בתפילה "השיבנו אבינו לתורתך" בלשון רבים, על כלל ישראל, כל מי שזקוק לחיזוק בתורה, וכן "וקרבנו לעבודתך" על כל מי שזקוק לחיזוק בעבודה, "והחזירנו בתשובה שלמה לפניך", על כל מי שצריך לחזור בתשובה, לא רק בתורה ועבודה, אלא בכל תר"ג מצוות, רמ"ח מצוות עשה וש"ס לא

'תרה הוליד את אברהם'

כח העמידה בניסיונות - ירושה לישראל מאברהם אבינו

כתוב בספרים שכל כלל ישראל ירשו את הכוחות של אברהם אבינו, ויש לנו כוחות של מסירות נפש על האמונה, כמו שהיה הרבה דורות מסירות נפש ממש, וב"ה היום אין לנו ניסיונות כאלה, אבל היו פעם ניסיונות כאלה של מסירות נפש של יהרג ואל יעבור.

והיו יהודים שמסרו נפשם אפילו לפני משורת הדין, כמו שאמרו במדרש (ויקרא רבה לבא) מה לך יוצא ליסקל על שמלתי את בני, מה לך יוצא לישרף על שמרתתי את השבת וכו', ובמכילתא (יתרו ו) מה לך יוצא לישרף על שקראתי בתורה וכו', והיינו מסירות נפש גם על קיום מצוות עשה, למרות שאין חיוב ייחודי ואל יעבור בשב ואל תעשה [כמו שכתבו הרמב"ן הרשב"א והר"ן בשבת דף מ"ט], הם מסרו נפש לפני משורת הדין, יותר מן החיוב. וכן רבי עקיבא ורבי חנינא בן תרדיון, עסקו בתורה והקילו קהילות ברבים (כדאיתא ברכות סא, ב, ע"ז יח, א) ומסרו נפש על לימוד התורה, למרות שביטול תורה הוא שב ואל תעשה ואין בזה חיוב ייחודי ואל יעבור, [והביא רבינו בזה מדברי הכסף משנה (פ"ה מיסודי התורה ה"ד) בשם הנימוקי יוסף ואכמ"ל]. והכח לזה בא מאברהם אבינו.

והגר"ח מוואלוז'ין ברוח חיים על פרקי אבות (הג, עמד על שינוי הלשון במשניות שם, שבתחילה כתוב עשרה דורות מנה ועד אברהם שכל הדורות היו מכהיטין ובאין וכו', ומוזכר אברהם סתם ולא כתוב "אבינו", ומיד אחר כך כתוב עשרה ניסיונות נתנסה אברהם אבינו, וצריך ביאור למה בזה כן הזכיר אבינו.

וביאר הרוח חיים "ירצה בזה על פי מה שכתוב (משלי כז) מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו, כי כמה מידות שהצדיק טרח ויגע להשיגם, לבניו אחריו המה כטבע מוטבע, ובקצת יגיעה יגיעו לזה. כמו שנראה בחוש שרבים מעמי ארץ מהיהודים, מוסרים עצמם על קידוש השם, והוא מוטבע בנו מאבינו אברהם שמסר נפשו לאור כשדים על אמונתו, וכן כל העשרה ניסיונות היו להישיר הדרך לפנינו".

ומטעם זה לגבי הניסיונות מוזכר אברהם "אבינו", כי בזה נתן את הכח לנו בניו אחריו לעמוד בכל הניסיונות, וממנו קיבל כלל ישראל בכל הדורות את הכוחות של מסירות נפש, וכן שאר כל הניסיונות שאברהם אבינו עמד בהם, גם לנו יש את הכוחות לעמוד בהם, וזהו תורשתיות, שירשנו מאבותינו את הכוח לעמוד בניסיונות, מאברהם אבינו, מיצחק אבינו, ומיעקב אבינו, אין קורין אבות אלא לשלושה (ברכות טז, ב), והם האבות היסודות של כלל ישראל.

זוך המידות - ירושה לנו מאבותינו

ובתפילה אנו אומרים "וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם", הגאולה היא בגלל חסדי אבות, שהקב"ה זוכר את מה שהאבות עשו, חסדי אבות, ומביא גואל לבני בניהם בזכות האבות, שגם לנו יש את מעלת האבות, ובזכות זה נזכה להיגאל, כפי שמזכירים בפיוט "בגלל אבות תושיע בנים ותביא גאולה לבני בניהם", והיינו מפני שיש לנו את זכות האבות, וכפי שביאר מו"ר הגר"א דסלר זצ"ל שזכות אבות היא לשון זכות אבות, שיש בעם ישראל את זכות המעלות של האבות, הזוך והטהרה של האבות קיימים בכלל ישראל.

ובפרט מידות טובות, המידות הטובות של כלל ישראל הם מכוח האבות, וזה טבע תורשתי שקיים בכלל ישראל, כמו שאמרו (יבמות עט, א) שלושה סימנים יש באומה זו: רחמינים ביישנים וגומלי חסדים, אלו הם סימני ישראל, המידות הטובות שירשנו מאבותינו.

ושאלתי פעם אדם שיש לו קשרים כלכליים גדולים בעולם ונוסע להרבה ארצות,

לאמריקה ורוסיה ועוד, ומסתובב ונפגש עם יהודים וגויים, האם הוא רואה הבדל בין יהודים לגויים? - אפילו יהודי שאינו שומר תורה ומצוות, אבל הוא יהודי, וכאומרם (סנהדרין מד, א) ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא, ולעומת זה גוי, האם יש הבדל ביניהם? ואמר לי שבוודאי ניכר הבדל, והם אופי אחר לגמרי.

ודבר זה בא לידי ביטוי למשל כשיש יהודי בעולם שכואב לו וסובל צרות, ויש עוד יהודי במקום אחר שאינו מכירו כלל, ונמצא רחוק ממנו אלפי פרסאות, אם ישמע היהודי שם על אחיו היהודי ממרחקים ששרוי בצער, גם הוא יצטער עימו, וישתדל לבוא לעזרתו כפי יכולתו. כך המציאות וזהו טבע כלל ישראל, אבל בגויים אין טבע כזה, רק כלל ישראל, הטבע של יהודי הוא טבע אחר.

גר שנתגייר מקבל את טבעם ומעלותיהם של ישראל

וגם גוי שמתגייר, משתנה טבעו, ומקבל את המידות הטובות של כלל ישראל, כמו שמצינו בגמרא (שבת לא, א) במעשה עם הגר שרצה להתגייר, ובה לשמאי ולהלל וביקש לדעת את כל התורה על רגל אחת, ויש לפרש כי הוא רצה לדעת בקיצור ובתמצית דברים, על רגל אחת, מה ירויח אם הוא יתגייר, הרי עכשיו הוא גוי ויש לו שבע מצוות בני נח, ואם יקיים מצוות אלו המוטלות עליו יהיה מחסידי אומות העולם ויזכה לעולם הבא, ומה הרווח אם יתגייר ויקבל עליו תרי"ג מצוות, מה ההבדל בינו ובין יהודי, ומה ירויח בגיירות.

ועל כך השיבו הלל ואמר לו: "דעלך שני לחברך לא תעביד", היינו שבגירות תקבל נשמה יהודית, וישתנה טבעך, שלא תהיה מסוגל לעשות לשני את מה ששנוא עליך, מה שאכפת לך ואינך רוצה שיעשו לך, לא תעשה לחברך, כי תרגיש בצער ובכאבו של השני, וזהו תמצית ההבדל בין גוי ליהודי, שכל זמן שאתה גוי אין אתה מרגיש כשכואב לשני, וכשתתגייר ישתנה הטבע, ותרגיש את השני!

זהו הטבע המיוחד של כלל ישראל, טבע אחר לגמרי, שקיבלנו בירושה מהאבות הקדושים מידות טובות, ומסירות נפש בשמחה, כמו שידוע על גר הצדק שהיה בזמן הגר"א, הגרף פוטצקי, שמסר נפשו ונשרף על קידוש השם, והלך בשמחה לקדש את השם כפי שמסופר, קידוש השם עם שמחה. זהו הטבע של כלל ישראל.

מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי

כל זה נוגע לנו, לדעת שיש לכל אחד מאיתנו את מעלות האבות, האופי המידות הטובות של האבות, ובידינו להיות גם כן דומים לאבות כמו שכבר אמרו חז"ל (תד"ר פכ"ה) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב, ולכאורה ייפלא, וכי שייך להגיע להשגות הגדולות ולמדרגות שזכו האבות הקדושים?

וביאר מו"ר הגר"א דסלר זצ"ל במכתב מאליהו (ח"ג עמ' 481) כי אמנם הקדושה אינה אותה קדושה, וההשגות אינם אותם השגות, אבל "המעשים" יכולים להיות כמעשי האבות, מסירות נפש ומעשים טובים כמו האבות, וכפי שרואים באמת יהודים שעושים מעשים טובים, עם מסירות נפש למעשים טובים, כך הטבע של כלל ישראל.

וזהו שחייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, כל אחד צריך להשתדל שהמעשים יהיו כל כך מעשים טובים כמו האבות, ובמעשים זה שייך, לעשות מעשים טובים וגמילות חסדים, כלל ישראל גומלי חסדים, ושייך אפילו מסירות נפש, כמו שהיה בכל הדורות.

אשרינו מה טוב חלקינו שאנו בני אברהם יצחק ויעקב ויש לנו את המעלות שלהם, יש לנו שולחן ערוך ויש לנו ספרי מוסר, ואנו יכולים להיות בשלמות כמו שצריך...

0534103168 תדריטויטוט

בס"ד, עלון מספר 27 < ענייני עת מלחמה > מר חשון תשפ"ד

פנינים וניצוצי אור המתחדשים ובאים מפיו ומשולחנו של רשכבה"ג מרן שר התורה רבינו חיים קניבסקי זצוק"ל

בפצותי שיח

דבר המערכת

עומדים אנו בתקופה קשה לעם ישראל, כאשר ביום שבת קודש-שמחת תורה, נהפך לאבל מחוליו, בהירצחם של למעלה מאלף מאחינו בית ישראל בידי בני עולה, ומנשאינו נשאו ראש, וכבר היה רגיל ושגור בפיו של הרב זיע"א, מאמר חז"ל 'אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל', ובודאי כאשר נעשתה כזאת בישראל הרי זה דורש מעמנו חשבון הנפש הדק היטב כל אחד לעצמו, ולב יודע מרת נפשו.

בכל המצבים מעין אלו, דעתו של הרב זצ"ל היתה ברורה כשמש בצהריים: ללמוד וללמוד וללמוד, 'תורה מגנא ומצלא' (סוטה כ"א א'), שהתורה בכוחה להגן מכל פגע רע, ואדרבה רק ההתחזקות בלימוד התורה והתמדתה, יביא את הישועה לעם ישראל, בודאי שגם מחלק התפילה לא היה הרב מרפה מלעורר כסדר, וישועת ה' כהרף עין.

בגליון זה הבאנו הרבה מדברי הרב בעתות מלחמה, הוראות והנהגות, עובדות ומעשי הוד, גם ממרנא החזו"א ובעל הקה"י זללה"ה, דברים נפלאים אשר הם בגדר צו השעה, כולל דברים נדירים שנשא הרב זצ"ל בעצמו באחד הזמנים.

חלק בלתי נפרד שאופף כל אדם שנחשף לידיעות המסעירות, הוא הדאגה והפחד, ועל כן הבאנו במדור מיוחד את דברי הרב הנוקבים בספרו 'ארחות ישר' ערך 'פחד ודאגה', שם בדברים קצרים בירר הרב היטב, את הצורך למגר כל פחד ודאגה, אם אינם באים כפחד על חטאים ודברים הטעונים תיקון.

יריעה נרחבת עם עובדות מפעימות נפרסת במדור 'שיח מלחמה', המאגד מכתבי, מאמרי והנהגות הרב זצ"ל בעיתות מלחמה, המלמדנו שקיעות בתורה, אמונה ובטחון, כח התורה להגן ולמושיע וזכות תורתו שהגנה על הדור, כשבתוך הדברים הובאה עדותו מפי הכתב של בנו הגר"ש שליט"א המתארת את השקיעות בתורה שלא הבחין בין רעם הפצצה לרעם העננים, וכשראה טנק הדבר רק עורר אותו לדון בדיניו והלכותיו. ואנו, גם אם אין אנו בקיאים בדיני טומאה וטהרה של טנק, וגם אם אנו יודעים להבחין בין קול של יירוט לבין רעם, עדיין נלמד מעט מדרכיו של הרב, על מיעוט העסק במצב לפרטיו, ובמקום זאת נעסוק בתורתנו - אומנתנו, והלואי ונזכה.

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה, העומדים בין בים ובין ביבשה, המקום ירחם עליהם, ויוציאם מצרה לרוחה, ומאפילה לאורה, ומשעבדו לגאולה, השתא בעגלא ובזמן קריב ונאמר אמן.

המערכת

שיח מלחמה

מכתבי מאמרי והנהגות הרב זצ"ל בעיתות מלחמה

דברים נדירים שאמר הרב זצ"ל בעת מלחמה

בשנת תשע"ו, היה מצב מתוח כאן בארץ הקודש, ובשיעור שמסר הרב זצ"ל ביארכייט של מרן החזו"א בחודש חשון, הוסיף באופן חריג, מילים בודדות על המצב, וכה היו דבריו: 'העצה היחידה להכניע ולהנצל מן הגויים הוא רק בכח עסק התורה כמשי"כ בזה"ק בשלח (נ"ח א') לית מילה בעלמא דיתבר חיליהון דעמין גויים בר בשעתא דישראל מתעסקין באורייתא דכל זמן דישראל מתעסקין באורייתא ימינא אתתקף ואתבר חילא ותוקפא דגויים, יה"ר שנזכה למוצאי שביעית בן דוד בא'.

העיר שמוקפת בדפי גמרא

ידוע ומפורסם מכתבו של הרב זצ"ל, שהתפרסם בשנת תשע"ג, וכה היה לשונו, בכתב יד קדשו: 'בעה"ד כסלו תשע"ג, כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו

בשעת הדחק (ברכות ט' א') ור"ש ס"ל בספרי עקב סי' ל"ח אין זה קידוש ה' שדברי צדיקים קיימין בחייהו ובטלין לאחר מיתתו (ולא יתכן כן) וא"כ כשהחזון איש זצ"ל אמר שבבני ברק לא יהי' פצצות כמו שהעיד הגה"צ רא"צ טורצין זצ"ל בודאי יתקיים גם היום ואין לפחד כלל, חיים קניבסקי'.

הוראתו זו של הרב זצ"ל היתה שגורה על לשונו שנים ארוכות, בכל המלחמות שהתרחשו בארץ ישראל, הרב עמד על כך, כי הבטחתו של החזו"א חופפת את העיר,

הרב זצ"ל בקריאת תהלים

המשך בעמוד 4

שיחת התלמידים

עדויות מהקודש פנימה, מבאי ביתו ותלמידיו של הרב זצוק"ל

מעשי רב, שביבים, פנינים ועובדות, שנמסרו לעלון 'שיח אמונה'

על ידי תלמידיו של הרב זצוק"ל, הגאון רבי **שבה צבי רוזנבלט** שליט"א, רבה של העיר בני ברק

"לא זכינו לגעת בדרכיו"

כשעומדים להספיד את רבינו הקדוש זצ"ל תופס אותנו פחד, ונראה כחוצפה לעמוד ולהספיד את רבינו הקדוש שדרכו רחוקה מדרכיו, לא זכינו לגעת בדרכיו, ואין לנו מושג בו, לא הניח מקרא משנה ברייתא גמרא, את הכל למד, ולא רק למד את כל התורה אלא גם ידע הכל, כמו שכתוב על ר"י בן זכאי [סוטה כח]. שלא הניח מקרא משנה גמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה וכו'. אמנם חייבים ע"פ הלכה להספיד ולעורר את הציבור ללמוד מדרכיו הגדולים.

אם היו שואלים את רבינו זצ"ל מה להספיד אותו היה אומר -

הגר"ש רוזנבלט בסוכת הרב זצ"ל

המשך בעמוד 2

שיחת התלמידים

לקחת ד' מינים מחדרו, והוא יושב ולומד שם, וכל הרעש וההמולה אינם נוגעים לו, לא נמצא שם בכלל, הוא נמצא עם התורה, רבע שעה חיכיתי

לידו כדי להתייעץ איתו ולא שם לב שאני שם, עד שאמרו לו. פעם באסיפה של רבנים נכנסו לחדר ורבינו המשיך ללמוד עד שיסיימו להתארגן, ולא שם לב לכל מה שמסביבו, אחרי רבע שעה התנער ושאל, מה רוצים כאן? אמרו לו את הענין ובקשו ממנו לסגור לו את הגמרא, רבינו ביקש! תנו לי לגמור עד המשנה! בכאלו תחנונים, כמו תינוק שלוקחים לו ממתק, עד המשנה! עד המשנה! קשה להעביר את ההרגשה שהרגשנו מהבקשה שלו תנו לי עד המשנה, כזו תאוה וצימאון לידיעת התורה. ולא רק צימאון לשינון ולימוד שטחי, אלא ללימוד עיוני עם עמקות, זהו תורה לשמה.

הגרש"צ רזנבלט בשמחת חג בסוכת הרב צ"ל

ומרחקתו מן החטא, ומקרבתו לידי זכות, ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה' המשנה הזו מתארת את רבינו ר' חיים צ"ל, הכל היה אצלו, התנא

מאשר כל הנהגה והנהגה שהיה אצל רבינו, כל מה שזכה זכה מכוח התורה. היה לו ספר שכתב בו פסקי הלכות מהחזו"א, והוא שמר עליו מכל משמר, היה נעול בארון והמפתח היה אצלו בכיס, זכיתי שכמה פעמים הראה לי הלכות לי משם, פעם הראה לי הלכה מחודשת, ואמר לי, א"א לסמוך על זה למעשה, כי כתבתי את זה אחרי פטירת החזו"א, ולכן אני לא יכול לקחת אחריות על זה, בחייו של החזו"א לא כתבתי כי לא חשבתי

שהחיים במחיצת החזו"א יגמרו פעם, כי חיינו עמו כ"כ בטבעיות, ואחרי הפטירה הרגשתי את החסר של החזו"א, ואז רשמתי את ההלכות שבספר. וכך אנחנו מרגישים עכשיו אחרי פטירת רבינו את החסר שלו, כשהיינו במחיצתו הרגשנו כאיש אל רעהו, והאמת שהוא היה מלאך.

דוגמא לצימאון שלו לתורה, כשנסעו לחו"ל להתפלל בקברי צדיקים, ורבינו שלח פתק עם בקשה, מה הוא כתב שם? שהוא מבקש שיתפללו

עליו 'לדעת את כל התורה כולה', כמה שהוא כבר למד וכמה שהוא ידע הוא שאף ללמוד עוד, הוא חי את הלשמה וחי כל הזמן בשאיפות עם צימאון לדעת את התורה, תנו לי עד המשנה! והצימאון הזה הוא תורה לשמה, ולכן הוא זכה לכל מה שכתוב במשנה, זכה לכל העולם כולו כדאי הוא לו, כל העולם מפרשים 'כל

הרב צ"ל בעשיית פרוחבול קמיה הגרש"צ רזנבלט

הדורות הקודמים נבראו בשבילי', נקרא ריע אהוב, אהב את המקום, אהב את הבריות,

פעם הייתי בברית בלדרמן שתוכננה לאחרי מנחה, ורבינו התאחר בכשעה מלהיכנס לברית. אח"כ סיפר לי נאמן ביתו הרב ישעיה אפשטיין את סיבת העיכוב, וכך סיפר, אחרי מנחה אמרתי לרבינו שצריך ללכת לברית, אמר לי 'רק רגע, אני רוצה לעלות הביתה לעיין בירושלמי', ורק אחרי שעיין בערך כשעה הלך לברית, ואפילו שידע שמחכים לו, הוא לא היה מסוגל ללכת לברית בלי לעיין במה שנתעורר לו, זה נקרא לימוד מתוך עמל ויגיעה, וזהו צימאון לתורה. וידוע שכשלא הרגיש טוב, הביאו לו גמ', ומיד הרגיש יותר טוב.

כל מה שזכה זכה מכוח התורה

הברייתא אומרת באבות [ו, א] 'רבי מאיר אומר, כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדאי הוא לו,

נקרא ריע, אהוב, אהב את המקום, אהב את הבריות, ומלבשתו ענוה ויראה, ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן,

ולא שייך לדרוש כן ממפעלים כי הם לא יכולים לבצע את זה. שאלתי אותו האם לוותר? והוא אמר, לא! והגם שבהתחלה יש קשיים אבל אח"כ זה ילך, ולא וויתר על שום דבר הלכתי, על שום הידור, וכך היה שהצלחנו בס"ד להכניס את ההידורים של רבינו זצ"ל.

עוד איתא במשנה 'ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה', כמה אנשים דברו איתו! מי לא? וכל אחד הרגיש אצלו כבן יחיד.

עוד כתוב במשנה [שם] 'ומגלין לו רזי תורה ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק', רואים את זה בחיבורו העצום דרך אמונה, בעמקות ובהיקף של כל ביאור ההלכה, וכן

בשאר ספריו בהם ניגש לסוגיא בצורה בריאה ובהבנה ברורה.

והנה הגם שנחסרה עכשיו הרבה תורה לשמה בעולם, מ"מ אנחנו לא בדרגה של להיות שקועים בלימוד ולקבל אהבת התורה וצמאון לתורה מיד בדרגה שלו, וגם לא בדרגה של ללמוד עכשיו שבע דפים ליום, כי זה יהיה לימוד שטחי שיגרום לשכחת התורה, אלא השאיפה צריכה להיות, כמו שרבינו זצ"ל אמר לאותו אדם שפעם אמר לו שהפעולה שהרב עשה זה עזרה לזכות הרבים, ואמר לו רבינו, 'אני רוצה ללמוד תורה'. כך אנחנו צריכים לשאוף כל אחד לפי דרגתו שלא להיות עם הארץ, ולהוסיף לעלות בדרגות באהבת התורה, בלימוד התורה, ולהוסיף לימוד בעמל עם שקיעות בתורה ועם הלשמה של התורה, שזה לשם ידיעת התורה, וכן להתחזק ביראת שמים ודקדוק הלכה. גם צריכים להתחזק שלא ללמוד תורה לקיים מצוות ולהתפלל 'במלומדה' כדי לכפר על העונש של הפלא ופלא.

וכמו שבחינו רבינו דיבר רבות על ביאת משיח הוא יהיה מליץ יושר שכבר יבוא משיח במהרה, ובלע המוות לנצח.

ישר כח לספר 'אריד בשיחי' ספר ההספדים על מרן שר התורה זללה"ה

הרב זצוק"ל בביקור חולים בבית הגרש"צ רוזנבלט שליט"א

"מה פתאום שיחכו לי"

'ומלבשתו ענוה'. הענווה שלו היתה שם דבר, שאלו את החזו"א האם הסיפורים על הענווה של רעק"א אמתת? אמר לא יודע, אבל לפי הגדלות של בתורה נראה שהסיפורים נכונים. וכך היה אצלו רבינו זצ"ל, פעם שאלו אותו האם את 'ה' אלקיכם אמת' אפשר לשמוע רק בסוף ק"ש או גם באמצע ק"ש? והוא אמר, אני חושש שאפשר רק אחרי ק"ש ולא באמצע, ולכן אני אומר א-ל מלך נאמן, וגם ממחר כדי להספיק לסיים לפני

שהחזן אומר 'ה' אלקיכם אמת! אמרו

לו, הרי מחכים לרב בסוף ק"ש, אמר, מה פתאום שיחכו לי! אפילו לא חשב על אפשרות כזו שמחכים לו. הענווה קשורה לתורה, כמה שיש יותר תורה כך יש יותר ענווה.

עוד כתוב במשנה 'ומלבשתו יראה', היראה זה דקדוק הדין שלו על קלות כבחמורות, לדוגמא, הוא לא רצה להשתמש בגשר שבנו עבורו בצאתו מלדרמן כל זמן שלא היו שם שני פתחים, כי מצווה לצאת בפתח אחר מהפתח שנכנסו בו. בכל הנהגה שכתובה חיפש לנהוג את הלכתחילה ממש, וק"ו בחמורות, בברכת החודש מבקשים 'חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים', ויש לשאול מה פשר הכפילו בבקשה ליראת שמים. ויש לפרש ש'אהבת' הולך גם על יראת שמים, וכאילו כתוב 'חיים שתהיה בנו אהבת יראת שמים', וזה היה רבינו זצ"ל שחיפש את דקדוק ההלכה שבכל דבר מתוך אהבת יראת שמים.

'אני רוצה ללמוד תורה'

שאלתי אותו שאלות מסוימות בכשרות, והוא אמר לעשות הידורים מיוחדים בשחיטה ובעוד דברים, ואנשי המקצוע אמרו שזה לא מעשי

חזון שיח

מתורת מרן החזו"א זללה"ה בעניני מלחמה

יכולת לצבור מותר ליחיד לצאת רק כשברי לו שלא יוכל להועיל ולהציל, ולמעשה אין אדם יודע שמא יוכל להציל, והא דאמרינן חיין קודמין נאמר רק בודאי סכנה, אבל בחשש סכנה אפי" בחשש גדול נאמר כל המקיים בעצמו כן כו' (ב"מ ל"ג א) והרבה תלוי בבטחון של כאו"א (רי"א וולף ז"ל, ומרן נשאל ע"ז בזמן המלחמה בא"י בשנת תש"ח אם ראוי לברוח לאמריקה, ועי' במ"ב סי' תקע"ד סק"ג ובשעה"צ שם).

קונטרס הזכרונות סימן מ"ו סעיף ד', ועיין קריינא דאיגרתא ח"א, מכתב ק"א

אמירת פרק צ"א - 'יושב בסתר' - בשעת מלחמה

בשעת ההפגזות בירושלים בשנת תש"ח, כתב החזו"א בתשובה לאחד שככל הנראה חשש, וכתב לו בזה"ל: **תהא רגיל בשיר של פגעים, יעויין שבועות ט"ו, עכ"ל, והיינו, פרק צ"א בתהילים - 'יושב בסתר' - כמבואר ברש"י שם ד"ה ושיר, ע"ש.**

קובץ אגרות, ח"א, מכתב ר"ד

האם מותר ליחיד לצאת מן הארץ בשעת מלחמה

כתב הרב ברשימותיו בכת"ק:

יחיד המסוכן בא"י מותר לצאת לחו"ל וכן צבור המסוכנים, אבל כשאין

שיח מלחמה

אתה לא רואה פה טנקים וכו' ואיך לא תפחד, השיב לו זללה"ה כשאני רואה טנק אני מסתפק מה דינו לענין מזוזה ומה דינו לענין קבלת טומאה והתחיל למנות לו את צדדי הספק ע"פ הרמב"ם בסדר טהרה.

'אתה לא ראוי לשום דבר שבעולם רק לשבת וללמוד'

גם סיפר הגרי"ש שליט"א: 'כשהיה אאמו"ר בערך בן י"ג, היתה מלחמת העולם השניה וכמוכן כל העולם כולו היו שרויים בפחד נורא לא ידעו מה ילד יום ואאמו"ר ואאזמו"ר והחזו"א וכל המשפחה היו פה בא"י בב"ב, ולאחד הדודים של המשפחה היה רדיו שיכלו להתעדכן מה המצב בעולם, והנה יום אחד אאזמו"ר מרן הקה"י זללה"ה שלח את אאמו"ר זצ"ל לילך אל הדוד ההוא ולשמוע מה נעשה בעולם, וכשחזר שאלו מה שמעת, השיב הנער הקדוש שמעתי שהגרמנים נלחמים עם הרוסים ואחד מהם מתחזק על חבריו ומנצח, שאלו אביו מי מנצח את מי, השיב לו, את זה אני כבר לא יודע, ענה לו אביו ז"ל אני רואה שאתה לא ראוי לשום דבר שבעולם רק לשבת וללמוד.'

הרב שאל: 'האם זה היה בתוך העירוב או מחוץ לעירוב?'

מעשה נורא, סיפר הגרי"ב כהן שליט"א, מתלמידי הרב זצ"ל: 'מעשה שהיה בזמן המלחמה ההיא (המפרץ), באחת מלילי שבתות פגע טיל ברח' יונה ברמת גן (הרחוב הראשון בגבול ר"ג-ב"ב), וראו מביתי את האש שנעשתה מהפגיעה של הטיל, ואת האורות של המכבי אש והמשטרה, ואפ"ל שמעו את הרמקולים של כוחות ההצלה, והיה נראה קרוב מאד לביתי, ובשבת בבוקר התפללתי בנין בלדרמן, ואמרתי להרב שהלילה נפל טיל לא רחוק מביתי, וראו את האש ושמעו את הרמקולים, והיה נשמע ממני כאלו אמרתי שהטיל נפל בב"ב, הרב שאל: 'האם זה היה בתוך העירוב או מחוץ לעירוב?', השבתי שאיני יודע, אבל מדברי הרב יהיה ראייה שהעירוב העירוני כשר, והרי הרב ס"ל שאסור לטלטל בעירוב העירוני, אמר הרב: 'נו, הרי תוס' אומר שיש כמה פסולים בעירוב שהם מדרבנו, וא"כ זה מציל מדאורייתא, לאחמ"כ הלכתי לראות, האם זה בתוך העירוב או מחוץ לעירוב, וראה זה פלא, ראיתי שהעירוב העירוני הוא באמצע רח' ר' יהודה הנשיא, בנין אחד לפני לפני רח' יונה, שם עבר העירוב, ורח' יונה זה הרחוב הראשון מיד לאחר העירוב של ב"ב, ויהי לפלא!'

'אגב, באותה העת סיפרו שאחר שנפל הטיל בא מפקד המשטרה למקום נפילת הטיל, והשאלה הראשונה ששאל את פיקודי, היא: האם כאן זה בני ברק?, שהיה חשוב לו מאד לשמוע שנפל טיל בב"ב, כיון שדברי הרב בקשר לב"ב התפרסם גם בקרב הציבור הרחוק, ורצה המפקד לתפוס את הרב שלא התקיימו דבריו, אבל לא עלתה בידו שלא נפל מדברי איש האלקים דבר.'

אם תלמידי חכמים יוצאים למלחמת מצוה, ותורה מגנא ומצלא

כתב הרב, וז"ל: עין בדרך אמונה שכתבנו שנראה מדברי הרב שאין תלמידי חכמים יוצאין למלחמה והבאנו מגמרא דנדרים מפני מה נענש אברהם אבינו מפני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים להוליכן למלחמה, ושם אמרין 'יורק את חניכיו' שהוריקן בתורה, פרש הר"ן בפרוש ב' שהוריקן מן התורה ועשה בהן אנגריא, ובתנחומא מטות סימן ג' אלף למטה אלף למטה י"ב אלף חלוצי צבא וי"ב אלף לתפלה ובמדרש איתא (אינו זוכר כעת מקומו) שדור כשהיה שולח למלחמה היה מושיב כנגדן ללמד תורה שבזכות התורה יצלו, ובמכות י' א' 'עמדות היו רגלינו בשעריך ירושלים' מי גלם לרגלינו שעמדו במלחמה שערי ירושלים שהיו עוסקים

ואין לערער אחריה, הרב ראה בכך הבטחה, שתמשיך להתממש, ופעם אף הסביר זאת כך: 'כמו שנאמר בנביא מלכים (ב' ו, י"ז) 'וַיִּתְּפֹלֵל אֱלִישָׁע וַיֹּאמֶר ה' פֶּקֶח-נָא אֶת-עֵינָיו וַיִּרְאֶה וַיִּפְקַח ה' אֶת-עֵינָיו הַנֶּעֱר וַיִּרְא וַהֲנֶה הָהָר מְלֵא סוּסִים וַרְכָב אֲשֶׁר סָבִיב אֱלִישָׁע, כך הדבר הוא בבני ברק, אם היו רואים האנשים כמה דפי גמרא מקיפים את בני ברק, לא היו פוחדים אלא בוטחים בזכות התורה שיש לה'.

מעולם לא שאל מה המצב הבטחוני

כתב בנו של הרב זצ"ל, הגרי"ש שליט"א, בהספדו על הרב והודפס בהקדמת 'דעת נוטה', וזה לשונו: 'כשהיו מלחמות בעולם, הוא מעולם לא התעניין לשאלמה המצבואע"פ שכל העולם חיו בזכות איך שהוא הרגיע עברו חקדשו שלא יקרה כלום בב"ב וכן על כל העולם הוא השיב תשובות קצרות, האם

הרב זצ"ל באמירת תהלים בביתו

ל ה כ נ ס

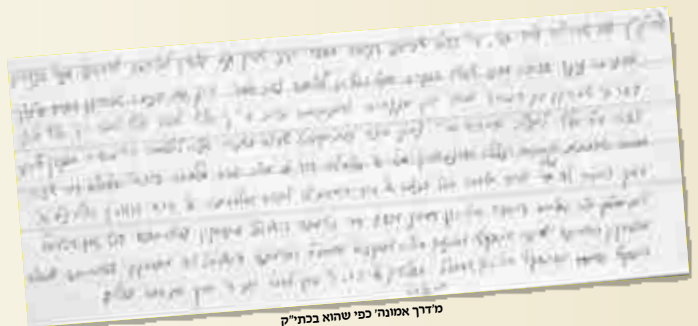
למקלטים וכו', והאם יש מה לדאוג וכו', אבל אליו בעצמו זה לא נגע כלל, אני הקטן הייתי צמוד אליו ומעולם הוא לא שאל אף אחד מה אומרים מה המצב הבטחוני, וכן היה כל ימיו.'

ברך 'שכוחו וגבורתו מלא עולם'

עוד סיפר הגרי"ש שליט"א: 'פעם בעת מלחמה נפלה פצצה בקרבת מקום וכמוכן נשמע קול רעם גדול, ואאמו"ר זללה"ה בירך בשם ומלכות שכתו וגבורתו מלא עולם, כי לא עמד בראשו כלל שהוא עת מלחמה, ואע"פ שהוא כבר היה גדול הדור וכל היום הטרידוהו בשאלות על המלחמה.'

עסק בדין אם טנק חייב במזוזה ומקבל שומאה

עוד העיד הגרי"ש שליט"א: 'כשהוא היה בערך בן ארבעים היתה מלחמה קשה פה בא"י והרחובות היו שוממים מפחד האויב והיו מסתובבים טנקים ברחובות והוא ז"ל לא שינה מסדר יומו כלל, יום אחד פגש אותו ידידו הגאון האדיר ר' ראובן פיינ זצ"ל ושאלו וכי

מיון אמונה כפי שהוא בכתי"ק

ממעשי ההוד שסיפרה הרבנית ע"ה, על שעות המלחמה הקשות בשנת תש"ח

הרבנית ע"ה סיפרה כך: 'שבזמן מלחמת תש"ח הם גרו בשכונת מאה

הרב זצ"ל באמירת תהלים בביתו

שערים שהיתה קרובה לערבים, ונפלו שם כל הזמן פצצות (פגזים) יום אחד נפל פגז על הגג עשה חור בתקרה ונפל על מיטת אחותי התינוקת בת כמה חודשים (רבקה ע"ה) ונהרגה מיד'.

'אחרי זה עברו לגור באופן זמני אצל הסבא ר' אריה לוי שהיה גר רחוק משם בשכונת 'משכנות', ושם נפלו פחות פגזים, וכיון שבזמן המלחמה היה מחסור במזון, היה קיצבה של לחם לכל משפחה לפי מספר הנפשות, ויכלו לקנות את הלחם רק בחנות הנמצאת באיזור שרשום שהם גרים, והיו צריכים להביא את הלחם ממרחק

רב מרח' הנביאים שזה באיזור שכונת מאה שערים שנפלו שם פצצות, עד לשכונת 'משכנות' שם התגורר ר' אריה לוי, והיה פחד ללכת ברחוב ולהתקרב לרח' הנביאים ששם נפלו כל הזמן פגזים'.

והמשיכה הרבנית בסיפורה: 'ואני הייתי הבת הגדולה בבית, ולא הרשיתי לאף אחת לצאת לרחוב ולהסתכן, אלא רק אני הלכתי, והסבא ר'

אריה הלך עמי חלק מהדרך, וכל הדרך היה אומר פרק צ"א שבתהילים 'יושב בסתר עליון', ובאמצע הדרך נכנס לבית החולים 'ביקור חולים' כדי לראות מה קורה שם, ומה הוא יכול לעזור לחולים, וכן לבדוק מי נפטר כדי לדעת להתיר עגונות, ואני המשכתי בדרכי כדי להביא את הלחם הביתה', כך בתוך כדי עשיית חסד, כאשר מזמור התהילים שגור על פיהם, ניצלו מן ההפגזות.

עוד הוסיפה הרבנית ע"ה, וסיפרה על אביה, מרן הגריש"א זיע"א: 'אבא, גם במלחמה היה יושב ולומד כרגיל בבית הכנסת, אבל כשהייתי יוצאת לקנות לחם, דאג מאד, והי' יוצא מידי פעם לשאול אם 'שבע' (כך קרא לי) כבר חזרה בשלום?'

בתורה, ובסנהדרין מ"ט אלמלא דוד לא עשה יואב מלחמה פרש רש"י אלמלא דוד שהיה עוסק בתורה לא עשה יואב מלחמה, אבל זכותו של דוד עומדת לו ליואב במלחמותיו של דוד, ובזוהר הקדוש בשלח ג"ח א' לית מלה בעלמא דיתבר חיליהון דעמין עכו"ם בר בשעתא דישראל מתעסקין באוריתא דכל זמן דישראל מתעסקין באוריתא ימינא אתתקף ואתבר חילא ותקפא דעכו"ם, ובשעתא דישראל לא מתעסקין באוריתא שמאלא אתתקף, ואתתקף חיליהון דעכו"ם ושלטין עליהו. ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.

ביאור ההלכה, פי"ג מהלכות שמיטה ויובל הי"ג

רשימות מתלמידו של הרב, הגר"א מן שליט"א

ה' האזינו, ו' תשרי תשס"א. העולם שואל דעת הרב על המצב שהערבים מתפרעים ויש הרוגים? השיב הרב: 'ה' ירחם, מיר זיינען כסדר ביד ה' [אנחנו תמיד ביד ה']'.

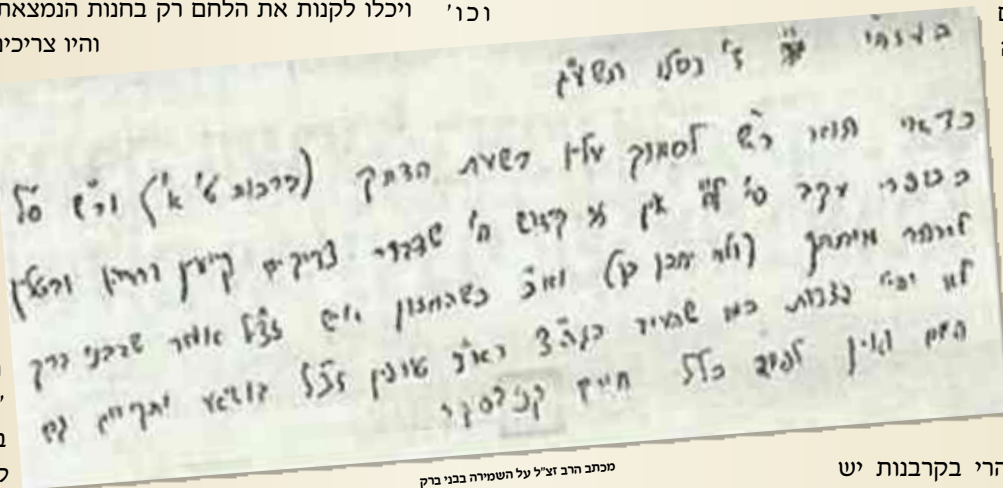
ג' נשא, ז' סיון תשס"א. העולם שואל כיצד צריך להיות המבט על המתרחש כיום בארץ ישראל שיש כל כך הרבה אסונות והמצב הוא נורא? השיב הרב: 'אלו בכלל תבלי משיח' ושוב שאלנו, מה לומר לציבור, והרב השיב: 'חשבו שבארץ ישראל כבר הגיעו למקום הנכון ללא כל סכנה ופחד, והקב"ה רוצה לעורר אותנו שלא נהיה בטוחים, ונעשה תשובה, כל הנעשה הוא לעורר בתשובה להיטיב דרכיו, ושוב שאלנו? באיזה פרט עלינו לשוב בתשובה? והשיב: 'צריך לדעת במה פרוץ ובוזה לתקן'.

אדר א' תשס"ג. שאלתיו מה לומר לאנשי ארה"ב לחיזוק בעת מצב של מלחמה כאן? והשיב: 'שיתחזקו בתפילה'. והוסיף הרב: 'ואיזו תפילה, הנה בגמ' ברכות

טו ב י ם ואמרו גדולה תפלה יותר מן הקרבנות ו לכ אור ה יש לשאול הרי לרוב פוסקים ת פ ל ה דרבנן, ואם זה כל כך גדול יותר מהקרבנות, הרי בקרבנות יש כמה וכמה עשין, ולמה בתפלה אין מצוות עשה? אלא תפלה צריך שיתפלל כי הוא מרגיש שהוא מתפלל לה, אבל אם מתפלל כי נתחייב במצוה להתפלל כמו קרבן - חסר בתפילה, תפילה דארף זאך דאוונען זהו עיקר מהותה של תפילה' ע"כ דברי הרב.

טבת תשס"ט. מה מבקש ה' מעמנו בעת מלחמה הזאת? הרב השיב: 'המלחמה היא להזכיר לנו שאין טבע ושהכל רבש"ע ולא כוחי ועוצם ידי ותפקידנו הוא להתפלל'

כל משאלותיך, פרשת בראשית, עמ' ט"ז ואילך

מכתב הרב זצ"ל על השמירה בבני ברק

תגיד ליעקב

מרחן רבנו הקהלות יעקב זללה"ה בעניני מלחמה

תהילים בשבת כשעת מלחמה

בשבת מלחמת יוה"כ שאלו את מו"ר (שליט"א) [זצוק"ל] אם לומר תהילים בצבור ואמר מו"ר שאפשר לומר ואמרו בליל שב"ק וכמדומה לי שגם בבוקר אמרו וכן בליל שמחת תורה במלחמה זו באתי עם מו"ר לביהמ"ד לדרמן ואמרו תהילים ושאלני מה אומרים ועניתי לו תהילים ושאלני איזה פרק והצטרף.

ארחות רבינו

בספ"ג דר"ה והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכי ידיו של משה עושות מלחמה כו' אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה כו' היו מתגברין "כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל" (עם ששה התבות) בגימ' "כל זמן שיהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה" (אז וגבר ישראל) ברכת פריץ, פרפראות, בשלח

מו"ר אמר אם מתפללים ולומדים שוב

לא צריכים לרדת למקלט

סיפר בני ש"ז, בעת האזעקה ביוה"כ מו"ר התפלל בביהכ"נ לדרמן אמרו למו"ר שיש אזעקה אמר שיתפללו טוב וירבו ללמוד ולא יקרה שום דבר ולא צריך ללכת למקלט.

כמה פרשים בענין אמירת תהילים של מו"ר

עם הצבור לאחר התפילה

התפללתי שחרית עם מו"ר ב"ב תשרי תשל"ד ולא הורה לומר תהילים אחר התפילה אמנם אמרו לי המתפללים שבמנחה ובמעריב אמר רח"ק ממעמקים ועוד תהילים לאחר התפילה וגם מו"ר השתתף ואמר למחרת התפללתי ערבית במנין של מו"ר ואמר לרח"ק שה' חזן לומר תהילים אחר התפילה ואמרו מזמור ק"ל קמ"ב ואח"כ אחינו בית ישראל וכו'.

שיח היראה

מתוך ספר "אורחות יושר" להרב זצוק"ל

וגורם לכל מיני מחלות רחמנא ליצלן, כמו שכתוב בסנהדרין (ק' ב) לא תיעול דו"א (דאגה) בלבך דגברי גבורין קטל דו"א.

פחד ודאגה ממלחמות וכדומה - בא ממיעוט אמונה

וכל זה בא ממיעוט אמונה שאם היה מאמין באמונה שלמה שהכל בא מהקב"ה ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה אם כן מה לו לפחד אם חס ושלוש נגזר עליו, אין חכמה ואין תבונה לנגד ה', ואם לא נגזר אין לו מה להתיירא, ואנחנו תמיד כל רגע ביד ה', בין בזמן מלחמה ובין בזמן שלום, והרבה דרכים למקום, ואין לפחד רק מהקב"ה, ולפחד שמה יעבור על אחד מהעברות חס ושלוש או לא יקיים המצות, וחוזן מזה אין לפחד כלום.

יש ענין של השתדלות, אך אין מקום לפחד ודאגה

ואע"ג דמצינו שצריך זהירות כמ"ש (בבא קמא ס' ב) דבר בעיר כנס רגליך רעב בעיר פזר רגליך זהו מדין השתדלות בכל דבר מה שאפשר אבל הפחדים והדאגות אין להם מקום, ובסנהדרין (ק' ב) אמרו כל ימי עני רעים זה שדעתו קצרה (פירש"י משיים ללבו כו' ודואג על כל מה שעתיד לבא עליו) וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו רחבה (פירש"י ואינו משיים ללבו דאגה כ"ס), ואין לדאוג רק על התורה ומצוות כנ"ל ההוא בד"ת כתיב, ויש להתפלל להקב"ה שיהא הכל טוב ולא יותר, ושבחו חז"ל (תענית כ"ב א') לאנשים ששמחים תמיד ומשמחים אחרים ואמרו שהם בני עולם הבא.

ארחות יושר ערך פחד ודאגה

הפחד צריך להיות מחשאים

יש אנשים שמפחדים תמיד ומתייראים מכל מיני פורעניות כגון ממחלות וממלחמות ומאנשים רעים וכו' והם כל ימיהם בפחדים ורעדות ודאגות מכל מיני דברים שמה יהיה כן ושמה כן ויש שמרוב פחדים מתייראין לנסוע למקום אחר ויש שמתיראים לצאת מביתם רחמנא ליצלן, וזו הנהגה מאד לא טובה כמ"ש בברכות (ס' א') ההוא תלמידא דהוה אזיל בתריה דר' ישמעאל בר' יוסי בשוקא דציון חזייה דקא מפחיד אמר ליה חטאה את דכתיב פחדו בציון חטאים, אמר ליה והכתיב אשרי אדם מפחד תמיד, ההוא בדברי תורה כתיב (פירש"י אשרי אדם מפחד תמיד שמה תשתכח ממנו שמתוך כך הוא מחזיר לשנותם תמיד), יהודא בר נתן הוה שקיל ואזיל בתריה דרב המנונא אתנח אמר ליה יסורים בעי ההוא גברא לאתווי אנפשיה דכתיב כי פחד פחדתי ויאתיני ואשר יגורתי יבא לי, והא כתיב אשרי אדם מפחד תמיד, ההוא בדברי תורה כתיב, ואמרו (זוהר הקדוש בראשית דף ר"ב) וכל מאן דאית חובין בידיו דחיל תדיר כמאן דאמר ופחדת לילה ויומם, ואמרו (שיר השירים רבה פ"ג ס' י"ד) עד שלא יחטא אדם נותנין לו אימה ויראה והבריות מתפחדין ממנו, כיון שהוא חוטא נותנין עליו אימה ויראה ומתפחד הוא מאחריים.

כל המקבל עליו עול תורה, מסירין ממנו כל מיני הרהורים ופחדים

ואמרו (אבות דרבי נתן רפ"ב) ר' חנינא סגן הכהנים אומר כל שאינו נותן דברי תורה על לבו נותנין לו הרהורי חרב הרהורי רעב הרהורי שטות הרהורי עול בשר ודם, וכל הנותן דברי תורה על לבו מבטלין ממנו הרהורי חרב הרהורי רעב הרהורי שטות הרהורי עול בשר ודם, וגם הדאגות מזיק לגוף

שיח יצחק

מדברי גאב"ד רמת אלחנן מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א שליבן מפי גיסו הרב זצ"ל

חלילה תפרוץ דליקה וכל הממון שחסכתי במשך שנות חיי יישרף, ולא אוכל להתקיים בעולם, ולוותר על תפילת השבת וקריאת התורה זה לא שייך מבחינתי, ומשכך החלטתי לקחת עמי את הכסף לבית הכנסת, וכעת התעוררה השאלה, האם מותר להמשיך ליתן ליהודי לעלות לתורה בשבת או שמא אין ליתן לו עלייה?

תשובה. הצעתי את השאלה לפני גיסי מרן הגר"ח קניבסקי (שליט"א) [זצוק"ל] והשיב לי: 'אם הוא סבור שהכסף עבורו פיקוח נפש ודוחה איסור מוקצה יש לתת לו לעלות לתורה, וכמובן שאין בזה שום היתר לכתחילה, ודבר זה אסור, וכל ההיתר להעלותו לתורה, זהו בגלל שנחשב אנוס, ואינו עובר בשאט נפש. נערך מתוך חשוקי חמד נדרים ל"ז א', וע"ש עוד

תורה מגנא ומצלא

מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א סח בפני הרב זצ"ל ציטוט מספר בסערת אש על מרן הרב שך זצ"ל שבשנת תרע"ו היתה שריפה גדולה בסלוצק ורץ באישון ליל לכבות השריפה יחד עם התושבים, ועצרו בחור ושאלו קושיא על תוס', ונעצר להשיב לו, ודברו כמה דקות ע"ד התוס', ודן מרן שליט"א קמיה גיסו מרן הגר"ח קניבסקי [זצוק"ל] דהא הוי פיקוח נפש ממש, והשיבו הרב ד'לתורה מותר, **תורה מגנא ומצלא, וידע הרב שך שע"י התורה יהיה נס והצלה.**

קונטרס חמדת חיים, ענייני סכנה ורפואה, אות קמ"ד

הגיע לבית הכנסת יחד עם כספו, האם יש לדונו כאנוס, משום שאצלו זה פיקוח נפש

שאלה. בימי המלחמה בשנת תשע"ד באחד היישובים שסבל מהרבה אזעקות, הבחינו המתפללים שאחד ממתפללי בית הכנסת הקבועים, החל להגיע לבית הכנסת כשבחיקו תיק שחור מעור בימי חול ובשבת קודש, המתפללים הסתקרו לשם מה נושא עמו את התיק השחור וכאשר העזו לשאול אותו מה יש לך בתיק? האיש השיב בשתי מילים בלבד: 'פיקוח נפש', כולם חשבו שמניח שם גולות נגד מיחושי לב או מכשיר החיאה וכדומה, אך אחד המתפללים הצליח להציץ בדרך כלשהי לתוככי התיק מבלי שבעליו ישים לב וגילה לתדהמתו שבתיק מונחים המון שטרות של דולרים, ויש לציין שיהודי זה מגיע עם התיק גם לשיעורי התורה בשבת וגם לאחר שהרב דרש על כך

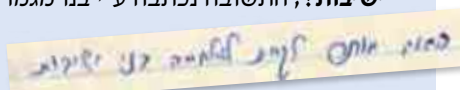
ואמר באופן ברור שכסף הוא מוקצה גמור בשבת, ואסור לטלטלו, האיש ממשיך להגיע בשבת כשתיק הכסף בידו, מאוחר יותר החליט רב בית הכנסת לגשת ולשוחח עמו על העניין, והתברר שהוא נושא עמו בתיקו את כל כספו, מדובר בלא מעט כסף, האיש שדר לבדו בביתו הסביר: 'מסיבות שונות איני יכול להפקיד את הכסף בבנק, ובעת שכזו שנשלחים לעברנו טילים רבים אני ירא מאוד להניחו בביתי ללא שמירה קפדנית, שמא

ניתן להאזין לשאלות אקטואליות קצרות מתורת גאב"ד רמת אלחנן שליט"א שליבן מפי גיסו הרב זצ"ל, בקו 04-3760582

לחידודי

במבחינים שערך הרב לבנו הגר"ש שליט"א, שאלו באחד מן המסכתות, את השאלה הבאה: '**האם מותר לקחת למלחמה בני ישיבות?**', התשובה נכתבה ע"י בנו מגמרא מפורשת.

הגמרא עליה השאלה מכוננת מופיעה בגליון זה

ביום השנה להסתלקותו של מרן ה'חזון איש'
זיע"א, יתקיים שיעור לעילוי נשמתו,
ביום שני ט"ו חשוון תענית בה"ב,
לאחר תפילת ותיקין, במנין שבבית הרב זצוק"ל,
ע"י הגר"ש קניבסקי שליט"א
כמנהג אביו הרב זצוק"ל

ברכת מזלא טבא

לידידנו עוז הנעלה והנפלא במידותיו התרומיות
ידיד נאמן של מכוננו ומפעלנו
אשר זכה לקרבתו של מרן זיע"א בחיי חיותו
הבה"ח בן ציון הוטנברג הי"ו
ולהודיו הנכבדים שליט"א
לדגל בואו בברית האידוסיין בשעטו"מ
עב"ג בת ידידנו הרב מדרכי קרויזד שליט"א
יברכם השי"ת ממקור הברכות
לזכות לבנות בית נאמן בישראל
על אדני התורה והיראה
זכות הרב זצוק"ל תעמוד לימינם כל הימים
כעתידת
מכון 'שיח אמונה'

בני העלייה לומדי 'שיח התורה' התכנסו בסוכתו של הרב זצוק"ל לסיום חצי הש"ס בסדר הלימוד של 8 דף גמרא בכל יום בשילוב שמחת המועד

מעמד נעלה של כבוד התורה, לרגל סיום לימוד חצי הש"ס במחזור השני, במסלול "כדרכו - 8 דף ליום", במפעלי התורה התורה" שנוסדו לעילוי

נ ש מ ת ו
ולהמשך דרכו בקודש של רבינו שמריהו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל זצ"ל קניבסקי, התקיים ביום רביעי של חול המועד סוכות, בבית הרב זצ"ל, במעמד בנו

המעמד התקיים בראשות מרן ראש הישיבה הגרב"ד פוברסקי שליט"א שנשא את המשא המרכזי במעלת המסיימים

את סיום המסכתות מחצי הש"ס במחזור השני ואמירת קדיש דרבנן קיים בנו של הרב זצ"ל הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א

דברי הערכה לבני העלייה לומדי 'שיח התורה' נשאו הגר"פ ברמן שליט"א מראשי ישיבת פוניבז', הגרב"ד דיסקין שליט"א מראשי ישיבת 'ארחות תורה', חדב"נ הגר"ז ברוורמן שליט"א ראש ישיבת 'דרך אמונה' וחדב"נ הגר"ד אפשטיין שליט"א מראשי ישיבת 'תורה בתפארתה',

ודברי חיזוק במעלתם של בני העלייה שזכו לזכות בקנין התורה של הרב זצוק"ל נשא נכדו ומקורבו של מרן, הגאון רבי גדליה הוניסברג שליט"א

חיזוקים מיוחד ב'שיח התורה' לזמן המלחמה ללימוד הלכות שבת מידי יום וכרצונו של הרב זצ"ל כפי שמעיד גיסו מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א, ולציבור הנשים לאמירת פרקי תהילים

הלימוד בסדר נזיקין, ולומדים בו בני העלייה לומדי מסלול 'בדרכו' של

הגרי"ש קניבסקי שליט"א, ובהשתתפות בני העלייה מסיימי חצי הש"ס.

במעמד השתתפו בני העלייה מכל רחבי ארץ הקודש שזכו ללמוד ולסיים את המסכתות משלושת הסדרים הראשונים של הש"ס, וזכו להמשיך בדרכו של הרב זצוק"ל בלימוד חובות אלו. את סיום סדר נשים וחצי הש"ס ואמירת קדיש דרבנן קיים בנו של הרב זצ"ל הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א.

המעמד התקיים בראשות מרן ראש הישיבה הגרב"ד פוברסקי שליט"א שנשא את המשא המרכזי במעלת המסיימים, כשבנוסף נשאו משאות חיזוק ע"י הגר"ח פ"ב ברמן שליט"א מראשי ישיבת פוניבז', הגרב"ד דיסקין שליט"א מראשי ישיבת 'ארחות תורה', חדב"נ הגר"ז ברוורמן שליט"א ראש ישיבת 'דרך אמונה', וחדב"נ הגר"ד אפשטיין שליט"א מראשי ישיבת 'תורה בתפארתה', כשדברי חיזוק במעלתם של בני העלייה

שזכו לזכות בקנין התורה של הרב זצוק"ל נשא נכדו ומקורבו של הרב זצ"ל, הגאון רבי גדליה הוניסברג שליט"א.

דברי הערכה לבני העלייה לומדי 'שיח התורה' נשמעו מפי נכדו מקורבו

של הרב זצ"ל, הרה"ג רבי יעקב ישראל קניבסקי שליט"א, ובנוסף, בהוראת נשיא 'שיח התורה' הגרי"ש קניבסקי שליט"א, הוכרז על יסוד ופתיחת מסלול חדש ללימוד ומבחנים 'דקדוקי רש"י בעיון בדברי הרש"י

מלבד המסלולים הקיימים של גמרא רש"י ושל תוספות. המסלול נפתח מיידית החל מתחילת

'שיח התורה'.

בסיום המעמד התברכו הלומדים על ידי הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א בברכה והצלחה ובברכת המועדות, ושיראו סייעתא דשמיא בעמלם להצליח לעמוד בדרך הלימוד הנשגבה הזו.

כהוקרה והערכה לרגל המועד ולכבוד סיום חצי הש"ס קבלו הלומדים והמסיימים, שי מיוחד מאת מכון 'שיח אמונה', כן התקיימה במקום חלוקת מילגות לזוכים בעשרות ההגרלות המתקיימות מידי שבוע על ידי 'שיח התורה'.

הדי הערכה והתפעלות נשמעים בעולם התורה לכבודה של תורה, בגודל מעלת בני העלייה, כשב'שיח התורה' קוראים לקהל חובשי בתי המדרשות, להצטרף ללגיונו של מלך, במסלול 'בדרכו' ההולך לפני המחנה, או לכלל מסלולי הלימוד של 'שיח התורה'. ההצטרפות בטלפון 03-308-5000, או בעמדות 'נדרים פלוס'.

יצוין, כי שמות הזוכים ב-98 ההגרלות השבועיות, מתפרסמים מידי שבוע בטלמסר של 'שיח אמונה' ובעמדות 'נדרים פלוס' כשהזכיות מחולקות בבית הרב זצ"ל ובמוקדים מיוחדים ברחבי הארץ.

שמות הזוכים בהגרלות 'שיח התורה'

מתפרסמים מידי שבוע
בעמדות 'נדרים פלוס'

← ניתן לקבל את הזכיות בבית מרן זצוק"ל →

מהנעשה והמתחדש בעניני דיומא

לרגל מצב המלחמה והאסונות הקשים בארץ הקודש, חיוזוק והתעוררות רבה להצטרף למסלול ללימוד הלכות שבת במסגרת 'שיח התורה', המתקיים בהספק של עמוד ליום כדי לסיים בשנה אחת את כל הלכות שבת, וכפי שכתב במכתבו במיוחד, גיסו של הרב זצ"ל, מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א: "אבקש מאחי היקרים, שכל אחד ואחד ילמד בכל יום שתי הלכות מהלכות שבת הלכה למעשה". ובדברים שנשא במוצאי שמחת תורה, העיד מרן הגר"י שליט"א, בשם גיסו הרב זצ"ל על השמירה שזוכים לה בזכות השבת.

כמו כן, לרגל מצב המלחמה והאסונות הקשים בארץ הקודש, חיוזוק מיוחד עבור ציבור הנשים, כשניתן להצטרף למסלול 'כהנהגתו' לאישור אמירת 'פרקי תהילים בכל יום, או לאישור תפילה של ג' התפילות, המזכים את המשתתפות בכניסה להגרות המיוחדות. ההצטרפות למסלול ללימוד הלכות שבת, ולציבור הנשים לאמירת התהילים ולחיזוקי 'כהנהגתו' בטלפון 03-308-5000, או בעמדות 'נדרים פלוס'.

החל מתחילת חומש בראשית, הוכרז ב'שיח התורה' על הוספת מסלולים לימוד חרשים במסגרת 'מתורתו' לימוד בתורת הרב זצוק"ל. כשהחל מהשבוע נפתחו מסלולי לימוד יומיים בספר 'שקל הקודש' בשתי מסלולים, וכן מסלולים יומיים בספר 'דעת נוטה' על חומש בראשית, להשיב טובה להרב זצ"ל בלימוד מספריו ותורתו. ההצטרפות למסלול החדשים, בטלפון 03-308-5000, או בעמדות 'נדרים פלוס', בתוך מדור 'מתורתו'.

שמחה רבה בהיכלי התורה עם הופעתו בימים אלו של המהדורה החדשה והמתוקנת 'ארחות לחיים להרא"ש' עם ביאור מרן זיע"א 'השם ארחותיו', וכן מהדורה חדשה של ספר 'דעת נוטה' חלק א', על הלכות השכמת הבוקר, לבישת הבגדים, הנהגת בית הכנסת, נטילת ידים, שחרית, קריאת שמע ותפלה. ניתן להשיג את הספרים בחנויות הספרים המובחרות, או בבית מרן זצוק"ל.

דבר בעתו מזה טוב

לאחר שאזל לאחרונה, הופיע מחדש הספר

דעת נוטה

בראשית - ג' חלקים

תשובות רבינו

מרן הגר"ח קניבסקי זצוקללה"ה

מחומש בראשית

נלקט מתוך עשרות אלפי תשובות שהשיב בכתב ידו ונפו על ידו ב"ג נפה

בתוספת מקורות וביאורים בעריכת תלמידי חכמים מופלגים רבני 'שיח אמונה' בראשות בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

להשיג בבית מרן זצוק"ל או בחנויות הספרים המובחרות
לכמויות < מכון שיח אמונה 00-777-30-03

מה נהדר

מראות הוד משולחנו של הרב זצוק"ל בימים אלו

הרב מאיר ידיד שליט"א רב קהילת דיל בארה"ב הגיע לבית הרב זצ"ל עם בני קהילתו כדי להתברך מבנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

בשיעור הירושלמי הנמסר לע"נ הרב זצ"ל מידי יום בצהריים בבית המדרש 'לדרמן' ע"י בנו הגר"ש שליט"א, זכו לסיים את מסכת עירובין מהירושלמי, ולפתוח בלימוד מסכת פסחים

בכתיבת אותיות לספר התורה שנכתב ע"י הרב משה פורר הי"ו מארה"ב

בקבלת ובדיקת לולבים קודם לחג הסוכות תשפ"ד

זכורת התורה בעלון

לעילוי נשמתו של

ידידנו הנעלה איש החסד שהיטיב עם כל רואיו

רבי עווד דוד גרואכר ז"ל

נלב"ע כ"ו אלול תשפ"ג

כוס תנחומים

למשפחה הרוממה ובפרט לידידנו הנעלה ורב הפעלים

איש אשר רוח בו, העומד לימין מכונינו

שזכה לקרבתו הגדולה של הרב זצ"ל

הרב ישעיהו יחיאל מאיר גרואכר הי"ו

שזכות התורה והחסד תעמוד לימינם

שלא יוסיפו לדאבה עוד

חשבת דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

שאלת גשמים – ותפילה בעת צרה

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוי"ן ע"ה

בכח שאלת גשמים אנו זוכים לגשמים שהם מטר השמים – חובתנו להתעורר בזה בעת צרה

הבדלה גמורה, הם נמצאים במקום ובמערכת אחרת, ואילו העולם הזה הוא נבדל, הוא נשאר למטה. אלו הם המים כאן, המים התחתונים.

והנה, עניינם של המים הוא ההשפעה. התורה נמשלה במים, כל שפע שמגיע למעלה נמשל במים. החסד כולו נמשל במים. המים הם בחינת החסד שיש בעולם, וזה הוא טבעם של המים, טבע ההתפשטות, לעומת האש שאין בה התפשטות אלא אם כן היא שורפת דברים נוספים ואז היא אש אחרת, ואין כאן המקום להאריך בעניינם של המידות, המים העליונים הפכו להיות הכח המשפיע מן השמים, הוא משפיע את מה שיש בשמים, שהם שמים לה'. כל דבר נעלה וגבוה יותר, כל דבר מעודן, כל דבר שהוא יותר שמיימי, כל ההשפעות האלה, נמצאות במים העליונים.

המים, כאן, המים התחתונים, הם החומר עצמו. הדבר היותר חומרי מכל דבר אחר, משום שהמים לא מקבלים עיצוב, הם לא מקבלים צורה. אי אפשר לעצב מים, ויתירה מזו, כוחם של המים הוא למחות, היינו להפוך כל דבר למים, דבר מחוי הוא דבר שהופך להיות נוזל, "וימח את כל היקום", הם מוחים כל צורה. זה טבעם של מים, המים הם החומר שכנגד הצורה.

ההבדלה הזאת שהיתה בין המים העליונים למים התחתונים, לא הייתה כך בשורש הדברים, כל המים כולם היו מציאות אחת, אך ההבדלה הזאת יצרה את החלוקה בעולם לשתי מציאויות, מה שמעל לרקיע ומה שמתחת לרקיע אלו שתי מציאויות שונות, וכל אחת מושכת לכיוון אחר. חז"ל אומרים שביום השני לא נאמר "כי טוב" כי בו נבראה המחלוקת. זה ה"לא טוב", המחלוקת, יוצרת מציאויות של כל אחד לבדו, אין חיבור בין שני הדברים, הדברים נפרדים ונבדלים זה מזה, הדבר היחיד בכל מעשה בראשית שנאמר עליו בהדיא לא טוב, זה "לא טוב היות האדם לבדו", וזה בדרך כלל פועל יוצא של מחלוקת.

רבינו בחיי בפרשת ויקרא (ב' י"ג) על הפסוק "על כל קרבנך תקריב מלח", מביא מדרש, שכתוב בו על המים התחתונים שהופרדו מהעליונים, ואחר שהם נעשו והיפך מהמים העליונים זה נקרא שהם הושלכו לגמרי החוצה, אומר על כך המדרש (בראשית רבה ה, ד) "מים התחתונים נקראו מים בוכים", אותם המים בוכים ואומרים, היינו קרובים כל כך ועשית אותנו לדבר הרחוק ביותר בעולם, הם בכו על ההשלכה, על הריחוק, וחז"ל אומרים שהקב"ה ניחם אותם בשני דברים, בניסוך המים בחג, שאותו עושים רק מהמים התחתונים בדווקא, ובדין של "על כל קרבנך תקריב מלח", אי אפשר להקריב שום דבר בעולם בלי לשתף בו את יסוד המים, המלח הוא תוצר מיסוד המים.

יש גשם ממטר השמים ויש "ואד יעלה מן הארץ"

והנה, מצינו פסוקים מפורשים שכתוב בהם שהגשמים יורדים מהשמים, "למטר השמים תשתה מים", "כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים", ויש גם פסוקים מפורשים שהגשם מגיע מן המים שנמצאים כאן "ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה", וכך, יש את הגשם הטבעי ויש את מטר השמים.

הגר"א באדרת אליהו כותב כאן בפרשת בראשית ובעוד מקומות (עי' בפרשת וזאת הברכה) כי ישנם שני אופנים של ירידת גשמים. יש את ירידת הגשמים, אם זוכים, שכל כולה שייכת למערכת שלמעלה, ויש את האופן של "ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה", והוא מביא מפרקי דרבי אליעזר, שכשישראל זוכים ועושים רצונו של מקום הגשמים באים מהמים העליונים. אז הגשם משפיע קיום, הוא משפיע דברים מן השמים, ואז הגשמים הם החיבור שיש בין המעלה והמטה, זו השפעה המחברת אותנו לשמים, בגשם שיורד פה מתלבשת השראה מן המים העליונים, וכך, אותם מים שיורדים, זה נקרא מטר השמים, והגשם הזה נושא

במה נתיחדה בקשת הגשמים להיקרא שאלה

התפילה על הגשמים "ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה", נקראת בלשון המשנה שאלה, כפי ששינונו בברכות (פ"ה מ"ב) "ושואלין הגשמים בברכת השנים", וכך היא נקראת שאלה אף בלשון הראשונים, זאת התפילה היחידה שנקראת שאלה. בדרך כלל התפילה נקראת בקשה, אולם התפילה הזו במסוים נתיחדה בזה שתמיד משתמשים כלפיה במילת שאלה. דברים אחרים מבקשים, אולם על גשם שואלים, עד כדי שבסתמא זה נקרא שאלה, הדבר ודאי משונה וצריך עיון.

באמת, צריך להתבונן בחילוק בין שאלה לבקשה, וכפי שמצאנו בתורה שבכתב במגילת אסתר (ה' ו') "מה שאלתך ותנתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש", ואסתר עונה על כך "שאלתי ובקשתי", וכן "תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי", מה ההבדל בין שני הדברים האלה.

והנה, כשאדם שואל שאלה, פירוש הדבר שיש משהו שהוא לא יודע, וכדוגמת המשנה בפסחים "וכאן הבן שואל", וכן אנו מוצאים את השורש שאלה גם באדם השואל חפץ מחברו, "וכי ישאל איש מעם רעהו", אדם שחסר לו משהו ונוקק לעזרתו של מישהו אחר כדי שיוכל למלא את חפצו, אדם שואל כדי למלא חיסרון ידיעה והבנה או חיסרון של כלי כל שהוא, והוא שואל שיענו לו או שיתנו לו את הכלי, כך נראית שאלה.

אכן, החילוק בין השאלה והבקשה הוא, כשאדם שואל הוא מחכה למענה, מחכה לתשובה מהנשאל, ואילו כשאדם מבקש הוא מחכה שתתמלא בקשתו, היינו, השאלה תמיד פונה אל אדם, אל נשאל, ובקשה מבקשת את עצם הדבר, וכך הוא אף בקצוות שכנגד, כנגד שאלה עומד מענה ואילו כנגד בקשה עומדת מציאה, וכלשון המקרא בשיר השירים (ה' ו') "בקשתיהו ולא מצאתיהו", על שאלה עונים ואת הבקשה מוצאים. וכך, כשמבקשים דבר מסוים, גם כשמבקשים אותו ממישהו, אולם הבקשה היא על הדבר, אני מבקש דבר מסוים, עצם הדבר הוא המבוקש, ואילו בשאלה הפניה היא אל הנשאל ולא אל הדבר, כאן, העיקר הוא שאני שואל [ולקמן יבואר אף עניינו של שואל חפץ].

כך אנו מוצאים בלשון הגמרא, שמי שאליו פונים בשאלה נקרא הנשאל, יש שואל ויש נשאל, וכלשון הירושלמי (יומא פ"ח ה"ה) על השואל במקום סכנת נפשות "והנשאל מגונה והשואל הרי זה שופך דמים", ואילו בבקשה יש מבקש ויש מבוקש, אבל המבוקש אינו האדם שממנו מבקשים אלא הדבר שאותו אני מבקש. הבקשה מתכוונת אל הדבר, ואילו השאלה פונה אל הנשאל. שאלה מבקשת מענה, ובקשה מבקשת מציאה, אחר שהבקשה מבקשת להתמלא, ומילוייה הוא להמציא את מה שביקשתי. עתה עלינו להתבונן במה נתייחדה כאן השאלה במסוים והיא שייכת בדווקא לבקשת ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה.

הרקיע מבדיל בין עליונים לתחתונים

ביום השני של מעשה בראשית כתוב "יהי רקיע בתוך המים והיה מבדיל בין מים למים", הרקיע מבדיל בין המים אשר מעל לרקיע ובין המים אשר מתחת לרקיע, כאן הייתה ההבדלה הגדולה בין מה שנקרא המטה ובין מה שנקרא המעלה, בכריאה הזאת נתחלקו המים התחתונים מהמים העליונים. זוהי ההבדלה בין כל המערכת שנקראת עליונים ובין כל המערכת שנקראת תחתונים, כל מה שנמצא פה הוא החלק התחתון של הכריאה וכל מה שנמצא למעלה הוא החלק העליון של הכריאה, העליונים נמצאים שם והתחתונים נמצאים פה וההבדלה שביניהם היא

ומחזיק בתוכו השפעה של המים העליונים, אולם אם אין ישראל עושים רצונו של מקום, אז הם שותים מהאד שפולה מן הארץ.

כאן נמצא ההבדל הגדול שיש בין ארץ ישראל ובין מצרים שיצאנו משם, כמו שכתוב "כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק. והארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעות למטר השמים תשתה מים", [אכן, להימצא בארץ ישראל המכוון הוא כמובן בארץ ישראל כתיקונה, כשישראל עושים רצונו של מקום, אז אנו נמצאים במקום הנכון והטבעי שלנו, המקום שבו אנחנו צריכים להיות, אולם היום, איננו נמצאים בארץ ישראל האמיתית, אין לנו שום חיבור למעלותיה האמיתיות של ארץ ישראל. אותה ארץ ישראל, שאלה אנחנו צריכים להגיע, אותה ארץ ישראל חרבה].

הגשמים יורדים רק בכח התפילה

בפרשה שמדברת בבריאת האדם כתוב "וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה". כותב על כך רש"י "כשנגמרה בריאת העולם בששי קודם שנברא אדם וכל עשב השדה עדיין לא צמח, ובשלישי שכתוב ותוצא לא יצאו אלא על פתח הקרקע עמדו עד יום ו', ולמה כי לא המטיר ומה טעם לא המטיר לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתן של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים".

כלומר, כל עשיית פירות בעולם, כל צמיחה וכל גידול, כל עשב וכל שיח, כל הדברים האלו לא היו, הם לא גדלו ולא יצאו מפתח הקרקע, ולמה, משום שלא הגיעה עדיין התפילה שצריכה לבוא כדי שהם יגדלו, כל זה עדיין היה בכח, אבל האדמה בעצמה עדיין הייתה בלי שום צמח, הכל עמד על פתח הקרקע וחיכה לצאת, ולמה הוא חיכה, הכל חיכה שיבוא אדם ויתפלל, שתבוא התפילה על הגשמים, וכשבא אדם וידע את הצורך בגשמים, אז הוא התפלל עליהם, ואז הם ירדו, ומכח זה הכל צמח, כל הדשאים וכל האילנות, כל מה שכתוב. כאן, מגלה לנו התורה, שהדבר המסוים הזה שנקרא גשמים, לא יורד ולא מגיע אלא מכח תפילה, זה לעולם לא יבוא אלא מכח תפילה.

כך הטביע בורא העולם, שהגשמים אינם מגיעים אלא אם כן יש מי שמתפלל עליהם, ואז, אם התפילה היא תפילה שראויה להישמע יורדים גשמים היטב, בשפע, ואם לא, הם פשוט לא יורדים. ישנם פעמים שנגזרת גזירה, ואז גם אם מתפללים זה לא עוזר, יש אפשרות שמתפללים ולא נענים, אבל בכל אופן, בלי תפילה זה ודאי לא יבוא, כפי שכתוב "וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח, כי לא המטיר ה' אלקים", ומדוע, משום ש"ואדם אין לעבוד את האדמה", אין מי שמכיר בטובתן של גשמים, ואין מי שמתפלל עליהם, וממילא הם לא באים, הם לא יורדים. הדבר הזה צריך את צורת אדם שיתפלל על הגשמים.

סדר קיום העולם אינו תלוי במעשי האדם

כל הדברים שהם בטבע העולם, הטביע אותם הבורא בטבע העולם והם חלק ממנו, כך הוא סדר הדברים בעולם, כך הוא הטבע בכל העולם כולו, על כך שהשמש תזרח מחר לא כתוב שצריך תפילה, השמש תזרח מחר בבוקר והיא גם תשקע, וסדר העולם מתקיים. בורא העולם העמיד את העולם על סדרו, וסדר העולם, עצם טבע הדברים, כמו שידוע, לא תלוי במעשי האדם. בני אדם אכן יכולים להשחית ולקלקל כל דבר, אבל אחרי שבורא העולם ברא והטביע את סדר הדברים, הרי שאם זה יהיה משופר יותר, מעולה יותר, טוב יותר, כל זה תלוי במעשי האדם, אבל עצם קיום סדר הדברים אינו תלוי במעשי האדם, כך כתוב בכמה מקומות בדברי חז"ל. תוספת הארה ושפע אשר צריכה להגיע מלמעלה, תלויה במעשי האדם, אבל הקיום הפשוט, קיום העולם עצמו, בפשטות, לא תלוי במעשי האדם.

[הדבר היחידי שבו קיום העולם תלוי במעשי האדם, הוא כפי שכתוב בנפש החיים (שער ד' פכ"ה) וברוח חיים (פ"ו) שהפסוק שנאמר בו על שעת מתן תורה (ירמיה ל"ג כ"ה) "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתיי", וכדאיתא בעבודה זרה (ג' ע"א) שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלין את תורתו מוטב ואם לאו אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו, דבר זה עדיין קיים. אם ישראל מקבלים את התורה, פירושו, גם לקבל את התורה וגם להחזיק בה, ואם העולם יהיה פנוי אפילו לרגע קט, במצב שאף יהודי בעולם לא ילמד תורה, פירוש הדבר שלא מתקיים בריתי יומם ולילה, אז העולם יכלה. הוא לא יהיה, והוא יחזור לתוהו ובוהו. אבל, זה דין מיוחד, זהו ההמשך של מתן תורה, ההמשך של יום הששי, כאשר כל הבריאה כולה תלויה בששי בסיון. ובששי בסיון לא די בקבלת התורה שהיתה באותה שעה, אלא בקבלת התורה בכלל ישראל צריכה להמשיך, היא צריכה להיות אתנו, התורה צריכה להיות אתנו, ואם היא איננה, אם אף אחד מכלל ישראל לא לומד בכל העולם כולו אפילו רגע אחד, הבריאה אינה יכולה להמשיך להתקיים, אבל עצם קיום העולם, בפשטות, אינו תלוי בתפילה, על

תפילה לא נאמר אם לא בריתי יומם ולילה], הדבר צריך ביאור, במה נשתנו הגשמים מכל יתר צרכי האדם ההכרחיים,

כל השפעה ממוערכת עליונה - רק בכח תפילה

הנה, כשאדם מתפלל על דעת, כשאדם מתפלל על תשובה, כשאדם מתפלל על סליחה, כל הדברים האלו, הם כולם דברים שיורדים מלמעלה למטה, כל הדברים האלו אינם נמצאים פה במערכת של העולם הזה. אין פה בעולם הזה לא דעת לא תשובה ולא סליחה, את הדבר הזה צריך האדם לבקש, להתפלל ולהתחנן, ולהוריד את זה מלמעלה.

הגמרא בסוף מסכת נדה (ע' ע"ב) שואלת מה יעשה אדם ויחכם, ואומרת שימעט בעסק ויעסוק בתורה, ועל כך אומרת הגמרא שהרי הרבה עשו כך ולא עלה בידם, אלא יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו שנאמר "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה", ומסקנת הגמרא היא "הא בלא הא לא סגיא". למדנו מדברי הגמרא, כי כמובן שצריך לעשות כל מה שאפשר במערכת שלנו, אבל כשרוצים להוריד משהו ממקום גבוה יותר, היינו, ממערכת יותר גבוהה, את הדבר הזה אפשר לעשות רק בתפילה, אין אפשרות אחרת להשיג ולהגיע פה בעולם לכל מעלה שהיא, הנמצאת מעבר למה שנקרא דרך הטבע. כך הוא בכל המעלות העליונות, בכל מעלה שיש בה צד חיבור לעליונים, צד חיבור לשפע מלמעלה, כאשר צריך צד חיבור לשפע מלמעלה, הדבר הזה אינו מגיע אלא עם תפילה.

מעשה, כאן אכן לא מדובר על הגשם שאכן יורד בכל העולם באופן קבוע, באופן טבעי, הגשם הזה יש בו רק מים, מים רטובים, זה גשם שכולו מים תחתונים, אולם, הגשם שעליו אנו אומרים שצריך להתפלל, הוא מטר השמים. כאן אנו עוסקים בגשם שמגיע מן העליונים, אותם גשמים שעליהם אומרת הגמרא גדול יום הגשמים, על אותו גשם אנו מתפללים, ועל זה חייבים להתפלל. כל סדר העולם כולו הוטבע ונקבע במערכת כאן, אך כל דבר שחייב לבוא מעבר לגבול, ממצאות אחרת גבוהה יותר, הוא צריך להגיע מן השמים, לשם כך צריכה להיות תפילה. מטר השמים אינו יכול להגיע בלי תפילה.

האדם מחבר עליונים ותחתונים

חז"ל אומרים במדרש (בראשית י"ב ח') שהבריאה מחולקת לשנים, נבראים מן העליונים, וזו מערכת בפני עצמה, ונבראים ששייכים למערכת התחתונה שנמצאת פה. האדם הוא היחידי שמחובר לשתי המערכות, ובריאתו היא חיבור של עליונים ותחתונים, גופו מן הארץ ונשמתו מן השמים והוא מחובר ממצאות שהיא שייכת לשני העולמות. עצם יצירתו של האדם היא יצירה כפולה, כפי שדרושים חז"ל על הפסוק "וייצר ה' אלקים את האדם", שהמילה וייצר כתובה בשני יודין, אלו שתי יצירות, יצירה בעולם הזה ויצירה לעולם הבא, האדם נוצר משתי יצירות והוא צריך לחיות בשני עולמות, האדם הוא היצור היחידי שמחבר שמים וארץ, וכלשון המדרש "אלא הרי אני בורא אותו מן העליונים ומן התחתונים בשביל שלום", היינו, כדי שלא תהיה קנאה במעשה בראשית. צורת אדם כלולה מן העליונים ומן התחתונים, הוא נמצא למטה אבל הוא מחובר למעלה, יש לו שייכות לשם, והוא זה שעל ידו מתחברים העליונים והתחתונים.

והנה, הדבר ברור שכדי שתהיה מציאות כזאת של השפעה ממערכת אחת למערכת שניה, דבר זה לא שייך אלא אם כן יש מישהו שיכול להגיע עד לשם, ועל ידו זה צריך לרדת. אין אפשרות בעולם שיש מישהו שאין אליו חיבור, לכן לא יתכן שירדו הגשמים האלו שמדברים עליהם, היינו, אותם גשמים הנקראים מטר השמים שבהם נמצאת אותה השפעה של המים העליונים, אלא אם יהיה אדם שיבקש על זה, אחרת, אין שום חיבור. בלי צורת אדם, הרקיע מבדיל בין מים למים, ואין שום חיבור בין המערכת ההיא למערכת הזאת, צריך להיות מישהו שיש לו אפשרות לעלות לשם, היינו להתחבר לשם, ולהוריד משם שפע. לכן כש"אדם אין לעבוד את האדמה" אז "לא המטיר", לא יורד מטר מן השמים, רק דרך האדם יתכן שהמים העליונים יגיעו למטה.

ביום השני כתוב "יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים", הבדלה זו בין מים למים נעשתה כדי שלא יהיה צירוף בין שני הדברים האלו. כיון שבריאת האדם עצם עניינה הוא צירוף בין מעל לרקיע ובין מתחת לרקיע, עצם בריאת האדם היא צירוף בין העליונים והתחתונים, כמו שכתוב בחז"ל "אני בורא אותו מן העליונים ומן התחתונים", אם כן הדבר פשוט שלגבי ידידה לא היתה הבדלה, האדם, בעצם מציאותו הוא חיבור של המעלה והמטה.

בורא העולם ברא את האדם בעולם כדי שהוא יהיה זה שעל ידו יוכל להגיע לעולם שפע מלמעלה, כל השפעה מלמעלה עוברת דרך צורת אדם, שעומד ומתפלל. כשם שאדם לא ישיג סליחה בלי לבקש, כשם שאדם לא ישיג תשובה בלי לבקש, כך האדם לא ישיג גשם בלי לבקש. אבל מה שמתברר מתוך דברי הגר"א הוא, שגשם של מים שנשפכים, זה אכן יכול להיות, אבל כדי שזה יהיה מטר

השמים, היינו, כדי שהמטר הזה יהיה בו מן המים העליונים, השפעה מן השמים, הרי שהשפעה מן השמים יכולה לבוא רק למי שיכול להוריד משהו מהשמים לארץ. אם אנו רוצים שירד שפע מלמעלה, כלומר, שהמטר הזה יהיה מטר השמים, אם אנו רוצים שירד מטר, והמטר הזה יחזיק בתוכו ויתלכשו בו המים העליונים, היינו, ההשפעה מלמעלה תתלבש בתוך הגשם הטבעי שיוורד, הדבר הזה הוא אפשרי רק אם יש אדם שמתפלל.

יום הגשמים משלים את ה"כי טוב"

באמת, צריך להבין מה המיוחד בהשפעה הזאת של הגשמים, עד שהגמרא מאריכה בסוגיית הגשמים במסכת תענית (ז' ע"ב) באריכות עצומה עד כמה גבוה וגדול יום הגשמים, עד היכן הדברים מגיעים. אין מעלה ואין דבר נפלא בעולם שהגמרא לא מדמה אותו ליום הגשמים, יום גשם פשוט זה תחיית המתים, זה מתן תורה, זה יום בריאת שמים וארץ, הכל, וכי מה יש ביום גשם.

אכן, מה שקורה ביום גשם זה שבו נתקן אותו דבר שמבדיל בין מים עליונים למים תחתונים. יש יום אחד שלא נאמר בו כי טוב, זהו היום השני למעשה בראשית, כיון שביום הזה הייתה הבדלה בין העליונים והתחתונים, והיום הזה הוא היום היחיד במעשה בראשית שהפעולה שנעשתה בו היא פעולת הבדלה. להבדיל דבר מדבר היינו, להרחיק, לשים את העליונים למעלה ולהפריד אותם מלמטה, לכן, אומרים חז"ל, לא נאמר כי טוב, כי בו נבראה המחלוקת, בו נבראו כל הדברים שהם תוצאה ותולדה של חילוק, של אי חיבור, וההשלמה, הטוב של היום השני, היא רק למחרת.

והנה, שם בגמרא איתא "אמר רבי חמא ברבי חנינא גדול יום הגשמים כיום שנבראו שמים וארץ", כתוב כאן שיום שבו יורד גשם הוא גדול כיום שנבראו בו שמים וארץ, המיוחד שביום הגשמים הוא שיש כאן צד של בריאה חדשה, יש כאן משהו שהוא מחוץ לדרכי הטבע, מחוץ למערכת של העולם שאנחנו חיים בו, שבה יכולים לרדת מים מן העננים, אבל לא מטר מן השמים. עוד אומרת הגמרא שיום הגשמים גדול כיום מתן תורה, וכתחיית המתים, כתוב כאן שכאשר הגשמים הם כתיקונם, כשהם באים כראוי, כמטר השמים, כמו שהם צריכים להגיע, גשמים כאלה הם בריאה, ויש כאן כאילו השפעה חדשה מן השמים. זה דבר שאינו טבעי, הוא מחוץ לדרכי הטבע, אין לזה שום חיבור ושום שייכות למהלכים הרגילים של הטבע.

כשהגמרא מפליגה בנשגבות ובגדולה שהיא מעבר להשגה, של יום הגשמים, כמובן שהגמרא מדברת על יום הגשמים האלו, יום הגשמים שבאים מהשמים. כשגשמים כאלו יורדים, יש כאן משהו שחוזר ליום הראשון של "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", היחד, הצירוף של השמים והארץ, נמצא כשגשמים יורדים, והם יורדים מן השמים.

אין לנו מושג כלשהו, אין לנו כלים לקלוט, איך נראה עולם שמושפע עליו שפע מן המים העליונים. את זה הגמרא באה ללמד, גדול היום הזה כיום שנבראו שמים וארץ, כיום שניתנה תורה. זה דבר שהוא מעבר לתפיסה, מעבר להשגה שלנו. יש בזה משהו, שמחזיר את הבריאה לשורש העליון ביותר שלה, מביא אותה לתכלית הסופית ביותר שלה, תחיית המתים, זהו הגשם שעליו אנחנו מתפללים.

מעשי צדיקים מצרפים שמים וארץ

הגמרא במסכת כתובות (ה' ע"א) אומרת "דרש בר קפרא גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, דאילו במעשה שמים וארץ כתיב אף ידי יסדה ארץ וימיני טיפחה שמים, ואילו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב מכון לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידך". את מעשה ידיהם של צדיקים, כביכול, בורא העולם מכונן, ועושה זאת בשתי ידיים. את השמים ואת הארץ, את כל אחד מהם הוא עשה ביד אחת, ואת בית המקדש, שזה מעשה ידיהם של צדיקים, כביכול בורא העולם עשה בשתי ידיו. הגילוי שנאמר לנו בזה הוא, שבית המקדש, זהו המקום, כפי שראה יעקב אבינו בפרשת "ויפגע במקום", שהסולם מוצב שם ארצה וראשו מגיע השמיים, שם זה המקום שבו השמים והארץ מתחברים, זה בית המקדש, ואותו, "כוננו ידך", שתי הידיים כאחת, היינו, היד שטיפחה שמים והיד שיסדה את הארץ, שתי הידיים יחד שותפות בבנין בית המקדש. כתוב כאן, שכביכול, מעשיו של בורא העולם הם מתחלקים, ואילו במעשיהם של צדיקים, שם יש את שתי הידיים, זה התפקיד שבורא העולם יעד לבני אדם.

וכך מבארים בשם האדמו"ר מקוצק את הפסוק "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני האדם", כי לכאורה השמים שמים לה' זו הכפלה, וביאר שהמשמעות היא שהשמים הם כבר שמים לה', ואת הארץ נתן לבני אדם לעשות אותה שמים לה', זה התפקיד שלנו, לחבר יחד את שני היודיין של וייצר, את השמים ואת הארץ.

בהמשך, הגמרא מקשה שם מהכתוב "ומעשה ידיו מגיד הרקיע", הרקיע מגלה ומספר את מעשה ידיו של הקב"ה, ואם כן כיצד ניתן לומר שהשמים נעשו רק ביד אחת והארץ ביד שניה, מתרצת הגמרא "הכי קאמר מעשה ידיהם של צדיקים מי

מגיד, הרקיע", היינו, ומעשה ידיו מגיד הרקיע, הכונה באמת למעשה ידיהם של צדיקים ממש, "ומאי ניהו, מטר", ומפרש רש"י "הכי קאמר, האי ומעשה ידיו במעשה הצדיקים כתיב שקרוין מעשה שלהם מעשה ידיו של הקב"ה, וה"ק ומעשה ידיו דהוא מעשה הצדיקים מגיד הרקיע שהרקיע מעיד עליהם לבריות שהם צדיקים שמתפללין על הגשמים ומטר יורד", היינו, פירוש הפסוק ומעשה ידיו מגיד הרקיע על מעשה ידיהם של צדיקים, הם מתפללים על המטר והמטר יורד, ואת זה מראה לנו הרקיע.

פירוש הדברים לפי ערכנו, הרקיע מגלה את החיבור של שתי הידיים שמתחבר על ידי התפילה של הצדיקים, החיבור של שתי הידיים נמצא במטר שיוורד מן השמים, באותו מטר שיוורד, ובא רק על ידי תפילה, אותו מטר, המגיע אלינו מן המים העליונים, שהוא למטר השמים תשתה מים, זה "מעשה ידיו", שתי הידיים יחד נמצאות במטר, כי המטר הוא חיבור של המים העליונים והמים התחתונים. המטר יורד עם מים פיזיים, מים רטובים, אבל המטר נושא בתוכו את המים העליונים שהם המים מן השמים, כך, שהמטר הוא בעצם חיבור של שתי הידיים.

אין עוד דבר כזה בעולם, שנאמר עליו שאחר שמישהו התפלל עליו והוא בא, כי הקב"ה שומע תפילה, הדבר הזה נקרא מעשה ידיו של המתפלל, הדבר הזה נקרא על שמו. כאן אנו מוצאים שכאשר המטר מגיע זה נקרא מעשה ידיהם של צדיקים שמתפללים על המטר, היינו, התפילה שאנו מתפללים על המטר זאת תפילה שמצרפת את שתי הידיים של בורא העולם, את היד שטפחה את השמים ואת היד שיסדה את הארץ, שתי הידיים מתחברות כאן. גדול יום הגשמים, כיום שנבראו שמים וארץ.

במעשה בראשית, מתחילה, על כל בריאה של כל יום נאמר כי טוב "וירא אלקים כי טוב", ובסוף, ביום הששי, כתוב "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד", וצריך ביאור מה הכונה בזה, הרי כל אשר עשה כבר נתגלה כדבר טוב, על כל זה כבר נאמר וירא אלקים כי טוב. אכן, חז"ל דורשים על כך "טוב מאד, טוב אדם", מאד אלו אותיות אדם, והכונה היא שהדבר שהתווסף כאן זה האדם, האדם הוא ה'מאד' של הבריאה. האדם הוא זה שמביא את הבריאה אל מעבר לעצמה, ומעלה אותה למקום שהיא לא היתה, זה עיקר ענינו של האדם. האדם מעלה את הארץ לשמים ומוריד את השמים לארץ, האדם הופך כל טוב שבבריאה לטוב מאד. וכפי שידוע, הכונה ב'מאד' היא כשהדבר יוצא מהגבולות. אדם נברא כדי לצאת מהגבולות הצרים, כדי להיות מאד.

והנה, הדבר ברור ש"וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" מתייחס גם לרקיע שלא נאמר עליו וירא כי טוב. כשבא האדם שמחבר את העליונים עם התחתונים יש אפשרות לומר כי טוב גם על הרקיע שחילק והבדיל ויצר מחלוקת ופירוד כך שכל מציאות עומדת בפני עצמה, האדם חוזר ומחבר, האדם מביא את הטוב מאד גם למה שלא נאמר עליו טוב. זה פירוש המילים "ומעשה ידיו מגיד הרקיע", הכוונה, הרקיע מכריז על מעשה ידיהם של צדיקים, כשהמטר יורד מן הרקיע הוא מכריז ואומר.

נמצא, אם כן, שכשאנו מתפללים על הגשמים איננו מבקשים תרטיב אותנו, לא זאת התפילה, אנחנו מתפללים ומבקשים שהשמים יתגלו עלינו, השמים יתחברו אלינו, זאת התפילה הגדולה. מה שאנחנו מבקשים, אנחנו מבקשים תשובה ומענה, איננו מבקשים מים, יש דבר שהוא רחוק מאיתנו ואיננו מסוגלים להגיע אליו, דבר שמישהו צריך לגלותו לנו, זה דבר שהוא סתום ונסתר. כאשר רוצים שדבר לא ידוע יתגלה או צריך לשאול שאלה, צריך לבקש תענה לנו. לא את המים אנו מבקשים, אלא את השמים אנו מבקשים. זה לא בגדר בקשה, זה בגדר גלה לנו דבר סתום ונעלם, דבר שהוא מעבר לנו, גדול יום הגשמים כיום שניתנה תורה.

מעתה, מהו התפקיד שלנו, מה האדם צריך לעשות בעולם, האדם צריך להשלים את מה שחסר בכי טוב של מעשה בראשית, וכשם שהאדם צריך להשלים את מה שכתוב בו להדיא במעשה בראשית "לא טוב", את מה שנאמר בו "לא טוב היות האדם לברו", כדי להשלים את הטוב של מעשה בראשית, כך האדם חייב להשלים את מה שלא נאמר "כי טוב" ביום השני, גם זאת העבודה שלנו להשלים. והעבודה שלנו היא לעמוד ולהתפלל ולבקש, שאותו שפע שיוורד עלינו, אותם מים, שהם יהיו מהמים העליונים, המים האלה שיוורדים עלינו, שהם יבואו מן השמים, זה ישלים את ה"כי טוב" שחסר ביום השני.

תפקיד האדם בבריאה לעשות פירות

ידועים דברי המשנה בגיטין (מ"א ע"א), על מי שחציו עבד וחציו בן חורין "לישא פסחה אינו יכול בת חורין אינו יכול, יבטל, והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה, שנאמר לא תהו בראה לשבת יצרה", הדבר מוכן למתבונן, שהמכוון בדברי המשנה "לא נברא העולם אלא לפריה ורביה" הוא שכל מה שאדם עושה ופועל בעולם הזה צריך להיות פריה ורביה. דוגמא לכך אנו מוצאים בגמרא בסוטה (מ"ו ע"א) "אמר רבי יוחנן בן שאול, מפני מה אמרה תורה הביא עגלה בנחל, אמר הקדוש ברוך הוא יבא דבר שלא עשה פירות ויערף במקום שאין עושה פירות ויכפר

כל מי שלא הניחו לעשות פירות, מאי פירות, אילימא פריה ורביה אלא מעתה אזקן ואסריס הכי נמי דלא ערפינן, אלא מצות”.

זאת אומרת, שכאשר כתוב במשנה שלא נברא העולם אלא לפריה ורביה, היינו, לא נברא העולם אלא לכך, שרק בדבר הזה האדם צריך להתעסק, אלא שלדבר הזה עצמו יש לו המון פנים, יש את הפנים של מה שנקרא פריה ורביה כרגיל, הפירוש הפשוט של המילה, אך בעצם, כל עצמו של האדם זה עשיית פירות, ולכך נברא האדם בעולם הזה, אנחנו נבראנו כאן כדי להוציא כאן פירות שהם תולדה של חיבור עליונים ותחתונים, שבוזה אנו עסוקים, האדם הוא היחידי שמסוגל לעשות פירות בעולם, האדם הוא שנצטווה לעשות פירות, וכל העולם כולו לא נברא אלא לעשיית הפירות של האדם.

הגשמים מגיעים מלמעלה רק על ידי שאלה

עתה יבואר הטעם לכך שבשונה מכל התפילות הנקראות תפילות ובקשות, תפילה זו נקראת בלשון חז”ל בדווקא שאלה. אחר שנתבאר שאיננו מבקשים פה את המים שיורדים, אלא הבקשה מתייחסת להשפעה של המים העליונים, שמכאן היא מגיעה אלינו. אין במציאות בעולם, אין שום כלי שמסוגל לקבל את ההשפעה של המים העליונים, אלא רק מי ששם ומעמיד ועושה את עצמו כחסר את הדבר הזה, ההשפעה הזאת יכולה להגיע אך ורק כמענה מלמעלה, כתשובה למי ששואל. לבקש, מבקשים צורך, אבל כשמחפשים גילוי, מחפשים לברר דבר לא מובן ולא ידוע, דבר סתום בפנינו, הדבר הזה נקרא שאלה. שאלה היא תמיד פניה, תן לי את הכלים שאוכל לבצע בהם ולהוציא בהם לפועל את מה שאני חייב לעשות, נבראתי לחבר שמים וארץ, תן לי את הכלים.

באמת, זהו עניינה של שאלה, כפי שמשמע בראשונים, שזה המקור לכך שאנו משתמשים במילה זו, על כל פנים בלשון הקודש, גם באדם השואל שאלה וגם בפרשת שומרים באדם השואל כלי מחבירו. כי הנה כאשר אדם זקוק למשהו, חסר לו איזה כלי שהוא צריך אותו לשימוש, הוא שואל אותו ממישהו אחר, יש כאן חיסרון בצד אחד שנשלם על ידי מישהו המשלים את חסרונו, זהו השואל. וכך הוא אף כשאדם שואל שאלה ממישהו והשני עונה לו. הפירוש בזה שהוא עונה לאותו שואל, כי הנה אותו שואל זקוק לזה שיועד את הדבר הזה, ובכך שהוא עונה לו הוא משלים את חסרונו של השואל. המשאל, ובמקרה הזה היינו העונה, משלים את החיסרון של השואל. זה המשותף בין שאלה לבין שאלה בדיני שומרים.

והנה, הדבר המיוחד בשאלה, בהלכות שומרים, נקרא בלשון הגמרא “כל הנאה שלו”, אדם מתנהג עם חפץ שאול כמו שהוא מתנהג עם חפץ שלו, לכן שואל חייב בכל האונסין כולם חוץ מפטורים צדדיים יחידים. פירוש הדבר, אני מתנהג עם החפץ הזה כשלי, עד כדי שכשהוא נפסד אני הפסדתי, כי החפץ הזה הוא שלי והפסדו הוא הפסדי, לכן אני חייב לשלם בכל מקרה.

זאת נקראת שאלה, שאלה זה נקרא תן לי את מה שאני צריך לעשות, וכך, משאל נותן לשואל ועושה את זה לשלו, כמו שכשהוא עונה לו על שאלה, וכעת כבר השואל לבד יודע, זה הפך להיות שלו, כך הוא אצל כל שואל שאלה, אחר שהאדם קיבל תשובה כהלכה, הדבר עבר מהשני והופך להיות שלו, זה הופך להיות חלק מההבנה שלו, כעת הוא יודע את הדבר הזה והוא חלק מדעתו שלו, זה המיוחד בשאלה, אחרי ששאלה נענתה וקיבלה תשובה, כעת, הדבר הזה כבר יצא מרשותו של אותו אחד ועברה אל השואל. לכן, אנחנו שואלים על המטר ולא מבקשים, כדי שהמטר שיבוא יהיה מעשה ידינו שלנו. לכן זאת נקראת שאלה.

הדברים כל כך רחוקים מכליותינו וזרים לנו, איננו חיים בתוך מערכת כזאת. לכן חז”ל מלמדים אותנו בלשונם הקדוש, כדי לפתוח לנו וללמד אותנו, חז”ל קראו לתפילה הזאת שאלה, כדי שנשים לב ובין, אנחנו שואלים ולא מבקשים. אנחנו מבקשים תענה לנו, אנחנו מבקשים מענה. לשאול, שואלים דבר שלא מבינים, ישנן הבנות שגבוהות מאיתנו, רחוקות מאיתנו, זרות לנו, עליהם אנחנו מתפללים, אותם אנחנו שואלים.

חז”ל לימדו אותנו את סוגיית יום הגשמים. בתוך הגשמים שיורדים מן השמים, הם נושאים איתם את כל הטוב שבעולם. כל הטוב כולו נמצא במים העליונים. וכפי שאנו רואים שכשהובדלו המים העליונים מאיתנו לא נאמר כי טוב בבריאה, והיינו, הבריאה חסירה את הטוב שלה בזמן שהובדלו המים העליונים מאתנו. ומכאן, שהאופן שבו אנחנו מגיעים לזכיה בטוב האמיתי הוא שאם אנחנו שואלים נכון אז ניענה נכון. אם אנחנו מתפללים כראוי, כח התפילה שלנו יש בידו והוא יכול להביא אלינו השפעות טובות. את זה באה הגמרא ללמד אותנו, גדול יום הגשמים כיום הבריאה, גדול יום הגשמים כיום תחית המתים, גדול יום הגשמים כיום מתן תורה, ועוד כהנה וכהנה, גדול יום הגשמים.

הגמרא אומרת שם בתענית שגדול יום הגשמים שאפילו ישועה פרה ורבה בו, גם כשבורא העולם שולח לנו ישועה ומושיע אותנו, הרי שכאשר יורד גשם גם הישועה עושה פירות, והיא גדילה והולכת, ולשון רש”י שם “מליצי זכות נכנסים לפניו ביום הגשמים שניזכר לישועה מתוך שעת רצון”.

התפילה שלנו יכולה לעשות פירות, תפילה שהיא נכונה נענית כראוי. התורה מלמדת אותנו להתפלל בדווקא את התפילה הזאת. התפילה הזאת היא הנקראת שאלה, וכפי שבארנו, בקשה מבקשת את הדבר ואילו השאלה פונה אל הנשאל. אם נפנה כראוי ניענה כראוי, אם נתפלל כראוי אז יושג כראוי.

בכח התפילה הגשם יהיה מטר שמים – אנו

חייבים להתעורר בזה בעת צרה

התפילה המיוחדת הזאת שמתחדשת עתה אחר שזמן רב לא התפללנו אותה, ואנו צריכים להשתדל להבין אותה ולהתפלל אותה כראוי, היא תפילה שבוקעת רקיעים, והיא יכולה להביא עלינו כל טוב ולשנות את המצב שלנו. אם לא נתפלל אותה כראוי יכול להיות חורף גשום מאד, אבל הוא יהיה גשום רק ממים, אך, התפילה יכולה לעשות שהגשם יהיה מטר שמים. זאת נקודת השאלה שיש בתפילה הזאת, אנחנו לא מבקשים מים, אנחנו מבקשים מענה, אנחנו שואלים, ואנחנו מבקשים שישבו לנו, שיענו לנו. מבקשים להיות שואלים ונענים.

המצב שאנו נמצאים בו הוא מצב קשה וחמור מאד, גרוע מאד. ה' ירחם. אנו נראים כמי שנשלחנו מעל פניו, ואנו צריכים באמת להתעורר. נתנו לנו תפילה, שבה אנו מתחילים עתה, ובה אנו פונים לכל ההשפעות הטובות. כל השפעה טובה אפשרית, מונחת ונמצאת כאן בתפילה הזאת, רק אם נתפלל אותה כראוי.

באמת קשה להבין, איך יתכן שכאשר אנשים רואים את המצב, את מה שנעשה סביבנו, לא מתפללים מעומק הלב, איך יתכן שלא מרבים בתפילה, ולא מתעסקים בזה בכלל. לכולי עלמא יש מצווה מדאורייתא להתפלל בעת צרה, זאת מצווה מן התורה. ואפילו לדעת הרמב”ן החולק על הרמב”ם ואומר שהתפילה הקבועה אינה מצוות עשה מן התורה, אולם הוא מודה שתפילה בעת צרה היא מדאורייתא, והרי אין כלל מקום לדון ולהתווכח אם אנו נמצאים עתה בעת צרה.

אנו מתחילים עתה להתפלל תפילה חדשה, והתפילה הזו כאמור כוללת בתוכה כל שפע טוב אפשרי, כל טובה אפשרית. ביום השני, כאמור, לא נאמר בו “כי טוב”, משום שכפי שאומרים חז”ל בו נבראה המחלוקת, בו נבראו המזיקים, בו נברא הגיהנום, כל נגד וכל דבר לא טוב בעולם נברא ביום הזה, לכן על הבריאה הזאת לא נאמר כי טוב, כל מי שנמצא בתוך המסגרת של הבריאה של היום השני לא נאמר בו כי טוב. התפילה הזאת שאנחנו מתפללים על גשם, אותה תפילה שהמשנה קוראת לה שאלה, היא תפילה להחזיר את ה”כי טוב”.

בתפילות שכבר הורגלנו בהן ואין בהן שום דבר חדש, אכן קשה לעורר, אבל כיון שאנו מתחילים עתה תפילה חדשה, עלינו לנסות להבין מה טמון בתפילה הזו, מה מונח בה, ובאיזה אופן צריכים להתפלל אותה. אם נתפלל ונשאל כראוי, ניתן לומר בוודאות שניענה. בנפשנו הדבר. אנא, אנחנו מוכרחים להתפלל, אנחנו בעת צרה ואנחנו חייבים להתפלל. ומי שהיום מזלזל בתפילה, יכול להיות נידון על שפיכות דמים המונית. חוץ מן הדין הרגיל והקבוע של תפילה, הרי שהיום אנחנו חייבים בתפילה בעת צרה, וכל תפילה שנחפז, אנחנו צריכים לשייך אותה לאותה עת צרה שאנחנו נמצאים בה. אנחנו באמת בעת צרה.

אנו מחכים מאד בכליון עיניים שיתקיים בנו “והארץ אשר אתה בא שמה לרשתה למטר השמים תשתה מים”, ומיד אחרי הפסוק הזה באה פרשת והיה אם שמוע, ובה נאמר, אם שמוע תשמעו, אז, ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש, וחלילה, השמרנו לכם פן יפתה לבבכם, ועצר את השמים ולא יהיה מטר, זה לא חייב להיות שלא יהיה מטר בכלל, אבל מן השמים הוא כבר לא יבוא, השמים נעצרים.

שתי מסכתות יש בש”ס על תפילה. ברכות, זאת מסכת על התפילה, הקבועה, ויש מסכת נוספת הנקראת תענית, זו כמעט מסכת שלימה העוסקת בשאלת הגשמים, ובשם המסכת יש משהו מהענינה, עונים לנו.

זאת ההערה. אם ניתן אותה אל ליבנו באמת, ודאי ה' יתברך יעזור לנו ותהיה לנו שנה טובה ומבורכת מכל הבחינות, ונזכה לראות במהרה בימינו בישועת ה', כדאיאתה התם בתענית “גדול יום הגשמים שאפילו ישועה פרה ורבה בו”. ה' יעזור, שיכנסו הדברים בלבנו, נדע איך להתפלל, נדע איך לשאול, שתהיה שאלתנו שאלת חכם, שהיא, כידוע, חצי תשובה.

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות
 מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
 שנאמר ב"ש"ה"ק

שיחה מיוחדת שנמסרה עקב המצב השורר בארצינו

א-ל אמונה ואין עול:

כאשר מתחילים לדבר על האסונות הנוראים שפקדו אותנו בימים האחרונים, ראשית יש להקדים את הפסוק שאומרת התורה הקדושה (דברים ל"ב, ד'): "הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, א-ל אמונה ואין עול, צדיק וישר הוא". ולכאורה הפסוק תמוה, מה החידוש שהקב"ה הוא 'צדיק וישר' ואין בדרכיו עול... הרי הקב"ה הוא תכלית הטוב, וכל אחד מצווה להאמין באמונה שלמה שהוא הא-ל הנאמן שומר הברית והחסד. איזו הוה אמינא יש לחשוב חלילה וחס אחרת.

אלא ידוע מה שפירשו רבותינו, שהחידוש הוא על 'כל' דרכיו של הקב"ה, כי כל דרכיו משפט, ואין דבר אחד שלא נלקח בחשבון. במשפט של בשר ודם לא דנים אלא את האדם עצמו - אם הוא עושה עוול גוזרים את דינו לרע, ואם עושה טוב נגזר דינו לטוב. אבל במשפט של מעלה לא מתייחסים רק לאדם עצמו אלא לכל הסובבים אותו. גם אם הוא מצד עצמו חייב בדין, לא משלמים לו עד שבדקים את כל התוצאות שייצאו לכל מי שיגרם על ידי זה צער, בין הקרובים ובין הרחוקים. יכול להיות אדם שכבר מזמן נגזר דינו למיתה, אבל מכיון שיש אנשים אחרים שתגרם להם איזו שהיא עגמת נפש בעקיפין - מעכבים את הדין ולא פוסקים עליו כלום.

בימים אלו אנו נמצאים במצב של צרה שפקדה את כל כלל ישראל, ואנו מאמינים בני מאמינים 'כי כל דרכיו משפט - צדיק וישר הוא'. גזירה כזו, בהיקף רחב כל כך, לא נגזרה רק על אותם אלפים שנפגעו באופן ישיר, אלא על כל הכלל כאחד. אחרת הקב"ה לא היה גוזר כזו גזירה. הוא מראש מקדם חישוב כל צער ואפילו קטן שיגרם לכל אחד ואחד מעמו ישראל, ורק אחרי כן הוא הוציא את הגזירה אל הפועל. אם כן מלבד ההשתתפות הגדולה בצער של כל המשפחות והאנשים שנפגעו, שאין לך איש שבשם אדם יכונה שנפשו לא מתמלאת ברחמים, עלינו להבין שהגזירה נגזרה גם עלינו - על כל מי שנגרם לו איזה צער בכל מישור שהוא ואפילו קטן, ידוע ובלתי ידוע, אם בענינים הנוגעים אל הגוף ואם בענינים הנוגעים אל הנשמה.

כל הקיום לצד בני ישמעאל הוא נס:

אחרי ההקדמה הזו אנחנו יכולים לגשת לגופו של ענין, כיצד התרחשה כזו צרה איומה, שבאו בני ישמעאל וטבחו ועינו בלי רחם מאות אלפים מאחינו בני ישראל. על זה קודם כל צריכים לדעת שהשאלה היא הפוכה, כיצד לא קרה כזה דבר עד היום... אין ספק שכל מציאותנו כאן בארץ הקודש היא מציאות ניסית שאין לה שום הסבר הגיוני. לפני שאנחנו שואלים שאלות על הימים האחרונים, אנחנו צריכים לשאול שאלות על כל השנים הקודמות ולהבין אלו חסדים עצומים עושה איתנו הקב"ה.

הרי במה אנחנו קיימים, בערבים פראי אדם משפלי המין האנושי, שכל חייהם על חרבם, ואין בתוכם שום רחמים. ידוע מה שאמר מרן החפץ חיים זצ"ל (א.ה. מובא בספר 'נאות דשא') שעל ישמעאל נאמר בלשון עתיד, 'והוא יהיה פרא אדם', ובזה נאמרה הבטחה שמאז ועד עולם הוא יהיה פרא אדם, שום דבר לא יצליח לשנות אותו. הוא יוכל להיות רופא - אבל פרא אדם, עורך דין - אבל פרא אדם... כמה שהוא ילמד וכמה שהוא ינסה להשתנות, הוא ישאר פרא אדם. ולשון הפסוק היא לא שהוא יהיה 'אדם פרא', אלא שהוא יהיה 'פרא אדם', וכמו שידוע לומר (וכן שמעתי בצעירותי ממו"ר הגר"ש איינשטיין זצ"ל) ששם העצם של ישמעאל הוא 'פרא', ורק התואר הוא 'אדם'...

זכורות לי המילים באידיש שזעק בזמנו מרן הגרא"מ שך זצ"ל: 'אנו מוקפים במאות מליונים של ישמעאלים צמאי דם שעומדים עלינו לכלותנו מכל כיוון אפשרי. מספיק שהם יכנסו עם מקלות כדי לכסות את כל ארץ הקודש...' ובאמת כל אחד ישאל את עצמו: מה מפריע לכל ערבי מן השורה לעלות לאוטובוס ולאבד את עצמו לדעת, רח"ל? מה הפריע לערבים לעשות את מה שהם עשו לאחרונה כבר שנים רבות קודם? אין להם שום מעצור, ואין ולא היתה שום סיבה טבעית למה הם לא יבואו ח"ו ויאבדו אלפי נפשות. הדבר

היחיד שמגן עלינו הוא לא הרהב הדמיוני של אחינו התועים ולא שום כח אנושי. רק נס אלוהי מאת אבינו אב הרחמן ששומר עלינו בכל רגע ורגע. כל מה שאנחנו חיים פה - הכל זה נס!

אבל עם כל הנס הבלתי מובן הזה, עדיין יש כאלו שבאים ושואלים את עצמם: מה קרה כאן? רק לפני כמה שנים שפכה המדינה מליארדים להקים את הגדר שאמורה להגן על יושבי הארץ, ועליה היתה כל גאוותם. הם אמרו שמדובר בגדר משוכללת שאפילו חתול לא יכול לעבור אותה, והנה תוך זמן קצר עוברים בתוכה כמויות של צעירים, יחפים ונבערים, שאין להם ולו כלי תחבורה ראוי לשמו... איך דבר כזה יתכן? כמובן שאנחנו לא דנים כאן מי אשם ומי לא, גם לפי דעתם, אבל עדיין אנחנו יכולים להסכים שבאמת בדרך הטבע היה מדובר בגבול רציני שלא כל אחד יכול להתקרב אליו... איך ברגע אחד הכל מתמוטט? אמנם עד עכשיו חיינו בנס - אבל איך מתרחש הנס גם לצד השני?

שורש כל התאוות - פריקת העול:

אומרת הגמרא בברכות (נ"ט, א'): "אמר רבי אלכסנדר אמר רבי יהושע בן לוי לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומית שבלב, שנאמר (קהלת ג', י"ד) והאלוקים עשה שיראו מלפניו". ומה יש דוקא ברעמים, כתב שם המהרש"א: "משום דהרעם הוא דבר המחריד ביותר ואין ידוע בו תועלת לעולם, משום הכי קאמר דלא נבראו אלא לפשט עקמומית שבלב".

נמצא שכל בריאת הרעם היתה למטרה אחת - 'לפשט עקמומית שבלב'. אין עוד מטרה אחרת. ולכן הרעמים הם דבר מחריד ביותר, הכל כדי לזעזע את האדם. אך שני דברים עדיין צריכים הסבר: ראשית, שאם כי הרעם הוא דבר מזעזע ומפחיד, אבל אין הוא מצליח 'לפשט עקמומית שבלב' ולהחזיר ללב יראת שמים, שעליה מביאים את הפסוק 'האלוקים עשה שיראו מלפניו'. ושנית - מהי אותה 'עקמומית שבלב' שמכניע הרעם.

ופשוט, שה'עקמומית שבלב' שעליה מדובר כאן היא עול החשבונות הרבים שביקשו בני אדם. הרי אלוקים עשה את האדם ישר, ומעצם טבעו הוא אמור לעבוד את הקב"ה. כל מה שחסרה לו יראת שמים והוא רחוק מעבודתו ית' - הכל בגלל החשבונות הרבים שמעמקים אותו ולא נותנים לו להיות כפי טבעו. על זה בא תפקיד הרעמים להרחיק את החשבונות ולהחזיר את האדם למצבו המקורי. אלא שכאן נותרה עדיין השאלה הקודמת, מה גדול כל כך בכח הרעמים ליצור דין סילוק ולהעמיד בלב את היראה.

והביאור בכל זה נראה על פי יסוד אחד שכבר נתבאר בארוכה במקומות אחרים. מדובר כאן בדבר אחד בלבד, שהוא היצר הגדול מכולם שחוסם את האדם. והיצר הזה הוא 'פריקת עול'. בלי אותו יצר, האדם היה מוכן מזמן להשתעבד תחת כל עול ששימו עליו, להתגבר על היצר הרע ולעשות כל מה שהוא צריך לעשות. הרי בשכל הוא כבר מבין טוב מה מוטל עליו, ומה מפריע לו לעשות את האמת? מפריע לו רק יצר אחד שמסיט אותו מהכל: פריקת העול. הרצון הזה להיות בן חורין, משוחרר, שיכול לעשות מה שהוא רוצה ואף אחד לא יגיד לו מה לעשות.

המסילת ישרים כותב (פרק י"א) שאמלי הכבוד "כבר היה האדם מתרצה לאכול מה שיוכל, ללבוש מה שיכסהו, ולשכון בבית שתסתירהו מן הפגעים, והיתה פרנסתו קלה עליו ולא היה צריך להתייגע להעשיר כלל". ולכאורה מה הקשר בין הכבוד לבין האוכל? בין כבוד לבית יפה? האדם אוכל בגלל שהאוכל ערב לו, ובוחר את הבית לפי היופי שנראה לו... למה כל זה קשור לכבוד?

אלא שגם התאוה של פריקת עול היא סוג של כבוד - שהאדם רוצה להרגיש בעלים על עצמו. הוא צריך לבחור בשביל עצמו מה לאכול, מה ללבוש ואיפה לגור, והוא לא סתם אסופי מן השוק, שלוקח מכל הבא ליד... הוא המחליט והוא הבוחר. מהתאוה הזו מגיע שורש התאוה של 'כבוד', ומהתאוה הזו משתלשלות כל התאוות האחרות. עד כדי כך, שאם לא היה דחוף לאדם להרגיש בעלים - לא היה אכפת לו לאכול לחם צר ולגור בחורבה. לא היתה

אין עוד מלבדו:

זכינו בחסדי שמים לעבור את כל הימים הנוראים. עברנו את אלול, המלכנו את הקב"ה בראש השנה, המשכנו בעשרת ימים תשובה, ביום כיפור ובסוכות, ואז הגענו לשיא השיאים - שמיני עצרת ושמחת תורה. בזמן הזה של השיא, בפסגת העבודה של קרבת ה', פתחנו את ארון הקודש והתחלנו כולנו עם אותה שאגה: "אתה הראת לדעת, כי ה' הוא האלוקים, אין עוד מלבדו!"

את אותה שאגה ששאגנו בא הקב"ה להראות לנו בעיצומו של יום: 'כי ה' הוא האלוקים - אין עוד מלבדו!' אף אחד לא יכול לדאוג לעצמו. לאף אחד אין כח ולאף אחד אין בעלות. יש רק ה' אחד, שהוא הבעלים על הכל, ואין שום רצון חוץ ממנו. "ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלוהים עמדי, אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל". הוא עשנו - ולא אנחנו, ולכן רק לו אנחנו. אנחנו שייכים אליו, ואיזה 'חשבון' יכול לגרום לנו לרצות משהו אחר? אנחנו בטלים ומבוטלים, בכפיפת קומה ובחלישות חיל, וכל היציבות שיש לנו היא מציאות ניסית עליונה של ה' אלוקיך עמך'. מתי אנחנו יכולים להרגיש 'בעלים' כדי להחליט לעצמנו מה לעשות? איזה כח יש לנו בשביל שנרגיש קובעים, אדונים ואחראים בעצמנו על משהו?

כל הרעמים' ששמענו בשבוע האחרון, כולם המשיך לאותה שאגה של 'אין עוד מלבדו'. לא רק שאין כוחי ועוצם ידי, אלא יש רק שיתוק מוחלט שמנוגד לכל הגיון אנושי... אין גדר, אין מערכת, ואין שום כח שיכול לעשות משהו. הנס של עכשיו בא להוכיח על כל הניסים למפרע, עד כמה הכל עד עכשיו היה נס... אנחנו לא עושים כלום, וממילא אין לנו כח להחליט בשביל עצמנו כלום. יש לנו רק אדון אחד שנותן לנו הכל ועליו אנחנו יכולים להשען - אין עוד מלבדו! כשמרגישים את התחושה הזו הכל כבר בטל ומבוטל. אין חשבונות רבים ואין בקשות של בני האדם, כולם חוזרים למצב הטבעי של 'אלוקים עשה את האדם ישר'.

אין אדם שומע לי ומפסיד:

הלימוד הגדול מכל זה הוא המשפט הפשוט שאמרו לנו חז"ל (דברים רבה פרשת ראה): 'אין אדם שומע לי ומפסיד'. האדם חושב שהוא מנהל את המערכת, ולכן הוא מנסה לסדר לעצמו את כל התוכניות. הוא כל הזמן מחפש מה יתן לו יותר שליטה על החיים ויותר אחיזה במציאות. אבל ברגע שהאדם חי את האמת, שהוא כלום, ויש רק אדון אחד מלמעלה שמסדר לו את החיים - הוא לא צריך להתאמץ ולא להשקיע בשום דבר. כי הוא לא דואג לעצמו, יש כבר מישהו שדואג לו, ואף דבר אחר לא יוכל לעזור לו. מביאים בשם הגר"א שאת מה שהרשע משיג אחרי יגיעות רבות, הצדיק משיג בנקל... ואכן זו האמת. מי שחי על פי רצון הקב"ה - החשבון היחיד שיש לו הוא מה הקב"ה רוצה ממנו, וכל השאר מסתדר מאליה. הקב"ה באמת כבר דואג לו ומוכיח לו שהוא לא צריך להיות בעלים על עצמו... אך לעומת זאת מן הצד השני, ככל שהאדם מנסה להוכיח להפך, שהוא כן בעלים וכן קובע, הוא רק מסתבך יותר וצריך יותר יגיעות... כי הוא לא הבעלים, אין דבר ששייך אליו, והוא לא זה שמכריע מה יהיה איתו.

כל אדם יודע שהדבר הראשון ביחסי עובד ומעביד הוא לחיות בשלום עם בעל הבית... אם העובד מנסה להראות כל הזמן מה הוא רוצה ומה ההחלטות שהוא חושב ליישם, הוא לא משפר את היחסים אלא עושה את ההפך הגמור... הדרך היחידה להצליח היא לדעת להתכופף ולקבל את ההחלטות של מי שאתה כפוף אליו. לא צריך לזה שום הסברים... הבעיה של הדג היא, שכאשר הדייג תופס אותו ברשת, הוא מנסה להחליץ, וכך מסתבך עוד יותר בתוך החוטים ופוצע את עצמו. מי ביקש ממך לזוז? תשב בשקט ולא תסתבך... אבל זו הבעיה של האדם: "כדגים שנאחזים במצודה רעה... כהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאום" (קהלת ט', י"ב). האדם נלכד ברשת, אבל רוצה להוכיח שהוא שולט על המצב... רק הוא יודע ורק הוא קובע ואף אחד לא יחליט בשבילו איך הוא יחיה. כך הוא ממשיך בלי להפסיק להפגין את השרירים, ורק מסבך את עצמו עוד יותר...

מלבד מה שהיכולת הזו להתכופף פורקת מהאדם את החשבונות הרבים ומחזירה אותו לאמת המקורית, היא גם נותנת לו את החיים המאושרים באמת. נכון, אתה רוצה להרגיש שולט, אבל דע לך שהכל דמיון אחד גדול. אתה לא מנהל את המערכת, ואתה לא קובע שום דבר. אתה לא צריך לדאוג לאף אחד ואף אחד לא צריך לדאוג לך. האחריות - לא בתחום השיפוט שלך, והחיים שלך לא מסורים בידך. יש בורא עולם, שאין עוד מלבדו, והוא דואג לך בדיוק למה שאתה צריך. לך נשאר רק לעשות את רצונו, וכל השאר יסתדר מאליה. אין לך מה לדאוג משום דבר, ואתה לא אמור לפחד מתחושת שיתוק... הרי בלאו הכי נמצא בידיים שלו, ומה אכפת לך שלקחו ממך את המושכות... כל מה שאתה צריך הוא להמשיך לשמוע ולשאוג את אותה שאגה: 'כי ה' הוא האלוקים - אין עוד מלבדו!'

לו שום חשיבות לתאווה גשמית וזה לא היה מדבר אליו. נכון שכולם שקועים בתאוות, אבל למה גם הוא צריך להיות שקוע?... כל הסיבה שהוא משקיע, כי הוא רוצה להרגיש שהוא זה שמשקיע. יש לו זכאות, זה מגיע לו, וגם הוא ראוי למה שאחרים ראויים אליו. בלי אותה 'זכאות' - הכל היה נעלם...

ניקח לדוגמה את הישמעאלים בעצמם: זכור לי אחרי מלחמת ששת הימים, שהסתובבנו בירושלים ולא האמנו איך הערבים נראים. בריות בזויות, נבערות מדעת, לבושות בבליי סחבות ונגררות על חמורים. והנה אחרי המלחמה, כשהמדינה נאלצה לקחת אותם תחת חסותה, לא עברו כמה שנים ופתאום הם התחילו להראות כמו בני אדם... הם קיבלו תקציבים, נבנו להם בתי ספר, ובסוף התחילו לקבל איזו צורה של תרבותיות. חלקם אפילו ממלאים תפקידים של משמעות. איזו סיבה יש להם לבוא ולהלחם באותה מדינה שבנתה אותם? בלי המדינה - הם היו ממשיכים להראות כמו שערבים נראים, והמדינה לכאורה נותנת להם הכל... מה כל כך מפריע להם?

אבל זה מה שמפריע להם - הרצון להיות בן חורין. הם לא מסוגלים להשתעבד תחת מישהו שיהיה מעליהם. הם מוכנים לאבד את הכל כולל הכל, ובלבד שיהיו בני חורין. שאף אחד לא יתן להם חוקים ולא יקבע להם מה לעשות.

את המסר הזה אנחנו צריכים לקחת אלינו: הדבר היחיד שמפריע לנו לעשות את הטוב, הוא היצר המתעה של פריקת העול. כל אחד יודע וכל אחד מבין, אבל ה'חשבונות הרבים' מגיעים בעקבות היצר שאומר לאדם לעשות הפוך ממה שאומרים לו. הוא רוצה להיות חופשי שאף אחד לא מפריע לו, והוא כל הזמן מחפש דברים משל עצמו, דברים שהוא ורק הוא רוצה לעשות, ולא משנה מה יאמרו לו... אם האדם יעצור לרגע אחד וינסה לקלוט את האמת, שיש רק כאן יצר דמיוני, והמציאות היא הפוכה - שום דבר עוד לא יפריע בידו.

הרעש מפשט את העקמומית:

ובדיוק על היצר הזה מגיעים הרעמים. לרעש יש תכונה מיוחדת - שהוא מסוגל לשתק את האדם. בשעה שהאריה מגיע לטרוף את הטרף הוא לא צריך לעשות הרבה: הוא פשוט שואג, כמו שארי יודע לשאוג, והחיה מיד נעצרת משותקת על המקום, עד שהאריה מגיע אליה. למה היא לא בורחת? אדרבה, השאגה אמורה לגרום לה להמלט כל עוד נפשה בה?

אבל הכח של הרעש הוא, שהאדם מרגיש פתאום שיש משהו שיותר 'גדול' ממנו. תמיד הוא מנסה להרגיש את היציבות - שהוא שולט במצב והוא מחליט מה קורה עם עצמו. הוא צריך לדעת כל דבר ולהרגיש מוגן מכל דבר. כשלתע נשמע קול רעש, הרעש מערער את היציבות של האדם והתגובה הטבעית היא 'שיתוק'. לא מדובר רק על שיתוק פיזי, אלא על שיתוק אמיתי של תחושת חדלון. למה הוא משתתק? מה עוצר אותו? השיתוק הוא תגובה לכל השינוי שפוקד את האדם. תמיד הוא מרגיש בעלים על המצב, שיכול לעשות את הכל, ופתאום מתרחש משהו שעוצר אותו - עכשיו אתה כלום. אתה לא יכול לעשות שום דבר, יש כאן כוחות אחרים שעושים את מה שהם רוצים.

לכן 'רעש' מבטא את ה'חרדה' - 'היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו', ולכן הרעמים, שהם 'דבר המחריד ביותר', גורמים זעזוע של שיתוק. אפילו כשהאדם מקבל מחלה הוא מנסה לשלוט במצב - הוא הולך לרופאים, לוקח תרופות, ועושה כל מה שהוא יכול. אין אדם שמשאיר את עצמו מאחורה בלי להרגיש שהוא הבעלים על מה שקורה עם עצמו. אם יש לו קושי בפרנסה, הוא מתייעץ עם אנשים, מנסה כיוונים חדשים, וכך זה בכל קושי וקושי. האדם לא נותן לקרקע להשמט תחת רגליו, ולא משנה מה יעבור עליו, תמיד הוא ירגיש שהוא מנהל את המערכת. הכל עד שמגיע זעזוע של 'רעש' - כאשר יש קול שמתגבר מעליו, פתאום הוא מרגיש ריק, מבוטל, שאין לו עוד כח לדאוג לעצמו. הוא קופא על מקומו ואפילו לא מנסה לברוח. לא רק הפה משתתק, אלא כל החושים משתתקים, זהו, אני לא שולט, אין לי את הכח להיות אחראי על עצמי.

בדיוק בשביל ההרגשה הזו מגיעים הרעמים, ובדיוק בגלל ההרגשה הזו הם מביאים ל'יראת שמים'. הרי כל הסיבה שהאדם מקבל 'עקמומית' ומכניס לראש המון חשבונות רבים, הכל בגלל היצר של פריקת העול - אני מחליט בשביל עצמי מה לעשות. היצר הזה מוביל אותו לכל מיני כיוונים הפוכים מהאמת המקורית - שהאלוקים עשה את האדם ישר, והאדם הוא בסך הכל עבד שצריך לשרת את אדונו. או אז בא הרעם ומבטל את כל ה'בעלות' של האדם. הוא נותן לאדם את השיתוק, את החרדה של החדלון, ומוכיח לו שהוא כלום. הוא לא בעלים, הוא לא אחראי, ואין מה שנותן לו שליטה בעולם, מלבד מי שכוחו וגבורתו מלא עולם.

כִּי חַיִּים הֵם לְמַצְאֵיהֶם

היזוק וההרעה לבני הישיבות בדרכי הלימוד בעיון
 מאת ראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל כונם שרייבר שליט"א

חיים שיש בהם

ראשית כל אנו מדברים לבחורים שהחליטו לעשות משהו עם עצמם! כשבחור מגיע להבנה הזאת מעצמו, השיג כבר 90 אחוז מהענין. הרי פשוט שאם כל אחד באשר הוא, היה מתבונן וחושב מה צריך לעשות, בוודאי היה עושה בדיוק את מה שצריך. אלא שלרוב אנשים לא מתבוננים אלא מתהלכים בעולם ועושים את מעשיהם "כסוס שוטף במלחמה" כלשון הנביא המובא במסילת ישרים, וממילא עסוקים בשטויות. והמס"י מאריך לבאר שזאת אחת מהתחבולות התמידיות של היצר הרע - לבלבל את האויב, לא לתת לאדם לחשוב, כי ידוע לו שאם האדם היה נעצר לחשוב על מה שהוא עושה, בוודאי היה עושה עם עצמו משהו. כל מי שקצת חושב מבין, שבחיים של 'כן ולא', חיים של נעלי בית... אין שום תועלת וגם לא סיפוק.

נשאל בחור שסדר היום שלו מתחיל בשעה 10 ומתגלגל עד אחת עשרה ואח"כ נכנס לביקור בבית המדרש, עובר בשיעור, וכך סוחב גם סדר שני וסדר שלישי וכו', מה ההרגשה שאתה מרגיש כאשר אתה הולך לישון בלילה? האם ישנה הרגשת שובע כלשהיא, או שיש חלל ריק... עוד יום עבר בלא כלום...? התחושה היא "יהי רצון שמחר לא אקום בכלל, ואישן עד..." העיקר לדלג יום, לחסוך עוד יום אחד של שיעמום... מה יש בחיים שכאלה? חיים מלאי שעמום?

בשנים מוקדמות הייתי ר"מ בישיבה בחיפה, ופעם כשנסעתי ברכבת לתל אביב, ניגש אלי יהודי - חילוני, והתחיל לדבר... ואמר לי שהוא עושה ביזנס וכו'. שאלתי אותו: "האם אתה עובד כל היום?", והוא ענה "מה פתאום, אני עובד כמה שאני עובד 8-9 שעות ביום ולא יותר". המשכתי לשאול "ומה אתה עושה ביתר השעות?" והוא השיב לי "מבלה!", אמרתי לו "ידוע לך מה התרגום של המילה 'מבלה'? 'מבלה' זה שוחק, והורס, כמו בגד או כל דבר שמתבלה...". זאת המשמעות של כל 'בילוי', לקחת את הזמן, את החיים, ולהפוך אותם לסמרטוט בלוי שאין לו משמעות ולא תכלית ותוכן.

שאלתי אותו "אם כן, שני שלישי מהחיים שלך אתה כלום, אתה מבזבז, אז איך אתה חי, איך אתה נהנה מהחיים האלה?". "ומה

הפתרון?" - הוא שואל... "מה הפתרון? אני מוכן לתת לך תעסוקה 24 שעות ביממה, אם אתה רק מוכן לשמוע..."

לצערינו זה המצב אצל הרבה בחורים.

בחורים מסתובבים בדיכאון ובחצי דיכאון, שלושת רבעי דיכאון... ומחפשים סיבות. אבל הסיבה הפשוטה היא בגלל שלא עושים כלום, וממילא אין להם סיפוק! בן אדם מקבל סיפוק רק מעשיה, אבל לא יכול להיות סיפוק לבן אדם שאין לו מה לעשות.

כולם מכירים אנשים עובדים שיוצאים לפנסיה, ומשתדלים לשמור על עצמם, ולשם כך מחפשים תעסוקה ועשיה. ברור לכולם שמי שיושב סתם בבית מזקין תוך

מדברים תמיד עם בחורים על התמדה או על בטלה... אנחנו מדברים הרבה לפני התמדה ובטלה, האם אתה רוצה לחיות או רוצה להסתובב כמו מת?

יומיים. ואם תשאל, הרי כל החיים חלמו על הרגע שבו סוף כל סוף יצאו לפנסיה? המציאות היא שכאשר הפנסיה מגיעה, כולם מחפשים תעסוקה, לא משנה מה... עובדים בכל מיני עבודות או מתנדבים ב'עזר מציון', העיקר שהחיים יהיו מלאים בעשיה ויהיה בשביל מה לקום בבוקר.

מדברים תמיד עם בחורים על התמדה או על בטלה... אנחנו מדברים הרבה לפני התמדה ובטלה, האם אתה רוצה לחיות או רוצה להסתובב כמו מת? מה אתה מוציא מהימים שלך? תנסה לשחזר יום שלא למדת בו, ותחשוב מה עשית ביום הזה, האם עשית משהו שהיה כדאי לקום בשבילו מהמיטה? מלבד להסתובב ממקום למקום?

היה בפוניבז' בחור שאמרו עליו שכשהוא בא ל'שנורר' ממישהו סיגריה, והוא נותן לו גם אש, הוא עושה לו עוול, כי בלעדיו הוא היה ממשיך והולך לבקש אש ממישהו אחר, וכך היה מצליח להעביר עוד 5 דקות בחיים. אם נתת לו הכל, הרסת לו... כך נראית צורת החיים לצערינו. בנובהרדוק היו שרים שיר שנקרא "שקעה חמה" ובאמצע יש שם שורה - "ימי עוברים ימי כלים, מבלי קחת מבלי תת, אם לזאת קראת חיים,

אמור נא א-לי מה זה מת". אם לצורת החיים הזאת קוראים "חיים", אז מה זה "מוות"??

אבל, אם יש מטרה בחיים, יש בשביל מה לקום בבוקר, הכל נראה אחרת. בן אדם מתחיל לחיות! עוד לפני שמדברים על מעלות של תורה וירא"ש ולפני הכל - צריך לחיות! והדבר הראשון הוא להציב מטרה! כשבחורים רוצים לקבל על עצמם להתקדם בחיים, אי אפשר רק "לעשות חיזוק", אלא צריך להיות מתוכננים לדבר מעשי, פרקטי, משהו שמדבר אליכם, והסיבה שקבלתם את ההנהגה או הסדר הזה היא בגלל שהחלטתם להתחיל לחיות! זהו הדבר הראשון - לחיות! וצריך להציב מטרה, שיהיה בשביל מה לקום בבוקר, שבחור רגיש שהוא עושה ויוצר, יש לו פרוייקט והוא עסוק איתו ומצליח.

זאת המעלה הראשונה, שבחורים מחליטים להוציא לפועל את הכוחות שלהם, ולכוון אותם לדבר מסויים ומטרה אחידה.

עיון - הבנה

החיזוק העיקרי הינו כמובן בלימוד העיון, וראוי להקדיש כמה מילים בנושא.

הבעיה המצויה אצל בחורים בנוגע ללימוד בעיון, שהם לא יודעים איך לעשות את זה!

בלימוד הבקיאות, יכולים כולם ללמוד את אותו דף גמרא, לומדים, מבינים את דברי הגמ', מה רש"י אומר, מה תוס' אומר, וממשיכים הלאה. אבל הלימוד בעיון מצריך בעיקר הבנה! אמרו חז"ל "כשם שאין

כמו שלא יתכן שיהיו פרצופים שווים לגמרי, כך לא שייך שתהיה צורת הבנה אחידה, רמה שווה וסגנון אחד לכולם, כי כל אחד הוא אדם לעצמו. לימוד בעיון פירושו - להבין. להבין בכלים שלך ובכוחות שלך, ולא כמו אלו שמנסים לחקות אחרים ולהיות באותו 'שטאנץ' כמו כולם.

פרצופיהם שווים כך אין דעותיהם שוות" (במדב"ר פנחס כא), והמכוון בזה שאין שני בני אדם שמבינים אותו הדבר! שנים יכולים לשמוע סברא אחת, וכל אחד מקבל אותה בכלים שלו ואומר אותה אחר כך לפי ההבנה שלו, וההבנה שונה בין איש לרעהו בדיוק כמו שאין פרצופיהם שווים. כמו שלא יתכן שיהיו פרצופים שווים לגמרי, כך לא שייך שתהיה צורת הבנה אחידה, רמה שווה וסגנון אחד לכולם, כי כל אחד הוא אדם לעצמו. לימוד בעיון פירושו - להבין. להבין בכלים שלך

ובכוחות שלך, ולא כמו אלו שמנסים לחקות אחרים ולהיות באותו "שטאנץ" כמו כולם.

מקומם של מראי מקומות

הבעיה הזאת באה לידי ביטוי למשל כשמביאים מראי מקומות על הסוגיה, וכולם בטוחים שצריך ללמוד ולדעת את כל המראי מקומות. ועד שמסתדרים עם עומס המראי מקומות, בא הר"מ בשיעור ומדבר על עולם אחר בכלל. ולפעמים, אפילו הר"מ לא ראה את כל המראי מקומות, ולא הזכיר אותם בשיעור... הבחור מבין משהו אחד, הר"מ עוסק בנושא אחר - "פתח בכד וסיים בחבית", ויתכן שהבחור עצמו למד אחרת לגמרי, לא כמו זה ולא כמו זה, אלא התמקד במשהו שלישי. מה עושים?

הדרך היחידה - היחידה ממש - ללמוד בעיון, היא ללמוד בראש שלך! צריך להכיר מה עיקר ומה משני, היעד העיקרי בלימוד העיון הוא להבין את הסוגיה, וכל שאר הדברים כמו לימוד מראי מקומות למיניהם, הם כלי עזר שמסייע לדעת מה הנושאים המדוברים בסוגיה, ועל איזה נקודות חשוב להתעכב, אבל צריך להתייחס אליהם כמו אל 'אקמול'. מי שלא כואב לו הראש, לא לוקח 'אקמול', והצורך לקחת 'אקמול', תלוי בחוזק הכאב, הכל בהתאם, לפעמים צריך לקחת 'אופטלגין', לפעמים צריך ללכת לישון... אבל בוודאי אין צד שצריך לראות את כל המראי מקומות, ואין אף אחד שיכול להקיף את כל הסוגיא לפי כל השיטות. יש המון גישות, והרבה הסברים וסגנונות, והכל מצוטט במראי מקומות... ואין ספק שהמטרות והכוונות של מחברי המראי מקומות היו טובות (יזכרו לטוב הגאון רבי דוד הקשר והגאון ר' חנוך קרלינשטיין זצ"ל שהחלו בכתיבת מ"מ), אבל בעבר לא היה מושג של "מראי מקומות" אלא למדו היטב מתוך הסוגיה, ועם הזמן נצרכו לסיוע של מ"מ עד שהגיע מצב שכל בחור מרגיש שהוא מחוייב לכל המ"מ, וזה בוודאי בלתי אפשרי ולא נצרך להבנת הסוגיה.

ניקח לדוגמא את סוגית 'שטרות' בפרק שני דכתובות. התוס' בתחילת הסוגיה מקשה על הרישא במשנה, ומביא ראייה מהברייתא המקבילה שמופיעה בדפים הבאים, ומשום מה לא הוכיחו התוס' את אותה ההוכחה מהסיפא של המשנה שבה עוסקים. כל בחור אמור לשים לב לשאלה זו ולנסות לפתור את הבעיה. יתכן שיצליח ויתכן שלא, לא הצליח להבין? ממשיכים הלאה... תוס' מתרצים "לא חשוב קיום כלל מה שאומרים כתב ידינו", כולם מכירים את ביאורו של ר' חיים ומצטטים עוד הסברים רבים מהאחרונים כדי להבין את המשפט הזה. האם בחור יכול להבין את כולם? הוא יכול

ואילו שאר הסגנונות והדרכים, שאינו מתחבר אליהם, אינם קשורים אליו כלל וכלל! הקב"ה ברא כל אחד עם ראש מסוים וסגנון מיוחד כי לכל אחד התפקיד שלו, ולא מוטל עליו לחפש דברים אחרים.

ההבדל בין לימוד העיון ללימוד הבקיאות

ונדגיש שצורת הגישה ללימוד העיון שונה מהגישה ללימוד הבקיאות. הטעות הגדולה היום, שניגשים לשניהם באותו אופן, ובבקיאות לומדים דפי גמרא ויודעים מה כתוב בהם, ובעיון - לומדים גם דפי מראי מקומות ומדקלמים שיטות. אבל בצורה כזאת העיון הפך גם הוא לבקיאות. כי במקום ללמוד את אביי ורבא, לומדים ר' חיים ור' שמעון... לא זה נקרא עיון. 'לעייף' פירושו לעבוד להבין, לרצות להבין באמת את המהלך וההיגיון של כל הסוגיה, ואם בחור לומד את הסוגיה בשיא ההבנה שלו הוא יחיה ויפרח! אבל אם ימשיך לחיות לפי מידותיו ורעיונותיו והבנתו של מישהו אחר, ולהיכנס לתוך הראש שלו, הוא יאבד את ההבנה של עצמו ולא יהנה מהלימוד אלא יתעייף מרוב הסברים ודקויות וההבדלים ביניהם. אדם אינו נהנה מסתם דיבורים, אלא ממה שהוא מתחבר אליו, והדברים פשוטים וזה יסוד היסודות שכל אחד מתחבר רק לעצמו! כל דבר שקשור אליו ומדבר אל הלב שלו, שמסמל את הכשרונות והיכולות שלו - זה ה'אני' שלו. כל אחד צריך למצוא את עצמו בסוגיה, וגם כשלומד עם חברותא לנסות לפצח לבד, ואם לא מצליחים, מעיינים במראי מקומות ובוחרים מהם מהלך או הסבר שיכול לענות על הציפיות שלכם, אבל תמיד צריך כל אחד לחזור להבנה שלו בעצמו. ואז גם אם מגיעים מסקנה שאיננו מבינים, יוצאים עם סיפוק גדול מחוסר ההבנה הזה, כי הסוגיה התבררה במקסימום האפשרי. האי, אין לך תשובה? לא לכל שאלה יש תשובה! בעז"ה עוד תעלה ותגדל ותהיה ברמה יותר גבוהה, ואז יהיו תשובות. ככה גדלים.

גם השיעור מלמד לחשוב, ולהגיע בסופו של דבר להבנה האישית. אין ספק שצריך לעמול ולנסות להבין את הנאמר בשיעור ולדקדק בדברים, אבל אח"כ כל אחד מוציא מהשיעור את מה שהוא מבין ומתחבר אליו, וזאת הסוגיה שלו.

אצלנו בישיבה נמסר 'שיעור כללי' ע"י שני ראשי הישיבה, ובכל שבוע נמסר השיעור ע"י ראש ישיבה אחר. לפני כמה שנים הגיע בחור ושטח את הקושי שלו, בהיות שבכל שיעור נאמר מהלך שונה, היכן הוא אמור למצוא את דרכו. אמרתי לו "על הסוגיה הקרובה יאמרו שני שיעורים כלליים, אחרי כל שיעור תכתוב לעצמך את יסוד הדברים שנאמרו בשיעור, ואין

להגיע רק להבנה שלו עצמו, ובכדי להגיע להבנה זו, אפשר להיעזר בספרי מראי מקומות ולעבור על הביאורים שנאמרו, כדי לראות לאיזה פשט יותר מתחברים. זה הכל! אם בחור מתחבר לסגנון של הפשט של ר' חיים, והוא אוחז שהבין אותו

היטב, מה טוב ומה נעים. וגם אם לא מבינים מיד את ר' חיים כדאי להשתדל להבין, שהרי מן הסתם דבריו של ר' חיים הם אמת... אך אם עדיין הדברים אינם מובנים, צריך להמשיך ולחפש לאן מתחברים.

כשאתה מנסה להבין את המהלך המסוים שנראה לך מתאים, זאת הסוגיה שלך! אם הבנת את התוס' בהבנה שלך,

כך היה אומר רה"י הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל - אתה לא חייב שיהיה לך תשובה לכל שאלה, כי איננו עובדים "בקבלנות", ואיננו עומדים ברמה כזאת שיכולים להבין כל דבר, אבל צריך שיהיה ברור מה לא מובן לך בסוגיה, כי כשברור מה לא מובן, זאת בדיוק ההבנה שלך, במקום שלך.

זאת הסוגיה שלך, ואם לא הבנת, וברוב המקרים בסיבוב הראשון לא הבנת, אז תגדיר לעצמך מה לא הבנת וזה "שפיץ" ההבנה, זאת ההבנה הטובה ביותר. כך היה אומר רה"י הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל - אתה לא חייב שיהיה לך תשובה לכל שאלה, כי איננו עובדים "בקבלנות", ואיננו עומדים ברמה כזאת שיכולים להבין כל דבר, אבל צריך שיהיה ברור מה לא מובן לך בסוגיה, כי כשברור מה לא מובן, זאת בדיוק ההבנה שלך, במקום שלך.

השיעור

וכשם שהגדרנו את התפקיד של 'מראי מקומות' כך היא גם תכליתו של השיעור. השיעור לא נועד להגיש לבחורים עוד הסברים ע"מ לדקלם אותם אח"כ, אלא מגמת השיעור לכוון את דרך הלימוד וההבנה של הבחורים. עם כל הכבוד לגדלותו של בחור ישיבה, הר"מ שמוסר את השיעור מבוגר ממנו ופשוט שהוא מבין את הדברים ברמה גבוהה ממנו. יש לו יותר ניסיון ויותר ידע איך לגשת לסוגיא, והוא מוסר את הדברים בשיעור כדי ללמד ולהדריך איך לומדים סוגיה. לכן יש כמה שיעורים, וכמה סוגים וסגנונות בין הרמ"ם, והצד השווה שבהם, שכולם מלמדים איך נגישים לסוגיה. ואחרי שיש הרבה סוגי סגנונות, כל אחד צריך להחליט לבד למה הוא מתחבר, וכשבחור מוצא את הסגנון שלו, זה מה שהוא צריך לעשות

את עצמך, לפי מה שאתה, עם ההכוונה של השיעורים והמראי מקומות - לעבוד לבד!

עצה טובה

עצה טובה כדי להגיע ללימוד כזה, אם חבורת לומדים מתכנסת יחד ומקבלים כולם על עצמם שבכל יום יאמר אחד מהם הערה בסוגיה, זאת עצה ששווה מליונים. ההערה הזאת מתרגלת את הבחורים לחשוב לבד, לעבוד לבד, לעבוד לפי היכולות שלהם ולפי ההבנות שלהם, ואז ורק אז מגיעים. כל חיזוק כזה, מהוה 'קבלת התורה' אמיתית, ואלו חיים אחרים, בעולם עם תכלית וטעם, עולם קסום.

אופן עריכת סיכומי סוגיות

הגישה הזאת ללימוד העיון, צריכה להמשיך גם באופן עריכת וכתובת סיכומי הסוגיות. אין אפשרות להתייחס לכל הפרטים שדוברו בסוגיה, הדרך הישרה היא להתמקד בלב הסוגיה, להגדיר את הנושא היסודי ולכתוב אותו, ומסביבו אפשר להוסיף עוד כמה פרטים. יש פתגם בעברית "מרוב עצים לא רואים את היער", וכך בדיוק קורה למי שעסוק רק באיסוף פרטים קושיות ותירוצים. הרמח"ל (דעת תבונות פד) מביא מהספרי (האזינו שו) "לעולם הוי כונס דברי תורה כללים, שאם אתה כונסם פרטים, מייגעים אותך ואי אתה יודע מה לעשות", אין לחזור על כל הפרטים, כי זה מבבלבל, אלא חוזרים על הכלל, ומוסיפים כמה פרטים כדוגמא בכדי להבין את הכלל ולא יותר. וכך עורכים סיכומים, לא לכתוב כל פרט וכל נקודה שהתעוררה, אין ענין להעתיק את הגמרא מארמית לעברית ומכתב רש"י לכתב עברי. אלא התועלת בכתיבה, בסיכום הסוגיה לפי ההבנה שלך, וכאמור להתמקד בתמצית הדברים בהבנה ישרה ובהירה, להתחיל עם דברי הגמ' והגדרת הראשונים, הקושיות וההסברים של הראשונים, ומה שנראה לך בהגדרת הדברים, ומה לא ברור בסוגיה ועדיין צריך עיון. זה הסיכום הכי טוב.

פעם שאלתי את הג"ר שמואל זצ"ל שאלה, וככל הנראה ראה שאני קצת מבולבל... הוא עצר אותי ושאל "לפני שאני עונה לך, מה אמרת עכשיו? קושיה, תירוץ, ראייה, חקירה, מה אמרת עכשיו?". זה היה מאוד נכון, כי לפעמים בחור מדבר מתוך סבך הסברות, ואינו שם לב בדיוק מה הוא אומר, וצריך לומר נכון את המילים ולסדר בראש דברים ברורים. לכן, אפשר לפעמים לכתוב סיכום של סוגיה שלמה עמוד אחד, כי העיקר להעמיד את יסודות הסוגיה והכתיבה עוזרת ללבן וללטש את הדברים בהבנה ובבהירות.

הכוונה לכל המהלך והחשבון, אלא את היסוד העיקרי בסוגיה, ותגיש אלי את היסודות של שני השיעורים". הוא הסכים ולאחר שבועיים חזר, והוא צוחק. 'מה קרה?' - שאלתי, והוא אומר - "עשיתי כאשר נצטויתי, כתבתי וסיכמתי, ונמצא ששני ראשי הישיבה אמרו דבר אחד...". האם באמת אמרנו את אותו יסוד, בוודאי שלא... אלא אמרתי לפי ההבנה שלי, וראש הישיבה השני אמר לפי ההבנה שלו, והבחור קלט את שני המהלכים לפי ההבנה שלו, ולכן היה נראה לו שאמרנו דבר אחד... הסברתי לו שהוא הגיע למטרה האמיתית של השיעור כללי'. כיון שאין הכוונה שהתלמיד יבין בדיוק איך שלמד ראש הישיבה הראשון את הסוגיה ולא איך שלמד ראש הישיבה השני, אלא שיגיע לבירור הסוגיה ולהבנה האמיתית שלו עצמו. הדרך להגיע לכך, היא ע"י שמיעת שיעורים מהרמ"ם וראשי הישיבה, וע"י הדיון והדקדוק והדיבור בלימוד עם הרבנים, וכך בחור בונה את ההבנה הישרה, ולבסוף מוצא את עצמו בתוך העניין.

וראשי הישיבה, וע"י

העבודה היא משהו חיצוני שצריך לעשות, ואילו השעשוע הוא הדבר שאני רוצה לעשות, כי זה 'אני', זהו הדבר שאליו אני מתחבר, והוא גורם לי מנוחה ורוגע. הלימוד אמור להיות שעשוע ולא עבודה. והיינו שתמצא את עצמך בלימוד, עם ההבנה שלך והראש שלך, וכך לומדים והסדר נגמר מעצמו בלי לשים לב לשעה...

הדיון והדקדוק והדיבור בלימוד עם הרבנים, וכך בחור בונה את ההבנה הישרה, ולבסוף מוצא את עצמו בתוך העניין.

תורה דיליה

כשאדם מגיע לעצמו, הוא מלא סיפוק. "כל שעשועיו של הקב"ה בתורה" (שמות לב טז), מה הפשט שהקב"ה משתעשע? אדם שעובד, מוצא לעצמו בשעות

שעשועים. הוא כמובן צריך לעבוד שוב כדי להתפרנס, אבל העבודה היא משהו חיצוני שצריך לעשות, ואילו השעשוע הוא הדבר שאני רוצה לעשות, כי זה 'אני', זהו הדבר שאליו אני מתחבר, והוא גורם לי מנוחה ורוגע. הלימוד אמור להיות שעשוע ולא עבודה. והיינו שתמצא את עצמך בלימוד, עם ההבנה שלך והראש שלך, וכך לומדים והסדר נגמר מעצמו בלי לשים לב לשעה... 'אמחיה' ומבקשים עוד מנה... "א"א לחיות לפי מידת הנעליים של מישהו אחר כי אתה לא הוא והוא לא אתה. כך אומרת הגמ' "בשמך יקראוך ובמקומך יושיבך. ומשלך יתנו לך. אין אדם נוגע במוכן לחבירו ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא" (יומא לח.). לכל אחד יש את המקום והיחידות שלו, שבו אין אין אחרים. בעיון אתה אמור ללמוד

נחל אליהו

תפקידנו בשעה זו - דרכי העבודה ופרקי חיזוק בעקבות מלחמת הדרום

עוונותיכם הטו אלה

כלל ישראל נמצא עכשיו בעת צרה, 'כי באו בנים עד משבר וכח אין ללידה', אנחנו נמצאים ממש בעת צרה וצוקה, הרוגים, שבויים, נורא נוראות!, יש לשון מפורסמת של הרמב"ם בתחילת הלכות תעניות 'מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל רעה שתבוא על הציבור, שנאמר 'על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות', כלומר כל דבר שיצר לכם כגון בצורת דבר ארבה וכיוצא בהן זעקו עליהם והריעו, ודבר זה מדרכי התשובה הוא שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים ארע להם, ככתוב 'עוונותיכם הטו אלה', וזהו שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם', ההכרה בכך שהצרות באו בגלל מעשינו הרעים זה גופא מה שיגרום לצרה להסתלק ולסור מעלינו, והרמב"ם ממשיך וכותב דברים נוראים 'אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם ארע לנו וצרה זו נקרית [מלשון מקרה], הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להידבק במעשיהם הרעים ותוסיף הצרה צרות אחרות', לא רק שלא תהיה ישועה מהצרה הנוכחית אלא זה גורם קטרוג בשמים ומביא עוד צרות רח"ל, 'הוא שכתוב בתורה 'ואם תלכו עמי בקרי והלכתי גם אני עמכם בחמת קרי', כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהיא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי', עד כאן דברי הרמב"ם הידועים.

ונתרגם את הדברים לצרה שקיימת עכשיו בכלל ישראל, אם השיח יהיה שמחפשים את האשמים, מחדל, החמאס אשם, ההבלגה של הצבא, האנכריסטים אשמים, איראן אשמה, וכל כיוצא בזה, למרות שבדרכי הטבע יש דברים שנעשו שעל ידיהם הקב"ה גלגל את הצרה הזו, אבל צריך כל הזמן לזכור שהכל בא ממסובב כל הסיבות, והסיבה שהוא הביא את זה עלינו היא כמו שכתוב בפסוק 'עוונותיכם הטו אלה', ואם לא נזכור את זה ונמשיך להתבונן ולחקור כל הזמן את הסיבות הטבעיות כתוב ברמב"ם שזה גורם קטרוג וחס וחלילה יגרום להמשך הפסוק 'והלכתי גם אני עמכם בחמת קרי'.

נושא בעול עם חבירו

ומה מוטל עלינו בפועל? דבר ראשון צריך להיות 'נושא בעול עם חבירו', אנחנו לא נמצאים בחזית, מחבלים לא הסתובבו בחצרות שלנו, לא נכנסו לבתים שלנו, אנחנו לא נמצאים בטווח האש, וברוך ה' לא היינו בני ערובה, אבל אלפים אלפים מאחינו בני ישראל, יהודים מזרע אברהם יצחק ויעקב, עברו ועוברים סבל בל יתואר, משה רבינו מושיען של ישראל, אין לנו מושג בגדלות שלו, בהשגות שלו באמונה ובטחון, בעבודת המידות שלו, אין לנו כלים לתפוס את ההשגות של בדביקות באלקות, אנחנו יודעים

רק את אותן מעלות שלו שהתורה מלמדת אותנו עליו, ומה כתוב בתורה? למה משה רבינו נבחר להיות מושיען של ישראל? 'ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו ויפן כה וכה ויך את המצרי ויטמנהו בחול', זה המעלה של נושא בעול עם חבירו, משה רבינו חי כמו נסיך בבית של פרעה, לא היה חסר לו כלום, והוא עדיין היה איש צעיר שבדרך כלל מתפתה להמשיך להינות ממנעמי העולם הזה, אבל משה רבינו לא התנהג כך אלא 'וירא בסבלותם' ודרשו חז"ל שהוא התבונן על מה שהמצרים מטילים משא קטן על גדול ומשא גדול על קטן, משא איש על אשה ומשא אשה על איש, והוא נשא בעול עם צרתם, הוא כופף את הגב שלו ועזר להם לסחוב חומר ולבנים, ולא זו בלבד אלא הוא סיכן את עצמו בהריגת המצרי כדי להושיע את היהודי מלקבל מכות מהמצרי ומחמת זה הוא נאלץ לברוח למדין ולהיות ארבעים שנה בגלות, זה המעלה שכתוב בתורה הקדושה על משה רבינו. מרנא החפץ חיים זיע"א במלחמת העולם הראשונה היה זקן בסביבות גיל שמונים, ובמשך כל שנות המלחמה הוא לא ישן על המיטה רק על הריצפה, והוא אמר: בחורים יהודים שוכבים בתעלות ושוחות איך אני יכול לשכב במיטה נוחה???

רבות! אם רק נחשוב לרגע מה קורה אצלינו בארץ ישראל, יש מאות רבות של הרוגים הי"ד, אלפי פצועים לרפו"ש שרבים מהם עלולים להשאר נכים למשך כל ימי חייהם, למעלה ממאה שבויים שזה נורא נוראות! גזירה נוראה!, ולא הזכרנו בכלל את הניפגעי חרדה, אנשים נשים וטף שראו ושמעו ריאות, קרבות רחוב, ראו איך שרוצחים שפלים נכנסים לבתיהם ושוחטים את הקרובים שלהם, איזה צלקת זה משאיר בנפש לכל החיים, לפני שנים היתה מתקפת טילים בצפון [לא קטיושות אלא טילים במשקל חצי טון], סיפר לי מנהל חיידר בצפת שהיה בחיידר ילד שארבע שנים אחר כך הוא לא התפתח שכלית ונפשית, החרדה מהתקפת הטילים שיפרעו עליו בצורה כזו שהוא לא יצא מזה כל החיים, ורח"ל במצב הנוכחי יש אלפי אלפי נפגעי חרדה שעדיין לא מדברים עליהם בכלל, ואנחנו מתפללים שהקב"ה ישלח דברו וירפאם רפואת הנפש ורפואת הגוף וישונו כולם לאיתנם הראשון, אנחנו חוינו גזירה נוראה בהקף נורא ואיום של אלפי משפחות, לכל הרוג והרוג יש משפחה, אבא אמא, בעל או אשה, ילדים וילדות, אחים ואחיות, יש רח"ל שאלה של עגונות, יתומים ואלמנות, אנשים נשים וטף שחרב עליהם עולמם כפשוטו ממש!, אלפים אלפים נכללים במעגלים הללו של אלמנות, יתומים, פצועים, נכים, פגועי חרדה, אין לנו מושג מה עובר על אותם אנשים, ועל כולנו השבויים שחז"ל במסכתא בבא בתרא מלמדים אותנו ששבי קשה מכולם, כי יש בזה הכל רעב, צמא, חרב, לפני כמה שנים היה חייל שבוי בשם

מולם, וכאן במאה שערים בישועות יעקב היו משמרות של אמירת תהילים ובכיות יומם ולילה, ובניסי ניסים בלי שום הסבר טבעי הצבא הנאצי חזר לאחוריו ולא פלש לארץ ישראל, וכשנשאל איפה צריך לברך שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה על ההצלה מהניסים? לא במצרים היכן שהם חזרו אלא כאן בישועות יעקב על האבן שישבו אבותינו יומם ולילה וקרעו שערי שמים בתפילתם, הניסים המופלאים שהיו במלחמת ששת הימים, ההצלה הגדולה שהיתה במלחמת יום כיפור, איפה צריך לברך עליהם? בתעלת סואץ? בסניי? באל עריש? לא ולא! צריך לברך עליהם בשיבות, בבתי כנסיות, במקומות שהתפללו ועסקו בתורה הקדושה, זה קו החזית, ואנחנו צריכים לחזור ולהשריש את זה בליבנו: אנחנו נמצאים בקו החזית! הכח של תורה והכח של התפילה הם אלו ששומרים על כלל ישראל.

אמונה בכח התפילה

והכלל הראשון בתפילה זה להאמין בכח התפילה, יש כאלו שמתפללים בהרגשה של אם לא יועיל לא יזיק, וצריך לעקור הרגשות כאלו, צריך לעמוד בתפילה ולהרגיש שעומדים מול מישהו ומבקשים ממנו והוא שומע, להרגיש לכל הפחות בשעת התפילה את ה'שיויתי ה' לנגדי תמיד', ונספר בס"ד שני סיפורים על תפילות של גדולי ישראל להבין איך צריכה להיראות תפילה של עומד לפי המלך: הסבא קדישא ר' אליה לופיאן היה בישיבה בכפר חסידים, ופעם אחת נקלע אדם שהיה רחוק מתורה ומצוות לתפילות בישיבה בימים נוראים, שאלו אותו אחר כך: איך התרשמת מהישיבה? והוא אמר: הכל היה נפלא ומרומם, אבל היתה שם תופעה מאד מעניינת, בזמן שכל בני הישיבה עמדו והתפללו עמד זקן אחד ליד הארון קודש והיה נראה כמו מלאך, ובמקום להתפלל הוא כל הזמן היה עסוק בלדבר עם מישהו..., כולם התפללו ורק הוא היה עסוק בלדבר עם מישהו..., הוא היחיד שבאמת התפלל! הוא הרגיש שהוא מדבר עם הקב"ה. כשהפונביז'ער רב היה חולה בסוף ימיו הוא כבר הגיע למצב של קריסת מערכות אמרו בישיבת פונביז' תהילים לרפואתו, והמשגיח ר' חצ'קל עמוד העבודה והיראה שמע שאומרים תהילים והוא הגיב: מה מתפללים? הרי כבר רואים שמשמים טרקו את הדלת והמצב כבר אבוד, ובהשקפה ראשונה נראה לנו שלבחורים בישיבה היה יותר אמונה בכח התפילה מר' חצ'קל, הם האמינו שאפילו חרב חדה מונחת עדיין מתפללים, אבל איך זה יתכן? האם ר' חצ'קל לא ידע מה שהם ידעו? ההסבר בזה הוא פשוט בתכלית, ונמשיל את זה במשל - אדם מגיע לגביר ומבקש ממנו עזרה לכסות את החובות שלו, והגביר דוחה אותו בלך ושוב, כך במשך כמה ימים הוא מבקש והגביר מתחמק, עד שפעם אחת הוא דופק אצל הגביר והגביר דוחף אותו וטורק עליו את הדלת, כל בר דעת מבין שעכשיו זה לא הזמן להמשיך לדפוק על הדלת, כל זה כשאדם מדבר עם הגביר פנים אל פנים, אבל מי ששולח לגביר פקס אין לו שום בוושה להמשיך לשלוח עוד ועוד פקסים, והנמשל - ר' חצ'קל כשהוא מתפלל הוא מדבר עם הקב"ה ואילו אנחנו שולחים אליו פקסים, אנחנו מקוים שהוא יראה ששלחנו, אולי הוא יקרא, אולי הוא יענה, אבל תפילה זה עומד לפני המלך, אנחנו עומדים ומבקשים ממנו ממש.

הרבינו יונה במסכתא ברכות מבאר שהסיבה שחז"ל החמירו כל כך בענין של סמיכת גאולה לתפילה כי כדי שתפילה תועיל צריך להאמין בכח של תפילה, וכשאדם מקדים ומסמיך גאולה לתפילה הוא משריש בליבו את האמונה בכל התפילה, כשאדם אומר:

שנחלקו הראשונים מתי יש חיוב תפילה מן התורה, לפי הרמב"ם חייבים מן התורה להתפלל לפחות פעם ביום והרמב"ן מסתפק בזה, אך הרמב"ן עצמו כותב שבעת צרה ודאי שהחיוב תפילה ומן התורה, וזאת אומרת שבימים כתיקונם השמונה עשרה הראשון שאנחנו מתפללים ביום זה מחלוקת ראשונים אם זה דאורייתא או דרבנן, והשמונה עשרה השני והשלישי לכו"ע זה רק מצוה מדרבנן, אבל בימים שאנחנו נמצאים עכשיו כל אמירת פרק תהילים וכל תפילה לקב"ה שיושיע את ישראל מצרתם, ברכת 'ראה בענייני' שבשמונה עשרה, הכל זה חיוב דאורייתא.

בספר החינוך בסוף פרשת עקב על מה שדרשו חז"ל על הפסוק 'ולעבדו בכל לבבכם' איזוהי עבודה שבלב הוי אומר זו תפילה, כותב החינוך 'מי שצר לו ולא קרא אל ה' להושיעו ביטל עשה זה ועונשו גדול מאד שהוא כמסיר השגחת ה' מעליו', פחד פחדים! מי שהיה לו צרה והוא לא 'קרא' אל ה', החינוך מדייק בלשונו הוא לא כותב 'ולא התפלל אל ה'', אלא לא 'קרא', תפילה בעת צרה זה כמו אדם שטובע בים שקורא וצועק הצילו כדי שהמציל ישמע אותו, וכשאדם נמצא בעת צרה הוא צריך להרגיש שהמציל היחיד זה הקב"ה ולצעוק 'הצילו', על זה מתבטא החינוך 'קרא אל ה'', ומי שהיה בעת צרה ולא קרא אל ה' להושיעו עונשו גדול מאד שהוא כמסיר השגחת ה' מעליו, והן הן דברי הרמב"ם שהבאנו בתחילת הלכות תעניות, שמי שלא מתעורר להתפלל כשיש צרות זה סימן שהוא תולה את הישועה בדברים טבעיים ושוכח את הקב"ה, וכשאדם ח"ו הולך עם הקב"ה בקרי אזי ההנהגה עמו היא מידה כנגד מידה 'והלכתי אף אני עמכם בחמת קרי', מי שחי בלי הרגשה שהכל מאת הקב"ה הרי הוא כמסיר השגחת ה' מעליו.

איפה קו החזית האמיתי

רבנות! איפה נמצא קו החזית? בעזה? בשדרות? באופקים? בישובי עוטף עזה? לא ולא! קו החזית נמצא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, כל יהודי בבית שיושב ואומר תהילים בכונה, אנחנו קו החזית, אנחנו מנהלים את המלחמה, בפרשת וישלח כתוב על שבטי י-ה 'אלה בני יעקב אשר יולדו בפדן ארם', שואלים הראשונים הרי לא כל השבטים נולדו בפדן ארם, בנימין נולד כשכבר הגיעו לארץ ישראל, אומר החזקוני דבר נפלא: אמנם בנימין נולד בא"י אבל רחל אימנו התפללה עליו בפדן ארם, לכן זה נקרא שהוא כבר נולד בפדן ארם, והדברים מפורשים בחז"ל הקדושים במסכתא ברכות פרק הוראה הרואה מקום שנעשו ניסים לאבותינו אומר ברוך שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה, הגמ' מונה שם את ים סוף, מעברות הירדן, וכיוצ"ב, ואחד המקומות שהגמ' מביאה זה 'הרואה אבן שישב עליה משה במלחמת עמלק', במלחמה הזו יהושע יצא להילחם ומשה ישב על האבן הזו והתפלל להצלחת המערכה, ומי שרואה את האבן הזו צריך לברך ברוך שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה, אם היו שואלים אותנו היכן צריך לברך על הניסים במלחמת עמלק היינו אומרים שצריך ללכת לקו החזית למקום שבו 'ויחלוש יהושע את עמלק לפי חרב', אבל חז"ל הקדושים מגלים לנו איפה נמצא קו החזית האמיתי, קו החזית זה האבן שישב עליה משה. במלחמת העולם השנייה הנאצים היו עם צבא אדיר וחזק שאף אחד לא הצליח להתמודד מולם, והם הגיעו דרך מצרים לכיוון ארץ ישראל, והדרך לכבוש את ארץ ישראל היתה פתוחה בפניהם, המופתי והיטלר ימח שמם וזכרם כבר תכננו לטבוח ולשחוט את כל יהודי ארץ ישראל, ובדרך הטבע העסק היה אבוד, לא היתה שום דרך איך להתמודד

אבל זה טעות! כשתפילה נענית זה לא מופת אלא זה הטבע, כך כתוב בפסוק 'כה' אלוקינו בכל קראינו אליו, וכשתפילה לא נענית זה גזירה נוראית, בפרשת דברים כתוב את אחת התוכחות הכי קשות שכתובות בתורה, 'ותשובו ותבכו לפני ה' ולא שמע ה' בקולכם ולא האזין אליכם', זה גזירה נוראה שגזרו על כלל ישראל בגלל חטא המרגלים, היתה גזירה מיוחדת של 'ולא שמע ה' בקולכם ולא האזין אליכם', אבל בדרך הטבע כשמתפללים נענים, בחורבן בית המקדש הגזירה היתה 'גם כי אזעק ואשוע סתם תפילתי', 'סכותה בענן לך מעבור תפילה'.

ובעת הזאת שאנחנו צריכים לעמוד ולהתפלל מוטלת עלינו החובה להאמין בכח התפילה, להאמין שתפילה מתקבלת, חז"ל אומרים שנים עלו למיטה זה התפלל ונענה וזה התפלל ולא נענה, זה התפלל תפילה שלימה וזה התפלל תפילה שאינה שלימה, מבאר רש"י שתפילה שלימה זה בכונה שלימה בכל ליבו, 'קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת' תפילה באמת זה לא כוונות האר"י וגם לא כוונות הרש"ש, תפילה בכונה זה ההרגשה שאתה מדבר עם מישהו שרוצה לתת לך והוא יכול לתת לך, אתה מדבר עם מישהו שהוא כל יכול, בורא כל העולמות, שמחכה לך שתבקש ממנו, זה מה שהחינוך כותב לקרוא אל ה', קריאה אל ה' זה ההרגשה הזו שהקב"ה יכול ורוצה לתת לך, ואנחנו רק צריכים לקרוא לו.

זוהי האחריות שלנו לאחינו בני ישראל הנתונים בצרה ובשביה, להתחזק בתורה ובתפילה שה' ירחם עליהם ויצילם.

אשור לא יושיענו

בהפטרת שבת שובה יש פסוק 'אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו אשר בך ירוחם יתום' וצריך להבין מה הקשר בין תחילת הפסוק לסופו, ונראה לבאר בזה פשט לאמיתה של תורה - אנחנו אומרים בסליחות 'עננו אבי יתומים עננו דיין האלמנות עננו' למה הקב"ה הוא אבי יתומים? כשמציקים לילד הכתובת הראשונה שלו לבכות זה אבא שלו רק אחר כך הוא הולך לקב"ה, כך גם כשמציקים לאשה דבר ראשון היא בוכה לבעלה ורק אחר כך לקב"ה, אבל יתום שאין לו אבא הוא הולך לבכות מיד לקב"ה והקב"ה אומר אם אין לו אבא אני יהיה האבא שלו, אלמנה בוכה רק לקב"ה והקב"ה נהיה הבעל שלה, **הסטייפלער זכרנו לברכה** כשהוא היה בא לנחם בבתי אבלים שהיו שם יתומים קטנים הוא היה אומר להם: עד היום היה לכם אבא בשר ודם עכשיו יש לכם אבא שהוא מלך מלכי המלכים, זוהי ההנהגה של הקב"ה 'אבי יתומים ודיין האלמנות' מי שאין לו אבא הוא האבא שלו, וזה הפשט כאן בפסוק - כל זמן שחשבו שהישועה תבוא מאשור ומהסוס, כשסומכים על אמריקה, על הטנקים והמטוסים, אנחנו רחוקים מישועת ה', ורק כשמגיעים להכרה של 'אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב' אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים אז זוכים לגאולה, וזה מה שהפסוק מסיים 'אשר בך ירוחם יתום' כשם שהקב"ה אומר ליתום בגלל שאין לך אבא אחר אני יהיה אבא שלך, כך כשאין שום תקוה רק הקב"ה לבד תגיע הגאולה העתידה.

רבותי, הרי זה בדיוק המצב שאנחנו נמצאים בו, כל זמן שבטחנו על אשור, סמכנו על אמריקה, סמכנו על כל הכבוד לצה"ל, על הטנקים, על המטוסים, על סוללות פטריוט וכיפת ברזל, ועכשיו התברר שאי אפשר לסמוך על אף אחד, עכשיו אנחנו כמו היתום שאין לו אבא לבכות אליו והוא פונה ישירות לקב"ה, ואנחנו פונים לקב"ה ואומרים לו 'אשר בך ירוחם יתום' עכשיו כולנו יתומים! כשם שאתה האבא של היתום שאין לו שום משענת אחרת כך גם לכולנו

אמת ויציב ונכון כו', מגן ומושיע, ממצרים גאלנו, בכל דור ודור, מלכינו הגואלינו מכף כל העריצים, כשמזכירים את יציאת מצרים ואת הניסים שבכל דור ודור לפני שמונה עשרה, רק עם כזו הכנה אפשר להתפלל, בלי אמונה בכח התפילה אין מה לעמוד ולבקש, וכשאנחנו נמצאים במצב שהמצות עשה שלנו היא להתפלל צריך פשוט להאמין בכח התפילה.

סיפור יהודי שעושה הסעות מעיר לעיר - פעם אחת ביקש ממנו מישהו שיעצור לו בתחנה ליד אשדוד והוא הסכים לעשות עצירה במקום שבדרך כלל הוא לא עובר בו, ושם בתחנה עוצרת אותו אשה תימניה עם סלים ושואלת אותו האם במקרה אתה מגיע לנתניה? והוא אמר לה כן את יכולה לעלות, והוא שאל אותה מה את מחכה פה? הרי אין כאן שום אוטובוס שמגיע לנתניה? והיא סיפרה שהיה מישהו שלקח אותה עד לכאן וכשהיא שאלה איך מגיעים לנתניה אמרו לה שצריך לעבור כביש ולנסוע בחזרה לאשדוד ומשם לקחת אוטובוס לנתניה, אמרתי לעצמי איך אני יעשה את כל הדרך הזו יש לי אופציה הרבה יותר פשוטה אני יתפלל לקב"ה ויגיד לו אני אשה זקינה עם הרבה סלים תסדר לי מכאן הסעה לנתניה, והקב"ה שמע לתפילה שלי ושלח לי הסעה... היא לא הרגישה שהיא מספרת כאן מופתים אלא כמעשים שבכל יום ביקשתי וקיבלתי, מי שחי ככה תמיד הוא מקבל מה שהוא מבקש, מי שיש לו אמונה פשוטה שהקב"ה עונה לכל קוראיו הוא זוכה שהקב"ה ישמע את תפילתו.

תענית על עצירת התפילות

במשנה בתענית כתוב הגיע שבעה במרחשון ולא ירדו גשמים התחילו היחידים מתענים שני וחמישי ושני, עברו אלו ולא נענו בית דין גוזרין עוד תעניות על הציבור, עברו אלו ולא נענו כו', עברו אלו ולא נענו כו', ולכאורה הרי התענית היא על מה שלא יורדים גשמים והיה צריך להיות כתוב עברו אלו ולא ירדו גשמים כמו שכתוב בתחילת המשנה, כתוב כאן יסוד גדול - התעניות הראשונות זה על עצירת התפילות, זה על ה'לא נענו', כשם שעצירת גשמים זה גזירה על העולם כי סדר הטבע הוא שבכל שנה יורדים גשמים, כך עצירת התפילות זה גזירה על העולם שהתפילות לא נענו, מי יודע איזה חרון אף יש על העולם שמחמתו התפילה לא מתקבלת, כי המצב הטבעי והבריאי של כלל ישראל זה 'ועונה לעמו ישראל בעת שועם אליו, התורה מבטיחה 'כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראינו אליו', ובירושלמי בפרק הרואה כתוב שקרובים אליו הכונה כמו מפה לאוזן, הקב"ה נמצא כאן לידינו ואנחנו צריכים פשוט לפנות אליו ולבקש ממנו, יש ביטוי 'לקרוע את השמים בתפילות', אף פעם לא הבנתי מה צריך לקרוע את השמים, הקב"ה נמצא כאן ועכשיו, תעמוד ותדבר איתו, אנחנו מתפללים שמונה עשרה בלחש כי הקב"ה נמצא כל כך קרוב והוא 'עונה לחש', וכשתפילה לא נענית זה טרגדיה, זה גזירה נוראית על כלל ישראל, וכשם שיש תעניות על עצירת הגשמים כך צריך תענית על עצירת התפילות, כמו שהמצב המתוקן של הבריאה זה כשיורדים גשמים וכשיש עצירת גשמים זאת אומרת שיש קלקול בבריאה, כך גם המצב המתוקן של הבריאה זה שתפילה מתקבלת, ואם יש עצירת תפילות זאת אומרת שיש קלקול בבריאה, זה קלקול כזה שמחייב תענית ציבור עם שק ואפר.

רבותי, כמה אנחנו רחוקים מההשקפה האמיתית הזו, אנחנו כשאנחנו מתפללים ורואים ישועה אנחנו מיד מכניסים את זה לפנקס הישועות שלנו, יש ספרים שלמים של התפללתי ונושעת, יש

אין משענת אחרת, המשענת היחידה שלנו היא אבינו שבשמים.

שמעתי על זה פעם משל נפלא - היה פעם יהודי גביר בעל צדקה עם לב רחב שהיה מפזר מממונו לעניים, הוא היה נדיב לב ומעולם הוא לא נתן לעניים מטבעות המינימום היה שטר של עשרים שקל, יום אחד ניגש אליו יהודי תלמיד חכם מרביץ תורה ומספר לו שהוא חיתן בתקופה האחרונה ארבע בנות ויש לו חובות עצומים, הגביר אומר לו תיגש אלי אחרי התפילה ונשב לדבר, אחרי התפילה הגביר הקשיב לכל הצרכים של אותו תלמיד חכם ושלף מכיסו פנקס צ'קים וכתב לו צ'ק של ארבעים אלף דולר! עמד מאחוריו יהודי שנורר ושאל את אותו גביר: הרי אני מעולם לא קיבלתי ממך יותר מעשרים שקל, והוא מגיע פעם ראשונה ואתה נותן לו ארבעים אלף דולר?? אמר לו הגביר: אתה מסתובב בכל השטיבלעך ואוספים מכולם, יש שלא נותנים בכלל ויש שנותנים שקל והנדיבים נותנים חמש שקל, אני גביר גדול אני נותן בעין יפה שטר של עשרים שקל, אבל היהודי הזה הוא אדם נכבד, הוא לא פונה לאף אחד אחר רק אלי לבד, אני מוכרח לתת לו את כל מה שהוא צריך, והנמשל - כשיהודי מחפש את ההשתדלות בדרכים משלו אצל כל מיני בני אדם אלא שליתר ביטחון הוא בוטח קצת על הקב"ה ואומר פרק תהילים, הקב"ה הוא נדיב לב ונותן לו בעין יפה עשרים שקל, אבל כשיהודי פונה לקב"ה ואומר לו: ריבוננו של עולם יש לי רק אותך! **'כי לך לבד עינינו תלויות'**, אבינו מלכינו אבינו אתה, אין לנו מלך אלא אתה, כשאדם פונה כך אל הקב"ה ההנהגה איתו היא **'אשר בך ירוחם יתום'**.

בהפטרה של פרשת וארא יש פסוקים **'הנני עליך פרעה מלך מצרים וגו', וידעו כל ישרי מצרים כי אני ה' יען היותם משענת קנה לבית ישראל, בתפשם בך בכף תרוץ ובקעת להם כל כתף ובהשענם עליך תשבר והעמדת להם כל מתנים, ושבת את שבות מצרים גו' והיו שם ממלכה שפלה, ולא יהיה עוד לבית ישראל למבטח מזכיר עון בפנותם אחריהם וידעו כי אני ה' אלוקים, ביום ההוא אצמיח קרן לבית ישראל ולך אתן פתחון פה בתוכם וידעו כי אני ה'**, וצריך להבין, למה צריך להזכיר בסוף הפורענות של מצרים את גאולת ישראל את אצמיח קרן לבית ישראל וידעו כי אני ה', ומה זה קשור לפורענותם של המצרים? וההסבר בזה הוא כמו שדיברנו כל זמן שכלל ישראל בטחו במצרים ונשענו על משענת קנה רצוף, היו רחוקים מישועת ה', אבל כש'לא יהיה עוד לבית ישראל מבטח מזכיר עון' מיד: **'ביום ההוא אצמיח קרן לבית ישראל וידעו כי אני ה'**.

'אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים'

נתרגם את הדברים למצב שלנו - כל זמן שבטחנו בצה"ל, סמכנו על הצבא שישמור עלינו מהחמאס, היינו רחוקים מישועת ה', והקב"ה הביא אותנו למצב של **'אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים'** ורק כך יכולה הגאולה להתחיל, הרי כך היה אצל בר כוזיבא, היה לו צבא אדיר של גיבורי חיל, והוא אמר לקב"ה **'הלא אתה אלוקים זנחתנו ולא תצא אלוקים בצבאותינו'**, הוא לא כפר בהשגחה של הקב"ה הוא רק אמר: רבש"ע אל תפריע ואל תעזור, תן לנו לנהל את המלחמה בדרך הטבע בלי ניסים לטובתנו, אנחנו יכולים לנצח בדרך הטבע, רק אל תתערב, אבל מה קרה בסוף? הקב"ה עשה ניסים של מפלה, בא נחש ונשך אותו והוא מת, ואז היה את כל המליונים של הרוגי ביתר, וכך זה אצל כלל ישראל בכל הדורות, אין אצלינו הנהגה טבעית, הכל בניסים, או ניסים לצד הישועה או ח"ו ניסים לצד השני, במלחמת ששת הימים היו כאלו ניסי ניסים כבשה אחת בין שבעים זאבים הצליחה וניצחה, וכל הקצינים והאלופים התראיינו

והתרברבו כוחי ועוצם ידי, וכעבור שש שנים שילמו על הגאווה הזו מחיר כבד מנשוא של שלשת אלפים הרוגים ואלפי פצועים ונכים עד עצם היום הזה, היה נס לצד השני שהקב"ה עשה את כל ראשי מערכת הבטחון כסומים וכחרשים, ובשבוע השני של המלחמה כשכבר היה יאוש מוחלט, וכל ראשי המדינה היו בטוחים שזה הסוף של מדינת ישראל אז התחילו ישועות לצד השני עוד יותר מהניסים שהיו בששת הימים.

וגם במצבינו הנוכחי ההתנהלות היא שלא כדרך הטבע, לארגון טרור חמאס אין כח אמיתי שיכול להתמודד עם צבא מיומן ומקצועי שנקרא הצבא הכי חזק במזרח התיכון, והצבא הזה לא הצליח לשמור על הגבול במשך שעות על גבי שעות, המחבלים הרשעים הסתובבו כאן יצאו ונכנסו וטיילו כמו בשבת אחרי הצ'אנט, הם יצאו ונכנסו מישוב לישוב ואין פוצה פה ומצפצף, כזה עיוורון כזה מחדל, האם זה לא ניסים? האם זה דרכי הטבע? כך היא ההנהגה עם כלל ישראל תמיד ניסים או לטוב או למוטב, כך קראנו גם בשירה של פרשת האזינו **'איכה ירדוך אחד אלף ושנים יניסו רבבה אם לא כי צורם מכרם וה' הסגירם'** זה מה שראינו כאן בשמחת תורה, וזה קרה בהשגחה מהקב"ה **'כי צורם מכרם וה' הסגירם'**.

בשמחת תורה התחיל הגילוי של 'אין עוד מלבדו'

רבנותי, כולם שואלים: איך זה קורה דוקא בשמחת תורה, החג הכי חשוב והכי שמח שכלל ישראל דבוקים בקב"ה ובתורתו, שמיני עצרת זה חג שהוא גבוה מעל גבוה השפיץ של כל המועדים, איך ביום קדוש כזה מתחוללת זוועה כזו? וודאי שאנחנו לא יודעים חשבונות שמים אבל אנחנו צריכים ללמוד את זה, בכל קהילות ישראל מתחילים את ההקפות עם הפסוק **'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו'**, וכשצריך להגיע הגילוי של **'אין עוד מלבדו'** צריך להסיר את כל הקליפות, והקליפה הזו של 'כוחי ועוצם ידי' הפריעה ומפריעה לגילוי של אין עוד מלבדו, רק ביטול הקליפה הזו גורם לנו להרגיש שאין לנו מלך גואל ומושיע אלא אתה.

כתוב ברמח"ל שכל צרה שמגיעה לעולם זה חבלי לידה לישועה, כמו שצירי לידה זה הדבר שמביא את הלידה, כמו שהריקבון של הגרעין הוא זה שגורם לעץ לצמוח, כך ההנהגה של הקב"ה כשהוא מצמיח ישועה זה בא עם חבלי לידה וצרות, כשנתבונן ביציאת מצרים מה היה הגרעין הראשון שהצמיח את הגאולה נראה שזה הפסוק הזה **'ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו'**, אומרים חז"ל הקדושים שפרעה נצטרע והחרטומים שלו יעצו לו להתרחץ כל יום בדם של תינוקות, והוא היה שוחט כל יום מאה חמישים תינוקות בבוקר ומאה חמישים תינוקות בערב ורוחץ בדם, והגזירה הזו היתה במשך תקופה ממושכת ונרצחו רבבות של תינוקות, אבל מה כתוב אחר כך **'ותעל שועתם אל האלוקים מן העבודה וישמע אלוקים את נאקתם ויזכור אלוקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב וירא אלוקים את בני ישראל וידע אלוקים, ומשה היה רועה גו', ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ועתה לכה ואשלחך אליהם גו'**, כל גאולת מצרים באה מתוך הצרה הזו, כך הנהגת הקב"ה עם כלל ישראל שהישועה באה מתוך הצרה.

קראנו בהפטרה של ראש השנה **'בבכי יבואו ובתחנונים אובילים'** כשיגיע הזמן של הגאולה העתידה מוכרחים שתהיה תשובה ותפילה וזעקה, ואם כלל ישראל חוזרים בתשובה מעצמם מוטב, ואם לאו הקב"ה מעמיד עלינו מלך שגזרותיו קשות כשל המן, אבל אין דרך שתהיה גאולה בלי שכלל ישראל יצעקו ויבכו לקב"ה,

וכשהקב"ה שם אותנו בכזה עת צרה ומצוקה שאף אחד לא יודע מה ילד יום ולהיכן זה הולך להתגלגל, זה הגרעין של הגאולה, הגרעין של הגילוי הגדול ש'אין עוד מלבדו', ולא לחינם נבחר היום של שמחת תורה לזרוע את הגרעין לגילוי כזה גדול.

אבל צריך לדעת שיש דרכים לחסוך את החבלי לידה, בפסוק כתוב **'בטרם תחיל לידה בטרם יבוא חבל לה והמליטה זכר'**, אנחנו לא יודעים איזה חבלי לידה עוד מחכים לנו עד הגאולה העתידה, אבל אם נצעק ונתחזק בתפילה, אם יהיה מצב של **'ותעל שוועתם אל האלוקים'**, אם נתחזק בתורה ובחסד, נזכה ל'**בטרם תחיל לידה'** שלא נצטרך יותר את החבלי לידה.

להעביר גילולים מן הארץ

צריך לדעת עוד דבר - אנשים חושבים שהגאולה העתידה תזרק עלינו מן השמים, אבל זה לא הולך כך, יש תהליך שהעולם צריך לעבור, כמו שבגאולת מצרים הקב"ה לקח את פרעה ומצרים שזה היה העוצמה הכי גדולה של כוחות הטומאה, היו שם מט' שערי טומאה של הכפירה 'לי יאורי ואני עשיתיני', הנילוס עולה לרגליו והוא עשה עצמו אלוה, והקב"ה נתן מכה אחרי מכה והכניע והשפיל את כל אלהי מצרים עד עפר, ורק אחרי ש'יודעו מצרים כי אני ה' יכולים כלל ישראל לזכות לגילוי של **'אנוכי ה' אלוקיך'**, וכך גם הגאולה העתידה לא תגיע בחלל ריק, הקב"ה מפורר ומכניע את כל הכפירה שקיימת, בעינינו ראינו בקורונה איך שהעולם המודרני שחשב שהוא כל יכול ואין איך לעצור אותו, איך הקב"ה הכניע את כולם על ידי בריה קלה הרבה יותר קטנה מיתוש שאף אחד לא הצליח להתמודד איתה, הקב"ה שיתק את כל העולם והראה את האפסיות של הברואים, ועדיין היו כאלו שהאמינו בעבודה זרה של דמוקרטיה וגם את זה הקב"ה השפיל ודיכא עד עפר, כל האליליות של המדינה המייסדים של המדינה מוכנים להשמיד את המדינה כי משהו בה לא מוצא חן בעיניהם, את כל העבודות זרות הקב"ה מפורר מול עינינו, ועכשיו הקב"ה פורר את העבודה זרה האחרונה שנשארה **'כוחי ועוצם ידי'**, והכל זה חלק מהתהליך של הקב"ה שמכניע את כל אמונות ההבל שבעולם ואז **'ועלייך יזרח ה' כבוד ה' יאספך'**. **רבותי**, אנחנו לא מחשבי קיצים ולא באים לומר מתי הגאולה תבוא, אבל אנחנו יודעים שזה תלוי בנו, **'זכו אחישנה'**, אבל ברור שאנחנו נמצאים בתהליך שמביא גילוי כבוד ה' בעולם, רק כש'האלילים כרות יכרתון' אז יהיה **'לתקן עולם במלכות ש-ד-י'**, ודוקא שמחת תורה זהו הזמן המתאים לגילוי כבוד מלכותו בעולם.

ענני שלא יאמרו מעשה כשפים הם

אני רוצה להזכיר עוד נקודה אחת - כולנו עכשיו מתפללים לקב"ה שיושיע אותנו, דוד המלך כשהלך להילחם מול גליית הפלשתית שהיה החייל הכי חזק בעולם, הוא היה ענק הר אדם שהיה לבוש בשריון בלתי עביר, לא היה אדם אחד שהעז להילחם איתו, ודוד המלך אומר לשאול שהוא מוכן ללכת להילחם איתו, דוד המלך שלא עשה טירונות בא ממכלאות צאן להילחם עם האדם הכי חזק בעולם, אומר לו שאול המלך: אתה חייב לעשות משהו השתדלות, כך את המגן שלי שתהיה לך לכל הפחות איזו שהיא הגנה, ודוד המלך מנסה ללבוש את זה אך הוא פושט את המדים מיד ואומר שזה לא מתאים לו, למה? כתוב בפסוק [שמואל א יז] **'כי לא ניסיתי'** והפשט הפשוט בזה שהוא מעולם לא הורגל ללבוש שריון וזה יכביד עליו, אבל התרגום יונתן שנאמר ברוח הקודש מגלה לנו פשט נפלא בדברי דוד המלך, דוד אומר לשאול **'ארי לית בהון ניסא'** אין שבחו

של נס בכך, מה כתוב כאן? דוד המלך רועה צאן הולך להילחם נגד החייל מספר אחד בעולם שממוגן מכף רגל ועד ראש, בדרך הטבע הוא צריך לחזור הביתה בארון מתים, מה עובר לדוד המלך בראש באותם רגעים, המשפחה שלו? איך אני חוזר הביתה בשלום? לא, המחשבה של דוד המלך היא שאם אני יהרוג את גליית ולמחרת הכותרות בעיתונים יהיו **'בריון חדש נולד'**, **'דוד הגיבור הכניע את גליית הענק'**, אם אלו יהיו הכותרות הפסדנו את הכל, אם לא יזכירו שם שמים וידעו שהכל היה נס הפסדנו את המערכה, ולכן אם אני ילך עם כלי מלחמה הנס לא יהיה ניכר, לכן הוא הלך עם תרמיל רועים כדי שכולם ידעו שיש אלוקים בישראל, זה מה שמטריד את דוד המלך כשהוא הולך למלחמה שעל פי דרך הטבע אין לו סיכוי לחזור ממנה חי. כך מצאנו גם אצל אליהו בהר הכרמל שביקש **'ענני ה' ענני'**, למה הוא אמר פעמיים ענני אומרים חז"ל הקדושים: ענני שתדד אש מן השמים וענני שלא יאמרו מעשה כשפים הם, יש תפילה מיוחדת לא לתלות את הישועה במעשה כשפים.

רבותי, לכולנו יש בלב יצר הרע קטן של כוחי ועוצם ידי, חוץ מהכאב הנוראי על מאות ההרוגים, הפצועים, השבויים, על האלמנות והיתומים, יש גם כאב של תסכול נוראי, איך ארגון טרור עלוב הצליח נגד כזה צבא אדיר, ויש לנו צפיה ותקוה שהכבוד של הצבא יחזור, שיתנו להם מנה אחת אפיים ויחזור משהו הכבוד לצה"ל, אבל זוהי טעות ביסודה, אנחנו צריכים לשמוח עם זה שהקב"ה הביא אותנו להרגשה של **'אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים'**, צריך לבקש על הישועה של השבויים והפצועים, אבל צריך בקשה מיוחדת 'שלא יאמרו מעשה כשפים הם', שהכותרות בעיתונים אחרי המערכה הזו לא יהיו הגאווה הנוראית הזו של כוחי ועוצם ידי, לא לחזור לגאווה של מלחמת ששת הימים ומבצע אנטבה, שילמנו מחיר כבד מנשוא על כל ההתרברבויות הללו, אין לנו שום רצון לחזור על הטעויות הללו, וודאי אנחנו מתפללים ומצפים לישועת ה', אנחנו מתפללים שתדד אש מן השמים, אבל יחד עם זה אנחנו מתפללים שלא יאמרו מעשה כשפים הם, יש הרבה דרכים למקום להושיע בלי העבודה זרה הזו של כוחי ועוצם ידי, צריך להתפלל ולבקש **'עשה למען שמך'** שהקב"ה יושיע אותם באופן שיגרום לכבודו להתגלות, **'יודעו כי אתה שמך ה' לבדך'**.

עוד נקודה שצריך לדעת שאותם אלו שנהרגו הם קדושים וטהורים, גם אלו שהיו רחוקים מתורה ומצוות אבל זכו למות בגלל שהם יהודים יש להם מקום מיוחד בשמים.

יהי רצון שנזכה במהרה בקרוב שתקויים בנו הנבואה **'לא ישמע עוד חמס בארצך שוד ושבר בגבולייך וקראת ישועה חומתיך ושערייך תהילה'**, ונזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

אין לנו אלא הארת פניך

חובת זעקה ותפילה בעת צרה

הרמב"ם בתחילת הלכות תענית כותב "מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבוא על הצבור, שנאמר 'על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות', כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו". וממשיך ומפרט שמדברי סופרים תקנו להתענות ומתוך התענית זועקים בתפילות ומתחננים ומריעין בחצוצרות, ואחר שא"א שיתענו יום אחר יום, מתקנים סדר תעניות בימים שני וחמישי ושני וממשיכים להתענות כן על הסדר עד שירוחמו מן השמים.

ויש להרגיש בתוספת זו שהוסיף הרמב"ם - שסדר התענית והזעקה ממשיך 'עד שירוחמו' - שנתכוון למה שפירש הרמב"ן בחובת התפילה בעת צרה. דבסה"מ (מצוה ה) כתב הרמב"ם דמצות 'לעבדו בכל לבבכם', הגם שהיא מצוה כוללת, יש בה חיוב פרטי להתפלל בכל יום. והרמב"ן פליג וסבר דתפילה מדרבנו, אך עיקר המצוה היא שתהיה כל עבודתינו לא-ל ית' בכל לבבנו, כלומר בכוונה רצויה שלימה לשמו ובאין הרהור רע. ומוסיף לפרש את דברי הספרי (פר' עקב מא) שכתב - 'ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם, וכי יש עבודה בלב, הא מה תלמוד לומר 'ולעבדו' זו תפילה - שנצטוונו מדאורייתא להתפלל אל השם בעת הצרות - "וזה כענין שכתוב וכי תבואו מלחמה בארצכם... והרעותם בחצוצרות... והיא מצוה על כל צרה וצרה שתבוא על הצבור לצעוק לפניו בתפילה ובתרועה". הרי דנקט הרמב"ן דהפניה והתפילה להקב"ה על סדרי המחיה והכלכלה ושאר הענינים השוטפים הנצרכים לחייו של האדם בשעת שלום והשקט, אינם בכלל מצות 'עבודה', אלא העבודה מתגלה רק בשעת הצרות. והרמב"ן מפרש את היחוד של התפילה בשעת הצרות ומפרש שבתפילה זו 'תהינה עינינו וליבנו אליו לבדו, כעיני עבדים אל יד אדוניהם'. וכוונתו לפסוק שנאמר בתהילים (קכג ב) "הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם, כעיני שפחה אל יד גבירתה, כן עינינו אל ה' אלוקינו עד שיחננו", ומפני שצורת התפילה בשעת הצרה היא בפניה אליו בלבד, באופן מוחלט עד שירוחמו מן השמים, והיא הראויה להיחשב 'עבודה'.

אופן זה של תליית העיניים והלב אל הקב"ה לבדו, מורגש לנו כעת בצרה הקשה אשר לפנינו, ודבר שפתיים אך למחסור לבאר ולפרש שהמלחמה המוקדשת ע"י הצוררים הערבים היא כנגד עם ישראל בעצמותם - "אמרו לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד" (תהילים פג), וכנגד הבחירה האלוקית האמיתית שישראל הם עמו של הקב"ה והם נבחרו על ידו. לכן גם נלחמים בישראל שלא יהיו נוחלי הארץ, "אשר אמרו נירשה לנו את אלוקים", דאינם יכולים לקבל שישראל עמו של הקב"ה והוא 'יבחר לנו את נחלתנו', ואין כל הבנה אחרת או צד אחר במלחמה זו. גם הנרצחים שנרצחו, שחלקם שלומי אמוני ישראל, וגם המכה הרבה על ישראלים הגם שיש חוטאים ופושעים, אינם אלא מצד הדחיה של הצוררים את ישראל והמלחמה שלהם כנגד כל אשר בשם ישראל יכונה. [ויש לידע דמפורש בגמ' (סנהדרין מז.) דמאי דכתיב "נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים" קאי על המומרים שמתו מתוך רשעותם,

דכיון דאיקטול קרי להו 'עבדיך', ומ"מ לא הוזכר שנעשה המומר 'קדוש' ואין לערבב את הדרגות. והסברא נותנת שכיון שמתו מחמת הקנין שהם קנויים להקב"ה, נחשבים גם הם 'עבדיך' עמך ונחלתך].

ובמצבינו, פשיטא שאין להשתבש ולחשוב שהמלחמה רק כנגד שונאי ה' וכנגד הרשעים הגדולים ואנחנו העומדים מן הצד, דאע"פ שבוודאי בתוך מצב המלחמה והסכנה, יש הגנה ושמירה מיוחדת על שומרי שבת, וניכרת השמירה על הצדיקים גם במקום שניתנה רשות למשחית להשחית, מ"מ הסכנה של המלחמה חופפת על כל ישראל באשר הם. 'עת צרה ליעקב' - מימות חורבן בית שני לא אירע שמתו כ"כ הרבה מישראל בתוך שש או שמונה שעות, בארץ ישראל אשר עיני ה' אלוקיך בה מראשית שנה עד אחרית שנה, לא ברעש בצפת ולא בשאר אסונות וצרות, כמו שהיה בשמיני עצרת בשנה זו.

"עד שירוחמו"

מלבד החובה הכללית שהזכרנו מהרמב"ם והרמב"ן לזעוק בעת הצרות בזמן שענינו תלויות בו, נראה לפרש יותר את המשמעות של התפילה והזעקה "עד שירוחמו", שהוא מלשון הפסוק "כן עינינו אל ה' אלוקינו עד שיחננו", וכך אומר המקונן באיכה (ג מט-ג) "עיני ניגרה ולא תדמה מאין הפוגות. עד ישקיף וירא ה' משמים". מהי משמעות הפעולה וההתעקשות בנוסח זה, שהאדם פונה להקב"ה בשעת הצרות ואינו מניח ולא מרפה עד שיוושע.

ונראה שבאופן תפילה כזה מתגלה דרשת חז"ל עה"פ ה' אלוקים צב-אות השיבנו האר פניך ונושעה" (תהילים פ כ ובמדרש שוח"ט) - "אמר ר' יוחנן, אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, **רבונו של עולם אין לנו אלא הארת פניך**". אחר שראינו בעינינו כיצד השקיעו מליונים בצבא, בגדר שמירה ובמודיעין, והכל כלא היה! נתברר ונתאמת מה שנאמר "אם ה' לא ישמור עיר, שווא שקד שומר" (שם קכז א), וכמובן שאם ה' ישמור עיר - לא לשווא שקד שומר. אנו יושבים בצילו של הקב"ה, ושמירתו עלינו, ואם ח"ו 'הסתרת פניך' - מיד 'הייתי נבהל'. במשך כשש שעות הקב"ה הסתיר פניו, וכל הגויים מתפללים ותמהים איך קרה כזאת? איפול מוחלט וטירוף מערכות עד שלא מצאו אנשי חיל את ידיהם. נתגלה בזה שאין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה', שאם סרה ההגנה והשמירה מאיתו, לא יועילו כל ההשתדלויות והשמירות.

אין לנו אלא הארת פניך

ומ"מ אפשר לבוא למחשבה שאחר שההסתר פנים הנורא אירע אחרי כל עבודתינו בימים הנוראים בסוכות ובשמיני עצרת, נראה מזה שלא זכינו שע"י העבודה הקדושה הזאת, הקב"ה יקרב אותנו בדרכי נועם, ולכן הוצרכנו למכה זו. ואפשר להיפגע ולהיעלב, ושאדם יצטמק בתוך עצמו ויאמר שא"כ אנו כבני אדם הנזופים למקום. אולם צריך לדעת שמחשבה כזאת היא סכנה גדולה וטעות חמורה עד מאד, מפני שהיסוד העיקרי המצופה מאיתנו וצריך להתגלות בזמן הזה - שאין לנו אלא הארת פניך. איננו יכולים

נפש כעין הרוגי לוד שזה דרגה אחרת לגמרי.

¹ ובאמת נודע שרבים משומרי השבת שנהרגו, היה ע"י שמסרו עצמם להציל נפשות מישראל, כגון נהג האמבולנס באופקים ועוד, ולא מתו בעל כרחם, וזכו למיתה של מוסרי

שות לעצמינו לחשוב על משהו אחר מלבד הארת פניך, כמו שאומר משה רבינו להקב"ה אחר חטא העגל - "אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה" (שמות לג טו) - אין אפשרות להסתדר בלי הארת פניך, ולכן זועקים עד שירוחמו מן השמים, עד שיחננו. משל למה"ד, לאדון שכעס על העבד או האב שכעס על בנו, ואם מצד הטקט וההגינות, יכולים לחשוב שההנהגה המתאימה היא לשתוק ולצאת החוצה כנזופים, אבל העבד והבן מבינים שאינם יכולים להתקיים בצורה כזאת, הם חייבים להישאר עד שהאדון והאב יאירו להם פנים, ולולא כך אוי ואבוי. כך ישראל אומרים "אין לנו אלא הארת פניך" ומתחננים עד שירוחמו, כי אין אפשרות אחרת.

קוה אל ה' - חזק ויאמץ ליבך וקוה אל ה'

וכך דרשו חז"ל (ברכות לב): "אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה - יחזור ויתפלל, שנאמר 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך, וקוה אל ה'". ודוד המלך אומר בתהילים (קיח) "כל גוים סבבוני - בשם ה' כי אמילם", וזאת לכאורה העצה הראשונה שאומר מתחילה "ה' לי לא אירא, מה יעשה לי אדם". אבל הוא ממשיך ורואה שהצרה ממשיכה "סבוני גם סבבוני", ויש סברא שאולי עכשיו צריך עצה אחרת. אבל דוד עונה ואומר שאין עצה אחרת אלא 'בשם ה' כי אמילם'. וכן בהמשך 'סבוני כדבורים', האויבים צרים עלי וכבר אמרתי נגזרתי ודוד ממשיך ואומר שאין זה כך, אלא 'דועכו כאש קוצים' - בשניה אחת הם יכולים להעלם - על ידי ש'בשם ה' כי אמילם'.

וזהו ניסיון מיוחד לאנשים שחושבים שראוי שאנשים חילונים שאינם מתפללים, ישובו כעת ויבקשו מהקב"ה ויכירו בטעותם, אבל אלו שכן בקשו את ה' בימים הנוראים ובכל השנה, תמהים מה עוד רוצה הקב"ה מאיתנו. ובאמת אין זה כך - אלא יש לקוות ולחזור ולקוות - קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה', כיון שאין לנו אלא הארת פניך, וגם בזמן הצרות צריך לגלות את מבטחם של ישראל שאליו הם פונים בשעת הצרה "עזרה בצרות נמצא מאוד", "הנה קל ישועתי אבטח ולא אפחד". הפניה שלנו רק אל הקב"ה בהתמדה של קיווי אחר קיווי - עד ישקיף וירא ה' מן השמים שאין לנו אלא הארת פניך.

זאת הנקודה הראשונה שעלינו להעמיד ביסוד ההתקרבות והעבודה שלנו, שהיא נכונה תמיד כמוש"כ הרמב"ן, ומיוחדת במינה בעבודתנו מול 'הצר הצורר אתכם' בשנה זו.

גם מצד ההלכה יש חיוב מיוחד של תקיעה בחצוצרות בשעת צרה, ולפי העולה מדברי הרמב"ן (מלחמת ה' ר"ה ו). אין המצוה נוהגת אלא בשעת מלחמה בארץ ישראל, שהיא מלחמה שכל ישראל תלויין בדבר, מפני שהחצוצרות בכינופיא דכל ישראל כתיבי. (וכן כתב במשנ"ב על קושית המג"א (או"ח תקעו) מפני מה אין תוקעין בחצוצרות בשעת הצרות בזמן הזה, דמדאורייתא מצוה חצוצרות נוהגת רק בא"י, ועוד הביא דאפשר שרק כשהגזרה על רוב ישראל יש מ"ע לתקוע ובלא"ה לא). ונאמר גם בראשונים שהתקיעה בחצוצרות היא צורת ניהוג של מלכות, ובארץ ישראל כשיש כינופיא של כל ישראל, יש הנהגה מיוחדת שבה ממליכים את הקב"ה עלינו. לכן, בזמן הזה יש משהו מיוחד בעבודה, שלא רק שהתקוה לישועה היא הקיום של 'כעיני עבדים אל יד אדוניהם', אלא זאת עיקר העבודה המוטלת עלינו, להכיר ולהבין שאין לנו אלא הארת פניך ע"י הקיווי

אל ה', ולחזור ולקוות. ובשעת המלחמה אין הזמן להשתהות עם האבילות והאכזב, אלא להתחזק בעיקר הקיווי עוד ועוד. וכך אמר הגרי"ז (חי' מרן ר"י הלוי עה"ת נג.) שמה שאמרו "קוה אל ה' - חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'", היינו שבזכות הקיווי נזכה לקיווי ובטחון חזק יותר, והיא מתנה גדולה יותר מהישועה בעצמה³.

הפורעניות הם חלק ממהלך עיקבתא דמשיחא

נקודה נוספת שיש להתבונן בה בתוך התקופה שאנו בתוכה. הרמח"ל מעמיד (בדע"ת ועוד) שכל הפורעניות הבאות בעקבתא דמשיחא ואפילו פורענויות הפרט, באות לצורך תיקון העולם הזה להביאו לגילוי היחוד. דהיינו שהפעולות הללו אינן נעשות לצורך צירוף ובידור לחיי העולם הבא, אלא לתקן את העולם הזה למלכותו. בשנים האחרונות היו בעולם הרבה זעזועים שלכל אחד מהם בוודאי יש את המשקל שלו, אבל אפשר שההתקדמות לקראת התיקון תהיה בקצב איטי מאוד, ואפשר שההתקדמות תהיה מהירה יותר, והקצב תלוי בהכנה שמכינים בני האדם את עצמם לקראת התיקון. הנביא אומר (יחזקאל כ לג) "חי אני נאום ה' אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלוך עליכם", ואמרו חכמים עלה (סנהדרין קה) "כל כי האי ריתחא לירתח רחמנא עלן ולפרוקינן". הרי שבקשו את הקושי ובלבד שתבוא הישועה. אנו מקווים מאד שיצאנו ידי חובת ה'חומה שפוכה', אבל זה תלוי גם בנו.

הכל בקיווי

והיה נראה שהגם שאנו רוצים שהתהליכים יהיו מזורזים יותר מ"מ"מ אין הדבר מסור בידינו, שהרי בשעת הגאולה הקב"ה פועל לבדו להבאת התכלית כמו שנאמר (ישעיהו מח יא) "למעני למעני אעשה", והכל עושה כרצונו, ומה שייך שותפות מצד ישראל בהבאת הגאולה. לזה כתב רמח"ל שיש תפקיד לאדם בהנהגת היחוד של הקב"ה, שאע"פ שהקב"ה נלחם בשבילו כמו שאומר משה רבינו לישראל בשעת קריעת ים סוף "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון", מ"מ אמר להם גם "התייצבו וראו את ישועת ה'". התפקיד של בני אדם הוא הקיווי לישועת ה' "לישועתך קיותי ה'", גם בזמן עליו אמרו חז"ל "אין לך שעה קשה בעולם מאותה שעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" (ירושלמי סנהדרין י ב), אמר ישעיהו הנביא (שם ח יז) "וחכיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב וקויתי לו". ע"י הקיווי אנחנו מכשירים ומכינים את הגילוי העתידי לבוא.

להיכן מכוון הקיווי?

ממילא נלמד הלכה למעשה מכאן, שאין ראוי שנתפלל רק שהמצב יהיה שקט בגבול הדרום ותסור הצרה הנוכחית מאיתנו, שזאת הבנה צרה ולא נכונה של המכה. אלא עלינו להתפלל ולבקש שלא תהא מידה טובה פחותה ממידת הפורענות. מידת הפורענות באה כאן בגילוי עצום בכל העולם, עד שכל הגויים אומרים שהקב"ה נתן לנו מכה שאינה אמורה להיות בכל סדרי הטבע. ההצלחה של הרוצחים לעבור את הגבול שהיה שמור עד מאוד, והמשך המכה במשך שעות רבות, אינה הגיונית ואינה טבעית כלל אלא נראה לעין כל שהקב"ה נהג בהסתר פנים וחרון אף. לא יתכן שהמידה טובה אליה אנו מקוים ומתפללים, תהיה רק שהעניינים יסתדרו וימשיכו

² וכמו כן, ידועה הראיה שהביאו כמה אחרונים מהמשנה בכלים (זו יג) "כל שבים טהור חוץ מכלב המים מפני שהוא בורח ליבשה", המלמדת שזמן הבריחה מגדיר את המציאות האמיתית של הבורח. ולכן אם בזמן הצרה בורחים ומקוים להקב"ה, ושמים עינינו וליבינו אליו הן בתלמוד תורה והן בתפילה, זאת עיקר העבודה בעת הזאת.
³ ז"ל "נראה להסביר כוונת הפסוק כי הכתוב אומר שהתשלום הגדול שיזכה לזה הבעל בטחון הוא, שהקב"ה יחזק ויאמץ לבבו ויהי בטחונו עוד יותר גדול ויותר חזק... אלא מקום לרע כלל, אלא לטוב".

סדרי התורה אינם עומדים רק לטובת האדם בעצמו, אלא 'בראשית' - בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית'. התורה מעמידה את כל המציאות והיא נותנת משמעות וטעם לכל החיים, וכל העולם תלוי בה. ואין הכוונה לסיבות נעלמות רוחניות, אלא למשמעות פשוטה מאוד של החיים, 'לא תוהו בראה' - לשבת יצרה', התורה נותנת את הצורה הנכונה כיצד ליישב את העולם. החיים של בני האדם נרקבים בסדרים החדשים הקלוקלים שמעמידים להם, כמפורש בתרגום יונתן דהא דכתיב 'הארץ היתה תהו' הוא מבר נש. תפקיד בני האדם לתת משמעות לבריאה ולכן נברא בצלם אלוקים בכדי שידע לחפש ולהבין את הסדר האלוקי בבריאה, ויעמיד את הבריאה על מתכונתה הנכונה. וזכינו שניתנה לנו תורת אמת שעל ידה מכירים את כללות הבריאה והסדר האלוקי, והתפקיד של הכלל והפרט בהעמדת החיים על משמעותם האמיתית.

זהו הצד הראשון של ההפקרות שחוגגת בכל העמים, וכדי להתנתק אנו צריכים לאחוז את התורה שהיא התיקון והרפואה לכל העולם כפשוטו ממש, היפך מה שרואים כיצד הדתות האתאיסטיות והליברליות הורסות כפשוטו את כל המציאות של העולם, ומרקיבות את המין האנושי בכללותו, והעולם מחכה להכוונה האלוקית ולתיקון השלם.

(ב) חילול השם של בני ישמעאל

מצד שני, נראה לעינינו כמה נורא הדבר שלוקחים הישמעאלים את שמו של הקב"ה ומעיזים לעשות בשמו את כל השיפליות הנוראיות והרוע של ה'פרא אדם', ועושים מעשי תועבות הגרועים ביותר בלי שום סמך ושום הכוונה מהקב"ה רק כי איזה מופתי אחד החליט מדעתו דברים שאין להם שחר, לא יאומן כי יסופר. וצריך לומר לישמעאלים שאולי עדיף היה שישאר עובדי אלילים ולא יבואו לנאץ את שמו של הקב"ה בצורה הגרועה ביותר, עד שאנשים כופרים מתפלאים ותמהים - וכי זה מה שנעשה בשמו של הקב"ה? זהו חילול ה' נורא שיצא מתחת יד הרוצחים הללו, ואנו מקוים שישב להם הקב"ה שבעתיים אל חיקם - חרפתם אשר חרפוך ה', לא רק מצד שפוגעים בעם ה' ומחללים את שם ה' בזה, אלא כפשוטו שמחרפים את שמו של הקב"ה, בקריאת שמו על היצרים השפלים ביותר של האדם. וע"ז נאמר "בושה אמכם חפרה יולדתכם" (ירמיה נ"ב).

אלו שני סוגי הפקרות משני הצדדים, והצד השווה שבהם שבני אדם לוקחים לעצמם את התורה, ונעשים 'בעל בית' על הבורא ח"ו. התורה מחנכת את האדם איך לעמוד נכון לפני ה' ביראה ובאהבה, ומלמדת שגם כשהאדם מתקרב לבורא אינו נעשה בעל הבית. אנחנו מכירים כיצד נרתעים גדולי עולם מלפני הקב"ה, כך מצינו שגם משה רבינו נענש במי מריבה, וכן אצל דוד המלך פרץ ה' פרץ בעוזה על אף חביבותו של דוד המלך ונאמר "וירא דוד את ה' ביום ההוא" (שמואל ב' טו). דרך התורה מחנכת את האדם לעמוד במקום הנכון לפני הקב"ה, ולא בשתלטנות דורסנית מתועבת של האנשים שמקדשים את ההפקרות, או לוקחים את שמו של הקב"ה על תאוותיהם.

יחס זה לתורה מחייב להבין את המקום המיוחד שלנו, ומהו התפקיד החשוב בעמל התורה, לברר בכל סוגיא וסוגיא את המותר והאסור במדויק. דכיון שהתורה היא דבר ה', צריך להשקיע בה את כל הכוחות, ולטרוח מקטן ועד גדול לדעת את הרצון האלוקי, ולהתאים את עצמינו אליו. לולא זה לא מביאים את האור של הקב"ה ואת ההכוונה הנכונה לעולם, וממילא אנשים באים לשקר בשמו של הקב"ה וכאמור.

כמו שהיה עד עתה, אלא הציפייה האמורה לצאת מאיתנו היא שיצא גילוי גדול יותר, והכרה נרחבת יותר של שמו של הקב"ה שפועל בעולם. שיהודים רבים ככל שניתן, יבינו ויכירו שעלינו לחסות בצילו של הקב"ה כי מעולם קיוונו לך. וידעו כולם שישראל תלויים ועומדים רק על רצונו של הקב"ה ולא על שום כוח אחר בעולם. ונקוה שיברר ויתגלה אל מה הדברים הולכים, וכיצד הפעולות של הקב"ה סובבות הולכות לטובתם של ישראל, וממכה עצמה ממציא רטיה לישועתם של ישראל. ואנו רוצים לראות גילוי גדול של מלכות ה' בעולם ולא להיות מוכים שוב ושוב ללא התקדמות, בהסתר פנים שאינו מביא את ההתקדמות הרצויה. ההכנה שלנו לקבל את ההתקדמות הזאת היא כפי הקיווי והציפייה לישועת ה'. כל מלחמה מחדשת זעזוע בעולם כמו שאומרים בתפילה עושה חדשות בעל מלחמות, ואנו מצפים כעת שמתוך זעזוע המציאות, נבוא למציאות מתוקנת יותר ולקרבת ה' ברורה יותר.

ב' סוגי הפקרות העומדים כנגד ישראל - (א) כנגד הזהות היהודית

וצריך להכיר את המציאות בה אנו חיים. ישנם אנשים שהעיוז לפקפק על המציאות המיוחדת של עם ישראל, ובשנה האחרונה נפתח הנושא של הזהות של עם ישראל. חז"ל מסדרים בגמ' (מגילה יז:) את סדר השלבים של התקדמות הגאולה לפי סדר ברכות שמו"ע (בירושלמי כתוב בשינוי ונתבאר ההתאמה בין הגירסאות במק"א). מתחילה באה ברכת השנים, והיינו שא"י חוזרת להיות מקום מחיה, ואח"כ מגיעה תחילת קיבוץ גלויות שאינה הקיבוץ השלם כמו"ש הרמב"ן (בפ"י שיר השירים ח' ג) דנרמז בפסוק "עוד אקבץ עליו לנקבציו" (ישעיהו נ"ח) שיהיה קיבוץ ראשון ואחריו קיבוץ שני, אך כבר מתחילה מבקשים על הקיבוץ בכללותו בברכת 'תקע בשופר גדול', הגם שהוא תחילת הקיבוץ ואילו סופו יבוא עם בנין ירושלים. אח"כ נסדרו ג' ברכות העוסקות בתיקון סדר החברה של ישראל אחר שיתכנסו לא"י - 'השיבה שופטינו כבראשונה', 'ולמינים אל תהי תקוה' וברכה על רוממות קרנם של צדיקים. ואלו הדברים הנצרכים לתיקון החברה של ישראל, שעליהם להוציא את א"י מהקלקולים ומהרעות - 'והסר ממנו יגון ואנחה' באשר - 'במשול רשע יאנח עם'. דכאשר המושל מעמיד משפטים מעוקמים ומעוקשים, תרבה האנחה. ואכן יש התעוררות משהו מן המשהו בציבור, שנתעוררה שאלת הזהות היהודית בישראל, וקמו קבוצה מן השוליים שבשוליים להילחם על הזהות היהודית של ישראל ושותפים לאמירה 'לכו ונכחידם מגוי', והגיעו לעשות דברים שלא נעשו מימות עולם, לפרוץ ולקלקל את התפילות ביוה"כ, מתוך מלחמתם.

ונראה במה המלחמה הזאת שייכת אלינו, ומה לנו מצידנו להתרכז בדבר הזה, שהרי הזהות היהודית שלנו פשוטה וברורה לנו, אנחנו חיים על 'תורה ומצוות חוקים ומשפטים אותנו למדת', וכך חיים כל שלומי אמוני ישראל, בלי קושי וספק בשאלת הזהות. אכן, ישנה שאלה אחרת שרוח העיוועים של ההפקרות חודרת אלינו, ובאה לערער על ההכרה הבסיסית שלנו ב'אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו'. ורוח זו זולגת מהכנסיה הליברלית והפרוגרסיבית וכמריה, שבאה לבטל את המשמעות והערך של כל דבר, ומכריזה כאילו אין אמת בעולם ואין דעת אלוקים בארץ. ועלינו לראות כיצד להתנקות מהרוח הזאת שהיא מאד מדבקת. אנשים אומרים - אני רוצה לעסוק בתורה ובמצוות כי זה מה שבא לי בטוב ומתאים לי, ומדוע לא אעשה זאת. אולם חותמו של הקב"ה אמת, וכל מעשה בראשית צועק סדר עצום ומדוקדק ולכל פרט יש משמעות ותכלית שהקב"ה טבע בכל פרט בבריאה. וכל

א. את הזעקה על הצרות שלא זעקנו בימים הנוראים, אפשר לקיים בימים הנוראים הללו שאנו בעיצומם. ואנו יכולים לקיים את התפקיד הזה ע"י העמידה שלנו כעיני עבדים אל יד אדוניהם. מתוך תקוה ותלות מוחלטת בהקב"ה והכרה שאין לנו אלא הארת פניך, ולכן מקיימים בעצמינו 'קוה אל ה' וחזור וקוה אל ה', הן בחובות הלבבות והן במעשי התפילה והזעקה.

ב. לישועתך קיויתי ה'. הגילוי שנעשה כעת בעולם הוא חלק מסדרי התיקון השלם שאנו הולכים לקראתו, ועלינו להתרכז בקיווי לישועתו בלבד. ותרגמו את הקיווי שיהיה מכוון שהקב"ה יגלה ויאיר פניו אלינו 'נסה עלינו אור פניך ה'', שאנו 'עמך בני בריתך, בני אברהם יצחק ויעקב', בני ברית התורה. ודרשו חז"ל (ב"ר צח יד) שכל הזכיות של עם ישראל באות ע"י הקיווי - "אמר רבי יצחק הכל בקווי, יסורין בקווי, קדושת השם בקווי, זכות אבות בקווי, תאותו של עוה"ב בקווי, יסורין, הה"ד אף אורח משפטיך ה' קיוונך, אלו יסורין וכו'". הקיווי פותח את לב האדם ומשחרר אותו מהעולם המצומצם שחי רק כאן ועכשיו. הוא מביט על היקף התפקיד שלו ועל המשמעות של ישראל שהם עם קרובו, שמוכנים אל הגילוי 'וימלא כבוד ה' את כל הארץ'. ודבר זה נפתח בעולם כאשר הקב"ה 'עושה חדשות בעל מלחמות', ומתוך הזעזועים הללו עורכים את הקיווי, ורוצים אנו בפעימה אחת ולא יותר, ועכ"פ 'כי בא יבוא לא יאחר', עינינו תלויות עד שהקב"ה יגלה לנו את הארת פניו, ויראה איך מוביל ומכוון אותנו בהנהגה הגלויה יותר ויותר. והגילוי יהיה בקל וחומר - פי חמש מאות ממידת הפורענות שגילתה שאנו אבודים בלעדיו - ונזכה לראות כיצד ישראל נושע בה' תשועת עולמים.

ג. עוד יש לנו לדעת את פירוש הזכיה להיות עם ה', כמו ששרים בשמיני עצרת 'אין זכיה כתורה'. הבנת הזכיה צריכה להיות באופן מציאותי ממש בתוך סדר העולם שלנו, ולא על זכות חיי העולם הבא או שאר זכויות, אלא כמה זכות היא לראות את תיקון העולם במלכות ה'. וזה יבוא רק ע"י שיש אנשים שמקווים לראות את משפט הצדק האלוקי, ואת ההשגחה באופן גלוי, כדרשת הפסוק 'אף אורח משפטיך קיוונך לשמך ולזכרך תאות נפש' - את הדברים המושגים ע"י הקיווי. וכך נכין את עצמינו למלכותו של הקב"ה ולא נצטרך ח"ו עוד חימה שפוכה ומספיק סבלנו מזה.

אופן תלמוד תורה בשעת הצרה - בחידושי תורה

עוד יש להתמקד ולעמוד על חובת הדבקות בתורה בשעה זו, במקביל לתפילה ולזעקה של שעת הצרה. נאמר בשירת דבורה (שופטים ה ח) "יבחר אלהים חדשים אז לחם שערים, מגן אם יראה ורומח בארבעים אלף בישראל". פשוטו של מקרא מכוון שכאשר ישראל בוחרים להם אלוהויות חדשות, הם נצרכים למגן ורומח, שעני"כ נכנסים לסדר המלחמות והקרבות ואין להם הגנה. אבל בתנא דבי אליהו (רבה פ"ט) נדרש הפסוק לטובה - "מכאן אמרו ארבעים אלפים מישראל שנתקבצו יחד ויצאו למלחמה, ויש ביניהם זוג אחר תלמידי חכמים, דומה להם כאילו אחזו מגן ותריס וחרב פיפיות בידם וכו'". ע"י תלמוד תורה נפתחים השערים העליונים של ביהמ"ד הגדול של הקב"ה, והם המגן על ישראל ונוצחים בקרב. וכן אמרו חכמים "א"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב 'עומדות היו רגלינו בשערך ירושלם', מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה, שערי ירושלם שהיו עוסקים בתורה" (מכות י). ונראה לפרש את השייכות בין הפשט לדרש, יש נטיה בכל דור ובכל תקופה לחפש אלוהים חדשים, ומכוחה יש נוצרים הקלקולים והמשיכות החדשות. בדורות קודמים היו משיכות של 'איזמים'

כאלו ואחרים - קומניזם ואח"כ נציונליזם ששואף ללאומיות וכיו"ב, וכיום עומד הרעיון של ההפקרות כערך לעצמו, הגורס שאין אמת ואין משמעות לשום דבר, אלא כל אדם יעשה ככל העולה על רוחו וזה קודש הקדשים אצלם רח"ל. ובכל דור ודור עומדת הצמיחה בתורה כנגד אותם 'אלוהים חדשים', ולכן גילויי התורה החדשים הם אלו שעומדים לנו במלחמה. ע"ז אמרו חכמים "יצרו של אדם מתגבר ומתחדש עליו בכל יום, ואם אין הקב"ה עוזרו אין יכול לו" (קידושין ל), והצורה של הסיוע שהקב"ה מסייע לעמוד כנגד היצה"ר היא ע"י מה שנאמר שם "בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו". בכל פעם מתגלה התיבול החדש שממתק את התורה בפנינו ומחדש את הכוחות לעמוד כנגד הצד האחר, ועל ידו מבינים את החיים שבתורה כחיים מלאי תוכן הכוונה ומשמעות, וכל הבריאה מאירה באור תורה, להאיר את המחשכים של המין האנושי. וכך לימדנו שלמה המלך "ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה, בדעתו תהומות נבקעו ושחקים ירעפו טל" ולכן "בני אל ילזו מעיניך נצור תושיה ומזימה" (משלי ג ט-כא). זהו מוסר ישיר, שצריך לחיות עם החכמה והתבונה והדעת הללו, שעליהם נוסד העולם, נצור תושיה ומזימה, כמו שהתורה אומרת "ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז". וככל שמתחדשים בזה כנגד העיוותים וההפקרויות של הרע, מעמידים את השרשים של המציאות נכון ומתגלים אלוקים חדשים. זהו הצד החיובי של התורה ואז 'לחם שערים', שאין צורך לצאת למלחמה אלא הניצחון מובטח, אחר שישראל נושאים את שמו של הקב"ה "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך". כך מכניעים את כל הגוים "באלוקים נעשה חיל והוא יבוס צרינו".

שבת קודש

א"א שלא להזכיר את הנקודה של שבת קודש, שמעמידה בצורה נכונה את עבודת האדם בעולם הזה. יש שטועים וחושבים שהאדם אמור לעבוד עם עצמו בלבד ולהשלים את עצמו בלבד שלא תהיה לו נהמא דכיסופא, אבל זאת טעות חמורה. רמח"ל בדרך השם (ח"א פ"ד ט) ובדעת תבונות (חלק שני) ובתחילת מאמר הקיווי, מפרש שכלל כל העבודה להיות פונה אל ה' ולבקש את קרבתו, ובכל מעשי המצוות אנחנו חוקקים וסוללים את דרכי הקירבה. ועד כדי שהרמח"ל שואל שמא די בכך שהאדם יקווה בלבד, ודוחה שא"א להסתפק בקיווי אלא צריך לחצוב את בקשת הקירבה בתוך הריחוקים שיש בתוכו. יש באדם חקיקה של תרי"ג איברים וגידיים שחסר בהם את ו' החיבור הנקשרת בהקב"ה וע"י מעשי המצוות מחדשים את החיבור עם הקב"ה עד שימשך אחריו כברזל אחר אבן השואבת (כלשון המס"י). פעולת המצוות נועדה להחיל ולגלות את קרבתו של הקב"ה בעולם הזה, ואין לאדם אלא לעשות את ההכנה והקב"ה משלים בעדו, וכך הוא בתפילין ובתלמוד תורה, שהאדם מכין את עצמו והקב"ה משפיע עליו. והארה זו עולה מתוך מעשה בראשית "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת לה' לאלוקיך" (שמות כ ט-י) - כל העבודה של האדם היא ע"מ להגיע לשבתה, ליזמו של הקב"ה, ומכוחה חלה ההשפעה האלוקית על האדם. וזו צורת עבודת האדם שנעשית ע"מ שתחול עליו השפעתו של הקב"ה הן כלפי חיי העולם הבא והן מצד השלמת מציאות העולם הזה שיחול עלינו שמו של הקב"ה וישרה שכינתו על ישראל.

מייחלים אנו שמתוך הקיווי שלנו בצרות הללו יתקיים בנו מה שנאמר "ואמר ביום ההוא הנה אלוקינו זה קיוונו לו ויושיענו זה ה' קיוונו לו נגילה ונשמחה בישועתו" בגאולה השלימה בב"א.

תורה המידות

שיעורי המשגיח הגאון רבי יונתן אבר שליט"א

דרך העלייה ועבודת המידות בזמן מלחמה

בין עורף לחזית

במציאות בה אנו שרויים, ישנה תחושה אשר הורגשה במוחש ביום שמחת תורה, המזכירה את דברי הגמרא (גיטין נז.) על חורבן העיר 'טור מלכא': הגמרא מתארת את גודלה של העיר טור מלכא בזמן החורבן, בכך שבצד אחד של העיר רקדו ושמחו כאשר בד-בבד בצידה השני, קברו את המתים במלחמה. בדומה לכך קרה, בשעת האירועים האיומים והנוראים ביום שמחת תורה. כאשר בחלקים האחרים של ארה"ק יכלו לרקוד ולשמוח כמעט כרגיל.

נשים לב, שהוא מחבר את שני החלקים בעם: יש את שומרי התורה והמצוות - הסובלים בגלל 'יהדותם', ואחרים הסובלים בגלל 'מהותם' - הם בני ישראל. אל לנו לעשות הבדלה ביניהם. רק שהם, תינוקות שנשבו, אינם יודעים מה מוטל עליהם. אנחנו יודעים מה מוטל עלינו לעשות.

בשעה נוראה כזו הלא עלינו, הקרובים אל החלל, החובה לפשפש במעשים.

השפעת החשיפה לרוע

בהמשך השיחה, מבאר רבי אברהם גרודזינסקי נושא שנראה כי הוא נושא מרכזי בעת כזו.

כי דרך האדם להיות **דכא רוח** מייסורים הבאים עליו, לא רק מייסורים שלו, אלא גם משל אחרים, מה שאדם רואה או שומע ייסורים ועינויים של אחרים משפיע לרע על מצב רוחו.

זה טבעו של האדם. כשהוא נחשף לרוע, אכזריות, ייסורים ועינויים, זה מרוקן ממנו את כוחותיו הנפשיים. הוא נהיה "דכא רוח", בדיכאון. אין כח ללמוד, אין כח להתפלל. אין כוחות.

[ולכן - עצה טובה: לראות ולשמוע פחות ככל הניתן. אל לך לחשוש ש'אתה לא בעניינים', אל תחשוש שיהיה משהו שצריך לדעת ולא תדע. כשצריך לדעת, כולם ידעו בדיוק מה קורה. אך למעשה, גם מה ששמענו באוויר, משפיע על כוחות הנפש.]

וכל שכן כשדברים האלה באים **לעיתים תכופות ומקיפים אנשים הרבה** כבשעת מלחמה.

בעת כזאת, נשבר ליבו של האדם לרסיסים, ידיו רפות מעבודה, ראשו עליו סחרחר, ומחשבתו אינה עושה פרי. מצב רוח כזה אינו רק באנשים חלושי המזג, אלא גם בגיבורי הרוח, אנשים חכמים ובעלי מחשבה פוריה אין גדולתם ניכר בעת הזאת!

מעצם העובדה שאנו נחשפים למעשי רוע, אכזריות ולצער של אנשים אחרים, זה גורם לכולם, גם לגיבורי הרוח, ירידה וחולשה בכושר הרוחני.

מעייין החכמה נסתם, אוצר הדעת בלום, והאנושיות כולה מתמוטטת והולכת. **ירידה רוחנית - היא דרך הטבע בשעה זו.**

קשה ללמוד קשה להתרכז בתפילה, קשה אפילו לחשוב. אדם מרגיש ערפול בדעת.

התוצאות הקשות - השחתת המידות

אך זו איננה ההשפעה היחידה:

גם כעת, רבים רבים עומדים במציאות כזו. בחלק מהמקומות בארצנו שרויים במלחמה נוראה. אנשים חיים בדאגה נוראה לשלום יקריהם, קוברים את מתיהם - מאות רבות של לוויית, ומסתגרים במקלטים. ולעומת זאת, במקומות אחרים בארץ, ניתן לשבת וללמוד, להתפלל, ואף לאכול בנוחות מסוימת.

חובת התשובה בשעת מלחמה ושלום

במצב דומה למצב שלנו, עמדו תלמידי ישיבת סלבודקא, בקובנא, לפני שמונים וארבע שנים. בתחילת תקופת השואה, כבשו הגרמנים את המדינה הסמוכה (פולין), אך במקומם של בני הישיבה עדיין לא הרגישו כל שינוי. רבי אברהם גרודזינסקי הי"ד, תלמידו הגדול של הסבא מסלבודקא אשר הנהיג את הישיבה אחריו, אמר בפניהם שיחה, ובה ביאר מה צריכה להיות ההסתכלות וצורת העבודה במצב זה. (המאמר הודפס בספר תורת אברהם, מאמר 'דרך העליה')

התאספנו כאן בשעה רצינית של מלחמה ושלום, מלחמה במדינות הסמוכות, ושלום במדינה זו. המלחמה והשלום שניהם יחד מחייבים אותנו לתשובה. המלחמה תחייב מצד יראת העונש, והשלום מחייב מצד הכרת הטוב.

במצב כזה, החובה עלינו לעבוד מחמת שתי סיבות: מצד אחד - לעשות תשובה מחמת היראה מהעונש - לבל ניתפס לתפיסת עולם של 'מקרה', וכי בכוחנו ועוצם דינו לעמוד מולם. ומצד שני - לעבוד מצד הכרת הטוב, על כך שאנחנו כן נמצאים בשלום. עלינו לא מאיימים פגזים ואף אחד לא יורה עלינו, אנחנו יכולים לשבת וללמוד.

חובת התשובה מצד יראה היא מה שאמרו בברכות [ה.], "אם רואה אדם שייסורין באים עליו יפשפש במעשיו, שנאמר: "נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה'". וכפי מידת הייסורים כן חובת התשובה. בזמן הזה שהייסורים הגיעו עד מרום קיצם...

כמה מיליונים יהודים סובלים היום בשביל יהדותם, וכמה מיליונים סובלים בשביל מהותם, מה שהם נקראים בשם ישראל.

ורוחניות. כשהעולם נהיה אכזר - עלינו לעשות ההיפך.

כששאלתי פעם את אחד מרבותי לגבי עבודה על מידה מסוימת, הוא אמר לי שהיום כבר לא ניתן לעבוד לתקן מידה זו. והוסיף בשם רבי יחזקאל לוונישטיין זצ"ל, כי אחר השואה, בעקבות כך שנהרגו אנשים רבים באכזריות גדולה, ישנם מידות שכבר אין אפשרות לתקן, הם נפגמו.

בזמן שיש אכזריות רבה, קל לאבד את העדינות. ולכן, בעת הזו, עלינו להגדיל את החמלה והעדינות. אדם שרוצה להיות תלמיד חכם ולהתפתח במידות בעולם הרוחני, חייב שתהיה לו עדינות ורגישות לשני.

התחזקות כאו"א במקומו שלו בעבודת ה'

בזמן זה, על כל אחד במקום שלו בעבודת ה', ברמה הנפשית שלו, להתחזק ולעשות ההיפך מכל מה שקורה בעולם. להיות אכפתי לאחרים, להיות רחמן. להקפיד שלא יהיו מריבות וקנאה. כי אם לא נעשה כך, אז מחמת החשיפה לצער והייסורים שבעולם, באופן טבעי אדם יכול לרדת מבחינה נפשית.

ואמנם, ישנו קושי מיוחד בזמן הזה; איננו מרוכזים וכוחות הנפש ירודים. אך עלינו לזכור, כי ישנם אנשים שגם בזמן כזה, במקומות אחרים, מפעילים תעצומות נפש אדירות, לא מתעצלים, ועושים הכל כדי להצליח בתפקידם. גם אנחנו, אף שהתרגלנו לחיים נוחים יותר, חיים מיושבים ורגועים, יכולים לצאת קצת מאזור הנוחות. להתאמץ - גם כשקשה לנו! להתאמץ להתרכז בלימוד, בתפילה, ובזמן אמירת התהילים בציבור. לומר תהילים במשך היום, גם ביחיד, ולהתפלל שהקב"ה ירחם על עמו ישראל.

ובעיקר, כפי שאומר הרמב"ם [תחילת הלכות תעניות], עלינו לשים לב להשקפה הנכונה: זה לא מקרה! הכל אירע רק מחמת סיבה שמיימית. והמטרה היא, לעורר אותנו לתשובה; תשובה בעולם הרוחני, בלימוד, בתפילה. כל אחד לפי מקומו בעבודת ה'.

אם אנו נחזור בתשובה בצורה הראויה, אז כפי שאומר שם הרמב"ם, הקב"ה יסיר מעלינו את הצרות הללו.

מאמר זה נכתב על פי שיחה שנאמרה בישיבת 'היכל יצחק' יום ד' כ"ו תשרי תשפ"ד

את השיחה המלאה ניתן לקבל בכתב ובקובץ שמע, וכן שיחת 'הדרכה חינוכית להורים בזמן מלחמה', בפניה למערכת 'בית ועד' במייל: 4160846@gmail.com

כמו"כ, ניתן להצטרף לקבלת 'המייל השבועי', שיעורים, וועדים, הדרכות ומאמרים בענייני חינוך ועבודת ה' ממורינו המשגיח שליט"א.

ירידה זו אינה מסתפקת בצד השלילה, אלא גם בצד החיוב, (הופך להיות דבר 'פעיל'), מצב של אדישות הולך וגובר באדם, אדישות לכל הרע הנעשה בעולם, אדישות לאכזריות, אדישות למינות, אדישות להחיים כולם.

אדישות זו אם היא נמשכת, מתהפכת לאופן חיובי, אם אדם מתרגל לשמוע מעשים אכזריים, מתאכזר גם הוא. וכך הולך הוא ויורד משמיעה לשמיעה וכ"ש מראה לראיה.

עלינו להיות ערניים לתופעה זו, כי זה פוגע בנפש האדם. לא די בכך שמאבדים את הכוחות הרוחניים והנפשיים לעבודת ה', אלא שהאדם יוכל להיחפך לאדם אכזרי בעצמו. כאשר הוא נחשף לאכזריות גדולה, זה משפיע עליו בתת-הכרתו, שלפגוע בחבר זה לא דבר כל כך נורא. ויכול הוא לנטות לכוחות ואכזריות.

בכוחות נפשו של כל אדם ישנם כוחות אכזריים. אם לא נשמור עליהם ולא נזהר כראוי, אדם יכול להפוך לאכזרי.

שמירה על המידות בזמן צרה

ועל כן, ראשית, צריך לראות ולשמוע על מעשים כאלו, פחות ככל האפשר.

שנית, היות ומה ששומעים ממה שנמצא באוויר משפיע עלינו, ישנה דרך אחת להתגונן מפני ההשפעה הרעה על הנפש: הדבר הראשון - **להשתתף בצער הרבים**. עם ישראל שרוי בצער. מאות אלפי אנשים נמצאים בצער גדול. מי בצער על מה שקרה ומי בצער על מה שח"ו יכול לקרות. לצערנו, יהיו אנשים שיקריבו את חייהם במקרה של מלחמה קרקעית.

ולכן, עלינו גם להכיר טובה לכל אותם שמקריבים את חייהם כדי להגן עלינו, לכל אותם אימהות השולחות את בניהם לקרב, ואינם יודעות האם הם יחזרו לביתם.

צריך להשתתף בצער של עם ישראל. להיות רגישים לזה, להתפלל על זה.

הדבר השני שעלינו לעשות, כדי להתגונן מפני ההשפעה זו, **להתחזק באופן מיוחד בסבלנות ורחמנות בין האחד לשני**. להיטיב לאחרים, בגשמיות

שאלתי את אבי: "אבא, וכי אתה לא מפחד?". "אני מפחד!", אמר לי ומיד אמר, "אמר אביי...". כשאנחנו, בני תורה, מפחדים - אנחנו מכניסים את הראש ללימוד התורה. אכן מפחדים, וזהו הפתרון!]

¹ [במאמר המוסגר: סיפר לי הגאון רבי בונים שרייבר שליט"א, כי בזמן מלחמת יום הכיפורים, היה משבר נוראי. כולם היו בפחד עצום. כשחזרו הוא ואביו מבית הכנסת, עשו הבדלה ואכלו דבר מה. מיד לאחר מכן, אביו, שהיה מתמיד עצום, התיישב ללמוד.

גיליון השבוע נתרם לע"נ הרב אבנר בן יוסף ערוסי זצ"ל

<p>וזאת למודעי! הדברים נכתבו לפי הבנת הכותב וע"כ, כל טעות שגיאה או קושי בהבנה יש לתלות בו בלבד. נשמח לקבל כל הערה והארה!</p>	<p>'בית ועד' השיחה השבועית ושיעורי המשגיח שליט"א מידי שבוע במייל להצטרפות: 4160846@gmail.com</p>	<p>כל הזכויות שמורות למכון 'ישרים דרכי השם' להנצחות פניות והערות: 053-31123-76 02-567-24-74 y0533112376@gmail.com</p>
--	---	---

"אחזנה, ולא נעזבנה...!!"

א. הנה אנו עומדים תוך מלקחיים אדירים של אומות העולם על שלל אינטרסיהן ויצריהן ותחבולותיהן, כשזה מושך מכאן וזה מושך מכאן, ושה פזורה ישראל בין שבעים זאבים, עומדת ומייחלת לצורה וקונה, שישמרנה ויצילנה מכל הפגעים ומכל השעות הרעות המתרגשות ובאות לעולם, כשכל קהל וציבור מתחזקים בפרישה מן הרע, ובקבלות לעבודת ה' ת, "אום אני חומה / ברה כחמה / גולה וסורה / דמתה לתמר / ההרוגה עליך ונחשבת כצאן טבחה / זרויה בין מכעיסיה / חבוקה ודבוקה בך".

ודבר נפלא מאד הראה אחד מן הדרשנים שנשאו מדברותם בקידושא רבא שנערך במנין אברכים ברמות ד', לכבוד ה"חתן בראשית" הפלאי והמיוחד הרה"ג ר' אברהם נח פלאי שליט"א שניצל בניסים ובחסד ה' מהדרסה של הישמעאלי ימח שמו, דהנה ברש"י בפרשת וזאת הברכה מתואר היטב מצבינו כעת.

כי הפסוק אומר "אף חובב עמים כל קדושיו בידך והם תוכו לרגליך, ישא מדברותיך, תורה ציוה לנו משה, מורשה קהילת יעקב", ולא ברור מה ענין החביבות של הקב"ה לעמים, אלינו, אך תחילתו של דבר בגמ' בב"ב (ח,א), כתי' "אף חובב עמים כל קדושיו בידך" אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע אפי' בשעה שאתה מחבב עמים, כל קדושיו יהיו בידך. ואת ההמשך פרש"י בפירושו השני: "אף חבב עמים" - אף בשעת חבתם של אומות העולם שהראית להם פנים שוחקות ומסרת את ישראל בידם. "כל קדשיו בידך" - כל צדיקיהם וטוביהם דבקו בך ולא משו מאחרך, ואתה שומרם. "והם תכו לרגלך" - והם מתמצעים ומתכנסים לתחת צלך. "ישא מדברתיך" - מקבלים גזרותיך ודתותיך בשמחה. ואלה דבריהם: תורה - אשר צוה לנו משה מורשה היא לקהילת יעקב, אחזנה ולא נעזבנה, עכ"ל רש"י.

והיוצא מדברי רש"י, שמדובר בשעה כעין זו, שהאוייבים זכו לנחול הצלחה בתכניתם הזדונית הקשה, וכאי' הראה להם הקב"ה פנים שוחקות שנמסרו מבני ישראל בידם, ובתוך כל זאת המשיך הקב"ה לשמור את קדושיו הם צדיקיהם וטוביהם שלא משו מאחריו, ולמרות שרואים את הגזירות הקשות, הנה

מבינים אנחנו שזה דבר ה', ואנו נישאים עמם בשמחה לרצות לעובדו בלבב שלם, וזהו "ישא מדברותיך" שאנו מנשאים את עצמינו להבין שה' מדבר כאן, ותיכף רצים להתחיל זמן חורף באומרינו "תורה שציוה לנו משה אחזנה ולא נעזבנה" מבהיל!

ב. ויש להבין איך יכולים לקבל מצבים כאלו בשמחה, כלשון רש"י? אך הדבר יובן לפמש"כ המהר"ל בטעם היותינו נזקקים ונצרכים לגאולת ה', וז"ל בספרו (נצח ישראל פ"ל): מה שאמר "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". שקודם שהוציא אותם מארץ מצרים ולקחם לו לעם, לא היה להם מציאות כלל, ועתה הי"ת נחשב צורתם, לכך אמר "ה' אלקיך", כי אף שהוא יתב' אלקי הכל מ"מ אינו דומה, כי עצם מציאותן של ישראל הוא שהי"ת אלקיהן מאחר שהיו ישראל משועבדין למצרים ולא היה להם מציאות קודם, והי"ת הוציאם לעבודתו, ובזה בעצם שלהם הוא יתב' אלקים. (ויבואר עוד במאמר הבא).

והוכיח כן מפרדר"א (פמ"ח) שכל האבות הוזקקו לגאולה דזהו כפל אותיות מנצפ"ך, כ"ך שנגאל אברהם מאור כשדים, שנא' "לך לך מארצך". מ"ם שנגאל בו יצחק מפלשתים, שנא' "לך מעמנו כי עצמת ממנו". נ"ן שנגאל בו יעקב מיד עשו, שנאמר "הצילני נא מיד עשו". פ"ף שנגאלו אבותינו ממצרים, שנאמר "פקוד פקדתי". צ"ץ עתיד הקב"ה לגאול את ישראל בסוף מלכות רביעית, שנא' "איש צמח שמו ומתחתיו יצמח וכו'". הרי כי האבות שנבחרו אל הי"ת כולם הוצרכו לגאולה. כי הגאולה היא למעלת הנגאל, כי בל"ז היה להם מציאות עצמם, ולא היה נחשב כי הי"ת צורתם האחרונה. והנה הגלות הזה, שעתיד השם יתברך להוציא אותנו מן הגלות אל הי"ת. דבר זה ענין אחר, שהוא ההוצאה מכל המלכיות ומכל האומות, וצריך גאולה חדשה לזה, עד שבשביל זה יהיו אל הי"ת לגמרי... ע"כ.

ולכן יובן שהיותינו נזקקים לגאולה הוא הכנה להשתייכותינו אל הי"ת לגמרי, ועם ישראל שמח שהקב"ה מכינם לתיקונם. והנה במצרים נאמר "פקוד פקדתי" ועולה תשפ"ד, (ואף שכתבי פקד, כבר דרש במגל"ע פקוד גי' ק"ץ), והוא רמז גם לגאולה דידן.

גדר מצב של "גאולה"

בגנזי אביו, שלא שבעה עינו מראות ואוזנו משמוע, את יופי זי חן וזוהר, ברק סברות התורה הקדו', והמרגליות אשר בעמקיה.

וכיון שרצה הקב"ה לזכות את ישראל, ולתת גם לעמי הארץ שייכות לדרגות הנישאות הללו, לכן העניק להם הזדמנות פז להיות מתמכין דאורייתא, וליהנות לתלמידי חכמים מנכסיהם, ועל ידי כך "בצל החכמה בצל הכסף", משתייכים גם הם לחיים מופלאים אלו, ונחשבים גם הם כרצים לחיי העולם הבא, והבי' בזה פשוט, שכאשר הם נותנים את הונם ואונם למען אחרים שעושים זאת, איגלאי שיש בהם הערכה כינה לענין האלוקי, וע"י כספם וזהבם הם מראים שברור להם במה באמת ה' חפץ.

ג. ועד"ז נוכל להתבונן "גאולה" מאי משמע, כי עומק ענין הגאולה הוא להבין שאת כל המערכת מוביל הקב"ה, וכל אשר נעשה קטן כגדול הכל לרצונו יתב' בלבד, ולפיכך אין לנו חלק בתורה עד שנאמין בעומק הלב, שכל דבר שקורה אין בו כלל מנהגו של עולם או צד של טבע, אלא הכל בגזירתו יתב' בין מה שקורה לכלל, ובין מה שקורה לפרט (כדברי הרמב"ן סוף בא), שזה אומר שכל חיינו מסורים בידו יתב' ללא שום צורך עזרה מציננו, ואף אם יעמדו מליוני ערבים עם כלי נשק בידם, הוא יתב' יצילנו מידם ללא שום התערבות או כוחניות מציננו, "לא בגבורת הסוס יחפץ ולא בשוקי האיש ירצה...". ו"לא בחיל ולא בכוח כי אם ברוחי אמר ה'", ולדרגה זו צריכה להיות מופנית כל תפלתנו, שהוא יתב' לבדו יביא אותנו אל בית המקדש במהרה ומשיח צדקינו יבא במיתוק הדינים ובחסדים מגולים, ויתקיים בנו מקרא שכתוב ברחמים גדולים אקבצך, בלי פצוע אחד ח"ו.

וממילא כשאנו רואים שכל מוסדות השלטון החילוניים על כיוון של פירוק טוטאלי, הן הממשלה שלא מצליחה לנהל את המדינה מזה חמש שנים, והן של הבית משפט שמעמדם הולך ומתרסק, ועתה קריסת הצבא ואפיסת כוחו, הרי שהתכלית של כל זה הוא להעביר את השלטון לה' יתב' שידעו כל העולם שהמלוכה והממשלה לחי עולמים, והמשפט לאלקים הוא, וכל בטחונינו ומבטחינו אך ורק בה' יתב' שיצילנו מידי האכזרים האלו, ואם אכן ימשיכו העניינים להתגלגל בכיוון בזה, נמצא את הצבא האדיר ממשיך לחכות שם על מפתן עזה בלי יכולת כניסה, אם מצד איומי איראן, אם מצד פחדים אחרים, או אפי' אם יכנסו יכול להיות שיעלו חרס בידם להנחיל בטחון לעם, אלא המצב יהיה שהאיום הערבי ישאר בעינו, ובכל זאת החיים כאן ימשיכו בצל הי"ת חבוקה ודבוקה בך, וכל כלל ישראל יעלו לדרגה זו, ומתוך תפיסת דעת זו יתגלה פתאום משיחנו, בב"א.

א. כבר נתעוררו רבים בגודל ויקרת השעה, בה אנו עומדים בעת הנוראה הזאת, שמא ואולי המאורעות המטלטלות הללו אינם אלא שעטות מרכבותיו של מלך המשיח, באופן שמהלך התפלה בשעה כזאת, צריך להיות מופנה אל תכלית התכליות של גילוי האמונה בקרב כל באי עולם, לא עוד הצלה מקומית ופתרון הבעיה הערבית, אלא בקשה מעומקא דליבא שויאתיו כל לעובדך, עד שישמעו רחוקים ויבואו, ויתנו לך כתר מלוכה.

ובאמת המבט הזה משנה מאד לא רק את עבודת התפילה ואת צורתה, אלא את כל הרגשת הלב, בשעה של פעמי משיח. כי סוגיה של גילוי משיח, הוא העמדה מחודשת של כל סדרי החיים, ותפיסה בהירה על כל עמידתינו בגוף בנפש וברוח, עד שנחדול בדעתינו ממשעניה טפשית על חסד לאומים חטאת על כל משלוחיהם ואוניותיהם הנושאות מפציצים ותחמושות, או הצהלות המוקדמות אודות כוחו המחודש של צבא צהלינו. וכמו שהבאנו (במאמר הקודם) מדברי המהר"ל, שסוגיא של גאולה היינו השענות טוטאלית על הקב"ה, עד שכל צורתנו תתהפך כחומר חותם, לגלות את רצונו יתברך בכל רגעי חיינו.

ב. ונמחיש את הדבר מחיי אברכי הכולל עמלי התורה יומם ולילה, שבוודאי אין זה רק ענין של תחום עיסוק והתעניינות גרידא, ולא רק שאנו משכימים והם משכימים, אנו משכימים לדברי תור' והם משכימים לדברים בטלים, אלא כמו שממשיך התנא ואומר: שאנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי עוה"ב והם רצים לבאר שחת, ועומק כוונת הדברים, שחיי כולל, הם חיים שמיימים ורוחניים, באופן שנותנים להקב"ה לנהל את החיים, באופן שיודעים נאמנה שכל מה שמצליח בבית זה רק בחסד ה' ובישועתו, וכל שקל שנכנס לחשבון הבנק זה מאיתו יתב', וכל מיני השתדלות בפרנסה אינם נעשים אלא כפורע חובתו, לכן כל מה שיש עליו איזה שהוא ספק שאינו בגדר זה, מושכים את ידם, וממשיכים בעמל התורה ובשטייגען בלתי פוסק, וזהו שמתפללים בברכת אהבת עולם "בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים כן תחננו ותלמדנו" כי בלי חיים של בטחון מוחלט בהקב"ה באמת אין זה מוגדר כחיי תורה אבסולוטיים.

וזהו שאנו רצים לחיי עוה"ב, שהריצה מבטא את הרצון ואת התשוקה הבווערת הפנימית שאי אפשר כנגדה, כי התת מודע של עמלי התורה, בוער עד לב השמים, לדעת עוד ועוד מסודי התורה הקדו', והוא הכוח המניע אותם ואין בלתו, כבן המחפש

מה יותר מלמות על קידוש ה'...?

א. הנה ביום שמחת תורה עלו בסערה השמימה יהודים רבים קרבן כליל לה', וכמה מהם עברו מירוק נורא ואיום של יסורים קשים, כששכבו שעות רבות מדממים עד שנפחו את נשמתם, ולא זו בלבד שעונש כזה תיקן אותם ומירק חטאיהם, עוד יתכן שבזמן ששכבו חצי מתים, וראו משפטיך תהום רבה, הרהרו תשובה בליבם והתנחמו מכל פשעיהם וזכו בכך לתיקון מופלג, כפי שסיפר אביו החשוב והצדיק של הק' נועם אלימלך רוטנברג הי"ד, שעוד לפני הקבורה ראה בחלומו את בנו לומד בגמ' עם דפים מזהב, ואמר שלא יצטערו כי הוא קרוב לכסא הכבוד. וכן מאמר חז"ל גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד.

ואפילו רשעים גמורים כיון שנהרגו ונענשו, נהפכו לקרובים לה', כמש"כ "ונקלה אחיך לעיניך" כיון שנקלה הרי הוא כאחיק, וכך מפורש בגמ' סנהדרין (מז,א): נהרג מתוך רשעו כיון דלאו כי אורחיה מיית, הויא ליה כפרה. תדע, דכתיב "מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך טמאו את היכל קדשך וגו' נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידיך לחייתו ארץ", מאי עבדיך ומאי חסידיך, לאו חסידיך, חסידיך ממש, עבדיך, הנך דמחייבי דינא דמעיקרא, וכיון דאיקטול קרי להו עבדיך... והוא מכבשיה דרחמנא מדוע דוקא הם זכו לבא על תיקונם ע"י עונש זה, אבל למדים מכך מה עוצמת היסורים בעוה"ז, שאפילו היה רשע כל ימיו, כיון שנהרג ונתייסר זכה בכך לבא אל תיקונו.

ונוראות להתבונן בדברי הגר"א על הזוה"ק שדורש את מה שקוראים ביו"ט ראשון של סוכות בפר' אמור "שור או כשב או עז כי יולד" דקאי על כלל ישראל שהם נולדו מחדש בימים נוראים כמש"כ ועם נברא יהלל יה אלה דורות האחרונים שהם כמתים במעשיהם והקב"ה בורא אותם מחדש, א"כ בתפלתנו מראש השנה ועד נעילת יום הכיפורים כלל ישראל נולד מחדש "והיה שבעת ימים תחת אימו" שצריכים להיכנס להיות בצלא דמהימנותא כל שבעת ימי סוכות, "ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה" הנה ביום השמיני התקיים כך למעשה, שעלו ונתעלו כל הקדושים הללו להיות קרבן אשה לה', ה' יקום דמם.

ב. ויש דבר מחזק מאד בחז"ל, שלפני שנשמה באה לעולם, מראים לה את כל מה שעליה לעבור עד הרגע האחרון, והיא גם מבינה למה עליה לעבור כן, ורק אחר שמסכימה יורדת לעוה"ז, כמבואר בחולין (ס,א): "אמר ריב"ל כל מעשה בראשית לדעתם

נבראו בצביונם נבראו... ופרש"י: לדעתם. שהודיעם שיבראם והם נאותו. לצביונם, בדמות שבחרו להם... ע"כ. ויותר מפור' ברבינו בחיי על מצות מעקה, וז"ל: וע"ד המדרש (שבת לב א) "ועשית מעקה לגגך, כי יפול הנופל ממנו", ראוי היה ליפול מששת ימי בראשית (לכן כתוב הנופל שכך ראוי לו), אבל אתה לא תגרום שתהא מיתנתו על ידך. וענין המדרש הזה, כי כל הנבראים כלן נבראו בחפצם ורצונם, והקב"ה הודיעם בראשית הבריאה כל עניניהם כולם וכל המקרים העתידיים לבא עליהם, וכן הודיעם ימי חייהם ומיתתם היאך תהיה, וכן ענין מזונותם אם בריוח אם בצער אם ע"י עצמן אם משל אחרים, וכן דרשו רז"ל (חולין ס,א) כל מעשה בראשית לדעתם נבראו לצביונם נבראו, שנאמר (בראשית ב,א) "וכל צבאם", והכל רצו וקבלו, ועל זה אמרו ראוי היה ליפול מששת ימי בראשית, ואף על פי כן יש עונש גדול למי שמסבב, ולכך ועשית מעקה לגגך. עכ"ל.

כמה חיזוק ורוגע נוסכים דברים כאלו באדם, בידעו שהיה לו הסכמה לכל מה שעבר עובר ויעבור עליו, לא רק לפי השכל האלקי, אלא לפי השגת נשמתו המסויימת שלו, הנה הראו לו והסבירו לו, ונימקו לו, ופירטו לו, והוא הסכים ואישר את הכל!

ג. והנה כל הנ"ל היה נכון גם אם היו נהרגים בתאונת דרכים או נטבעים בים, שהיה במיתתם עונש וכפרה בעוה"ז, על אחת כמה וכמה שהם נרצחו על היותם יהודים, הרי יש בזה גם דרגה מסויימת של מיתה על קידוש ה', ואמנם אי"ז בדרגה של מי שבהסכמה הסכים למות ולא לעבור על ג' עבירות, או הרוגי מלכות שעליהם נאמר שא"א לעמוד במחיצתם, אבל גם זה דרגה מסויימת של קידוש ה', כמדוקדק בנוסח אבינו מלכינו, שאומרים עשה למען באי באש ומים על קידוש שמך, שהם הבאים מרצונם לאש ולמים שלא לעבור על המצוות, אבל עוד אומרים עשה למען טבוחים על ייחודך, דיש במשמעו על עצם מה שהם בניו של מקום, על היותם אומרים ה' אלקינו ה' אחד.

אבל דבר אחד נדע, שכבר בלעם לטש עין על הזכות הזאת למות על קידוש השם, וביקש: "תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו" אמר החפץ חיים: בלעם בלעם, יש דבר יותר גדול מלמות על קידוש השם, והוא לחיות על קידוש השם, כי כל מצוה שמקיים בדקדוק ובהתגברות על המכשולות, ותפלה שמתפלל מעומקא דליבא בלי היסח דעת, וכל שורת גמ' אשר זוכה ללמוד ולהבין, אין קץ לקידוש ה' ולכבוד שמים שעושה!!

לא! לנייעס ...

שהילדים בימינו לא יודעים ש"ס משניות בע"פ, כי בעצם הם יודעים ש"ס אבל של קומיקסים ושאר שטויות וענייני העוה"ז וממילא הראש כבר "כבוש" ע"י עוה"ז, ולא נותר מקום לתורה.

וישנה פליאה גדולה, הרי המעיין בעיתון כחצי שעה מספיק בזמן קצרצר זה לעבור ביעף על עשרות ידיעות אשר בהם אין סוף פרטים ועניינים, ואף קולטם וזוכרם לא רע, (לאדם יש 50 מיליארד מרכזי בקרה במוח!!), והלא מספר התיבות שקרא מגיעים לסך תיבות של כמה דפי גמרא, ומדוע אינו יכול ללמוד בחצי שעה כמה דפי גמרא ולזכורם היטב (ואפי' בדפים שמכיר לא מגיע לכזו שטף העברה), ברם כשכוח רכישת המידע מתרגל לעסוק בדברי חולין אזי נסתם כוח זה לשמש לרוחניות. ובזה נבין איך הגר"ח הלוי מבריסק היה מספיק עשרות דף כל יום, כי אצלו כל דף היה עמוס בידיעות חדשות מעניינות, והיה זה בשבילו (להבדיל טרליון הבדלות) כמו כתבה עדכנית ומרתקת.

ג. כתב רבי ירוחם ממיר (דעת תורה ד, קעד), וז"ל: וזה תוכחת מגולה אל אלה האנשים אשר משביעים עצמם בכל יום בקריאת עיתונים מהחל עד כלה! אדם המתמלא בדברים בטלים אף כחצי שעה, דומה לי כי תיכף יכולים להרגיש מיחוש חולי, ומה כבר שמתמלאים בעצמם בדברים בטלים של כל העולם; ידיעות בטילות וגם מושחתות, ממאורעות אשר קרו פה ושם, באחת מקצווי ארץ, כמו על אודות שהשליך עצמו, או תלה עצמו, דברים בטלים בתכלית, הלא אז מומו לו מכף רגל ועד ראשו. ואם אמור יאמר כי בזה אני משיג השכלה וחכמה ממאורעות החיים, הלא אדרבה ינסה ויראה נפלאות, אם אחרי קוראו העיתון יעלה לו לילך לחשוב איזו שהיא מחשבה טובה! ישב נא ללמוד אחר קריאת העיתון! או ישב נא להתפלל, וכדו'! ואחרי שאמנם אבד ע"י קריאת העיתונים של הדברים בטלים כל כוח ואומץ לכל מחשבה ממשית, הרי זה אמנם נחלה וחולה הוא, עכ"ל. ומה נגיד על היקף טרגדיות שיש בעת הזאת, אהה.

ובפרט שרוב החדשות של היום עסוקים בציטטות של מה שר פלוני אמר, ומה מבין פלוני חושב, והכל תיאוריות ותרחישי תרחישים וספקולציות אין בהם ממש, אבל בסופו של דבר זה מכניס לראש התעניינות מסוג אחר, ויש גבול לגנרטור שלנו כמה מסה של אינפורמציה יוכל לאגור, וממילא כל התעסקות עם הידיעות הללו, תוקע אותנו בהבלי הזמן, ומונע מלשקוע בלימוד, והרי החזית האמיתית של כל מה שקורה בשטח, הוא בביהמ"ד, ובפרט כאן שישמעאל לוחם מלחמה רוחנית ומוסר נפש, עלינו להתגבר כנגדו במסירות נפשינו לתורה בכל כוחינו.

א. הנה חובה עצומה להינצל מכל קוי הנייעס הקורעים לגזרים את השקיעות בלימוד! ועל אחת כמה בעת הזאת שכל קוי הנייעס עסוקים בסיפור מתח חי בהמשכים, הרי שכל מי שמוכר את נשמתו לשטן ומאזין להם, מאבד בזה את כל כוח הריכוז בלימוד, ובלתי אפשרי לזכות כך לחיבור אמיתי לתורה. וכל המתעקשים למיניהם שחושבים שסגי לדידיה צלצול ברטט, או שטוען שלא מפריע לו, עליהם ללמוד מהמבחן של רגע האמת, שבעת כניסה לפעולה צבאית, עם כל ההתמכרות הנוראה של החיילים למכשיר שלהם, לוקחים מהם אותנו, כי מבינים שא"א להגיע למצב של ריכוז מלא מלא כשהמכשיר עליו, א"כ כשאנו פושטים על סוגיא מוקפים בחבילי קושיות מכל צד, ורוצים להיכנס לפעולה של כבישת יעדים וסלילת דרכים בתוך סבך קושיות, עלינו להגיע לריכוז מלא, ומוכרחים לסגור לחלוטין את המכשיר לפנ"כ, כדי שזה יהיה בגדר **לימוד**.

ב. בין המתנות המיוחדות שקיבלנו מן הבורא, להיות בעל 'רכישת מידע', אשר עי"ז ניתנת לנו אפשרות לקלוט חומר רב ולאכסנו בזכרונינו, ואילו האדם היה מנצל את כוח זה עד תומו, היה זוכר הרבה חלקי תורה כדבעי ונהפך להיות מעשירי תבל. **ויש** לנו ללמוד ענין זה מנח, שהקב"ה רצה להצילו מבני דורו המושחתים והורה לו להכנס לתיבה, ותיבה זו ייחדה וצמצמה אותו למקום מסויים בו היו כל מעייניו נתונים לחסד כ"ד שעות ביום ללא הרף, והיה עליו ללמוד את כל צרכי הנבראים מקטון ועד גדול שזה דבר בלתי נתפס, אלא שע"י שנצטמצם אך ורק למקום זה, בזכות זה יכל להקיף כל צרכי בע"ח אלו.

והנה כאשר תם המבול, שלח נח את העורב ואח"כ את היונה, וצריך להבין דלפי הגמ' בזבחים (קכג,ב) עוג מלך הבשן היה מחוץ לתיבה והיה גובהו עצום ובודאי ראה היטב מה מצב המים והיה לנח לברר אצלו בקל על מצב הסביבה מבלי לסמוך על שיחת עופות, וצ"ע. גם צריך להבין בעיקר תכנון המבנה של התיבה, מדוע היה צריך לייחד קומה שלימה לאשפה, ולמה לא יכל להשליך הזבל מהחלון והכל היה מתכלה במי המבול, וצ"ע. **ואשר** מבואר כאן, דכיון שכל הצלתו היתה תלויה בהטמנתו בתוך התיבה, אסור היה שיהיה לו כל קשר עם החוץ המקולקל, שאפי' האויר של דור המבול היה מזוהם, עד שגם הזבל של נח היה גבוה בהרבה ממצב שאר בני דורו. ומה"ט גם לא שאל כלום מעוג כי לברר אצל עוג הרי"ז כמו להציץ בעיתון ולבדוק מה חדש... וכבר צווח הגרש"ד פינקוס זצ"ל שהטעם

הפרשה והמועדים בהיבט חינוכי
מפי הרה"ג חנוך דרורי שליט"א

חנוך לנער

גליון 21 | פרשת נח

בס"ד

תיבה בטוחה במבול

האם בכדי למנוע ממנו טרחה זו היה כל הצער הגדול הזה לנח שנכבש מעיינו חמש מאות שנה, והיה כעקר בלא ולד. ומצינו באברהם אבינו שלאחר שהבטיחו הקב"ה "שכרך הרבה מאד" (בראשית טו א) אמר לפניו (שם ב') "ד' אלוקים מה תתן לי ואנכי הולך ערירי", כלומר היתכן לתת מאומה לאדם שהולך ערירי, והדברים אמורים אף כלפי הבטחה גדולה כזו. ואף ירושלים בחורבנה נמשלה לאשה עקרה - "והיא יושבת וראשה חפוי כאשה עקרה שלא ילדה" (תפילת נחם ע"פ ישעיהו נד א') והיה נח הולך עקר חמש מאות שנה, וכל כך למה, בכדי שלא יוטל עליו מעט טורח, אתמהה.

ועונה ר' חיים: "התיבה שנצטווה נח לעשות, לא הייתה מקום מחסה ממי המבול גרידא, אלא נראה שהיה עליו לבנות "בנין של הצלה" דהיינו תיבה שיהיה טבוע בה כח הצלה וישועה. וזה על ידי שיהיה עוסק בבניינה מתוך מסירות נפש. וכל זה רק אם יעסוק בכך בעצמו, דווקא הוא ולא אחר. ולעשות תיבות הרבה עם כח זה של הצלה היה קושי שלא היה יכול נח לעמוד בו..

יוצא מכך אומר ר' חיים שמואלביץ זצ"ל שאפילו דומם מקבל כח נפלא על ידי מסירות נפש, **על אחת כמה וכמה ילדים שמגדלים אותם במסירות נפש ומשקיעים בהם אהבה, בוודאי חודרים בהם כוחות נפלאים אלו.** {שיחות מוסר}

כלומר: בשביל שתיבה תחזיק מעמד בתוך מבול. צריך את תמצית הלב, את מסירות הנפש. את הכוונה וההבנה שזה התכלית. בית יהודי צריך תמיד וביתר שאת בדורות אחרונים להיות תיבה שמורה. שום דבר לא נכנס פנימה. מנוחת נפש הבוטח.

אבא יקר פנה אלי בימים אלו שהילד שלו בחרדות. לא מצליח לישון, בוכה כל הזמן, מתנהג באלימות, ועוד.. בשיחה עם הילד, סח לתומו שהוא שמע את אבא ואמא מדברים שסוף העולם הגיע וזה יותר גרוע מחורבן הבית. אין לאן לברוח. והילד... ילד שני מספר שאינו רוצה שיבוא משיח ח"ו כי שמע את ההורים אומרים שיהיה רע מאד בימות המשיח ומה שקרה עכשיו זה כלום לעומת מה שיקרה...

לבנות תיבה שמורה במבול צריך מסירות נפש, צריך לוותר לעיתים על צורך ה"אני" שלנו, להתעדכן ולעדכן, צריך לדעת לא לשהות ליד מישהו שמחליש, שמטיל מורך לשווא. "פגוש דב שכול באיש ואל כסיל באוולתו" {משלי י"ז י"ב}

"ויהי נח בן חמש מאות שנה וילד נח את שם את חם ואת יפת" (בראשית לב) ובמדרש אמרו (הובא ברש"י שם) "אמר ר' יודן, מה הטעם כל הדורות הולידו לק' שנה וזה לת"ק, אמר הקב"ה, אם רשעים הם יאבדו במים, ורע לצדיק זה, ואם צדיקים הם אטריח עליו לעשות תיבות הרבה. כבש את מעיינו עד ת"ק שנה, כדי שלא יהא יפת הגדול שבבניו ראוי לעונשין לפני המבול, דכתיב (ישעיהו סה כ) "כי הנער בן מאה שנה ימות, ראוי לעונש לעתיד, וכן לפני מתן תורה".

ומקשה ר' חיים שמואלביץ זצ"ל "ויש כאן מקום רב להתבוננות מהי הכוונה בטעם זה ש"אם צדיקים הם, אטריח עליו לעשות תיבות הרבה", הגע בעצמך, **וכי כל כך קשה לאב לטרוח בעבור בניו, והרי כל עמלו אלו הבנים, ואין לך יגיעה מרנינת לב כעסק ההכנה להצלת הילדים ממות לחיים.** ובמשך זמן של ק"כ שנה אפשר היה להספיק לבנות כמה וכמה תיבות, ובוודאי אפשר היה לשכור פועלים ואף הבנים היו מסייעים לו בכך.

מאשר להישאר במקום, ובניו יהיו נתונים להשפעת המינות והניבול פה של נמרוד וסייעתו, תמימות מחשבתם של בניו וצורך הצלת שלמות נפשם מכריעים אצלו את הכף!

ומה היה מתן שכרו ותגמולו שזכה לבנות את נינווה העיר הגדולה, ועל מעלותיה של עיר גדולה זו הלא מסופר בנביאים בספר יונה, שבהשפעת דברי התוכחה של הנביא עשו תשובה מעולה ומצוינת וכל השקפותיהם המסולפות חזרו לישרות. {אור חדש}

כמה צריך וראוי לשמור. הדברים מתחילים בדברים קטנים, ושונים בהם עוד ועוד. עד אשר מחלחלים ופוגעים בנפש ובגוף, ברוחניות ובגשמיות. כמה זקוקים אנו בימים אלו, להשגיח על כל טיפה וטיפה שלא תחדור פנימה ואף לא זלזל בהם, בטיפות הראשונות..

”רק אפשרתי מעט בתקופת הקורונה” לא הייתה לי ברירה” והיום.. היום, אני כבר נמצא ומתמודד רחוק מהיכן שהתחלתי..

וכפי שכותב ”חובת הלכות” בשער התשובה: ” וכבר נאמר, שאין עבירה ‘קטנה’ מידי כל עוד האדם חוזר ועובר עליה, ואין עבירה ‘גדולה’ מידי אם האדם חוזר עליה בתשובה. וחומרת ההתמדה בעשיית העבירה היא בכך שהדבר מראה שאדם זה מבזה את דבר ה’, ומיקל במצוותו והזהרתו, ומזמן את עצמו להענש על כך. ועוד, כי ההתמדה על העבירה, ואפילו אם היא קטנה, הולכת העבירה וגדילה מחמת התמדתו עליה.. הלא תראה, חוט של משי, כמה הוא חזק כשיכפול אותו האדם פעמים רבות, וכבר ידעת, כי עיקרו עשוי מהחלש שבדברים, והוא ריר התולעת. ונראה החבל הגדול של ספינה, כשמשתמשים בו זמן ארוך, הולך הלך וחסר עד אשר יפסק לגמרי, ויהיה חלש יותר מכל דבר חלד..

שנזכה להנהיג את תיבת הבית שלנו בע”ה במי המבול השוצפים והגואים, בבטחה, בישוב ובהרחבת הדעת.

בביקורי בארצות הברית הגדולה, אצל דודי היקר שיחי’ לאוי”ט, אחד הדברים המרגשים והמפעימים ביותר שחוויתי אצלו, זה לראות כיצד יהודים במשך שנים, בתוך ים של חומריות והבלי העולם הזה, שומרים על תיבה אוטנטית, אמיתית, ערכית, מבלי שרוב מסביב ידבק ולו במשהו בבית. הכול סגור ואטום היטב בדבק של שמחה יהודית, שמחת התורה והמצוות, של חיות ומתיקות, של מסירות וקנאות אמיתית לגדל את המסתופפים בה.

וְכִשְׁמַשְׁהוּ בְּאוֹרֵהָ מֵאִיִּים לְדָרְדָר, לְמוֹטֹט, נְסִים מִשֵּׁם בְּלִי שׁוּם סִפְקָ..

”מן הארץ ההוא יצא אשור, ויבן את נינווה” (י, יא)

”כיון שראה אשור את בניו שומעין לנמרוד ומורדין במקום לבנות המגדל יצא מתוכם” (רש”י שם)

וכותב הרב זייצ’יק זצ”ל “הגע בעצמך, כמה אומץ לב וגדלות נחוצים לו לאדם שבגיל זקן יחליט לעזוב את ביתו ולהרוס את כל קנינו ורכושו, ולהיעקר ממקום שנולד ונתגדל שם, והוא קשור למקום בכל תאי ונימי נפשו.

והלא ראינו מן הניסיון בדורנו אלו שאבותיהם וילדיהם נהרגו ונשחטו ונרצחו על אדמת הדמים - ארצות סדום - ועמורה המודרנית, והם נאלצו להימלט ולברוח ונפשם בכפיהם, ובכל זאת בהגיע עת מצוא, הם מתגעגעים לשוב למולדת זו, וכל כך למה, כי זהו טבע האדם להיות כרוך אחרי מקום מולדתו אם טובה היא אם רעה. וכבר אמרו חז”ל “חן מקום על יושביו” (סוטה מ”ז, א) וזו היא תכונת נפשו של האדם להתקשר ולהתערות אל הוואי המקום למרות המגרעות, וכעניין לוט, שאף בעת התקרבות השואה האיומה של מטר גופרית ואש על סדום, גם אז “ויתמהמה” (בראשית יט, טז) קשתה עליו הפרידה אף מסדום העומדת להישמד.

וכאן אנו רואים איש זקן מכובד ומיושב “ומסודר” בארץ, יוצא לנו ולחיות מטולטל ומשולל - חסות, והשם והכסף מתמעטים, והגולה והניכר מציקים ומטרידים, וכל זאת החלטתו של הזקן במקומה עומדת. מנין לו לזקן תוקף ההחלטה, ותוקף ביצוע מחשבתו? **התשובה היא: הכרתו העמוקה והבנתו הגדולה שמוטב לו להיטלטל ולסבול סבל עוני וגולה,**

אבינו מלכינו עשה למען הרוגים... עשה למען טבוחים...

"ויספדו ויבכו ויצומו... על עם ה' ועל בית ישראל כי נפלו בחרב" (שמואל ב א יב)

האויב השטני האכזרי צמא הדם שצלם האלוקים סר ממנו, ביצע טבח נורא. המוני יהודים, צעירים וצעירות אנשים נשים וטף זקנים וזקנות נרצחו בדם קר בלא כל התגרות מצידם מלבד עצם העובדה - שנולדו יהודים. היו שם יהודים מסוגים שונים, נציגים של כל העדות ושל הפסיפס היוצר את החברה היהודית שבארץ ישראל.

ולבני ציון היקרים האלה שהיו לנבלי חרס לב מי לא יהמה?

מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכה יומם ולילה את חללי בת עמי.

מהי ההתייחסות במקורות העמוקים של המחשבה היהודית לנשמות חללים יקרים אלה?

הרי אין זה דומה לכל אותם מקרים במהלך הדורות שהאויב ניסה לכפות יהודים להמיר את דתם, ונתן לקרבנותיו בחירה בין לבגוד בה' ובתורתו, או למות. וכשבחרו במות ולא בגדו הרי קידשו שם שמים ברבים.

גם אותם אלה שמסרו נפשם להצלת חבריהם אם בהיותם בשבי עת עונו למען ימסרו מידע ונצרו בלבם את שידעו עד שיצאה נשמתם תחת יד השבאי. אם אותם אלה שהשליכו עצמם על רימונים ופצצות לשמש כמגן חי לחבריהם גם הם מוגדרים כאותם הרוגי לוד (שמסרו עצמם לאויב על מנת להציל את תושבי לוד היהודים בתקופת המשנה) "שאין בריה יכולה לעמוד במחיצתם" בשמי שמים.

הרב דסלר אחר שמתאר את מותם של קדושי קלם שואל:

"רבים שאלו ותמהו, מה בצע במיתות הללו? אלו מתוך גזרת השמד מתו ומסרו נפשם על קדושת שמו, הלא דבר הוא. אבל הרוצחים הללו לא לאמונה דרשו אלא להשמיד להרג ולאבד כמאמין כמומר ולהמית את כולם על שנולדו יהודים, וכי מה ענין יש בזה? הן גם האפשרות לקדש את שמו ית' לא ניתנה להרוגים! ועל כן על מה ולמה? תמיהה רבת..."

"אבל אנשי האמת המה ידעו פשר דבר. לא נסיון של שמד היה המכוון, ולא לקדש שם שמים לעיני העמים. אלא... דבר הקשה ממנו, קשה מכל... עבודה כבירה שאין דוגמתה... הנסיון היה לברר מי הוא זה אשר יקדש את ה' בתוך לבב עצמו ויהפוך את לבבו כולו אליו ית' מבלי השאר כלום ואשר ישמח באמת ביסורי מות האוימים... שמחה שלמה של אושר הדבקות. הן, זוהי התכלית היותר עליונה, זוהי... עבודת חבלי משיח. גם תנאים ואמוראים קדושי עליון פחד לבבם אולי לא יצאו ידי חובתם בעבודת חבלי משיח ועל כן התפללו ייתי - המשיח - ולא אחמיניה. ובדורנו החלש הזה, גדולינו ואנשי האמת השיגו אמת זו ויעמדו בנסיון הנורא אשר ניסם ה' בו וכה דבקו בשכינה בטהרה ובאמת..." (מכתב מאליהו ח"ג עמ' 843).

הקדושים אליהם מתיחס הרב דסלר לא בחרו למות ולא לבגוד, לא נתנו להם ברירה. מאידך היה להם את המודעות לקראת מה הם הולכים והם הלכו לקראתה בהרגשות הנעלות הנ"ל כפי שמתאר הרב דסלר באותו מכתב את צורת הליכתם לגיא ההריגה בריקוד של שמחה ובשירת "אשרינו מה טוב חלקינו".

מהו היחס לאותם שנהרגו על ידי נכרים עקב היותם יהודים? פשוט רצחו בהם וזהו.

נאמר בספר הזהר (בראשית דף ל"ט ע"א לפי תרגומו וביאורו של רבי דניאל פריש זצ"ל ב"מתוק מדבש"): "כשמתחדשת הריגת ישראל על ידי הגוים לובש משיח לבוש מלכות ושם באותו לבוש חקוקים ורשומים נשמות כל אלו שנהרגו על ידי הגוים ועולה עם זה הלבוש ונחקקת שם צורת אותו ההרוג תוך לבוש המלכות של הקב"ה ועתיד הקב"ה ללבוש לבוש מלכות זה בבואו לדון את העמים וזהו שנאמר ידין בגויים מלא גוויות... ואז ירדו כמה אורות ועדונים וכמה מלאכים ומרכבות מלמעלה כדי להחשיב את כל אחד ואחד מההרוגים

שבזיונם וצערם היה מרובה...“ כמוכן שהדברים נאמרים בלשון משל ואת פנימיותו אין אנו מבינים אך ברור שנשמות אלו נחשבות כגבוהות עד מאד.

ובספר "למודי אצילות" (דף ל') של האר"י הקדוש: "דע כשנהרג אדם מישראל על ידי גוי, אף על פי שאינו צדיק כיון שקבל עונשו בזה שנהרג בלא משפט מיד בא המלאך אורפניאל ולוקח נשמתו ומעורר את מלאך יוחציפר"ן לבא לקחת את הנשמה ממנו ומכניסה בפתח שהוא ממונה עליו וחוקק נשמתו ומה שאירע בה בלבוש המלך שנקרא בגד תכלת ולעתיד לבא יתלבש הקב"ה בלבוש אדום זה וינקום דם עבדיו השפוף, ונשמה זו הואיל ונחקקה בלבוש שם היא מזדככת ומתגדלת אע"פ שאין בה מעשים טובים, ואחר כך נותנים אותה לחופה הראויה לה לפי ערכה ולפי שאין בה מעשים טובים ונכוית מחופה זו ומצטערת ומתביישת ממעשיה ובזה מקבלת את ענשה, ואחר שקבלה את ענשה פותחין לה חלון אחד בהיכל זה ומשם בא לה קורת רוח ואור מגן עדן העליון הנקרא רוח חיים ונותן בה כח לישב בחופה זו ונמצא שמה שנהרגה היה לטובתה" עכ"ל האר"י הקדוש.

אין לנו כל השגה בדברים הגבוהים שצוטטו עמוקים הם מיני ים ונשגבים מבינתנו. אבל כל אחד מבין שהיחס הרוחני לאותן נשמות הוא מהגבוהים ביותר ושלשה דברים יש להבין.

עצם העובדה שעלו כקרבן על ידי הרשעים ונרצחו על ידי הזדים כיהודים מעלה אותן לדרגה גבוהה מאד מבחינה רוחנית.

אנו לומדים למפרע את גדלותן של אותן נשמות שנבחרות ל"עטר את לבוש המלכות של הבורא" וגם אם אין לנו כל השגה במושגים אלו מבינים אנו שמדובר בעניינים גבוהים מאד.

אם הקב"ה והנמצאים בעולמות הרוחניים העליונים, מקדשים את נשמות ההרוגים על אחת כמה וכמה שכך צריך להיות היחס הפנימי שלנו כלפיהם.

אמר הרבי מפיאסצנה רבי קלמן קלונימוס שפירא בהיותו בגטו ורשה: אותם שנהרגו על ידי נוכרים בגלל שהם יהודים הגם שלא נתנו להם כל הזדמנות להתכוון, הם ההשלמה של עקידת יצחק... (אש קודש עמ' ע"ג) בכך השגיב הרבי מפיאסצנה את אותן נשמות לשגב עליון המשתלב היטב עם דברי הזהר שנשמות אלו תקשטנה את בגדי המשיח ואת בגדו של הקב"ה ביום הדין הגדול.

(ובהערת אגב ניתן אולי להוסיף ולומר ש"לבוש" אצל הקב"ה משמעותו הנהגה כמו שמביא רבנו חיים מוואלאזין בנפש החיים שער ב' מלשון הזהר שאומר "לבושין דלביש בצפרא לא לביש ברמשא ולבושין דלביש ברמשא לא לביש בצפרא" בהתיחסו להנהגות המשתנות. וממילא כשאומרים שהנשמות מעטרות את בגדו של הקב"ה הוה אומר שהן מעטרות את ההנהגה של הזמן הנידון).

מה שבת טובה

מענה לבני הישיבות בנתיבי העליה

גליון 20

ההנהגה הנכונה בעת צרה

מעשיהם הרעים הורע להם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקרת (במילים אחרות: מי שאומר הצבא נרדם בשמירה והיה מחדל וכל כיו"ב, מסביר את הפורענות בדרך טבעית. אך המבט האמיתי הוא שיד ה' היתה בנו, והמתבונן יראה צירופי דברים לא טבעיים שנסבבו מן השמים שאפשרו לפורעים לבצע את זממם ה"י) - הרי זו דרך אכזריות. וגורמת להם להזדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות".

עוד יש להתבונן במצב של כלל ישראל ברוב שנות ההיסטוריה (גם קודם היציאה לגלות), שבדרך כלל אומות העולם היו שונאים את ישראל, וישראל נמצאים במצב של סכנה ולעיתים סכנה קיומית (כזמן גזירת המן). גם כאשר נכנסו ישראל לארץ ישראל וכבשו את רובה, השאיר הקב"ה את הפלישתים וכדומה, שהציקו ופגעו בישראל כשעברו על מצוות התורה (כמבואר בשופטים פרק ג). וכן במשך הדורות, הקב"ה דיבר אלינו ע"י הנביאים והמוכחים, וכשלא שמעו ולא שבו, היו הנכרים נלחמים ורודפים את ישראל בצרות ובשמדות, בפוגרומים ובגירושים, וכאשר שבו בתשובה היו נוצחים ונחים מאויביהם. לכל אורך ההיסטוריה האויבים התחלפו בהתמדה, בסדר ארבע גלויות שנרמזו בראשית הבריאה - בסוף בית ראשון גלות בבל, אח"כ - פרס ומדי, בבית שני גלות יוון, ואח"כ החורבן ע"י מלכות רומי. ואף לאחמ"כ בכל שנות הגלות היו אויבים אחרים בכל מקום, אם זה הנוצרים ואם בני ישמעאל המוסלמים. תופעה זו של רדיפות בלתי פוסקות, היא תופעה שאין לה אח ורע בשום אומה ולשון שסבלו כ"כ הרבה מכל האומות שהקיפו אותם, ואעפ"כ נשארה האומה הישראלית בצורתה ובצביונה, עד לדור האחרון.

והנה, בדורינו אנו רגילים לחיים נוחים ואיננו נתונים תחת עול משעבדים, אנו חיים בתחושה של חופש וחירות, וישנה הרגשה שאם רק ננצח אויב מסוים הכל יבוא על מקומו בשלום, ואנו נמשיך בשלנו על התורה ועל העבודה... אבל ההיסטוריה מלמדת שלא אויב זה או אחר עומדים כנגדינו וגם אם אויב אחד נעלם מחליף אותו אויב אחר. וכאמור הטעם ברור - הקב"ה מבקש לעורר אותנו על ידי הצרות שמגיעות ע"י האומות ורק אם נתעורר

שאלה: כולם נסערים ממה שהתרחש בשבת שמחת תורה, ואף שקצת התרגלנו ואנו פחות מזועזעים ממה שאירע ומסוגלים לשמוח ולחייך, בכל זאת אנו עדיין תחת הרושם הנורא של המאורעות הללו. רציתי לברר מהי ההסתכלות הנכונה על מה שקרה ועדיין קורה, ומה נדרש מאיתנו בעת הזאת. ועוד נקודה חשובה - כיצד ניתן לנתב את הרגשות למקומות הנכונים ולחזוק במה שצריך להתחזק?

תשובה:

כתבת בתמצית את התחושות והתהיות שמקיפות את כולנו, ובהחלט ראוי לתת את הדעת בצורה מעמיקה ורצינית על מה שאירע. אין ספק שבמאורע איום ונורא שכזה של פגיעה באלפים מישראל שנגע עמוק בליבו של כל אחר ואחד, מונחת קריאה ופניה מהקב"ה אלינו, וחובתנו לשמוע את המסר ע"י ההתבוננות בדברים, ולהוציא לפועל את המבוקש מאיתנו בימים אלו.

ראשית יש לדעת שהקב"ה נוהג בשתי סוגי הנהגות בעולם - מידת הדין ומידת הרחמים. בסליחות ובימים הנוראים ביקשנו רבות שהקב"ה ינהיג אותנו במידת הרחמים (ע"י אמירת "ג מידות של רחמים, מידת הרחמים עלינו התגלגלי, וכדומה), אולם לעיתים הקב"ה מנהיג את הכלל או את הפרט במידת הדין, ואעפ"כ עם הנהגת הדין, הקב"ה ברחמיו ממשיך לנהוג עימנו גם ברחמים ובניסים גדולים (שלפעמים אינם מתגלים בימים רגילים), וכידוע גם באירועים האחרונים ראו הרבה ניסים.

כדי לחזור ולזכות למידת הרחמים צריך להוסיף זכויות, וזכויות מוסיפים ע"י שכל אחד בוחן את עצמו בעומק נפשו באיזו נקודה הוא צריך תיקון וחיזוק, ומטכס עצות כיצד להצליח להתחזק באותו ענין. אבל מלבד תוספת הזכויות, ישנה חובה על כאו"א לחקור על דרכיו ולתקן את מעשיו, שהרי הקב"ה מדבר איתנו באמצעות אירועים אלו, וחורבן בסדר גודל שכזה אמור לזעזע אותנו, כמו שאמרו חכמים "לא נבראו רעמים אלא כדי לפשט עקמומיות שבלב", ואם חלילה לא נחקור את דרכינו, אנו אוטמים את אזנינו לקול שהקב"ה משמיע אלינו, ולא נגיע חלילה למצב שיאמרו הקב"ה "לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו" (ירמיה ב ל). וכך כתב הרמב"ם (תחילת הלכות תעניות) "מדרכי התשובה הוא שבזמן שתבוא צרה וזעקו עליה ויריעו, ידעו הכל שבגלל

ונקשים כראוי לקולו של הקב"ה נוכל לחיות בשלום ושלחה. לכן, כשמבינים את הסכנה שאנו נתונים בתוכה בארץ ישראל מצפון ומדרום, ואת העובדה שאנו חיים בניסים גלויים ממש למעלה משבעים שנה, עלינו להקדים ולהתעורר ולרומם את עצמינו למבט גבוה יותר על החיים, ולחיות את החיים האמיתיים כפי רצון השי"ת. וממילא לא נצטרך להתעוררות חיצונית ע"י רעות רבות וצרות. וכל זמן שאחנו תחת הסכנה עלינו להתעורר ביתר שאת, כל אחד במצבו ובמה שהוא צריך חיזוק מיוחד. ויש לדעת שכלל ישראל זכו לכמה דברים, דווקא בעקבות צרות שאירעו והחיזוק שנגרם בעקבותיהם, וגם כעת המצב עלול להתדרדר חלילה לסכנות גדולות יותר אבל אפשר גם שיהמצב יתוקן, ונזכה מתוך ההתעוררות הכללית שבעקבות המאורעות לגילוי גדול יותר ולקידוש השם בחיזוק של כל ישראל ובחזרה בתשובה גם של הרחוקים (כמו שנודע שבמשך כמה ימים קבלו על עצמן עשרות אלפי נשות ישראל קבלות בנושא המדיה בקו הטלפון 'למען אימהות'). ולא זו בלבד אלא יש לנו לבקש ולהתפלל על בוא הגאולה השלימה בקרוב, שהרי לפי כל הסימנים הכתובים בגמ', ולפי מה שעורר רבות רבינו הח"ח זיע"א, ובדורינו חזר ואמר רבינו מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שהגאולה כבר בפתח, ואין לנו אלא לבקש ולהתחזק בביקוש הגאולה וגילוי כבוד שמים כמו שביקשנו והתחננו בראש השנה.

עוד נקודה עיקרית גלויה לכל ונתבררה מאד ע"י מה שאירע בשבוע שעבר, והיא אחד מהדברים הצריכים תחזוק וחיזוק בכל עת - האמונה החושית בהשי"ת שהיא השורש של כל המציאות שלנו ושל כל עבודת השם. הביטחון בהקב"ה מתוך הכרה ברורה שאין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, לא על הצבא (שהוכיח את 'מציונותו') או על אומות העולם (הידועים ב'אהבתם'), הוא המבוקש כעת. וכבר כתב בחובות הלבבות (פתיחה לשער הבטחון) שהבוטח בזולת ד', מסיר האלוקים השגחתו מעליו, ומניח אותו ביד מי שבטח עליו. וביארו רבותינו בזה שכאשר האדם חי בהרגשה שהקב"ה עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, הקב"ה מנהיג אותו בהנהגה גלויה של סיעתא דשמיא (דוגמא מתוך המציאות היומיומית שלנו הנראית למתבונן, התופעה של אברכים השוקדים על תלמודם, ויש להם כל צרכם בצורה פלאית, וביעב"ץ כתב שקיום ישראל בין האומות הוא נס נגלה), אבל כאשר האדם תולה את כל המאורעות בסיבות טבעיות, השגחת השי"ת עימו נסתרת, ונצרך לקבל 'תזכורות' ע"י קשיים וכדו' כדי לתלות הכל בהקב"ה.

בהתבוננות פשוטה אפשר לראות שסיום סבב הלחימה הנוכחי תלוי אך ורק ברצון השם. כשם שהקב"ה נתן בליבם של אותם

גורמים שקיבלו התרעות מספר שעות לפני תחילת האירוע, שלא להיערך כראוי לקראת הסכנה האפשרית, וכשם שמאידך נתן הקב"ה בליבם של נשיאים בעולם לתמוך ולסייע לעם ישראל, כך אנחנו תלויים כל העת בידי הקב"ה, בין אם אומות העולם ימשיכו לתמוך ולסייע בין אם לאו. וכן, אם יהיה מידע נכון על המקומות שבהם נמצאים המחבלים והנעדרים, או שחלילה בידי המחבלים יהיה מידע היכן נמצאים אלו שבאים להורגם, וכהנה רבות. אנחנו יכולים בעוד כמה שבועות לחזור שוב לאותה נקודה שבה היינו לפני מלחמה זו, ואנחנו יכולים להיות במצב טוב יותר בצורה משמעותית, ומאידך המצב עלול להתדרדר בצורה משמעותית עם הצטרפות גורמים נוספים למערכה, ואין הדבר תלוי אלא בזכויות שלנו, ובכך שנתלה יהבינו בקב"ה ולא בשום דבר אחר.

ישנה עוד תופעה שעלינו לתת את ליבנו אליה. יש סקרנות גדולה לדעת כל מה שקרה וקורה ויקרה לפרטי פרטים, להתעדכן ולעדכן אחרים בפרטי המצב. וחשוב לדעת שבשביל להיות 'מעודכן' לא צריך יותר מזמן קצר ביותר, כי ריבוי המידע אינו משמעותי כלל לידיעת המצב, אלא רק מסעיר את האדם ומבזבז זמן רב. כל מידע מיותר ובפרט אם הוא 'מענין' ואינני מדבר על תיאורי זועות, ממלא את הראש בפרטים שאינם נצרכים אלא רק מעסיקים את המחשבה ועוצרים את האפשרות להתרכז לחשוב וללמוד כפי הנדרש בפרט בימים אלו.

אמור חז"ל (מכות י). "א"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלם מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה שערי ירושלם שהיו עוסקים בתורה". זהו תפקידו של בן ישיבה בשעת מלחמה. קח לתשומת לבך, שבחור שמתעדכן במה שקורה רק מהחברים, ואינו מבזבז את זמנו לריק בצריכת מידע מיותר, הוא בחור מכובד שאינו נגרר אחר הסקרנות או החברה, אלא מרוכז במטרותיו וחותר להצלחה בלימוד גם בשעות קושי. ע"י שקיעות בלימוד בימים אלו תתרום התרומה הגדולה ביותר בראש ובראשונה לעצמך, וכן תתרום להצלחת כלל ישראל.

ולסיום אודה לקב"ה על ההשגחה המיוחדת לשמור על בני נ"יו ושאר בני ישיבת 'תושיה' יחד עם כל בני הישוב 'תפרח', ונתן בליבם של המחבלים ללכת למקומות חסרי הגנה של תורה וקדושה, במקום ללכת למקומות חסרי הגנה צבאית. יה"ד שהקב"ה יפרוס עלינו את סוכת שלומו לשמור על כלל ישראל מכל הסכנות, ויסייע בידינו להתעורר ולהיות זכאים להסיר מעלינו את מצב הסכנה, ונזכה לראות שמכל הצרות ניגאל בקרוב, בשוב ה' את שיבת ציון ובביאת משיח צדקנו אמן.

{ אז נדברו }

פרשת נח תשפ"ד | גליון מספר: 622 | לסדר: " והקמוני את ביתי אתכם ולא יכת כל בשר מימי המבול "

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל:

a8447168@gmail.com

ניתן לקבל את הגיליון בפקס
באמצעות שיחת טלפון:

079-5319191

נודה להשתתפותכם

בהוצאות הגדולות!!

בנק: בנק פאגי

סניף 182

חשבון 747815

ע"ש: שב שמעתא

(ע"ר)

ניתן לקבל קבלה מוכרת

להחזר מס (ס' 46)

באשראי: נדרים פלוס

בטלפון: 0799-654321

בדואר: פולק, גאולה 15 חיפה

למענה אנושי: 052-7683095

תודה מראש!!!

בשורות טובות

ישועות ונחמות!

פרוק ית ענך מפום אריוותא...

כולנו מכירים את הפזמון "קה ריבון עלם" מר' ישראל נג'ארה זיע"א שהיה אחד מתלמידי האר"י הקדוש זיע"א... תן ניוחש: איפה מקום קבורתו של ר' ישראל נג'ארה??

אחד טען לי בבירור הוא קבור בגבעת שאול... כי... כי הרי יש שם "תחנת גבעת שאול נג'ארה"... מי לא מכיר את רחוב נג'ארה... אז זהו שלא!! גם בבית החיים בצפת הוא לא קבור... אז איפה כן?? מקום מנוחתו של המקובל ר' ישראל נג'ארה זה לא פחות ולא יותר בעזה!!! כן... ר' ישראל נג'ארה מייצג אותנו מתוך קן הצרעות וכולנו מצטרפים לזעקתו: אלקא די ליה יקר ורבותא, פרוק!! פרוק ית ענך מפום אריוותא עמך די בחרת מכל אומיא!

לא כולם יודעים מה הרקע של הפזמון הקדוש הזה שקנה שביטה בכל בית יהודי... הסיפור מתחיל לפני הרבה שנים... הרבה לפני ר' ישראל נג'ארה... היה זה בזמן זניאל חנניה מישאל ועזריה שמסרו נפשם על קדושת השם... וכשנבוכדנצאר זרק אותם לכבשן האש ה' ירד והציל אותם לעין כל והראה שיש לו אהובים בעולמו ויש אלוקים בישראל... נבוכדנצאר כ"כ התפעל ופתח בשבחו של הקב"ה... ומה הוא אמר?? את המילים הראשונות של קה ריבון!!!! אתה קולט?? חלק מהפזון קה ריבון הוא לא שייך לר' ישראל נג'ארה... אלא למי? לנבוכדנצאר... "אתיא ותמהיא די עבד עמי אלקא עלאה, שפר קדמי להחויא, אתוהי כמה רברבין ותמהוהי כמה תקיפין..." המילים האלו מוכרות לך מאיזשהו מקום?? אז כן... זה מילים של נבוכדנצאר!!!! נו... אם זה אכן פיוט של נבוכדנצאר אז... אז למה כולנו יודעים שקה ריבון עלם זה שיר של להבדיל עיר וקדיש ר' ישראל נג'ארה??

התשובה היא: אל תשאל!!! נבוכדנצאר התחיל לחבר את קה ריבון עלם... ו... ואז אתה יודע מה קרה?? הגיע מלאך ונתן לו סטירה בפיו... אי... כואב... נבוכדנצאר נעלב... מה... אני משבח את בורא עולם ובמקום להגיד תודה רבה הוא עוד נתן לי סטירה?? כל טוב!!!! לא עשינו עסק... אני עוצר כאן... (כך מפרש בחז"ל בסנהדרין צב: יוצק זהב רותח לתוך פיו של אותו רשע שאלמלא בא מלאך וסטרו על פיו ביקש לגנות כל שירות ותשבחות שאמר דוד בספר תהילים...)

פה!!!! פה מגיע ר' ישראל נג'ארה ומכריז את ההכרזה היהודית הנצחית:

אבא שבשמים!!!! אני אמשיך איפה שנבוכדנצאר הפסיק!!!! אני אתחיל ב"שירת הבקשות" של נבוכדנצאר... ואז אני אגיע לרגע של הסטירה... ש... בום!!!! באותו רגע נבוכדנצאר יורד מהבמה... אבל אני אמשיך!!! כי אני הבן שלך... אני פה בעזה מרוטת לחי... נתונה למכים... ההרוגה עליך... ונחשבת כצאן טבחה וכל זאת באתנו ולא שכחונך... לא נסוג אחור לבנו... אני ממשיך לשבח אותך מתוך הסטירה... כן... אבא שבשמים... רציתי כ"כ לעמוד שם בהקפות שניות באהבת שלום ולשיר קה ריבון עם המנגינה היחודית... אבל פתאום קבלנו כזו סטירה ולרגע נאלמנו דום... אבל לא!!! אנחנו לא נבוכדנצאר... חסד ומשפט אשירה... אנחנו נמשיך גם מתוך השמועות המצמררות בעזה... גם משם נמשיך לפייט ולשיר לך: אלקא די ליה יקר ורבותא, פרוק ית ענך מפום אריוותא... אנא!!! תציל את עמך די בחרת מגוב האריות הזה... ו... ומה יהיה עד אז?? מה יהיה עד שתשמע את זעקתנו?? עד אז- נחזור ונפייט: קה ריבון עלם ועלמיא אתה הוא מלכא מלך מלכיא, עובד גבורתך ותמהיא שפר קדמך להחויא... אנחנו נמשיך להודות לך ולשבח אותך בכל מצב!!! אנחנו לא שייכים לתזמורת של נבוכדנצאר... אנחנו שייכים לתזמורת של דוד המלך שגם כשנפשי בתוך (גוב) לבאים... גם כשאשכבה ליהטים שרוצים לבלוע אותי, גם כשאני מוקף ב"בני אדם שניהם חנית וחצים..." גם אז נכון לבי אלוקים!! נכון לבי אשירה ואזמרה, עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר...

במשפטים קצרים אלו... כאן טמון תעודת הזהות הביומרית של היהודי!!! לכולם יש אלוקים... גם לחמאס גם לנבוכדנצאר וגם ליהודי... כל ההבדל הוא אחד ויחיד:

אצל גוי... האלוקים נועד לשרת אותו!! אלוקים שלי!! כל זמן שאלוקים הולך בקו שלי... מאיר לי פנים או לחילופין מיישר קו ו"משתף פעולה" עם תאוותי הרצחניות (כמובן שהחלטתי במקומו שזה מה שהוא מצפה ממני) הוא אלוקים שלי... אבל ברגע שאלוקים לא מספק את התוצרת... אז כל טוב... הלך האלוקים... ופה!!! בדיק בנקודה הזו נעוץ ההבדל בין כל העמים לבין מי כעמך ישראל!! אצלנו עם הנבחר... הרי לו---אנחנו עמו וצאן מרעיתו!!! אנחנו פה בשבילך אבא שבשמים... אנחנו איתך בכל מצב!!! ואני תמיד עמך... בהמות היית עמך!!! לא שואל ולא מהרהר... גם כשמקבלים סטירה באמצע ההקפות של קה ריבון אנחנו ממשכים... נקדמה פניו בתודה!! אנחנו נקדים את התודה עוד לפני שתפתח את השמים ותראה לנו את כל הפאזל המושלם... אנחנו רעייתך הנאמנת... אנחנו אהבת כלולותיך ונלך אחרך בעיניים עצומות בתוך הינומא גם בארץ לא זרועה... גם אם אנחנו כעת בעיצומה של הינומא!!! הכל מכוסה... לא רואים... אבל אנחנו בדרך לחופה!!! אנחנו מכריזים לאורך כל הדרך אנחנו מתייחדים איתך!! אנחנו פה בשבילך... אוטוטו יפתח חדר היחוד... והלכו גוים רבים לאור ה'... כולם יבינו ששקר נחלו אבותיהם... אבל עליך יזרח ה'!!! ה' יבחר במי שהסכים להמשיך לשיר קה ריבון גם לאחר שבא מלאך וסטרו על פיו... נא להזדרז... אוטוטו למקדשך תוב ולקודש קודשין... וכולם יזמרון לך שירין ורחשין... איפה? ב---אתר די ביה יחדון רוחין ונפשין... אבל אנחנו נוכל להכריז בגאווה!!! אבא שבשמים... אנחנו שרנו לך גם שם!!! בפום אריוותא...

גם מול דם ישראל שנשפך כפים בעוטף עזה... מי כעמך ישראל!!!!

מה להגיד בימים אלו? לחזק או לעודד?

המאמר הזה לשם שינוי מיועד עבור ידידי... השותפים מספסל ההשפעה. כל מי שנמצא בעמדת השפעה, החל מכותב עלונים, מנהל סמינר, ר"מ בשיבה קטנה או גדולה, מרצים, מנהגי מדרשות, איגודים וכו'... כל מי שנמצא בעמדת השפעה ולא משנה באיזה סדר גודל... והרי הלבבות כעת פתוחים וכלל ישראל רוצים לשמוע... והשאלה מה אומרים... ברשותכם... אני רוצה להקדיש מאמר מיוחד ברוח הימים האלו...

בא נניח את הדברים על השלחן כמות שהם:

זה לא סוד שההיגיון אומר שאנחנו אוהבים שאומרים להם מה שנעים להם לשמוע... בפרט שבדורנו יש הרבה שברון לב ואנשים מחפשים נספי נוחם... רוצים לשמוע שה' אוהב אותם ושמעכשיו יהיה תמיד טוב והכל יסתדר... והגאולה ממש בפתח ועוד שניה משיח מגיע... וברכה והצלחה וכל הישועות... ויש!!! יש את הצדיקים שה' שתל בכל דור שהתפקיד שלהם זה זה! לעשות טוב ליהודים... סו"ס חלק מרצונו יתברך זה "הלוחץ להרגיעו ישראל..." להציל הלחוצים ולהרגיע הסחופים והדוויים.

עד כאן צד אחד של המטבע!!!

אבל!!! כל מי שנמצא בעמדת השפעה צריך לדעת שיש גם צד שני!!! ספרי הנביאים מלאים בעשרות רבות של נבואות פורענות ועונשים חמורים לא עם ישראל... אלא למי?? לרועי ישראל... לפרנסי ישראל... ולנביאי השקר שטחים אותם תפל- מטייחים את החטאים שלהם... ומרגיעים את העם ואומרים שלום שלום ואין שלום. (אם רק תרצה אני אביא לך מראי מקומות של נבואות ארוכות וחריפות שמפוזרות בכל הנביאים) ועל מי הנבואות האלו נאמרו? עליך!!! עליך ועליו!!! על הרועים... רועים אין הכוונה לרשעב"ג... רועה זה כל אחד שנמצא בעמדת השפעה... שיש ציבור שמקשיבים לו ויש לו את הבחירה האם לטייח... להגיד שהכל טוב ולא גילו את עוונך להשיב שבותך... או להשיב רבים מעוונך... כנ"ל לגבי הנבואות על "נביאי השקר"!!!!

שתבין: אין לנו שמץ של השגה מה זה נביא ה'!!!! נביא ה' זו מדרגה מאוד גבוהה (שהיולט גאון אומר שגם לתנאים והאמורים לא היה שמץ של השגה בנביא) אז נכון... אין לי השגה בנביא אמת... אבל!!!! בנביא שקר ? ! ? בזה דווקא יש לי השגה!! הרי מה זה נביא שקר? אחד שממציא המצאות לפי מה שמתאים לו... ומוכר את הלאקשן שלו לכל מי שרק רוצה... בזה אני אלוף!!! תאמין לי... אדון אז נדברו אלוף בלמכור לאקשן...

אז זהו!!! שלהי ידוע לך: שרובא דרובא של החטאים הגדולים ביותר של כלל ישראל בתקופת הנביאים, נזקף באופן ישיר לאשמתם הישירה של נביאי השקר והרועים והפרנסים של אותו הדור... ש... שמה?? מה הם עשו?? הם פשוט אמרו לעם ישראל את מה שהיה נעים להם לשמוע... הרגיעו אותם שהכל בסדר... ושום דבר לא יקרה... מה שנקרא "שלום שלום ואין שלום"!!!!

והנביא אמת הוא נשאר השנאוי על כולם... הוא נאלץ להטיח את האמת בפנים!!!! גם לדרוש מעם ישראל שינוי ולא אז בלבד אלא להגיד להם נבואות זעם מה ח"ו יקרה אם לא... אותו נביא אמת נאלץ להתמודד בשורה אחת מול כל נביאי השקר החייכנים והנחמדים האהובים והנעימים... שלכולם היה נוח להקשיב להם... בטח... תחשוב שיש לך פה שני נביאים!!! נביא אחד אומר לך שהכל בסדר... אתה מתוק... אתה מדהים... הכל הולך להסתדר... נבוכדנצאר אוטוטו מתקפל ובורח מכאן ואנחנו חוזרים לחגוג... ותחשוב שיש כמוהו עוד עשרות נביאים שכל אחד מורח דבש עוד יותר דביק על עם ישראל ומרגיע אותם שהכל בסיידר ועסקים כרגיל...

ותחשוב שמול כל נביאי השקר עומד לו נביא אמת אחד כמו זאב בין שבעים כבשות... הוא נביא הזעם... הוא האיש הרע... הוא זה שכל הזמן נוגע ביבולות ומזיח... רבותי... לעשות שינוי אחרת יהיה יותר ויותר גרוע... וכעת זה רק ההתחלה... **המשך בעמוד 3-4 בגיליון זה.**

מה התפקיד המעשי המוטל עלינו בימים אלו??

הדבר שהכי חשוב לדעת: בימים אלו לא בטוח שחכם להתחזק בחיזוק נוסף... אדרבה!!! צריך להצטייד באנרגיה בשביל לשמור על המינימום!!! אל תחזור על הטעות שלי במלחמת לבנון השנייה... שלא זו בלבד שהייתי מבולבל ולחוצץ... הרי צריך גם להתחזק... נכון?? אז הוספתי לעצמי עוד שתיים לימוד... איזה "גאונות"!!! במקום לקרא מפה ולהבין שבצוק העיתים אני צריך לשמור מחסניות וזרבויות של אנרגיות בשביל לשוב הדעת ולעבור את התקופה הזו... במקום זה העמסתי על עצמי יותר ויותר עד שקרסתי לגמרי... אז זהו שלא!! מתי נכון להוסיף בחיזוק?? כשאתה יושב תחת תאנתך וזיתך... אתה נמצא במצב יציב!! וכעת לא נותר לך אלא לדרוש מעצמך יותר... אבל בימים טרופים אלו... שפתאום כל הסדר יום מתהפך... (אני כמובן לא מדבר לבחורים... או יותר נכון: לא מדבר לבועלי אופי הפלדה שיוצאים לעשות לטיל שלום ולראות את הירושים) הילדים עומדים לך על הראש או לחילופין כל ילד הולך ללמוד בשעה אחרת ובחור אחר... ותצרך לזה את המתח והלחץ הטבעי... ואת האכילה הרגשית והמקורר שנפתח בכל עשר דקות וההליכה כארי בסוגר בתוך הבית... נו... אז בדיוק עכשיו להוסיף עוד שעת לימוד על השלוש שעות שאתה לא לומד? זה נקרא- לא לדעת לקרא מפה!! ולכן... במקום להתחזק בדברים חדשים... אדרבה... כעת צריך להתחזק בלשרוד את המינימום!! ולהיות יראלי ולבנות סדר יום מותאם לנתונים.

עד כאן מה לא... כעת נגש ל-מה כן!!! ובכן: ה' רוצה אותנו כעת במצב מסוים!! מצב שונה!! כל בית והמרקם השונה שלו... זה בדרום... במרכז... בצפון... כל משפחה והשינוי מהסדר יום שלה... כעת תנסה לדמיין את הסדר יום שלך כמו מין מפה!!! ותעמוד מול המפה הזו: ותנסה לשאול: איפה פה הרבש"ע בסיפור?? יותר נכון: איפה הקב"ה ממקם אותי במגרש הזה? שים לב: לא איפה אני הייתי רוצה שה' ישים אותי במפה... אלא איפה ה' רוצה??? ומאוד קל לדעת מה ה' רוצה... כי בימים אלו הנתונים כמות שהם זה רצון ה'!

אם יש מלחמה אז זה כעת רצון ה'!! אם כתוצאה מזה הילדים בבית ובכ"ז האישה בעבודה... שזה אומר שאני פה תקוע בבית עם הילדים... אז זה כעת רצון ה'!! ואם זה רצון ה'... אז צריך לעשות רצון ה' בשמחה!! לא כל היום לאכול את הלב... או... איזה ביטול תיירה... מה הקשר ביטול תורה? ה' רוצה כעת משהו אחר!! לא מאד חשקה נפשך בתורה... ואתה מאוד אוהב ללמוד ותכלס אי אפשר... את הצער הזה אני לא יכול לקחת לך!! בזה אין לי מה לעזור לך... אבל בחלק של המצפון... אוי... אני לא לומד כלום... איזה בטלה... סליחה... אתה צדיק יותר מבורא עולם?? ה' כעת רוצה אותך בבית!!! זה כעת עבודת ה' שלך!! תכנס לזה... אני כעת בבית עם הילדים... אל תגש לזה כנעבעך... אני תקוע פה... לא!!! ה' כעת מזמין את הסיטואציה הזו... הוא רוצה אותך במגרש הזה!! תן לו את זה... בשביל מה אתה יהודי ולא ערבי?? ערבי מחליט לה' מה ה' אמור לרצות ממנו... ואילו יהודי מוכן לתת לבורא עולם להכתיב את הסדר יום... והעצה הזו היא מאוד מאוד חשובה!! ולמה??

כי יהיו כאלו שיצאו מהתקופה הזו חבולים ומאוכזבים מעצמם לגמרי... למה??

כי ללמוד הוא לא כ"כ הצליח... כ"כ... כי היו לו כל מיני טרדות... ולעשות שטייגן בטרדות האלו... למה שהוא יעשה?? ואז הוא יוצא קרח מכאן ומכאן... אז זהו שלא!!! בית של תורה זה לא איפזודה של לימוד התורה!! בית של תורה זה לא בית שהבעל לא בבית כי הוא לומד תורה... (אני מקווה שאתה מבין את זה ולא צריך להסביר לך את זה) אז מה זה בית של תורה?? בית של תורה זה מלשון הוראה!!! בית שמוכן לקבל הוראות מגבוה!!! נותנים פה לאבא שבשמים להכתיב את הסדר יום!! ואבא שבשמים מפתיע... פעם אחת צריך לחזור מוקדם מהכולל... פעם מאוחר... בהוראות מגבוה אין שום כללים!!! זה יכול להשתנות מיום ליום ומרגע לרגע... הכל תלוי בנתוני השטח!! לפעמים נתוני השטח מאפשרים שטייגן עצום של שמונה שעות... ולפעמים נתוני השטח מכריחים לסגור את הגמ' לבקרים שלמים... מי יחליט?? מקבל ההחלטות!!! ואנחנו פה בשביל לקבל את ההוראות מגבוה... בימים כתקנם יש פחות או יותר נוהל ברור מה ה' רוצה... אבל לפעמים ה' מכניס אותנו לטירונות... תכנס למרחב מוגן... צא ממרחב מוגן... קח את הילד לחידר... ואז תקח את הילדה... ואז תחזיר אותו... ואז תחזיר אותה... ואז תספר לו סיפור... ואז תלך ללמוד... ואחרי רגע שוב אזעקה... הלוח חזור הלוח חזור... כן!!! אדוני בורא עולם... הנני פה לשרותך! אני עבדך!!

תסתכל לי בעיניים... בינינו... רבש"ע: אני מוכן לתת לך מה שתרצה... חמש שעות ברציפות... ספר תהילים שלוש פעמים... אבל תן לי!!! תן לי לקבוע את הסדר יום ואת הלוח זמנים... אתה יודע מה בורא עולם... אני אפילו מוכן לקבל ע"ע תענית לרגל המצב... העיקר שאני!!! אני פה מקבל ההחלטות... תן לי... אז זהו!!! שבורא עולם אומר לא... לא תודה... לא בקשתי שתצום לי... לא בקשתי ממך שתעשה לי ביצועים מרשימים... אני רוצה ממך משהו אחד... תן לי!!! תן לי את המושכות!! תן לי לקבוע את הסדר יום... זה הכל!!! מסכים או לא מסכים?? לזה קוראים קבלת עול מלכות שמים!!!! עול מלכות שמים פירושו להסכים לתת לקב"ה את מושכות ההנהגה והמלכות... וזה קקקקשה... זה לא קושי פיזי... ולא כמותי... זה הקושי למסור לקב"ה את המושכות... וזה!!! זה בדיוק מה שה' רוצה...

אל תשכח שאנחנו הרבה פחות פרומערס מהחמאסניקים... החמאסניקים מוכנים למות ולהתאבד בשביל אלוקים... מוכנים להתפלל לו חמש פעמים ביום... מוכנים לצום בשבילו 40 יום... מה הם לא מוכנים לתת לו... דבר אחד הם לא מסכימים: אל תגיד לנו בורא עולם מה אתה רוצה!!! אנחנו החלטנו בשבילך משהו שזה מה שמתאים לנו שתרצה מאיתנו... ואל תתנגד... אל תגיד לנו אחרת ממה שמתחשק לנו שתרצה מאיתנו...

ובדיוק בנקודה הזו!!!! בזה אנחנו עם הנבחר!! בזה אנחנו יונתי תמתי... שיהודי אומר לאבא שבשמים "נעשה ונשמע"!! תגיד לי מה אתה רוצה... לא מה אני רוצה שתרצה... ואם אבא שבשמים מזמין בימים אלו כל מיני משימות... אני פה למענך!!! אנחנו עם הנבחר... אזניים כרית לי עולה וחטאה לא שאלת!! ה' רוצה את האזניים שלי... שאני אקשיב לו... שאני אזהה מה הוא רוצה וזה... בדרך כלל ה' רוצה דברים די פשוטים... קלים לביצוע ולא מרשימים... אבל בשביל לבצע אותם צריך להיות יהודי!!! אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלוקיו... זו העבודת ה' הגדולה ביותר בימים אלו ואיך זיל גמור...

מה להגיד בימים אלו?? לחזק או לעודד??

(המשך מעמוד 2) נו... תגיד לי: כשככה זה נראה יש לנביא אמת איזשהו סיכוי להשפיע?? זו הסיבה שהושע ועמוס וישעיהו וירמיהו ויחזקאל מזהירים ומתריעים השכם והערב ותכל'ס אף אחד לא מתייחס עליהם... למה?? הכל בגלל נביאי השקר!! ולכן יש נבואות מאוד חריפות נגד כל אותם רועים ונביאי השקר שטייחו את הבעיות והרגיעו את העם ללא כיוון... כי תכל'ס... קרו דברים... ה' שלח אותות אזהרה... וכלל ישראל כבר הבין והפנים שמהשהו פה צריך להשתנות... ומישהו פה עצר את המהלך באמצע!! אותם רועים ופרנסים ונביאי שקר שהרגיעו את עם ישראל במקום הלא נכון... ושתבין: ככל הנראה הייתה להם כוונה טובה!! אתה רואה יהודי מיוחד... אנשים מבוהלים... נו... לא היית רוצה להרגיע אותם?? **אז זהו!! שצריך לדעת שלא תמיד נכון להרגיע!!** כי אם ה' רוצה לטלטל בשביל שבין עניין... אז להרגיע זה בדיוק כמו להשתיק את האזעקה שמודיעה להיכנס למרחבים מוגנים...

ונחזור כעת אלינו!! קרה אסון נוראי לכלל ישראל... וכעת הציבור רוצה לשמוע... הלבבות פתוחים ובעיקר!! הלבבות שבורים ורוצים...

עכשיו ככה: הכי כיף והכי קל לדבר נטפי נוחם ועידוד... כי זה עושה טוב לעם ישראל ולמה לא... אני פותח את הנביא ויש לי אפשרות לבחור!! יש פסוקים שמדברים על פורענות ועונשים... ויש פסוקים של נחמה וגאולה... עכשיו: אם זה תלוי בי... ואני רק צריך לעשות אנדנדינו ולבחור ביניהם!! היית בוחר בנבואות הנחמה והגאולה... למה לא? מה איכפת לי...

דא עקא ש... לא נעים... אבל יש לי פה בעיה אישית... מה לעשות שנבואות הנחמה מדברים בעיקר על כלל ישראל... ואילו נבואות הפורענות מדברות עלינו- אנחנו בעלי השפעה... כל אלו שטחים את העם הזה טפל ובמקום להתריע ולעורר לחזור בתשובה אנחנו אומרים להם שלום שלום ואין שלום... ופה!! פה האגו שלי פתאום קופץ... אני ארגיע את כל עם ישראל... יביא להם את כל נבואות הנחמה... ואני ואתה נשאר פה עם כל נבואות הזעם שה' כועס על אותו צופה שלא התריע את העם... ואת דמו מידך אבקש. לא!!!! אני מיוחד על העור שלי!! אני לא עד כדי כך צדיק...

אי לכך ובהתאם לזאת ישנו משפט שבחצי שנה האחרונה אני חוזר עליו המון פעמים במגמה ברורה להטמיע אותו: **ה' לא הולך לוותר על ההפקרות של הרשת!!** אם אתה חושב שה' הולך לוותר על זה... אז אני פה בשביל להגיד לך שה' לא הולך לוותר על זה!! המשפט הזה נכתב לפני האסון הנורא... נכתב גם עכשיו... ואני אמשיך לכתוב אותו גם אחרי שהשקט יחזור אם חלילה לא יגיע משיח... ה' לא הולך לוותר על ההפקרות

של הרשת!!! האם האסון הזה הגיע בגלל הרשת או לא?? לא יודע!! מה שבטוח: אני יודע מה כתוב בתורה... לא יאבה ה' סלוח לו!! להפקרות ה' לא מוותר!! (אני מדגיש הפקרות... לא נפילות... לא מעידות... אני מדבר על אחד שהעסק פרוץ אצלו וזה... אל תדבר איתי על זה...)

וכאן אני רוצה לשתף אותך בנימה אישית:

אני סוחר איתי כמה חרדות מהילדות... יש לי פחד מנפילות... מתאונות... ואתה יודע מי הכניס לי את החרדות האלו?? אמא שלי בכבודה ובעצמה!! **ולמה??** כי אני הייתי ילד לא קל... הייתי צורך כמויות בלתי נתפסות של צומי... (בסדר גודל של אז נדברו) ולא היה להורים שלי שום דרך אף לעמוד במכסת הצומי הנדרשת... וכתוצאה מזה מצאתי לעצמי דרכים יצירתיות איך לגרוף תשומת לב בכמויות מסחריות... מה מצאתי???

גיליתי שלעשות **דברים מסוכנים!!!** זה משהו שאף מבוגר לא יכול להישאר אדיש... וזה בדיוק מה שרציתי... התחלתי לעשות דברים מסוכנים... אם זה להתגלש במעקה של חדר מדרגות בגובה 3 קומות לעיני כל ישראל, (או לעיני אמהות ישראל בעזרת נשים) או לחילופין היה לנו כביש דו סטרי ליד הבית... מידי פעם הייתי נעמד באמצע הכביש ומתחיל ללכת על הפס הלבן!! (כמו הכה"ג שעולה באמצע הכביש ויורד באמצע) תחשוב שמגיעים רכבים משני הכיוונים ואני באמצע... וכולם צופרים בהיסטריה ואני קורן מאושר... ואח"כ כמובן היו מגיעים הדרישות שלום להורים שלי ופעם ופעם ופעם (ו... וכשאתה חושב על זה היום בתור אבא לילדים אני מתחלחל... איזה התקפות לב עשיתי להורים שלי...) ואמי ע"ה ניסתה להסביר לי בטוב... שאסור!! זה נורא מסוכן... ואני לא מרשה... ואסור להתיישב על אדן החלון למעלה מכ' אמה... אבל היא קלטה שאני לא... לא איתה!! תוך כדי שהיא מדברת איתי אני באמצע לתכנן את התעלול הבא... ולא הייתה לה ברירה!! שום ברירה לא הייתה לה!! יש לה עסק עם ילד טיפש שלא מבין את חומרת העניין... ומחוסר ברירת מחדל היא נאלצה להוריד כפפות ולהתחיל לספר לי סיפורי זוועה... איך נראתה גופתו המרוטטת של הילד של השכנים כשהוא נדרס למוות בכביש הזה לפני כמה שנים... והיא המחישה לי עם הרבה דם... היא גם סיפרה לי מה קרה ליהודי אחד שנפל מגובה של כמה קומות... וזה הספיק לי!!!!

נכנסתי לסיוטים... חלומות ביעותים... ועד היום יש לי סיוטים מזה... ואבא שלי לא מתחרט!!!! כן... הוא ידע שיהיה לו ילד שיגדל עם סיוטים!! העיקר שהוא יחיה!! אז הנה אני... כל מי שיש לו תועלת מגיליון אז נדברו מחוייב הכרת הטוב לאבא שלי... שהכניס לי במכוון חרדות כי זו הייתה הדרך היחידה שאני לא אאבד את החיים שלי בגיל צעיר...

עד כאן הסיפור האישי שלי... כעת נעבור לסיפור שלנו... של כולנו...

בשבוע וחצי האחרון אבא שבשמים חשף אותנו למחזות זוועה שלא נראו כמותם!!!! ומפחיד לומר: אבא שבשמים בכבודו ובעצמו **עומד מאחורי ההפקה של הזוועות האלו!!** ולמה?? כי הוא כבר ניסה בכל מיני דרכים להסביר לנו שאנחנו משחקים

באש... הוא שלח רבנים ומשפיעים שיזהירו ויתריעו... ויסבירו שללכת על הפס הלבן של התהום של הרשת זה לא בא בחשבון!! ואבא שבשמים לא מוכן לתת לך את ההתאבדות הזו כי אתה יקר לו והוא לא יתן לך למות לו מיתה נצחית... ואבא שבשמים ניסה להסביר לך ואנחנו צוחקים לו בפנים בדיוק כמו שאני צחקתי לאמא שלי בפנים... ה' ראה שאין דרך אחרת אלא להכניס אותנו לסיוט... **כן!! ה' רוצה שנהיה מסויטים!!! בפרושו!!!** ה' מעוניין להפחיד אותנו!! ה' רצה שכל אלו שמחוברים לרשת יראו ראשים ערופים... גופות מרוטטות... עברה הזעם וצרה משלחת מלאכי רעים...

ה' עומד מאחורי ההפקה הזו!! כי ה' נחוש לעזעזע אותנו!! ה' נחוש לסייט אותנו!! ה' רוצה שנקלוט שהוא יודע להרביץ!! וכואב!! מאוד כואב!! אה... רבש"ע: למה אתה עושה לנו את זה?? איך נתת לרשעים הארורים האלו לחולל כאלו זוועות... מה... ה' אתה לא יודע שהיום הכל רץ ברשת... והילדים שלנו עלולים לראות סרטוני זוועה ולצאת עם סיוטים לכל החיים?? אבא שבשמים בוכה ובוכה ועונה לנו: כן בני היקרים...

אני עומד מאחורי זה!! אני רוצה אתכם מסויטים! אני רוצה אתכם מבוהלים ודחופים... אני רוצה שתפנימו שאני רציני!!!!!! תפסיקו לסכן לי את החיי נצח שלכם!!!! **אני לא הולך לתת לכם להמשיך עז זה!!**

אני מבקש מכם: בני האהובים: תעשו סינון למכשיר שלכם!!! תעשו סוף להפקרות שלכם ברשת... כי אם לא... זה... זה לא יגמר כאן...

תבין את הרבש"ע... תבין אותו... יש לו ילד שקופץ לכביש ולא קולט עניין... תן לרבש"ע דרך איך להסביר לך ש... שאין על מה לדבר...?? מה אתה רוצה שהקב"ה יעשה?? מה היית מציע לאמא שלי לעשות?? הערוץ היחיד שהארנו לו זה להראות לנו מול העיניים גופות מבותרות! ה' רוצה שנפחד!!!! נקודה!!!! ואני עכ"פ לא אטיח את זה... מי שירצה להמשיך לטיח שיעשה את זה... אני לא אעשה את זה לאבא שבשמים...

ה' רוצה שנפנים: שהוא לא הולך לוותר על ההפקרות של הרשת!!

אני רוצה רגע לעצור ולהסביר מה אני מתכוין כשאני אומר רשת... רשת זה לא דווקא אינטרנט... "רשת" מבחינתי זה כל חשיפה פתוחה ובלתי מבוקרת ובלתי מוגבלת **שיכולה להיכנס לתוך הכיס ולהיעלם שם...** לזה קוראים הפקרות!!!! זה יכול להיות גם נגן עם שירים לא ראויים... זה יכול להיות כרטיס זכרון שמפוצץ ב... זו הפקרות!!!! עכשיו: למה זה נקרא הפקרות?? עיין בסוגריים... (שתבין: כשהייתי בחור... הפושע של הישיבה שרצה לשמוע שירים חילוניים... הוא הביא קלטת!! קסטטה!! והיא הייתה בארון בחדר או לחילופין הוא הביא עיתון חילוני ושם מתחת המזרון... ואז היה מושג שהמשגיח מגיע ומרים מזרונים ופותח ארונות וכשהמשגיח מצא כזה דבר כולם הבינו את חומרת העניין... כי היו פה ממצאים!!!! והיום אתה מבין לבד שאין כזה דבר... בכל הגלובוס אין דיסק אחד של שירים חילוניים... גם לא תמצא עיתון חילוני אחד מתחת מזרון... אין!!!! הכל נקי וזך... רק מה כן?? יש מכשיר שיואמי פצפון בתוך בית המדרש שיש שם "אוצר הספרים" שלם ו"חנות גל כז" שלימה של

כל הסחי והמאוס... והכל עם צווארון לבן!!! וסליחה מהבחור שנפלתו עליו... הוא בסה"כ תחנה שניה ושלישית... הסיפור האמיתי זה אתה אבא שלו!!! שמחזיק פלאפון לא כשר ואתה לא מתחיל לקלוט שמשמעות של חיבור לרשת זה לא קלטת של שירים חילונים אלא כל הסחי והמאוס במרוכז... תבין: גם בחור שהיה לו עיתון חילוני בישיבה... לא היה לו שטים... כי זה היה מבצבץ ויוצא מתחת המזדון... אבל כאן על ערוות מצרים נמצאת בתוך הכולל... ולך תגיד לו מילה... לזה קוראים הפקרות!!!! אז זהו שהקב"ה דפק דפיקה אדירה על השלחן והכריז: נגמרו ההפקריות!!! אם אתם מלעיבים במוכיחים שלכם ולא קולטים את חומרת העניין... אני אאלץ להראות לכם מחזות זועזועות!!!

אני מעוניין שתהיו מסויטים!!! האמת היא... הייתי די בהלם לשמוע יהודים מבוגרים שאצלם המילה נאצים ושואה זה... זה סדין אדום שאסור להשתמש בו בשום השוואה לשום דבר... ובשבוע וחצי האחרון אתה יכול לראות אותם עומדים ואומרים: שהייתה פה שואה!!!

ה' הפגיש אותנו עם יום אחד של שואה!!! ואני שואל אותך: מה יכול להיות יותר גרוע מיום אחד שואה?? **חמש שנים של שואה!!!** אבא שבשמים הראה לנו מול העיניים מדגם של יום אחד של שואה ואומר לנו: בני היקרים... בא נסיים את זה ביום אחד... לפני שמונים שנה נאלצתי לעשות חמש שנים שואה כי לא הבינו עניין... **אנא מכס...**

בא נסיים את זה פה!!! האם נעים לשמוע כאלו משפטים?? לא!! האם נעים לכתוב אותם?? עוד יותר לא!! אבל אני עשיתי את שליחותי... אם תקרע את העלון שלי לגזרים ותשרוף אותו בעצבים אני לא אכעס עליך... אבל עלי כבר לא תהיה תביעה!! אני התרעתי!! (שתבין: אם יתברר שאני סתם הלחצתי והכל בסדר... והקב"ה יסלח לאשר השאיר... והלוואי שכן יקרה... אני לא אצטרך להתפטר... אבל אם אותו אחד שראה אותך עם המכשיר הזה והמשיך ללטף אותך ולחזות לך משאות שוא ומדחוחים ואמר לך שאתה מתוק והכל בסדר... אם חלילה יתברר שהוא טעה בגדול... הוא כן יצטרך להתפטר!!! זה בדיוק כמו בעזה שאלו שאותם גורמי הבטחון שכל היום התריעו שיום אחד זה יקרה... גם אם הכל היה ממשיך כרגיל ושום דבר לא היה קורה... הם לא היו צריכים להתפטר... כי אז מה... אבל אלו שכל הזמן הרגיעו והרגיעו ואמרו שיום דבר לא יקרה והנה המציאות טפחה על פנינו... הם יצטרכו למסור דין וחשבון!! כן... ירמיהו כידוע טוען את הטענה הזו לחנניה בן עזור... אם הפרוענות שאמרת לא התקיים לא קרה כלום... ה' סלח... אבל אם אתה שאומר שהכל בסדר... אבל יתברר שלא בדיוק כמון... אתה צריך להגיש מכתב התפטרות... ולכן אני פונה אליך ידידי מספסל ההשפעה... אסור לך לקחת סיכונים!!! אתה בתור רועה ומשפיע חייב להתריע... אבא שבשמים לא הולך לוותר על ההפקרות שמתחוללת אצלנו במחשכים ואיפה שאף אחד לא רואה... נגמר הסיפור הזה!! מי שרוצה להמשיך לטייח... ולהגיד שהעיקר שכולם מאוחדים ובוזה לגמור את הסיפור... שיערבו לו ולכל מי שנהנה מזה!!! אני לא אהיה שם!!!

אנא... יהודים יקרים... בא נשמע בקול ה'!!! בא נתנתק!! נחסום... נפרוש... כן... זה קשה... אבל לפחות להתחיל!!! להתחיל איזשהו תהליך של הצבת גבולות... תהליך של בלימת הפקרות!!! לפחות להכיר בזה שמשוה בהפקרות הזו חייב להשתנות... אל דאגה... ברגע שזה לא מופקר לגמרי... מכאן ואילך יש לאבא שבשמים י"ג מידות של רחמים וארך אפיים... יש לה' אינסוף סבלנות... ה' מוכן להכיל תהליכי תשובה מאוד ממושכים ואיטיים... ה' יודע שאתה לא הולך לעשות את זה ביום אחד ולא ביומיים... אבל לפחות להתחיל!!!!

לפחות לעמוד כמו ביבי ולהצהיר: זהו!!! אנחנו והחמאס לא יכולים לחיות בדו קיום!! להבין שאני והרשת המופקרת לא יכולים להמשיך לחגוג... אני מתחיל תהליך וברצינות... ויהיו נפילות... יהיו מעידות... זה יארוך זמן... זה בסדר גמור... זה חלק מהתהליך... אבל אנא... לא לאטום אזניים! לא להפקרות!!! שלא יהיה פה "יתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי..." כי לא!!! לא יהיה שלום!!! יהיה נורא ואיום למי שיבעט בהכרה הזו...

וכעת!!! אחרי!!! אחרי שאני עשיתי את שליחותי... אם הצלחתי בס"ד להשפיע על יהודי אחד שיתחזק ויעשה שינוי מול הנושא הזה... (וב"ה התבשרתי כבר שכבר יהודים התחזקו) אם ככה, מכאן ואילך אני מאן דאמר בתפילה!!! יש לי מילה!! יש לי זכות לפעול רחמים על כלל ישראל... ומעל במה זו אני פונה בתפילה ותחנונים: אנא ה'... שוב מחרון אפך והינחם על הרעה לעמך... שמור שארית ישראל... כצפרים עפות כן תגן על עמך ישראל. שלא תיפול משערת ראשו של יהודי ארצה...

אה... אבל עם ישראל חוטאים באינטרנט? עושים מה שרוצים??
לא!!! זה בסדר רבש"ע... הנושא כבר בטיפול... אנחנו באמצע לטפל בנושא... דיברתי עם כמה יהודים ואנחנו בכיוון הטוב... אז אנא ה'... אם ככה... אז לא נסוג ממך, השיבנו האר פניך ונושעה...

כן!!! כשירמיהו מנסה לעורר רחמים על עם ישראל... הקב"ה אומר לו: ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם תחינה... כי אינני שומע... ולמה?? כי בשביל להתפלל על עם ישראל צריך להחזיר אותם בתשובה!!! משה רבינו קודם ירד מההר... תיקן את המעוות בחטא העגל ואז יכל לעלות שוב... ואתפלל לפני ה'... אבל אם אתה לא מצליח להחזיר את עם ישראל בתשובה... אז אין לך אפשרות לפעול בשבילם...

כן... כל מי שיהיה שותף בחיזוק והתעוררות ותיקון המעוות הזה... שידע לו שהוא בעל תפילה!! הוא שליח ציבור!! הוא יכול לפעול ברחמים...

(שתבין: ברגע הראשון... כשהגיעו השמועות המזעזעות... מיד כולם התחילו להתפלל ולהתפלל ולזעוק... (זה מה שהיה באמת צריך לעשות) ואז לפתע תקפה אותי מחשבה זרה... רגע... מה זה התפילה הזו?? אנחנו כאילו מגיעים לקב"ה ואומרים לו... אוי... רבש"ע... איזה בלגן גדול עשית... אנא ה'... תלך תסדר מהר את כל הבלגן שעשית...

עכשיו: למייעשה המחשבה הזו היא לא נכונה... כי תמיד תפילה היא שינוי גזרות של ה'... אבל סו"ס במקרה הספציפי הזה שכשהתחלנו להתפלל כמעט הכל היה כבר לאחר מעשה... אז ההללו... מילא אתה מתפלל על ההווה... על הטילים... אבל מה שקרה קרה... תעמוד מולו ותבין שאני לא עשיתי בלגן רק בשביל שתבקש ממני שאני אסדר אותו)

אז הנה... נחזור אלי ידידי שעוסק בזיכוי הרבים... אני פה בשביל לחזק את ידיך לגשת עם המסר הזה!! אל תפחד להגיד את האמת!! אל תהסס... אם אתה באמת אוהב ישראל!!! אז תדע לך שנאמנים פצעי אוהב... אם התוכחה הזו תגיע מאכפתיות אמיתית... ועכשיו אני רוצה לגלות לך סוד: אם בתחילת המאמר

כתבתי שאנשים אוהבים שאומרים להם מה שנועים להם... אז זהו שלא!!! אני יכול להעיד מניסיון אישי... (מי שקורא גיליון זה רואה את זה) שאנשים בדורנו צמאים לאמת!!! לדור שלנו נמאס לשמוע ססמאות וגיבובי מילים... אנשים מוכנים היום לשמוע אמת גם אם היא כואבת ולהחריד... אני יכול להעיד: העלונים שהכי מבוקשים זה העלונים אני כותב בלי טיפת רחמים!! כותב את האמת בלי כפפות... יהודים היום צמאים לאמת!!! נמאס להם הסחור סחור... (בדורנו נתקיימה נבואתו של זכריה "ואמר אליו: מה המכות האלה בין ידיך? ויאמר: אשר הוכיחתי בית מאהבי... שמאהבים אותי לאבי שבשמים...) AT עקא שדווקא המשפיעים מסתייגים... חוששים מהתגובות... די לפחד!!! הלב של כלל ישראל פתוח...

אין ברירה... בא נתגייס יחד ללשכת עורכי הדין של ה'!!! ה' מחפש עורכי דין שישכימו לייצג ולעמוד לצדי הבנים שלנו... (או יחזקו במעוזי יעשה שלום לי, ישעיה כז. עיי"ש) ה' מחפש בנרות כאלו שיגישו מסמכים שהנה... אבא שבשמים... לקחנו את העסק ברצינות... זה בסדר!!! אנחנו נדאג להעביר את המסר לבניך אהוביך... וזהו... שיאמר למלאך המשחית הרף... ואם ככה אפשר לפזר את העננים האפורים ולשוב אלינו... ובשביל זה צריכים שיתוף פעולה... טייער ידן: מי מוכן להושיע יד...? מי מוכן להעביר את המסר הזה הלאה...?? מי באמת אוהב את עם ישראל ומוכן גם הוא להיות האיש הרע' מול החברים החרדים שלנו מהשכונה ומהצ'לונט והשולם זכר שאחרי הכל יש לנו איזשהו ערוץ תקשורת איתם... ולדאוג שהמסר הזה יעבור!!! ומוכרחים פה התגייסות... כי אם לא נדאג לזה לא יהיה מי שיעשה את זה... כי במושלך ראשון אין לאף אחד אינטרס להעביר מסר חד שכזה... כי זה לא ערב לאזניים... אבל מה לא עושים בשביל ש- וערבה לה' מנחת יהודה... ובאהבה תקבל ברצון...

אסיים במילה אחת... יש משהו ש-די מביך אותי בשבועיים האחרונים... אני מרגיש סוג של אדישות מוזרה... אני לא מספיק מזועזע כמו אנשים שמסביבי... זה לא נעים לי... מה קרה לרגש שלי שנשחק?? עד שמישהו אמר לי... חכה... אני מראה לך סרטון זוועה אחד בלבד ו... ו... וזהו... לא צריך יותר... אתה כבר לא תישן בלילה... אז נא להירגע... האדישות החלקית שלנו נובעת מזה שבשלב ראשוני הזה הדרך היחידה לעכל את היקף עוצמת האסון זה להיחשף לסרטונים ואז להיות משוגע ממראה עיניך... אז זהו!!! אפשר לומר בזהירות שמי שלא נחשף לרשת וממילא הוא פחות מסויט... זו הוכחה שבייחס למסר הכ"כ כ"כ תקיף ומזעזע והבלתי משתמע שהקב"ה רצה להעביר בכל מחיר... זה פחות נוגע למה שהוא צריך להתחזק... הטילים והמלחמה כן... הזוועה...?? פחות... ודו"ק...

שמריהו שנתקע בדרך לירושלים בלי לחם ובלי מים ו... עם הרבה כסף!!!

רטט של התרגשות חלפה בלבו של שמריהו... הצטבר אצלו סכום כסף מכובד למדי של פדיון מעשר שני!!! והגיע הזמן לעלות בירושלים ולפדות אותו על פירות ולאכול מפריה ונשבע מטובה ונברך עליה בקדושה ובטהרה... כן... שמריהו הוא בחור צעיר... בסה"כ בן 15... עד עכשיו אבא תמיד הפריש תרומות ומעשרות... ממילא כל הפדיון מעשר שני היה משהו משפחתי... כל המשפחה ביחד עלינו לירושלים ואכלנו מעשר שני... אבל מאז ששמריהו הלך לישיבה... זהו!!! הוא התחיל להכריז לבד... וכעת זו הפעם הראשונה ש... שאני עולה לירושלים עם הפדיון מעשר שני הפרטי שלי!!! יש לי כעת מאתיים שקל של מעשר שני... שמריהו ביקש רשות מהראש ישיבה ללכת לחיזוק קצר בישיבה של אחיו בירושלים... בשביל לאכול תקציב של מאתיים שקל וזהו... אני חוזר לישיבה... (אגב: תוך כמה זמן "אוכלים" וגומרים מאתיים שקל?? תלוי את מי תשאל... בחור ישיבה יגיד לך לא פחות משלושה חודשים... אבל אברך... שכל יום פוגש את המגירה הנפתחת של המכולת... ישר את אוזן ויפתיע אותך שמאיתים שקל זה משהו שיכול להיגמר גם תוך פחות משלושה ימים) הראש ישיבה הדרך אותו בקצרה איך נטהרים איך אוכלים חולין בטהרה... (ס"ס בירושלים מי שלא אוכל חולין בטהרה הוא סמגע תבאורתי...)

ושמריהו יצא לדרך מרוגעש!!! מהישיבה שבגבול נחלת דן יהודה ועד ירושלים זה מרחק של בסה"כ יום וחצי הליכה... שמריהו התחיל ללכת... שלוש שעות... ארבע שעות... ואז הוא נהיה צמא... רעב... אוי... שכחתי להביא איתי אוכל... נו... ס"ס ישיבוחר... אין מה לעשות... ממשכים ללכת... שמריהו המשיך עוד שעה... שעתיים... ואט אט אפסו כוחותיו... הוא התיישב בצדי הדרך... ו... ולא ידע מה לעשות... אין לו כסף... חלף שם יהודי יקר עם שיירת בהמות נדבה שפצו שפתיו ודיבר פיו בצר לו... הוא שמ לב לבחור החיור שיושב בצדי הדרך והוא ניגש אליו: מה קרה... אתה צריך משהו?? לא... ענה שמריהו...

חסר לך כסף?? אתה צריך משהו?? שאני אקנה לך משהו לשתות? לאכול?? לא!!! ענה שמריהו בשפתיים חרות... ממש לא חסר לי כסף... מה... אני אשך?? בדיוק עכשיו כשיש לי בכיס מאתיים שקל עגולים!!! בדיוק עכשיו להגיד שאין לי כסף?? חתי פעם אחרונה החזקתי מאתיים שקל בכיס שלי??

טוב... אותו יהודי משך בכתפיו והמשיך הלאה... מה אפשר לעשות... הבחור טוען שהוא מסתדר... אבל רגע... פתאום שמריהו תפס את עצמו... הרי זה שיש לי מאתיים שקל בכיס זה לא עוזר לי עכשיו... כי כל המאתיים שקל האלו הם מעשר שני... אסור לפדות מעות מעשר שני מחוץ לירושלים... אם אני אלך כעת לקיוסק לקנות לחמניה ואני אשלם לו במעות מעשר שני... אני לא ארויח כלום!!! למה? כי הקדושה תעבור מהמעות ללחמניה... ועכשיו יש לי לחמניה של מעשר שני שאפשר לאכול אותה רק בירושלים!! לא עשיתי כלום...

ותכל'ס... חלפה עוד שעה... ושמריהו ניסה איכשהו לגרור את עצמו עוד קילומטר ושוב התיישב... שוב חלף שם יהודי מקומי עם כרכרה מלאה בכל טוב... ענבים של כרם רבעי בדרכו לירושלים... והוא ראה את שמריהו יושב שם באפיסת כוחות... הוא ניגש אליו ושאל: מה קרה?? אתה צריך משהו?? הייתי שמח להביא לך מנה גדושה של ענבים אבל זה ענבים של כרם רבעי בתוך מהלך פחות מיום לירושלים וחכמים תקנו שאסור לפדות אותם אלא להעלותם ולאכלם בירושלים... אבל יש פה בצדי הדרך קיוסק ואני אשמח לקנות לך לחמניה... שתיה... ענבים וכל טוב... שמריהו כבר לא ידע מה לעשות!!! והוא החליט לשתף את אותו יהודי: תשמע... האמת היא שאני כעת במצוקה... אני רעב וצמא... וכסף אמנם יש לי... אבל כל הכסף הוא מעות מעשר שני ואני לא יכול להשתמש בו מחוץ לירושלים... רק מה?? אתה רוצה לתת לי כסף?? גם עם הכסף שלך יש לי בעיה... מה אעשה שאבא ואמא שלי הכניסו לי בדם שלא להזדקק לידי מתנת בשר ודם... ועד כמה שאני יכול לצער את עצמו ולא ליטול ממתנת בשר ודם אני מעדיף... אותו יהודי התרגש משמריהו!!! התרגש מניקות הדעת שלו... מהיראת שמים שלו... ומההסתייגות להזדקק ממתנת בשר ודם... אותו יהודי החליט... אני חייב לעזור לבחור המיוחד הזה... הוא הלך וביור... שאל את העוברים ושבים... וכן!!! הבעיה מוכרת... תתקדם עוד חצי קילומטר... יש שם את הקיוסק המיוחד של ר' יהואחז שמיועד בדיוק בשביל המצבי חירום האלו... בקיצור: מתברר ששמריהו הוא לא בן יחיד... ס"ס לא חסרים עוד כמה ישיבוחרים שלא מחושבים עם כסף... חוץ מזה... אל תשכח שיש אנשים שמגיעים לירושלים ממרחקים... אי שם מאצבע הגלים... הם מביאים איתם סכומים גדולים של מעשר שני... אבל לדרך הם מצטיידים בסכום מינימלי... על השקל... בדיוק מה שצריך בשביל הדרך... ומספיק שהיו פה ושם עיכובים בלתי צפויים... מספיק שהאריה טרף את החמור והחתול את התרנגול והמדינה משובשת בגייסות... והופ!!! לקראת סוף הדרך הם מוצאים את עצמם בלי הון אישי... בו בזמן שהם בכלל בכלל לא עניים!!! אל תרחם עליהם... כי באמתתם סכוף כסף ממש גדול בשביל לקוח בכסף מעשר... רק פה הוא לא נזיל!!!

אז בדיוק בשביל זה יש לנו ר' יהואחז!!! לר' יהואחז יש גם"ח יהודי!!! העניין הוא כך: עקרונית יש לו קיוסק רגיל לכל דבר... הוא מוכר שם אוכל ושתייה כמו כל הקיוסקים... רק מה?? מי שנתקע בלי הון אישי יש לו רק מעשר שני!!! ר' יהואחז הוא היחיד שמוכן להתנדב לקבל מעות מעשר שני בתור מתנה... והוא נותן לך במקביל במתנה מה שאתה צריך... אוכל... שתיה... מה שחסר לך... עכשיו: מה הסקופ הגדול??

שהכסף שנתת לר' יהואחז נשאר מעות מעשר שני!!! (כי לא נתת לו את זה בתור תשלום... רק בתור מתנה... כך שהכסף נשאר קדוש בקדושת מעשר שני) וכעת ר' יהואחז צריך לקחת את הכסף שנתת לו לירושלים ולקנות בזה פירות ולאכול את זה בקדושת מעשר שני... אף בעל קיוסק לא מוכן לכאב ראש הזה!!! אף בעל קיוסק לא מוכן לקבל מעות מעשר שני... זהו... זה בדיוק כמו שתאר לעצמך שלקחתי סמך הלואה מאתיים שקל... ובמקום להחזיר לך כסף... אני נותן לך תלוש זיכוי של מאתיים שקל בחנות ירושלים... מה... מה עשיתי לך?? למה אתה מטריח אותי??)

ואכן שמריהו הגיע לקיוסק... לקח לחמניה ושוקו ואפילו לבן, הוציא 10 שקל מתוך מאתיים ונתן לר' יהואחז... אני נותן לך במתנה 10 שקל של מעשר שני... ושמריהו יצא משם בפנים קורנות ומיד רץ להשיב את נפשיו... ואכל ושבע ואט אט אורו עיניו וחזרו לו כוחותיו... הוא חזר שוב לר' יהואחז ואמר לו בדמעות: תדע לך... הצלת אותי!!! זה חסד עצום!!! ענה לו יהואחז... שאני אספר לך מה גרם לי להחליט לפתוח את הקיוסק הזה? פעם בכלל הייתי סוחר בהמות... הייתי עומד פה במקום הזה ומוכר חמורים לרכיבה... כן... גם זה מבוקש פה בעליות של הקסטל... (כל הניסים והפטריות עם "השוכר את החמור להליכה בבקעה והולכה בהר" זה פה... חמורים נעצרים באמצע הדרך... ואנשים צריכים חמור חדש והייתי מוכר חמורים לרוב)... יום אחד הגיע פה יהודי אחד שמהרגע הראשון הוא לא מצא חן בעיני... הוא היה נראה עצבני וקצר רוח... הוא הוציא כסף וביקש כמעט בצעקה: תמכור לי חמור... ההתנהגות שלו הייתה מזוהה... אבל מה אעשה... הבאתי לו חמור... הוא מיד עלה על החמור והסתלק... לא ייתרתי... השגתי אותו והתחלתי לפטפט איתו... להתעניין... מי אתה... מאן... לאן... ואז תוך כדי השיחה הוא סיפר לי לפי תומך... נמאס לי... כבר לפני יומיים מת לי החמור... ומאז אני הולך כמו מסכן... ואין לי כסף לקנות חמור חדש רק כסף מעשר שני... יומיים החזקתי מעמד... ודי... אין לי כבר כח... נתתי לך כסף מעשר שני... וקניתי בזה חמור!!! אוי... אמרתי לו: נראה לך שהחמור שלך נהיה קדוש במעשר שני?? מה... אתה חמור? בקיצור: נשארתי עם 2000 שקל מעות מעשר שני שלא התחללו על החמור אלא נשארו בקדושתם... מאז למדתי את המקצוע ודו"ק.

תתעורר מהחלום...

עוד רגע הקפות שניות

נו... שרוליק קום... קום כבר... מאוחר כבר... עוד כמה דקות מתחילים הקפות... מה קרה לך?? למה אתה צועק וממלמל מתוך שינה?? אתה נראה לא רגוע... חלמת חלום רע??

נו... תקום כבר... עוד כמה דקות מתחילים הקפות שניות... נו... קום כבר... ואז ישראלקה מתעורר מהשינה מבוהל... רגע...

1500 הרוגים... עוזה... פרצו את הגדר... שרפו בתים... אלפי טילים בדרום... על מה אתה מדבר?? עוד רגע מתחילים הקפות שניות... אתה הראת לדעת...

ישראלקה מתיישב על המיטה ו... ושואל... מה... אתה רוצה להגיד לי שהכל היה חלום?? לא 1500 הרוגים... לא אועקת... לא כלום ואז בבת אחת קולו של הגנאי החזיר אותו למציאות אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו...

כן... את החלום הזה חלמתי בהקיץ... כשפתאום הגיעו השמועות הנוראות והממדים הבלתי נתפסים במוצאי שמחת תורה... ברגעים מסוימים אמרתי לעצמי... עוזב... הכל שטויות... כנראה שתייתי יותר מידי הרבה יין... אכלתי יותר מידי הרבה קוגלים בקידוש של חתן תורה... הלכתי לישון... העשנים עלו למזח... ושרפו לי את כל עוטף עוזה... עוד רגע אני מתעורר בהקפות שניות... אתה הראת לדעת... ואמר ביום ההוא הנה אלוקינו זה קיונו לו וישיענו... נגילה ונשמחה בישועתו...

יש לציין שלא לגמרי מעטיני!!!! לא שהספקתי להתעורר!!! אני עדיין מחכה להתעורר מהשינה הזו ולגלות שהכל היה חלום... אבל חוני המעגל מלמד אותנו מניסיונו הרב שהיינו כחולמים יכול להיות גם הרבה שנים... לא משנה כמה... אבל בסוף יפתחו השמים... ואתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו!!!! כשיעקב אבינו קיבל את הבשורה ש"אני יוסף" ועוד יוסף חי... התברר לו למפרע שכל העשרים ושתיים שנה האחרונות התבררו כחלום!!! למה כחלום?? כי הפאול הושלם והתברר שהכל התנהל לפי התבנית... הכל הוביל לטוב הגמור... אותו דבר אומר החפץ חיים: כשהקב"ה יום אחד יופיע והיגשא עלינו לעיני כל חי ויכריז: אני ה'!!! בבת אחת אנחנו נראה את כל התמונה המושלמת... ויתברר שמה שראינו עד עכשיו זה היה חלום... אז ימלא שחוק פינו ולשונו רינה...

אגב: להוי ידוע לך: "אתה הראת לדעת" שזה הפסוק שמבטא את הגילוי הגמור!! ראה בעיני!! זה הפסוק שבו אנחנו פותחים את שמחת התורה... תן ניהוש מתי אנחנו קוראים את הפסוק הזה?? בקריאת התורה של תשעה באב!!!!

כי תוליד בנים... ונשנתם בארץ... אבוד תאבדון... השמד תשמדון... בצר לך ומצאוך כל הדברים האלו באחרית הימים... ושם!!!! שם בעיצומו של ליל בכיה לדורות... בעיצומו של חלום ביעותים של הלילה שמבטא את כל הצרות של כלל ישראל... פתאום ישראלקה מתעורר מהחלום... פוקק את העיניים... ואתה הראית!!!! הראית לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו!!! השנה זה היה הפך... במקום שבתשעה באב נתעורר לאתה הראת... הרי בשמחת תורה האחרון, בעיצומו של אתה הראית שוב נסגרו העיניים והתחיל תשעה באב... אבל זה לא משנה!! שניהם חלום!! ומשניהם אנחנו עתידים להתעורר ולגלות ש... ש... שהיינו כחולמים!!! אז ימלא שחוק פינו ולשונו רינה... אז ימלא שחוק פינו ולשונו רינה... הגדיל ה' לעשות עם אלה... ה' יראה לנו לעיני כל הגוים איך הכל הוביל לטוב גמור!!! אה... איך בדיוק?? תן... תן לבורה עולם להפתיע... כמו שהאסון הזה נחת עלינו בהפתעה גמורה... אז מידה טובה מרובה וה' הולך להפתיע אותנו בנפלאותך ומחשבותיך אלינו...

"והיא שעמדה לאבותינו ולנו... שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו והקב"ה מצילנו מידם"

בעז"ה בקי"ט באדר 5782 0733718245 שלוחה 7

ניתן לשמוע את עצרת החיזוק ברכסים בראשות הגה"צ ר' אלימלך בירדמן שליט"א.

בעז"ה בהמשך השבוע יחולק ברכסים [ובמיל] תמליל השיחה.

גליון ק"נ

פרשת נח

תשפ"ד

במלחמת האמונה - מוכרחים לנצח!!!

רצה הקב"ה מסובב כל עלמין, שעשה ועושה ויעשה לכל המעשים - והמלחמה הנוראה פרצה בשמחת תורה - יום הנעילה של הימים הנוראים.

הימים הנוראים מכילים הרבה מאד גוונים של חיזוקים, ואחד המיוחדים שבהם זה החיזוקי אמונה שאנחנו מתחזקים בהם.

לדוגמא: "אתה הראית לדעת שה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו" - המתחיל את הקפות שמחת תורה. תפילת עלינו לשבח - הנאמרת בראש השנה וביום כיפור כחלק מסדר התפילה. לה' הארץ ומלואה - הנאמר בליל ראש השנה. מלכויות - הנאמרות ביום ראש השנה. ה' הוא האלוקים - הנאמר 7 פעמים בנעילה. ועל כוליה, מילים שאמרנו אותם 102 פעמים "אם תחנה עלי מחנה לא אירא ליבי, אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח!!! [ועוד הרבה דוגמאות].

הנה, רק פרצה המלחמה - ישנם הרבה ה"זוחלים ורועדים", וצריך עיון גדול להיגן נעלמו כל הדיבורי אמונה וביטחון???

והתשובה הפשוטה על כך, שאמונה וביטחון זה עבודת חיים ומדרגות בלי גבול, ועל האדם לטכס עצות היאך לנצח במלחמה זו.

זהו לשון קודשו של הגה"צ ר' אלימלך בירדמן שליט"א (באר הפרשה בראשית פ"ד - גליון חיזוק מיוחד לרגל המצב): כלל הדברים, אין מקום לדאגה ולחששות מה יהיה וכי"ב או להתירא ולפחד אולי יצוין כאן רוצח וכי"ב (מחבל וכדומה, אלא אף אם צריך להגיף החלונות וכדומה - אין זה אלא 'למעשה', אבל יש להרחיק כל חשש מלבו, וכמו שאמר הגאון רבי יהודה אריה דיני שליט"א, כי מדרך הבריות לשאול על העבר למה אירע כך וכך, ואילו כלפי העתיד שואלים מה יהיה, והנה 'למה' עולה למניין ע"ה, גם 'מה יהיה' עולה למניין זה, וראה זה פלא 'בטחון' אף הוא בגימטריא ע"ה, חושבנא דדין כחושבנא דדין, ללמדך שה'בטחון' מסלק כל שאלות חששות, פחדים וספקות, הן העבר - 'למה', הן העתיד - 'מה יהיה'...

הגה"ק ה'חפץ חיים' ז"ע היה אומר לבאר בסדר ההושענות (בפיוט 'אדמה מארד') 'הושענא דגן מדלקת... חיטה

טאטאלע קום שוין אהיים

כולנו מתפללים על ביאת משיח.

האם אנחנו באמת מצפים לו?

הרבה יגידו שהתשובה במעמקי הלב היא: "לא".

למה??? היתכן???

והתשובה: מי יאמר יזכיתי ליבי? מי באמת מוכן באמת ויטיהר ויזכך לבבו לקבלת פני משיח צדקינו?

הרי תמיד חינכו אותנו, שהחיים משולים לילד שקיבל הזדמנות להיכנס ל-120 שניות לחנות צעצועים, ומה שהוא מספיק לתפוס הוא תופס, ומה שלא, לא... אותו הדבר, מה שנספיק עד ביאת משיח נספיק, ומה שלא, ה' ישמור...

אז במעמקי הלב, אנחנו מעדיפים שהמשיח יחכה קצת, ואנחנו "נחטוף" עוד תורה, תפילה ומעשים טובים...

יסוד נפלא אומר הרה"ג ר' פנחס הלברשטט שליט"א

(מח"ס בים דברך): ביציאת מצרים המצב של עם ישראל היה נורא ואיום, "הללו והללו עובדי עבודה זרה".

וכן איתא ברש"י (שמות יז) בשם חז"ל: "היה ר' מתיא בן חרש אומר הרי הוא אומר (יהוה) ואנבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים, הגיעה שבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו ולא היו בידם מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו, שבאמר (שם ז) ואת ערום ועריה, ונתן להם שתי מצות דם פסח ודם מילה... ולפי שהיו שטופים בעבודה זרה אומר להם (פסוק כא) משכו וקחו לכם, משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם צאן של מצוה".

זאת אומרת, שבקושי היה בידם מצוות ומעשים טובים, ובזכות מה כן זכו לגאולה?

בזכות שהסכימו להגאל!! הם עשו את עצמם כלי לגאולה. וזה הספיק!! [ואלו שלא רצו להגאל, לא נגאלו].

אותו הדבר, "כימי צאתך ממצרים אראנו פלאות", בעז"ה אנחנו מקווים ומייחלים שהגיע זמן הגאולה, כולנו נצעק ונרצה מכל הלב "ממקומך מלכינו תופיע, כי מחכים אנחנו לך"...

ובעז"ה כשהמשיח יגיע - לכולם יהיה טוב, כולם יגאלו ויזכו לתיקון השלם...

מבול של תורה וקדושה

איתא בספרים הק', שכנגד המבול שירד בחודש חשון,

כך יש מבול דקדושה בכל שנה בחודש זה, והכוונה לסייעתא דשמיא מיוחדת באופן של 'מבול' להתעלות בתורה ויראת שמים. [ולצערי אכמ"ל].

עין שעתידיה לראות את הקב"ה

איתא בגמ' (סוטה יב:) שמשא רבינו לא ינק מן המצירות "פה שעתידי לדבר עם השכינה יינק דבר טמא"???

אומר הרה"ג ר' בערל רכניצר שליט"א, כל יהודי שעומד בנסיון של שמירת העינים, צריך לזכור את דברי חז"ל (מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק ט) "לעתידי לבוא עתידיו ישראל לראות פני שכינה עין בעין שנ' כי עין בעין יראו (ישעי נב ח)".

עין שעתידיה לראות את הקב"ה - תינק [תראה] דבר טמא????!!

חרבות ברזל - בפתח בית המדרש

בשבוע שעבר ביארנו את 'חרבות ברזל' שקאי על תפילה. השבוע בעז"ה נביא ביאור נוסף:

הגמ' (סנהדרין צד:) אומרת: אמר רבי יצחק נפחא: עול של סנהריים מפני שמנו של חזקיהו עולק דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. מה עשה? נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר: כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו, בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ, נגבת ועד אנטופירס ולא מצאו תינוק ותינוקת, איש ואשה, שלא היו בקיאין בהלכות טומאה וטהרה.

הקב"ה מרזנו לנו בשם של המלחמה - להתחזק ב'נעיצת חרב' המראה על קבלת עול תורה חד משמעית, נחושה, ובעז"ה נזכר בקרוב לגאולה השלימה....

d0548432274@gmail.com

ר' אמונת של ה' הרכה מטיא

נזכר באמצע הברכה שטעה ואמר "מוריד הטל"

שאלה: טעה ואמר בימות הגשמים "מוריד הטל", ונזכר קודם שסיים הברכה (בטרום אמר ברוך אתה ה'), מה דינו? תשובה: יאמר "משיב הרוח ומוריד הגשם" במקום שנזכר.

מקורות: עיין שולחן ערוך סי' ק"ד ס"ו דאם לא אמר משיב הרוח ומוריד הגשם, ונזכר קודם שסיים הברכה, יאמר משיב הרוח ומוריד הגשם במקום שנזכר ומשיך הברכה ממקום שפסק, ומבואר שם בפרי מגדים שאפילו הזכיר טל [כפי הרגלו בימות החמה], מכל מקום כל זמן שלא גמר הברכה צריך לומר משיב הרוח ומוריד הגשם במקום שנזכר, וממשיך הברכה ממקום שפסק עיי"ש. ונבטעם הדבר שאומר במקום שנזכר ואין צריך לחזור למקום ההזכרה כתב המשנ"ב (סי' כ"ט) משום דלא קבעו חכמים [להזכרה זו] מקום מסוים בתוך הברכה אלא אמרו בסתם מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתים, ורק שנהגו לומר לפני מלכאל חיים וכו' שהוא פרנסה וגשמים הם גם פרנסה, ולכן כל היכא ששכח ונזכר תוך הברכה יאמר במקום שנזכר עיי"ש. ואם נזכר באמצע עניין, כתב הביאור הלכה (ד"ה במקום) שיגמור מקודם העניין ומיד אחר כך יאמר משיב הרוח ומוריד הגשם, כגון אם נזכר תיפק לאחר שאמר "ומקיים אמונותי", יגמור "לישני עפר", ואחר כך יאמר "משיב הרוח ומוריד הגשם" (ביאור הלכה ד"ה במקום). וכן אם נזכר לאחר שכבר אמר "ונאמן אתה להחיות מתים" [קודם שאמר ברוך אתה ה'], יאמר משיב הרוח ומוריד הגשם מיד ששכח, ואחר כך יחזור שוב לומר ונאמן אתה להחיות מתים וכו', משום דבעינן מעין החיותה סמוך לחיותה (משנ"ב ס"ק כ"ט).

נזכר לאחר שכבר אמר ברוך אתה ה'

שאלה: טעה ואמר בימות הגשמים "מוריד הטל", ונזכר לאחר שאמר ברוך אתה ה', מה דינו? תשובה: לא יסיים למדני חוקין, אלא יחתום "מחיה המתים" ומשיך להתפלל כדרכו.

מקורות: עיין משנ"ב סי' ק"ד ס"ק ל"ב, שבכל הדברים שאין מחזירין אותן, אפילו אמר ר' ברוך אתה ה', לא יסיים למדני חוקין, אלא יגמור הברכה וימשיך להתפלל כדרכו [ורק בדברים שמחזירין אותן, אם אמר ברוך אתה ה', לא יגמור הברכה אלא יסיים למדני חוקין ויחזור למקום ההזכרה]. ולפי זה אם טעה ואמר בימות הגשמים "מוריד הטל" [דקיימא דאין מחזירין אותו כמבואר בשו"ע סי' ק"ד ס"ה] ונזכר לאחר שאמר ברוך אתה ה', לא יסיים למדני חוקין, אלא יגמור הברכה ומשיך להתפלל כדרכו, וכן מבואר בביאור הלכה ד"ה אין מחזירין עיי"ש.

רבי מאיר זי"ע עם הגבאי, ובדרך הילוכם אמר לו הרבי הידעת מדוע נהוג אצלנו שלא להעמיד משקה - לחיים במשך ימי השבעה רק לאחריהם, משום שבכל שבעת ימי האבל מדברים אודות הנפטר ומעשה הפטירה, והנה אומרים שהמנוח נלב"ע משום שהיה חולה בכך, ומשום שרופא זה עשה כך אירע כך, וכן כיוצא בזה, ולפעמים אפשר שיחשבו שאילו היו עושים פעולה מסוימת היו מונעים את פטירתו, והרי מחשבות אלו כפירה הם, כי באמת הכל אירע רק אחר שכן גזרה חכמתו יתב"ט, **לכך תיכף ככללות ימים אלו, שותים משקה חריף לנקות ולצחצח את המת, ומברכים שהכל נהיה בדברו** - להירשיש ולבנו שאין כל סיבה גשמיית לפטירה, אלא הכל בדבר ה' ידענו, כי כך גזרה ה' שהגנה העליונה. זאת ועוד, 'מעשה' היה באיש שנוה ללעוס ולל מיו היה עסוק בריב ובמדין על כל סובביו שחש מכאובים בליבו, והלך אל הרופא שבדק את מצב בריאותו, והודיע לו, כי לטובתו עליו להיזהר ביותר שלא ללעוס, התרגז הלה ואמר לו, וכי באתי הנה לשמוע שיחת מוסר... **השיב לו הרופא, טעות מרה בידך, איני עוסק בתיקון נפשך ומידותיך כי אם בבריאות הגוף, והנני מזהיר אותך בתורת רופא' שלא תכעס פן יבולע לליבך...** כך עד", כל שמינית ה'חדשות' אינה מוסיפה בריאות, כי אם 'נערוון' (נעצבים) בהלה וחרדה... ע"כ מ'באר הפרשה".

ודברים מחזקים ביותר כתב מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בספרו 'ארחות יוסף' (ערך 'פחד רהבא') "יש אנשים שמפחדים וממלחמות ומאנשים רעים וכו' והם כל ימיהם בפחדים ורעדות ודאגות מכל מיני דברים שמא יהי' כך ושמוא כך ויש שמרוב פחדים מתייראין לנסוע למקום אחר ויש שמתיראים לצאת מביתם ר"ל וזו הנהגה מאד לא טובה... [הגה"צ ר' אלימלך בידרמן שליט"א הוסיף ע"ז: שיש כאלה המפחדים אף להישאר בבית...].

וכל זה בא ממיעות אמונה, שאם היה מאמין באמונה שלמה שהכל בא מהקב"ה ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזין עליו מלמטה, א"כ מה לו לפחד, אם ח"ו נגזר עליו אין חכמה ואין תבונה לנגד ה'. ואם לא נגזר אין לו מה להתיירא, ואנחנו תמיד כל רגע ביד ה' בין בזמן מלחמה ובין בזמן שלום והרבה דרכים למקום, ואין לפחד רק מהקב"ה ולפחד שמא יעבור על א' מהעברות ח"ו - או לא יקיים המצות וחזק מזה אין לפחד כלום.

ואע"ג דמצינו שצריך זהירות כמ"ש (ב"ק ס"ו): דבר בעיר כנס רגליך רעב בעיר פזר רגליך **זה מדין השתדלות** בכל דבר מה שאפשר שיהיה אצל הפחדים והדאגות אין להם מקום... ואין לדאוג רק על העל תבונה ומצות... ויש להתפלל להקב"ה שיהא הכל טוב ולא יותר, **ושבחו חז"ל** (תענית כ"ב) **לאנשים ששמחים תמיד ומשמחים אחרים ואמרו שהם בני עוה"ב...** עכ"ל של מרן הק"ק הגר"ח זצוק"ל.

מ"ה למעשה?

האמנתי כי אדבר, להרבות בדיבורי אמונה, כמו "יש לי בטחון על כל המלחמה - שהקב"ה עושה הכי טוב". אני יודע שהכל זה מהקב"ה, ואין שום ברירה שיכולה להזיק לי - אם ה'

לא רוצה". אני מאמין באמונה שלימה - שרק הקב"ה עשה עושה ויעשה לכל המעשים... ולאת לאט הדברים יקנו שביטה בליבו, כמו שכתב הרמב"ן 'הביטחון פרי האמונה'. ניתן גם לשיר עם בני הבית שירים מחזקים כמו "והיא שעמדה לאבותינו ולנו - שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו, והקב"ה מצילנו מידם". עוצו עצה ותופר. אין עוד מלבדו. נאר אמונה. וכל מאמינים שהוא לבדו הוא - הממליך מלכים ולו המלוכה, "המלוכה והממשלה" וכו' וכו'...

לזכור, שהמלחמה האמיתית היא מלחמת האמונה (כמו שהרחבנו בשבוע שעבר בשם 'החפץ חיים'). ובה אנחנו מוכרחים לנצח.

הקב"ה נתן לנו את הנסיון הזה, בשביל שנעמוד בו, שנתגדל על ידו, שנצא יותר חזקים ומחושלים, וכך נקנה דרגת נצח עצומה.

דברים נפלאים מהרב הלבשרטט

השבוע [ביום א'] זכינו לסעודת ר"ח עם הרב פנחס הלבשרטט שליט"א מח"ס "ביום דרך" [הרב הינו מקובל גדול, ומח"ס פריים חשובים בקבלה, עם דרכי עבודה למעשה]. הרב דיבר ע"כ שיש עתה 'עת רצון עצומה לגאולה השלימה'. [ומה שאיתא בחז"ל (סנהדרין צז). 'תיפח עצמן של מחשבי קיצין' הכוונה על מי שמכריז שמחר [וכדו] בודאות יגיע המשיח. אבל להגיד שעכשיו זה עת רצון לגאולה, זה מצווה להגיד על מנת להתכונן כפי האפשר לגאולה השלימה].

ובזה מתרץ יום **ההשקשו רבים, כיצד יתכן שבדיקת בשמחת תורה - מה 'הסעודה קטנה' של עם ישראל עם הקב"ה, קיבלנו כזה 'קיתון על פניו'?** אומר הרב הלבשרטט: **"הפוך". דווקא ביום הגדול שמיני עצרת, הנקרא בקבלה "יום היחוד" של הקב"ה עם עם ישראל, במדרגה הכי גבוהה. אז זכינו לתחילת היחוד של הגאולה, של ה' אחד ושמו אחד.**

הוסיפו לשאול: אבל למה היו צריכים כ"כ הרבה יהודים להישחט וליעקד במיתות משונות? אומר הרב הלבשרטט דבר נורא מ'כבשי דרחמנא': כתוב באחד הספרים מאחד הצדיקים שחי בידו שאחרי השואה [כמדומה לו שב'שומרי אמונים'] שנתגלה לו בחלום הלילה מן השמים, שה-6 מליון קדושים שנטבחו בשואה, היו נשמות של דורות רבים שהיו צריכים תיקון שלם, ובתוכם נשמות מימי צדיקיהו, אחאב וכדו', והקב"ה קיבץ את כולם לדור של השואה, וכולם מתו על קידוש ה', וזכו לתיקון עצום לנשמתם. והמשיל הדבר, לטוטה נבער, שהיה בבית חולים, ויום אחד הוא רואה את חבירו ששכב בחדר לידו, ומשתחרר לביתו - אחרי שהבריא בס"ד, אך אותו טוטה לא ידע שהוא הולך הביתה, אלא התחיל לבכות על חבירו, איזה מסכן, אין לו מיטה, ואין לו ארונית וכדו'...

והמשל ברור: העולם הזה, הוא בית חולים לתיקון נשמות אחד גדול, כתוב בשם האריז"ל, שכמעט כולנו נשמות מגולגלות שצריכות תיקון. ואין ספק שכל אלפי האנשים שנטבחו בשמחת תורה, היו נשמות שהיו צריכות תיקון, והגיעו לתיקונן השלם...

אמנם צריך לבכות ולהצטער בצערן של ישראל, וכדמצינו בגמ' בחגיגה (ה), שהקב"ה מצטער בבחינה אחת ושש בבחינה אחרת (בתי בראי, בתי גוואי, עיי"ש).

והנה, בשביל להגיע לתיקון השלם, צריך להעביר גילולים מן הארץ וכל בני בשר יקראו בשמך וכו' [כמו שמתפללים ג' פעמים ביום "על כן נקוה לך"]. עד ש'בימים ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד', שכולם ידעו שאין שום כח בלעדי הקב"ה. **וביום שמחת תורה, ניפץ הקב"ה את האילן של "כוחי ועוצם ידי" - ואין אזרח במדינה שלא נפגע לו "תחושת הביטחון האישי" - כלומר, שעד היום היה לו ביטחון בצה"ל ובגדרות שיגינו עליו,**

אבל הובר שביום צרה, אינם יכולים מחסה ומגן מפני אלפי הערבים שטבחו באכזריות נוראה.

[לא שהדבר מוריד במאומה את ההכרת הטוב שיש לנו כלפי חיילים המוסרים את נפשם, וידוע שמרן המשגיח ר' חצק"ל לונגשיין התבטא על ההרגים במלחמת יו"כ שהם קדושים, ואנ"פ שלא כלם היו שומרי תומ"צ. ומרן הגר"י אדלשטיין זצוק"ל אמר שחיל שנהרג לאחר שהלך להגן על יהודי הוא במדרגה של 'הרוגי לוד' שאין כל ברירה יכולה לעמוד במחיצתו, אבל את הקליפה שצה"ל יגן עליו, רמה שהיה לא יהיה עוד', בזה אין לנו על מה להישען - אלא על אבינו שבשמים].

ואברך חשבו תראה לרש"י נורא, בסוגיא בסנהדרין (צח). העוסקת במח' מתי תבוא הגאולה, האם רק על ידי תשובה או מעשים טובים, או כשיגיע הקץ.

וכותב ע"ז רש"י ד"ה וכללות נפץ יד עם קדש - **כשתכלה תקומתם וחזק ידיהם שהיתה נפוצה אילך ואילך גבורה ותועלת לפשוט אנה ואנה, ואחר שתכלה גבורתם שיהיו שפלים למאד.**

וזהו הבורשה העצומה, אליל 'כוחי ועוצם ידי' נשבר, 'ההאלילים כרות ירתונ', אנתנו רואים שאין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים.

ישאלו השואלים: ואין נסתדר בלי צבא? מי ישמור עלינו? מה עם השתדלות?

והתשובה היא: שאם נהיה ראויים ונזכה, אז כמו שבמצרים בעשרת המכות הקב"ה הסתדר בלי צה"ל... אני ולא מלאך, אני ולא שליח.

וכן עם סנחריב, שכבש את כל הארצות, והגיע עם חיל עצום לירושלים [מתאים שישים ריבוא אלפים חסר חו, סנהדרין צח], והקב"ה הסתדר בלי צבא, והרג את כולם.

מי שמאמין - לא מפחד!!!

יש הקב"ה, והוא שומר עלינו. וזה מועיל המחשבות האלו, להצלה בשבילי, והצלה לכל כלל ישראל.

אומנם, היה את הצבא של דוד המלך, ויהושע וכדו'... אז הנה, רואים שעושים השתדלות של צבא?

ישנו סיפור מפורסם, שפעם המ'שכילים' ביקשו ללעוג על התורה והמצוות, ועשו הצגה שלימה.

הביאו הרבה אנשים, ואז נעמד הכהן 'משוח מלחמה' והתחיל להכריז, "מי האיש אשר בנה בית חדש וכו' ", נעמדו חלק והלכו. אח"כ הכריזו "מי האיש אשר נשא אשה וכו' ", נעמדו חלק והלכו. אח"כ הכריזו "מי האיש הירא ורך הלבב" עמדו עוד חלק והלכו, **נשארו שני אנשים.**

החפץ חיים' ר' חיים מבריסק...

ואז התחילו לכבד אחד את השני, ר' חיים אמר לחפץ חיים' אתה כהן, תלך ראשון, לחפץ חיים' אמר אתה 'תלמיד חכם' - אתה תהיה ראשון, וכו'. עד כאן ההצגה. סיפרו את זה לאחד מגדולי הדור, הוא אמר, זה לא הצגה, זה אמת, אבל למה לא המשיכו עד הסוף?? כי ההמשך הוא, שר' חיים מבריסק, לחפץ חיים' הישיש ניצחו במלחמה!!!

ולעניינינו: אם הצבא היה צבא של דוד המלך, שומר תורה ומצוות, וגדרי קדושה, יכול להיות שהיה 'השתדלות' ללכת ולהלחם, אבל כשהצבא נאסר על ידי כל גדולי ישראל באיסורים חמורים של 'יהרג ולא יעבור', ודאי שזה לא השתדלות.

דומה הדבר למי שאומר ש'לנגוב' זה ההשתדלות שלו - ודאי שלא!!!

האיר בדברים אברך חשוב, ישנה גמ' במעילה (ז'): העוסקת ברשב"י שהלך לבטל גזירה במלכות רומי, "יצא לקראתו בן תמלוין; רצונכם אבוא עמכם? בכה ר' שמעון ואמר: מה שפחה של בית אבא [הגד]- נודמן לה מלאך שלש פעמים. ואני לא פעם אחת; יבא הנס מכל מקום.

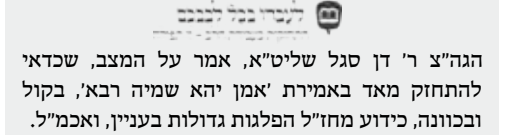
אמר לי אותו אברך, גם אנחנו, אם נהיה ראויים- נזכה לאני ולא מלאך וכו', אבל אם לא - יבוא הנס מכל מקום.

סיכום הדברים:

עם ה' חידוק ונתחזקה, יש אלוקים גדול בשמים שעשה עושה ויעשה לכל המעשים, אנחנו לא מבינים כלום, שנתדל להתחזק באמונה ובטחון שזה המטרה האמיתית של כל המלחמה. **וכי הקב"ה עושה שידוקו טילים בשביל שנוחץ לממ"ד בהיסטריה ומהומה? הוא רוצה שכירי ב.**

נתפלל ונכין את עצמינו לגאולה השלימה, ננפץ בעצמינו את האיל של 'כוחי ועוצם ידי' [הנופץ כבר...]. ברח מטילי הפצירה של "מה צה"ל עשה? ומה הקבינט החליט? וכו', נדע ונכיר שמבלעדי עוזך ועזרתך אין עזרה וישועה...

ונזכה בקרוב לגאולה השלימה אכ"ר...

עלון השבוע: לא נתרם

חלק נתרם לע"ג: משה בן נתנם תורת. וזוגתו רחל זינת בת נזכר תורת.

חבורת "מעין עולם הבא"
[ג' דפים כמסכת שבת]
כג - כה

ניתן להוריש לקבלת העלון במייל
a0548496676@gmail.com
בכל פעיני העלון ניתן לפנות ל-0548496676

דרוש תרומות להדפסת העלון
ניתן להוריש כתרמים פלוס בקופת 'עלי באר'
הנצחה שבועית - 180 ש"ח
80 אוור דרכים ו-100 ש"ח אוסף גליונות

התגלות האמונה

מאמר האמונה

חשון תשפ"ד

אפ"י כקליפת השום, ובמהירות תוך זמן קצר מצליחים לפרוץ את גדר המערכת, שבכל העולם מפורסמת, שמוגנת במיכשורים ומערכות הכי מתקדמות, ונכנסים כאלפיים רוצחים בכלי רכב מגוונים, דרך חמש עשרה פרצות, ובמשך כמה שעות מעוללים ככל העולה לרוחם רח"ל, ולוקחים עמם בשיירה גלויה נשים זקנים וילדים, ואלפי אזרחים לעזרה משוועים, ונפשם יוצאת במשך כחמש שעות, איה הצבא החזק, היכן המטוסים והמסוקים המתקדמים, שבתוך דקות אחדות מהבסיס הקרוב נוחתים, איה המיכשורים והשריונים המתוחכמים, והרוצחים עצמם למראה עיניהם לא מאמינים, ונתקיים בנו איכה ירדוף אלף ושנים רבבה **אם לא כי צורם מכרם וד' הסגירם**, ועוד נעשו ניסים גדולים ועצומים, שבאותו זמן ממש, מאות ואלפי בני עם ד', המובדלים מהשקועים בטומאות הגוים, בדביקות עילאה בשמחת התורה שמחים, ומלאכים עליהם מגינים, שלא יפגעו בהם הרוצחים, והישובים אשר שבת ויו"ט שומרים, תחת כנפיו חוסים, להניס מהם את הפורעים, ומתוך הצרה הגדולה לעין כל נתגלה, שכל הגאווה המטורפה, של כוחי ועוצם ידי, שפיתחו כאן בארץ כשבעים שנות קיומם, התרסקה והתנפצה בפניהם, והנם ללעג וקלס לסביבותיהם, וכולם יודעים וחשים שאין לנו על מי להשען, אלא על אבינו שבשמים,

ומי יתן, ונקבע בליבנו עמוק, שאין עוד מלבדו הוא האלוקים בשמים ובארץ, מגן **לכל** החוסים בו, עזרת אבותינו מעולם, מגן ומושיע לבניהם אחריהם, **בכל דור ודור**, והיה זה שכרינו,

והננו בהצעה קטנה, לשמר גודל ההארה, להתחזק באמירת "עלינו לשבח" בצוותא, אשר ידוע גודל מעלתה, ויש קונה עולמה באחת דקה, ונזכה שיקבלו כולם את עול מלכותך, ותמלוך עליהם מהרה.

לפני שלוש וחצי שנים נשתנו סדרי בראשית, כאשר נגיף זעיר הצליח לשתק את כל העולם כולו, מיליארדי בני אדם בכל רחבי תבל הסתגרו באימה ובפחד, וכל גדולי וחכמי המדע והרפואה נמסו כמים והתאדו כמי שאינם, ועמדו חסרי אונים בלי יכולת דיבור, בבת אחת הושפלה גאוותם הגדולה, על חכמתם, ועל ההתפתחות המפוארת, ההצלחה המסחררת של הרפואה, שעם היותם שולטים בגוף האדם, משתילים איברים, חוזרים לתוככי הנימים והעורקים, לפתח תאים מזעריים, ע"י מכשירים מתוחכמים ומשוכללים, מהנדסים גנים של בני אדם וחיות, ועוד שלל הצלחות, והנה כל חכמתם תיבלע, וכל זה איננו שווה כלום, ובלי שום הכנה מוקדמת, הם עומדים חסרי אונים, ללא כל אפשרות שליטה, מול יצור זעיר מזעיר, של יוצר היצורים, בורא הכל, שהוא לבדו מחיה את כולם, ומכלכל חיים בחסד בכל רגע ממש, רופא חולים מתיר אסורים, פוקח עוורים זוקף כפופים, הראנו אז הבורא היוצר אדון הכל, [בעוונותינו בדרך קשה של מכת מגפה נוראה], שגם בזמנינו שההסתר כ"כ גדול, והכפירה משתוללת בראש כל חוצות, הגאווה והשחצנות חודרת הורסת כל חלקה טובה, **בהתגלות האמונה הברורה**, שראו כל עמי הארץ שכוחם קטן ודל, והם כאין וכאפס, למול יוצר האדם, ואין לאל ידם להושיע, עד שנאלצו חכמיהם, להודות בפה מלא, שיש מנהיג עליון לבריאה כולה,

עברו מאז שלוש שנים ומחצה, ושוב אנו רואים בתוך ההסתר פנים [בעוונותינו בגזרה איומה שדם ישראל נשפך כמים, נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים], **בהתגלות האמונה הברורה**, אשר כל העולם כולו חוזה שכל חכמתם תבלע, וכל גאוותם על היכולות האין סופיות המשוכללות, של הטכנולוגיות והלייזרים המדויקים להפליא, שכל המדינות מכל קצוות תבל מחזרים אחריהם, ומשלמים מאות מליונים לרוכשם, אינם שווים

אוסף הדרכות והנהגות י"ג

דברים מכלי ראשון שנכתבו ע"י כמה מתלמידי מרן רשכבה"ג הגרי"ג אדלשטיין זצוק"ל

לוותר על תפילה בציבור וכדומה, היו כאלה שאחזו איך אפשר לסגור מקומות של תורה, זה בגלל שהסתכלו על עבודת השם כאילו הקב"ה והתורה הם מצד אחד ואנחנו מצד שני, אנחנו נותנים לקב"ה, ואם אין ברירה הקב"ה מוותר, אבל יש גבול כמה הקב"ה יכול לוותר, ולכן היו שאחזו שחייבים לפתוח, אבל הדרך שהוא הוביל זה היה שאתה לא מוותר על כלום, הקב"ה רוצה את שמירת הבריאות שלך לא פחות מאת שאר הדברים, הקב"ה רוצה בטובתך, הקב"ה רוצה שעשוי תתפלל ותלמד בבית.

בחור שאל אותו משהו בענייני שידוכים, והוא הפנה אותו להתיעץ עם איזה ת"ח, והבחור אמר שההורים שלו ישמעו רק למה שרה"י בעצמו יגיד, אז רה"י אמר לו אני יתייעץ ב שבי"ך עם אותו ת"ח ואני יגיד לך את התשובה, וכך תוכל לומר להוריך שכך אני אמרת.

בתקופה האחרונה שהיה מעקב צמוד על הלב שלו וכשהיתה עליה במדדים הוא היה חייב לענות מה הסיבה, כי אם לא היתה סיבה היו צריכים להביא רופא. פעם אחת אמר חשבת על שיויתי, פעם אחרת אמר אני כבר לא צעיר וחשבת על יום המיתה. בק"ש ובקדושה המדדים היו עולים בקביעות. מעניין שדווקא בשיעורים המדדים היו הכי רגועים, ולכן נתנו לו להגיד שיעורים למרות שהלב בקושי עבד, כי אז הלב היה הכי רגוע, למרות שהוא היה בשיא הריכוז, ואחרי השיעור הוא היה מותש לגמרי ולא היה מסוגל לדבר, והסבירו שהלימוד אצלו היה בגדר היא שיחתי ולכן זה היה בצורה רגועה,

החת"ס שואל שת"ח ככל שמזקנים דעתם מתווספת עליהם, ומצד שני כתוב שגירסא דינקותא עדיף, וביאר החת"ס שזכרון זה כלי גשמי ולכן זקנים זוכרים פחות, ומטעם זה גירסא דינקותא עדיף, אבל בענין הדעת העומק ההבנה וההחלטה זה מתווסף אצל עם הגיל. כך היה אצל רה"י, הוא היה זוכר ספרי אחרונים בעל פה מתחילה ועד סוף למרות שקרא אותם רק פעם אחת, היו לו ידיעות נדירות שכמעט לא שמענו כמזכרם בדורות האחרונים, וגם הקריאה שלו היתה מהירה בצורה בלתי נתפסת, היה קורא תוך רגע עמוד שלם, ולעת זקנה זכר פחות אבל הדעת היתה בשלימות. היה מכין את השיעורים מתוך שיעורים שמסר בעבר, ואם היה טעות בציטוט של איזה דבר עדיין הוא היה יכול לצטט כפי הטעות, הוא לא היה מסוגל לבדוק כל דבר בפנים, אבל כשהיתה טעות אפילו קטנה בהבנה, מעולם לא היה חוזר על הדברים בצורה לא נכונה, ולא היה אומר סברא לא ברורה בהבנה.

היה מקפיד מאד על כוונה בשמות הקדושים.

היה מעורבב עם אחרים לפרטי פרטים והכיר בדיוק מה אחרים צריכים עד רמות של דקויות של צרכים של אחרים.

ההתייחסות שלו לשאלות של בחורים: בכל השנים נזהר מאד להתייחס יפה לשאלות, אבל לא תמיד היה מתייחס לכל שאלה. בשנים האחרונות לא היה מוותר על שום שאלה, אפילו באמצע סוגיה, והיה פעם (תשפ"א) ששאלו שאלה בסוף השיעור ובדיוק אז נגמר השיעור, ולמחרת התחיל את השיעור באומרו שאתמול בסוף השיעור מישוה שאל שאלה, מה היתה השאלה, ולקח זמן עד שהבינו למה הוא מתכוון.

היה בחור ששאל שאלה בשיעור כללי והתווכח כמה דקות עד שכבר היו חייבים לסיים, אז רה"י שאל את הציבור 'נו יש מישוה שמסכים איתו', וכולם חייכו, ואחרי השיעור ביקש לקרוא לבחור הביתה וליבן איתו את הדברים מחדש, ואח"כ דיבר איתו על דברים אחרים, ואח"כ ביקש מחילה שבשיעור הוא לא ענה לו מספיק בכבוד.

לגבי הוצאת הספרים היה אומר להכניס את מה ששואלים עם השמות של הבחורים ששואלים (בדרך כלל לא עשיתי את זה...), והיתה לו הנהגה שאם היו שאלות על השיעור הוא היה מסביר, אבל אם היה באים עם פירוכות לא היה לו שום בעיה לומר טעית, ואף שביסודות הדברים זה היה ברור לו וגם אם היה איזה קושיה לא היה זו מהדברים, אבל בפרטים לא היה לו שום ענין לקיים את דבריו, ולכן היתה לי בעיה לבוא עם שאלות על השיעור, כי הוא היה בקלות אומר לי תמחוק, למרות שהיה אפשר להתאמץ ליישב את הדברים, עוד אמר לי אם אתה לא מסכים אז אל תכתוב... ולכן לא הייתי שואל אלא מנסה למצוא תירוצים לבד.

לפרטים ולשליחת חומר - 0527692282

לפני מספר חודשים זכיתי להכנס לאחת השיחות האחרונות של מרן רה"י הגרי"ג אדלשטיין בחודש האחרון לחייו, וכה היו עיקרי דבריו בשיחה זו: המצב בארץ ישראל שאנו מוקפים שונאים מכל הצדדים, מצד אחד הים ומשאר הצדדים אנו מוקפים שונאים, וכל קיומינו הוא בנס, ממש נס, וכדי שימשך הנס צריך זכויות (וכאן חזר כמה פעמים על המילים צריך זכויות), והראשית הוא עסק התורה, תורה מגוא ומצלא, מלבד עצם החיוב לעסוק בתורה זה גם חיוב בשביל ההצלה של כלל ישראל, קעת יש איומים איומים, וצריכים רחמי שמים שלא יצליחו, חייבים להוסיף זכויות, אלו שעוסקים בתורה, מצילים את אלו שלא עוסקים, וכן צריך להוסיף זכויות בין אדם לחבירו.

רבינו היה מעורב בכל בענייני הישיבה, מצד אחד הוא ניהל את הכל, ומצד שני נזהר מאד בכבוד הרבנים האחרים וכן נזהר לא לומר הוראות, רק להציע, היה מעורב אפילו בדברים זקים מאד, היתה לו יכולת תמרון בלתי נתפסת, למשל היו רגילים בשיבה לתפוס מקום איפה כל אחד יושב בשיעור, וזה לא היה מוצלח, ועלה רעיון לעשות הגרלה, אבל נשיא הישיבה הגר"א כהנמן שליט"א היה בחו"ל, ורה"י אמר שיחכו עד שהוא יחזור כדי שיתן רשות.

עלה רעיון לחזור על השיעור בסדר ג' במקום בסדר ב', ניתחו איתו את הרעיון והוא הסכים, אבל הוא לא רצה לומר זאת בתור הוראה. ולמעשה בסוף עלו שיקולים אחרים והוא משך ידו מזה, אבל זה היתה הנהגה קבועה שלו, לא לומר הוראות מה לעשות.

הגיע אליו בחור ורה"י ברגע הראשון לא זיהה אותו ושאל אותו לשמו, וכשאמר את שמו והבין שהוא היה אמור לזכור אותו, הוא אמר לו שיש תוס' בב"ק שמועד לשבתות אינו מועד לימות החול בגלל שינוי הבגדים, אתה לבוש בבגדי יום טוב ולכן לא זיהיתי אותך.

היתה לו הנהגה בענייני השיעורים, מלבד שלימד מהר ולא שקלל מה הציבור יגידו, ואין הכונה לנושא של כבוד שהוא היה מופקע מזה לגמרי, אלא מבחינת לקבל משוב מהציבור, שבלי זה הרבה יותר קשה למסור. הוא חי כל השנים בצורה פנימית ומה שעניין אותו זה רק לעשות רצון השם, כמ"ש בחובות הלבבות שאדם צריך להרגיש כמו גר בעולם שיש לו רק את הקב"ה, "זיהיה מקום מלא בני אדם בעיני כלא מלא, והריק מהם כלא ריק, לא תשומם בהפקדם ולא תדאג בהעדרם". הוא אמר שיעור בפני 400 בחורים בדיוק כמו לפני 10 בחורים, לא היה הבדל מבחינת המנגינה ההתלהבות וכו', (בתקופה הראשונה של הקורונה שהשיעורים היו בטלפון היה יושב אצלו נכד קבוע והיה אומר לו את השיעור וכך זה היה עובר בטלפון, וגם אז לא היה שום שינוי בצורת השיעור. הבדידות של הקורונה לא השפיעה עליו כלל, מפני שתמיד היה לו רק את הקב"ה).

היה לו עקרון במסירת השיעורים שלא לדלג סוגיות כלל, כי בשלימות שלו לא היה שייך דילוגים. ביאור הדברים: יש הנהגה של לכתחילה, איך צריך להיות באמת, שאף שלפי המציאות צריך לנהוג אחרת, מ"מ צריך לדעת מה הנהגה לכתחילה, וידיעת הדברים משפיעה במעגלים כל אחד לפי המצב שלו כמה הוא יתרחק מהלכתחילה, ורה"י זצ"ל שמר על הלכתחילה, לא לדלג, וללמוד מהר, וזה שמר על המצב של הכלל ברמה טובה יותר, ומ"מ יש להתעורר מעצם זה של היה לו קושי למסור כשלא אחזו איתו. לעיתים כשביקשו ממנו לדלג הוא היה מסכים, אבל לא היה מרוצה מזה, וכשראינו שהוא לא היה מרוצה כבר לא ביקשו ממנו יותר לדלג.

סיפור מיוחד שבתחילת מסירת השיעורים לפני הרבה שנים שאלו למה הוא לא עושה תנועות ידים כמו הגר"ש רוזובסקי זצ"ל, והוא אמר ש'ר' שמעון שקאפ ג"כ היה מדבר בלי תנועות ידים, כי תנועות ידים זה משחד, והוא רוצה שיקבלו את הדברים על טהרת האמת בלא שום דבר נוסף. צריך זהירות בדברים, כי באמת יש תועלת בתנועות ידים ושהדברים יהיו ערבים, אבל מה שראינו אצלו זה השלימות שהכל יהיה על טהרת האמת בלי שום סממן חיזוני או מחשבה כיצד הדברים יהיו מעניינים יותר כדי לקבל משוב מהשומעים. הוא לא היה שואל אף פעם איך היה השיעור, אבל אם היו אומרים לו שהיה טוב היה מכיר טובה לאומרו.

תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם. רה"י הרבה שלום בין אדם לחבירו, אבל הרבה שלום גם בין אדם לקונו ובין אדם לעצמו, ותמיד הוא היה מדבר על הדברים האלה, גם כשלא הכירו אותו בכלל, והכיוון היה אותו דבר, הוא הצליח להאהיב את הקב"ה על כלל ישראל, בקורונה הוא הוביל מהלך לשמוע להוראות המומחים גם כשהיה חייב

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

נושא הגיליון

'ברכת סלט פירות'

מברך על העיקר ופוטר את הטפלה

הקדמה: בסייעתא דשמיא אנחנו עומדים בפתח סדרת גיליונות בנושא ברכת הנהנין. בשיחה עם תלמידי חכמים הבקיאים בענייני ברכות, התברר שאחד הנושאים שמעורר הכי הרבה שאלות הלכתיות, הוא הנושא של ברכה על תערובת של כמה מאכלים, גם כאשר כבר יודעים מה הברכה של כל מרכיב שבתערובת לחוד, עדיין צריך לברר מה הדין כאשר מעורבים כמה מינים יחד.

בגיליון הנוכחי יתבאר הדין, כאשר אוכל סלט פירות חי של תערובת פרי העץ ופרי האדמה, מה מברכים עליו ומדוע? פירוט החילוקים במקרים הבאים,

חתיכות גדולות / קטנות, רוב של סוג אחד פרי העץ, רוב של כמה סוגי פרי העץ, רוב ניכר לעומת רוב של 51%, קצפת מכסה את התערובת?

שאלות דומות יש לגבי עוד מיני מאכלים, כמו לגבי 'ברכת מאכל הסושי' שהתבאר דינו בגיליון 289. והרבה דברים משם נוגעים גם לכאן, ניתן להשיג את הגיליון במערכת הילכתא.

1. עיקר פוטר את הטפילה

שני מאכלים: היסוד של השאלה תלוי בדין ברכה

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין גימין ובין ביבשה, המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרוחה, ומאפלה לאורה, ומשעבוד לגאלה, השתא בעגלא ובזמן קריב ונאמר אמן.

דבר העורך

עת צרה היא ליעקב

עם עלות השחר של שמחת תורה תשפ"ד פריצה המלחמה הנוראה בארץ הקודש במתקפת פתע על ידי מחבלים ישמעאלים אכזריים צמאי דם, המלחמה גבתה כבר יותר מ-1300 הרוגים, 3,400 פצועים, 200 חטופים. מימי השואה לא נהרגו כל כך הרבה יהודים ביום אחד, במיתות משונות על ידי חיות טרף בזמות אדם. ויש עדיין סכנה גדולה בארץ הקודש השם ירחם. באמת אין לנו השגה בחשבונות שמים, והשכל הקטן שלנו אינו מסוגל להבין סודות רזי עולם, אולם צריך להיות ברור אצלנו י"ג עיקרי האמונה.

העיקר הראשון: אני מאמין באמונה שלמה, שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. הקב"ה בורא ומנהיג וכל מה שנעשה בעולם מהדבר הפעוט ביותר ועד הדבר הגדול ביותר, הכל ה' עושה.

העיקר האחד עשר: אני מאמין באמונה שלמה, שהבורא יתברך שמו נזמל טוב לשומרי מצותיו ומעניש לעוברי מצותיו. כאשר יש מלחמה בעולם, הוא מעשה הקב"ה על פי חשבון מדויק באופן המועיל ביותר, שיהיה גמול טוב לשומרי מצותיו ועונש לעוברי מצותיו.

באותו היום הקדוש של שמחת תורה, קראנו בתורה בפרשת וזאת הברכה, שמשה עלה אל הר נבו לראות את ארץ ישראל, וכתוב בפסוק (דברים פרק לד פסוקים א ב) וַיִּרְאֶה ד' אֶת כָּל הָאָרֶץ אֶת הַגִּלְעָד עַד הַיָּם וְאֶת כָּל נַפְתָּלִי וְאֶת אֶרֶץ אֲשֶׁר־וּמַנְשֶׁה וְאֶת כָּל אֶרֶץ יְהוּדָה עַד הַיָּם הָאֲחֵרוֹן: ופירש רש"י אֶת כָּל הָאָרֶץ - הראהו את כל ארץ ישראל בשלותה והמציקין העתידים להיות מציקין לה. עד הים האחרון - אל תקרי הים האחרון אלא היום האחרון, הראהו הקדוש ברוך הוא כל המאורעות שעתידין לארע לישראל עד שיחיו המתים.

הרי שהכל השום מראש, ומשה רבינו כבר ידע לפני אלפי שנים את כל צרות ישראל, כולל את הגזירה שביום שמחת תורה תשפ"ד יארע האסון הנורא.

נסיים בתפילה על הפצועים, שהקב"ה ישלח להם רפואה שלימה רפואת הנפש ורפואת הגוף. על החטופים שישובו בשלום במהרה לגבולם. יתן ד' מנוחה ושמחה לכל בית ישראל, ולא ישמע שוד ושבר בגבולינו, ונזכה לגאולת עולמים במהרה בימינו אמן.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

הטפל (משנ"ב סימן ריב ס"ק ג), והטפל לא בא להכשיר ולתקן את המאכל, אלא את גרונו של האדם האוכל, וכלשון הרא"ה (ברכות דף לז. ד"ה תני גבי, הובא בשער הציון סימן ריב ס"ק ד) "שאינם באים אלא להכשיר את פיו", ולכן אפילו מאכל חשוב כפת נעשה טפל.

טפל המלפת: האופן השני, כשהטפל הוא מאכל חשוב ורוצה בטעמו, אלא שהמטרה היא בעיקר להטעים מאכל אחר שנאכל יחד איתו, ולכן נחשב טפל רק כאשר נאכל ביחד, כי בא ללפת מאכל אחר. ואפילו כאשר הטפל הוא הרוב, כמו 'שקד מסוכר' שמברך על השקד ופותר את הסוכר, שמטרתו להטעים את השקד (משנ"ב סימן רד ס"ק נא, סימן ריב ס"ק א). ואפילו נתבשלו ביחד מברך על העיקר, למרות שהוא מועט (שו"ע הגר"ז סימן רד סעיף יז).

תערובת שני עיקרים: האופן השלישי, כשיש בתערובת שני מאכלים שחפץ באכילת שניהם ושניהם עיקרים אצלו ואין ניכר כל מין לעצמו כמו מאפה ותבשיל, ובעצם היה צריך לברך על שניהם שתי ברכות, ואם יפרידם ויאכלם בנפרד יצטרך לברך שתי ברכות, אבל כאשר אוכלם כאחד אי אפשר לברך שתי ברכות על אכילה אחת, ולכן מוכרע הברכה של אחד על פני חבירו מכח דין רוב, שהרוב נהפך לעיקר ופותר את המיעוט הטפל למרות ששניהם עיקריים וחשובים.

אבל אם מין אחד חשוב מחבירו, או שהוא אחד מחמשת המינים שנחשב לעיקר מפני חשיבותו, הוא העיקר ומברך עליו אפילו שהוא מיעוט, ופותר את המין שאינו חשוב אפילו שהוא רוב (משנ"ב סימן ריב ס"ק א).

3. בתערובת הלך אחר הרוב

המיעוט טפל: באופן של 'שני עיקרים' ואין אחד חשוב מחבירו הרוב קובע את הברכה, וכפי שנפסק ברמ"א (סימן רב סעיף א) שאם התערב יין בשיכר, ברכתו לפי הרוב שיש בתערובת. ומבואר בט"ז (ס"ק א) ובמשנ"ב (ס"ק ח) שהטעם משום שהרוב הוא העיקר, וברכתו פותרת את המיעוט הטפל.

עוד נפסק בשו"ע (סימן רח סעיף ז) אם עירב אורז שהוא המיעוט בתבשיל שהוא הרוב מברך כברכת התבשיל ופותר את האורז הטפל. וביאר בשער הציון (ס"ק לד) שהוא הדין להיפך כאשר האורז הוא הרוב מברך על האורז ופותר

של מאכל המורכב מעיקר וטפל, שמפורש הכלל במשנה (ברכות דף מד.) ונפסק ברמב"ם (הלכות ברכות פרק ג הלכה ה' ז) ובשו"ע (סימן ריב סעיף א) זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה, מברך על העיקר ופותר את הטפלה, הן בברכה ראשונה והן בברכה אחרונה (שו"ע שם). ולכן אם הביאו לפניו מליח תחילה ופת עמו, מברך על המליח ופותר את הפת, שהפת טפלה לו. ומבואר בתוספות (ד"ה באוכלי פירות) שאם לא היה הטפל לפניו בשעת הברכה, ולא היתה דעתו עליו אינו נפטר בברכת העיקר.

תערובת: מבואר ברמב"ם ובשו"ע (שם) שהדין של עיקר וטפל, נאמר בין בנאכל לחוד ובין בתערובת. מקור הדין של עיקר וטפל שנאכל כל מאכל לחוד, מופיע במשנה באופן של פת ומליח, והמקור לעיקר וטפל בתערובת, ציין בבאיור הגר"א (סימן ריב) לשני מקורות: א. דברי הגמ' (ברכות דף לז:) לגבי תערובת

של כמה מינים, 'כל שיש בו אחד מחמשת המינים' ברכתו מזונות. כלומר, שהקמח הוא העיקר ומברכים עליו מזונות, ופותרים את השאר, והכלל של 'כל שיש בו' הוא מדין טפל. ב. דברי הגמ' (שם) לגבי האי הימלתא דאתיא מבי הנדואי, כלומר תערובת של תבלינים עם דבש, ברכתו האדמה, כי הדבש טפל לעיקר התערובת.

מאכל אחד: במאכל שנוצר מכמה מאכלים ביחד, ונהיה ממנו מציאות חדשה, מברך רק ברכה אחת על השם החדש של המאכל שקיים כעת, מדין עיקר וטפל. דוגמא לדבר, לחם המכיל קמח ביצים ומים וכו', מברך עליו 'המוציא' משום שחמשת המינים הם העיקר, וכן כל מאכל שיש בו תבלינים, כיון שאין מציאות של אכילת תבלינים לבד אלא כ'אוכל מתובל', לכן הברכה על עיקר המאכל פותרת מדין טפל גם את התבלינים (שו"ע סימן רד סעיף יב).

2. כללי עיקר וטפל

יש כמה אופנים של עיקר וטפל, כשאוכל ביחד מאכלים עם ברכות שונות, ויחולק להלן ל-3 סוגים, כפי שהגדירם בספר וזאת הברכה (פרק יא).

טפל המשמש: האופן הראשון, כשמטרת הטפל לתקן את העיקר, ומשמש ומכשיר את המאכל העיקרי לאכילה, כמו באופן של המשנה שמברך על המליח ופותר את הפת, כי מטרת הפת רק כדי שיוכל לאכול את המליח, ופותר אפילו כשאינו נאכל ביחד, כי אין לאדם ענין בטעם של

החיי אדם, ימעכם וערבם כאחד ויאכלם ביחד, ויברך את ברכת הרוב.

5. איזה רוב צריך?

רוב של 51%: לשיטת הפרי מגדים - שגם בניכר הולכים אחר הרוב, צריך לדעת איזה שיעור רוב צריך לכך. וכתב בספר **וזאת הברכה** (פרק יא מהדורת תשע"ז עמוד 90) שיש לדייק מדברי **הפרי מגדים** (משבצות זהב סימן רח ס"ק ז) שלמד מדברי **הפרישה**, שגם בביטול בתערובת ניכרת מספיק רוב של 51% ולא צריך רוב הניכר, וכן שמע מהגרי"ש **אלישיב זצ"ל**.

רוב הניכר: מאידך יש לציין למה שכתב בספר **שערי הברכה** (פרק טו סעיף יא והערה כא), שכביטול בתערובת ניכרת צריך רוב הניכר לעין, בכדי שיחשב עיקר לבטל את המיעוט הטפל אליו. ואינו דומה לביטול ברוב של איסור והיתר שתלוי באחוזים, אבל בדיני ברכות תלוי בדעת בני אדם, ובוודאי רק כשניכר לעין נחשב בדעת בני אדם שהרוב הוא העיקר לבטל את המיעוט. ואינו דומה לביטול של יין ושכר שאין ניכר בתערובת ולכן מספיק רוב של 51%.

ותמה על עצמו מדברי **הפרי מגדים** (משבצות זהב סימן רח ס"ק ז) שבתערובת שהוא שוה בשוה, כיון שאי אפשר לצמצם, לכן יוסיף מהמין השני עד שיהיה רוב. ותירץ שכוונת הפרי מגדים, שיוסיף עד שיהיה רוב הניכר לעיניים.

6. יש ביטול בסלט פירות!

לגבי 'סלט פירות' נחלקו הפוסקים האם מוגדר כתערובת והולכים אחר הרוב, או שהוא כמו מגש פירות ומברכים עליו שתי ברכות, וכפי שיבואר להלן. ואפשר לדמות לזה גם 'סלט וולדורף' הנמכר שני עיקרים. אבל לגבי 'סלט ירקות עם זיתים', 'סלט חסה עם חמוציות', 'לקט ירקות עם שזיפים', דומה לדין 'טפל המלפת' ואינו בגדר תערובת שני עיקרים.

ברכה אחת: לדעת הגרש"ז **אויערבאך זצ"ל** (מעדני שלמה עמוד נה, וזאת הברכה

פרק יא), והאור לציון (חלק ב פרק יד אות כט), והגר"ח פשינברג **זצ"ל** (אורחות הרב עמוד פז, וזאת הברכה שם) והחוט שני (הלכות ברכות עמוד ריט), והתשובות והנהגות (חלק ג סימן סט), בסלט פירות שחתיכות קטנות משני המינים עולים בכפית אחת בשעת האכילה, ורוצה באכילת שניהם בשווה ששני המינים חשובים ואין אחד עיקר יותר מחבירו, נחשב תערובת ומברך על הרוב ופוסט את

את התבשיל, כיון שבכל התורה 'רובו ככולו' ממילא כאשר הרוב הוא אורז נחשב כאילו כולו אורז ופוסט את המיעוט.

רק בנתבשלו ביחד: לדעת השו"ע הרב (סימן רד סעיף יז), המיעוט בטל ברוב ונהפך לטפל רק באופן שבישל אותם יחד, אבל אם לא התבשלו ביחד, וערבם לאחר הבישול אין הולכים אחר הרוב, ומברך על כל מין בפני עצמו.

רק בנאכלים ביחד: לדעת **הערוך השולחן** (סימן ריב סעיף ב), הדין של עיקר וטפל בתערובת הוא רק כשאוכלם ביחד, כמו תבשיל של גריסים עם קטניות או תפוחי אדמה שהדרך לאכול את שניהם בכף אחת, ואפילו שכעת יש לו על הכף רק את המיעוט, מברך על העיקר ופוסט את הטפל. אבל בשר ותבשיל שהם חתיכות גדולות של שני מינים והדרך לאוכלם בנפרד, אינו עיקר וטפל שאין הרוב גובר על המיעוט כשאין נאכלים כאחת. וכן מבואר **במשנ"ב** (סימן רה ס"ק יג) בשם **הפרי מגדים** לגבי ירקות ובשר שמברך עליהם שתי ברכות, והירק אינו טפל כיון שבא למזון ושובע.

4. מחלוקת בתערובת ניכרת

גם כשניכר: בתערובת מינים הניכרים, לדעת **הפרי מגדים** (פתיחה להלכות ברכות אות יא), והדרך החיים (הלכות ברכות אות יח), הדין של תערובת המבואר ברמ"א שמברך על הרוב שהוא העיקר ופוסט את המיעוט שהוא טפל, הוא אפילו כאשר כל מין בתערובת ניכר בפני עצמו. כי דין ביטול בברכות הנהנין אינו דומה לביטול איסור ברוב שהוא רק כשאינו ניכר. ולכן במרקחת לפורים של שומשומין בדבש המעורב בפתיית אגוז, אם הרוב הוא השומשום מברך 'האדמה' ופוסט את המיעוט.

רק כשלא ניכר: מאידך לדעת החיי אדם (כלל נא אות יג), והכף החיים (סימן רד אות ס), והבן איש חי (פרשת פנחס אות יז), הרוב גובר על המיעוט רק באופן שהמיעוט לא ניכר, אבל אם המיעוט ניכר ומובדל ועומד כל מין בפני עצמו אינו נעשה לטפל, וצריך לברך ב' ברכות - כל מין כברכתו הראויה לו.

הכרעה: והוכרע להלכה **במשנ"ב** (סימן ריב ס"ק א), ובשער הציון (סימן ריב ס"ק ב), ובביאור הלכה (ד"ה אם העיקר), בשם גאון אחד כדעת הפרי מגדים, שגם בניכר מברך על הרוב ופוסט את המיעוט, למרות שהחיי אדם חולק, כיון שספק ברכות להקל. והרוצה להחמיר כדעת

שאינה צריכה.

ויש לציין שבספר **מגילת ספר** (עמוד קפה) הביא יש אומרים שהוא בגדר ברכה לבטלה, על פי המשנ"ב (סימן קסח ס"ק מג). **ובשערי הברכה** (עמוד שכח) כתב שלפעמים נכנס בחשש ברכה שאינה צריכה ולפעמים נכנס לחשש ברכה לבטלה. **ובפסקי תשובות** (סימן ריב אות ד) כתב שמועיל להפריד בסלט פירות בכדי שיוכל לברך שתי ברכות.

פתרון מיוחדש לצאת מכל ספק, כתב **בוזאת הברכה** (מהדורת תשע"ז עמוד 92) לפני שמברך על התערובת, יפריד קצת מהמין המועט לעצמו, ויניחו במקום נפרד לזמן קצר כדי לבטל את התערובת, ויברך על התערובת בנפרד ועל המיעוט בנפרד.

7. אין ביטול בסלט פירות!

שני ברכות: לדעת הג"ר **שמואל הלוי ואזנר זצ"ל** (שו"ת שבט הלוי חלק ז סימן כז אות ג, חלק י סימן מז אות א), וכעין זה לדעת הג"ר **עובדיה יוסף זצ"ל** (יביע אומר חלק ט סימן קח גיליונות ומילואים הערה 13), צריך לברך שתי ברכות על סלט פירות שהרי ניכר היטב שני המינים ואין הרוב מבטל את המיעוט, ומסתבר להלכה כשיטת החיי אדם שאם ניכרים שני המינים מברך שתי ברכות כיון שכוונתו לשני המינים, ולא מסתבר שיהיה כאן דין ביטול במה שיש חתיכה אחת למין יותר מהמין השני ולא נחשב שהוא עיקר המאכל, ועוד שלא מוכח בדרך החיים שגם בניכר יש ביטול.

ואם כיסה את הסלט פירות בקצפת או בג'לי, יש לדון האם מתבטל כי אין לו חשיבות כמו הפירות, או שאינו מתבטל כיון שהוא ניכר וחשוב. ואולי יתכן להשוותו למה שכתב **בשבט הלוי** (חלק ז סימן כז אות ו, חלק ו סימן כד) לגבי עוגה כאשר כיסה עוגה מזונות בגלידה שהכל, והסיק שאם מטרת הקצפת רק לנוי הרי היא טפלה ונפטרת בברכת העיקר, וכן כאשר באה לתת טעם אולם היא שכבה מועטת, אבל אם מטרת הקצפת לתת טעם במאכל וניכרת הרבה בפני עצמה, מברך על הקצפת 'שהכל' כי לא נאפתה ביחד עם העוגה.

ולדעת הגר"י **אברמסקי זצ"ל** (קב ונקי חלק ב סימן נ, ווי העמודים קובץ מא מעשה חושב סימן ג) והגר"ש **אלישיב זצ"ל** (ווי העמודים שם, שבות יצחק חלק ג עמוד קלה, אשרי האיש פרק לו ס"ק לו), צריך לברך שתי ברכות, כי אין עובר טעם ממאכל אחד לחבירו, ואפילו ששניהם עולים

המיעוט. כי ההוראה להלכה הוא כדעת הפרי מגדים שגם בניכר הולכים אחר הרוב, ולא כדעת החיי אדם שאם ניכר אין הולכים אחר הרוב.

וכן כשיש קצפת על גבי הפירות הרי הוא טפל ונכלל בברכה על העיקר. ורק באופן שהמיעוט חשוב מהרוב, מברך על המיעוט ופוסט את הרוב. חידוש גדול כתב **באור לציון** (שם) שאם מין אחד מוחירו יקר, הוא נחשב יותר עיקר לגבי המינים הזולים.

והוסיף הגרשז"א (וזאת הברכה פרק יא מהדורת תשע"ז עמוד 90 עמוד 94, בירור הלכה מב-ב) לכתחילה טוב להקפיד להחזיק בעת אמירת הברכה כף של תחילת האכילה המכיל את שני המינים יחד, ויהיה בו רוב מהמין שמברך עליו. על דרך זה הוסיף הג"ר **צבי ובר שליט"א** (וזאת הברכה פרק יא מהדורת תשע"ז עמוד 94), שמדיני קדימה טוב לברך על המין החשוב שבתערובת שהוא ממין הרוב, כגון שהרוב הוא פירות וחלקם משבעת המינים או שלם או חביב, עדיף לברך על החשוב, ולפטור את השאר.

ולדעת הג"ר **יעקב פוזן שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא), כאשר יש לפניו סלט פירות של חתיכות תפוזים ופרוסות בננות ויין, הברכה היא לפי הרוב, וגם המיעוט מחוייב בברכה זו בלבד, וחביב בעיניו לברך על הבננות בורא פרי העץ, כי כעת זהו ברכתם (אף שנחלקו הראשונים מהו הברכה הראויה לטפל קודם אכילת העיקר, מכל מקום בסלט פירות כולו מקשה אחת ולכן ברכת הטפל כברכת העיקר).

והוסיף בנו הג"ר **ראובן פוזן שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא), שהברכה נקבעת לא לפי האחוזים בתערובת באופן כללי, אלא בכל צלוחית שחילקו למסובים, כל אחד לפי האחוזים שאצלו, ויכול להשתנות הברכה מאחד לחבירו.

עצה טובה: וביאר הגר"צ **ובר שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא), שהרוצה לחוש לשיטת החיי אדם, לא יועיל שיקח מהתערובת חתיכה של כל מין בנפרד ולברך עליהם, מחשש ברכה שאינה צריכה, אלא יכול לברך על פירות אחרים ויפטור את התערובת.

ויש לדייק כן מדברי המשנ"ב שנתן עצה למעך, ולא נתן עצה להפריד, משמע שלהפריד לא מועיל כדי לצאת את שיטת החיי אדם. והטעם בזה, שהרי בתערובת עצמו מופרד ועומד, וניכר כל מין לעצמו, ולא מועיל שמעלה מין אחד בכף. ומכל מקום אינו בגדר ברכה לבטלה כי אם ברכה

סגט פירות אהרנה סוצ'ק

שלשה מינים: ידוע הספק שהעלה הג"ר אברהם גניחובסקי זצ"ל (בר אלמוגים) באופן שיש שלשה מינים בכמות שוה כל אחד שליש מהתערובת, ושני מינים ברכתם 'העץ' ומין אחד ברכתו 'האדמה', האם מצטרפים כמה מיני 'פרי העץ' להיות רוב מול מין אחד 'פרי האדמה', או שאין צירוף בין הסוגים כיון שכל אחד לבדו אינו עיקר.

לדעת הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל (חוט שני, אליבא דהילכתא גיליון לו עמוד יד טור ב), והגרש"ז אויערבאך זצ"ל (פתחי הלכה פרק ז הערה יא) והגרי"ש אלישיב זצ"ל (וזאת הברכה פרק יא מהדורת תשע"ז עמוד 94, בנין שלום עמוד תקכט) והג"ר מנשה קליין זצ"ל והג"ר שריה דבליצקי זצ"ל (אליבא דהילכתא גיליון לו

עמוד יד טור ב), וזאת הברכה (עמוד צד אות יג, מעיין הברכה פרק ז אות ו) שמברך על התערובת 'העץ' כי שני מיני פרי העץ מצטרפים יחד להיות רוב כנגד פרי האדמה, ואף שהם שני מיני העץ נפרדים, מכל מקום כולם בתערובת אחת ונחשבים לאחד בעיני האוכל.

והעיר בספר משנה ערוכה (פרק ג סעיף יב הערה טו), שצריך להבין איך אפשר לצרף בין שני מיני העץ, כי כל הביטול הוא מדין עיקר וטפל, ולא שייך לומר שכמה מיני 'פרי העץ' ביחד הם העיקר מול מין אחד של 'פרי האדמה' כי לא ההגדרה ההלכתית של ברכת הפירות קובעת את העיקר והטפל אלא המציאות של המאכל מה יותר חשוב לאדם.

כמות זהה: עוד הסתפק הג"ר אברהם גניחובסקי זצ"ל (בר אלמוגים) בתערובת שלשה מינים 'העץ' 'האדמה' 'שהכל' וכל אחד שליש בתערובת, האם מצטרף שהכל עם האדמה נגד העץ, ושורש השאלה האם מצטרף ברכה בדיעבד כלפי הרוב לבטל את הברכה השניה, או אינו מצטרף ונמצא שלאף אחד אין רוב וממילא צריך לברך את כל הברכות.

וכתב בספר וזאת הברכה (פרק יא מהדורת תשע"ז עמוד 94) מסברא, שכל מין נחשב עיקר ואינם טפלים זה לזה, ויברך על כל מין לעצמו. ואפילו כאשר מין אחד הוא 40% ושני המינים האחרים הם 30% עדיין צריך לברך ג' ברכות, משום שאין כאן רוב וגם הביאור הלכה מודה בזה לסברת החיי אדם מכיון שאין רוב באחד מן המינים לבדו.

וכן כתב בוישמע משה (פרשת קרח תשעו אות א גיליון קיח) בשם הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל והג"ר חיים קנייבסקי זצ"ל והג"ר חיים מאיר וואזנר זצ"ל והג"ר יעקב מאיר שטרן שליט"א והג"ר משה שאול קליין שליט"א בדעת רבם השבט הלוי שבלאו הכי חלק על הכרעת הביאור הלכה ונקט כדעת החיי אדם, וכל שכן בזה שבוודאי לא שייך בו ביטול.

ובאופן ששני המינים בתערובת פרי העץ ופרי האדמה בכמות שוה צריך לברך על כל מין. ואם אי אפשר לחלק את התערובת הסתפק בחוט שני (הלכות ברכות עמוד ריט) האם רשאי לברך שתי ברכות ברצף - 'העץ' ו'האדמה' ויאכל שניהם מיד, האם הברכה השניה נחשבת הפסק בין הברכה הראשונה לאכילה, והניח בצ"ע. ועיין פרי מגדים (משבצות זהב סימן ריא ס"ק ב).

בין המאכלים שהתערבו רגע קודם לכן בקערה בשלב המקדים להגשה, והרי זה כמגש פירות המוגש לשולחן שלא יעלה על הדעת לדון ביטול ברוב, ומה בכך שבמגש פירות מוגש חתיכות גדולות ובסלט פירות מוגש חתיכות קטנות.

ונוקטים להלכה כפי שכתב בשו"ע הרב שרק במבושל ביחד יש את הכלל שהולכים אחר הרוב, ובסלט פירות אינו מבושל ביחד. ואף שהמשנ"ב לא ציטט את דברי שו"ע הרב, מכל מקום הרי לא כתב הפוך.

בכף אחת, מכל מקום נחשבים שתי מאכלים נפרדים, והרי זה דומה למחזיק שתי פירות בשני ידיו ונוגס קצת מכאן וקצת מכאן וכי יברך כברכת הרוב. ורק כאשר שניהם מעורבים זמן ממושך ועובר טעם מאחד לשני על ידי הרוטב נחשבים תערובת.

ולדעת הג"ר מאיר סירוטה שליט"א (בהוראה לרבני הילכתא) צריך לברך על סלט פירות שתי ברכות כי גם אם נניח שנוקטים להלכה כדעת הפרי מגדים, מכל מקום בסלט פירות צריך לברך שתי ברכות, שאין קשר

משיב כהלכה

סיכום הגיליון:

דינים העולים

ההגרלה השבוע על 100 שקל מזומן הזוכה בהגרלת גיליון 410 בסך 100 שקל מזומן האברך החשוב הר"ד חיים גלדנטל שליט"א סלל 'בית אבא' קרית ספר מודיעין עילית

שאלה: מהו ברכת קוגל יאפצ'יק, ומדוע?

מהו ברכת קוגל תפוחי אדמה. ולפי זה מהו ברכת קוגל יאפצ'יק האפוי-2 שיכבות קוגל תפוחי אדמה בשילוב שכבה אמצעית של חתיכות בשר, האם ברכתו 'האדמה' או 'שהכל' או שתי ברכות, או צריך לפוטרו על די שתי ברכות ממאכלים אחרים. שאלה דומה בפאי רועים העשוי מפירה ובשר.

ממורות: שו"ע (סימן ריב סעיף ב), מגן אברהם (ס"ק ה) שולחן ערוך הרב (סימן קסח סעיף ט), רב פעלים (חלק ב סימן לג), משנ"ב (סימן קסח ס"ק מה), קובץ תשובות (חלק ג סימן לב, חלק ה סימן כח), שבט הלוי (חלק י סימן מו), באר משה (חלק ב סימן יב), אור לציון (חלק ב סימן יד אות ל), יביע אומר (חלק ז או"ח סימן כט), חוט שני (ברכות עמוד קפח), וזאת הברכה (עמוד 91 ועמוד 251), שערי הברכה (פרק כג).

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נבנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל התשובות המובחדות שולבו במידת האפשר בגיליון הקודם.

בכדי להשיב ולהצטט להגרלה, מספיק לעיין במראה מקום אחד נא לשלוח את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תבנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד) באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שילוחה 4
2. בעמודות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קצת 'הילכתא' - 'עומק הפשוט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת נמר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. במקס מספר 6507823-1532
5. במייל 5047867@gmail.com

המדור הונצח לזכר נשמת שלמה אליהו בן ראובן הי"ד שנרצח על ידי בני עוולה בשמחת תורה תשפ"ד ארץ אל תכסי דמם

- א. עיקר וטפל:** כל שהוא עיקר ועמו טפילה, מברך על העיקר ופותר את הטפילה. ויש כמה סוגי טפל, 'טפל המשמש', 'טפל המלפת' בתערובת מברך על הרוב או החשוב.
- ב. רוב פוטר מיעוט:** תערובת שאינו ניכר, מברך על הרוב ופותר את המיעוט. ומספיק רוב של חמישים ואחד אחוז ואין צריך רוב הניכר. לשיטת הגר"ז הרוב פוטר את המיעוט רק בנתבשלו ביחד. ואם אחד חשוב מחבירו, מברך עליו אפילו שהוא המיעוט, ופותר את הטפל אפילו שהוא הרוב.
- ג. ניכר בתערובת:** לפרי מגדים אפילו אם המיעוט ניכר הרוב פוטר. לחיי אדם פוטר רק כשאינו ניכר, והכרעת המשנ"ב כפרי מגדים מדין ספק ברכות להקל, והרוצה להחמיר כחיי אדם ימעך את המיעוט ויערבם שלא יהיה ניכר.
- ד. סלט פירות:** יש אומרים שמברך על הרוב ופותר את המיעוט, בתנאי שעולה משני המינים בכף אחד. ולכתחילה יחזיק בשעת הברכה בכף את שני המינים ויהיה בכף רוב מהמין שמברך עליו, ויקדים את החביב. ויש אומרים שאין כלל ביטול בסלט פירות, ומברכים עליו שתי ברכות.
- ה. הרבה מינים:** כמה מיני 'העץ' מצטרפים להיות רוב נגד מין אחד 'האדמה' שהוא מיעוט. אולם בג' מינים 'העץ' 'האדמה' 'שהכל' - כל מין שלישי, מברך כמה ברכות.

עדכוני הלכה

מזונות, העץ, האדמה, שהכל

אמר החרף; מצוי שמגישים מאכל שיש עליו ספקות בעניני ברכות, כגון סלט פירות המכיל פירות העץ האדמה שהכל, בשילוב קראנצ' מיוחד של מיני מזונות ובציפוי קצפת. וכאשר שואל מישהו שהוא כבר באמצע האכילה איזה ברכה ברכת, משיב לו שיש כאן ספק וכו'. נו ואיך הוא כבר אוכל... כנראה שבירך מהר ובשקט. והעצה לכה, ללמוד היטב את הלכות ברכות בדגש על השאלות האקטואליות. במקביל מומלץ להכין ערכת 'ברכות ללא ספקות': ביסלי - מזונות, אגוז - העץ, בוטן - האדמה, סוכריה שהכל.

נושא הגיליון הבא:

'ברכת קוגל יאפצ'יק'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הגיליון נתרם

להצלחת התורם ובני משפחתו

הר"ר חיים אברהם הי"ו בהרה"ח משה דוד אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד

הילכתא

לדעת לחצות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשוט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל:

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להנרלות, ועוד...

פנינו הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 251

פרשת נח

תשפ"ד

- גדרי פקו"נ בשעת אזעקה - פקו"נ דיחיד ופקו"נ דרבים ♦ הרב אברהם זנגר
- בענין שאלת טל ומטר אם הוי הזכרה או מטבע הברכה ♦ הרב אורי יצחקי
- התפלל מנחה שנית לאחר פלג המנחה האם יי"ח מעריב ♦ הרב יחיאל מיכל פריד
- התפלל מנחה חצי שעה אחר השקיעה האם יי"ח מעריב ♦ הרב שמואל דרזי
- בדין ספק התפלל ובד' הרמב"ם אם חובת תפילה מדאו' ♦ הרב אליסף פרלמן
- מצות מילה בשמיני או מצות התענית ביוה"כ מה עדיף ♦ הרב זאב פראנק

באמצע שמו"ע כדי לרדת למקלט, וגם חילול שבת מותר בכה"ג [עכ"פ באיסור דרבנן, עי' בהערה שהובאו דברי החזו"א במצב דומה¹].

הרב אברהם זנגר

פקו"נ דיחיד ופקו"נ דרבים

והנה גדרי פקו"נ רחבים ועמוקים הם, וצריך שיקול דעת של מורה הוראה מובהק בכל מקום לגופו, היכן הוא בגדר מקום סכנה והיכן הוא בגדר חובת זהירות בעלמא, אולם נראה להציע יסוד גדול בהלכות פקו"נ הנוגע לענין זה.

היתר המציצה בשבת בזה"ז

לפני קרוב למאתים שנה היה פולמוס גדול אודות המציצה במילה בשבת, שהיו מקצת רבנים שטענו דכיון שהמציצה אינה חלק ממצות המילה כלל אלא רק משום שקבעו חז"ל דיש פקו"נ לרך הנימול אם לא יעשו המציצה, וכיום הרופאים טוענים שאין בזה שום חשש סכנה, וא"כ יש בזה חילול שבת שלא לצורך, [והוסיפו דבמשנה (שבת קלג.) מבואר שנותנים אספלנית וכמון מפני הסכנה, ובזמנינו אין עושים כן, הרי שיש לבדוק מצב הסכנה בכל דור ודור, וכ"כ הב"י (סי' של"א) דבזמן הגמ' היה סכנה לתינוק אם לא היו רוחצים אותו במים חמים לאחר המילה, ולכן התיירו לחלל שבת לצורך כך, אבל בזמנינו ידוע שאין בזה סכנה ולכן אין היתר לחלל שבת לצורך כך]. וכמה מגדולי הדור האריכו לסתור את דבריהם. ובשו"ת בנין ציון (סי' נג-כד לבעל הערוך לנר) כתב בתוך דבריו דאפי' אם כדבריהם שבדקו ומצאו דאין בזה פקו"נ, הרי כל ידיעתם הוא ע"י שבדקו כמה מאות או אלפים, אבל 'מי יכריע אם לא באחד מני אלף או מני רבבות יתהוה סכנה ע"י חדול המציצה, וכי יש חילוק בסכנה בין רב למעט, בין נפש אחת לבין אלפי רבבות, ומשום אותו אחד מתוך רבבות שיסתכן מותר לכולם לעשות מציצה בשבת. וכ"כ בשו"ת מהר"ם שיק (י"ד סי' רמ"ד) וז"ל; 'ולו חכמו ישכילו זאת שאפילו הרופאים שאומרים שאין בו סכנה רק על הרוב אמרו, ואנן ק"ל דאין הולכין בפק"נ אחר הרוב וכו' ואם יבוא תינוק אחד מאלפי אלפים וריבי רבבות לידי סכנה כבר מותר לחלל שבת עבורו ומחויב למצוץ וכו' עכ"ל.

גדרי פקוח נפש בכניסה למקלט בשעת אזעקה

בעקבות המלחמה שהחלה ל"ע בשמחת תורה ונורו אלפי טילים על תושבי ארה"ק, דנו רבים אודות דיני הפסק בק"ש ותפלה בשעה שנשמעת אזעקה כדי למהר ולהכנס למקלט.

חומר איסור הפסק בשמו"ע

והנה איסור הפסק באמצע שמו"ע הוא איסור גמור מדרבנן, ולכן אסור להפסיק אפי' אם נחש כרוך על עקבו (משום דתלין דמן הסתם לא יהיה סכנה כמש"כ המשנ"ב סי' ק"ד סק"י) ואפי' כדי להגביה ספר שנפל על הריצפה (משנ"ב סי' צ"ו סק"ז) או כדי להציל אחרים מאיסור כגון אם השתין תינוק על ידם אסור להודיע להם שיפסיקו להתפלל (ח"א כלל כ"ה סי' הובא במשנ"ב סי' צ' סק"ד). ודעת היעב"ץ דאיסור זה חמור, דאפי' לצורך מצות עשה דאורייתא [כגון ברכת כהנים] אין היתר להפסיק באמצע שמו"ע מאחר והוא עומד לפני המלך (הובא במשנ"ב סי' קכ"ח ס"ק ק"ו, ועי' עמק ברכה תפלה סי' א'). [ועפ"ז יש שנקטו דמי שנזכר באמצע שמו"ע שלא בירך ברהמ"ז דאו' או לא קרא ק"ש ועד שיסיים שמו"ע יעבור שיעור עיכול ויפסיד המצוה, יפסיד את המצוה ולא יפסיק באמצע שמו"ע (כן מטו בשם הגריש"א והגרנ"ק זצ"ל ולהבדל מן הגר"ד לנדו שליט"א, וכ"כ הגר"א גנחובסקי זצ"ל בספרו בר אלמוגים סוסי"י י"ב דדמי למשנ"ב הנ"ל בסי' קכ"ח)]. אמנם אם קשה לו להתרכז בתפלה והוא מפסיק משום צורך התפלה אין בזה איסור, ובידעבד אם אין עצה אחרת מותר להפסיק אפי' בדיבור לצורך התפלה (משנ"ב סי' ק"ד סק"ב בשם הח"א), והטעם משום דדמי לשח לאחר ברכת המוציא לצורך הסעודה דלא הוי הפסק בידעבד, אבל אם אי"ז משום צורך התפלה או אם מסיח דעת מהתפלה בודאי הוי הפסק ואפי' בהליכה בעלמא כמבואר במשנ"ב שם (סי' ק"ד סק"ג). אמנם במקום שהדבר נחשב ספק פקו"נ בודאי מותר להפסיק

¹ ז"ל החזו"א במכתב (אודות הפעלת אזעקה להכנס למקלט בזמן המלחמה בשעה שיש חשש שמטוס אויב נכנס לשמי ארה"ק ועלול להטיל פצצה במקום כלשהו ברחבי הארץ); 'ההודעה לציבור למהר למקלט לפי מצב הנוכחי יש לחשוב להצלת נפשות, אך יש לזהר ממלאכה דאורייתא בכל מאי דאפשר כיון שאין כאן סוף שאלת נפשות לפנינו, ואף שאין הולכין אחר הרוב בפקוח נפש, מ"מ בדברים רחוקים הרבה מפקוח נפש אין דנים כפקוח נפש, ותלוי כפי מדת הבטחון, והמחמיר בכאן אין מוחין בידו, אלא לענין הוראה לרבים יש להורות בזה כדין פקוח נפש,

ומלאכות דרבנן אין להחמיר כלל, והמחמיר במלאכות דאורייתא אינו רשאי להחמיר ולמנוע מלהודיע לאחרים האזעקה, רק רשאי להשתמט ושיעשה ע"י אחרים, אבל במלאכות דרבנן אין ראוי להשתמט, אך לכבות הנר בבית האפל יש להחמיר, שזה בכלל דברים רחוקים הרבה מפקוח נפש, ואין כאן גורם בטוח לפקוח נפש במצב הנוכחי, דיש כאן יותר מתלתא מי יאמר' עכ"ל (תשובות וכתבים חזו"א סי' מ"ח, ונכתב שם בהערה; 'דברים אלו לא כל העיתים ולא כל המצבים שוין וכלשון המכתב לפי המצב הנוכחי, וע"ע מעשה איש ח"א עמ' קע"ז תוספת דברים בענין זה).

חשש סכנה של אחד מאלף לא נחשב פקו"נ

הנהגה בד"כ חשש סכנה של אחד מאלף לא נחשב פקו"נ כמבואר באחרונים בכמה דוכתי, דאל"כ אין לדבר סוף, וכל מיחוש כלשהו או פצע קטן יחשב פקו"נ, כי אחד מתוך מליון מת מזיהום שהתחיל מפצע קטן, וא"כ צ"ב מ"ט חוששים לסכנה של אחד מתוך רבבות. [עי' בהערה²].

אכן הביאור בזה, **דיש חילוק בין מאורע פרטי שדנים בכל מקרה לגופו, לבין מאורע כללי שדנים את כלל הציבור כאחד**, ובנידון של מציצה הפקו"נ הוא מאורע כללי לכל מליוני התינוקות הנימולים, וההכרעה בזה מתייחסת לכולם, וכיון שאם לא יעשו מציצה ימות תינוק אחד מתוך מליון, לכן מותר למצוץ לכולם בשבת, דהפקו"נ של אותו תינוק מתיר לכולם את המציצה בשבת. [כן ביארו בספר חכם לב יקח מצוות (עמ' ל"ח) בשם הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, ובספר משנת פקו"נ (סי' כ"ז), והביא יסוד זה גם משו"ת מהר"ל דיסקין (קונ"א סי' ה' אות לד-ט) ע"ש].

נודע שיש רעל במצה אחת מתוך מליוני מצות

ויש לצייר משל לשבך את האוזן; אילו נודע שמתוך מליוני מצות שנאפו בא"י בערב פסח נכנס רעל למצה אחת מתוכם ויש חשש שאותו אדם שייאכל את המצה יגיע לשערי מוות, מסתבר שיפסקו לכל הציבור לבטל אכילת מצה בשנה זו בליל הסדר, אע"פ שאם נדון על כאו"א בפנ"ע הרי זה חשש רחוק כ"כ שמסתבר שאין שום היתר לבטל מצוה דאו' בשביל חשש רחוק כזה.

היתר הגר"י סלנטר לכל הציבור לאכול ביוכ"פ

וכן ידוע המעשה בהגר"י סלנטר זצ"ל שהתיר לכל הציבור לאכול ביוה"כ בשעת מגיפת החולירע בשנת תרכ"א מחמת החשש שמא אחד מהציבור יסתכן מחמת התענית³, וגדולי וילנא חלקו עליו בזה והוציאו כרוז שאין להקל בזה, וביאר בספר מועדים וזמנים (ח"ב סי' ק"מ) דהגר"י סלנטר זצ"ל נקט כהיסוד הנ"ל דדנים על כלל הציבור כאחד, ומתירים לכולם מחמת פקו"נ דהיחיד.

ההיתר לצאת חוץ לתחום בכל יום משום פקו"נ

[ונראה להוסיף כדמות ראייה לדבר, דהנה מבואר בגמ' (שבת סט): דהמהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת, בכל יום ויום עושה לו כדי פרנסתו משום פקו"נ, ומונה ז' ימים וביום השביעי עושה קידוש (פרש"י לזכרון בעלמא כדי שלא תשתכח ממנו תורת שבת), ודעת רוב הראשונים דמותר לו ג"כ ללכת חוץ לתחום אפי' למ"ד תחומין

² עי' שו"ת רעק"א (קמא סי' ס') לענין קוץ התחוב בבשרו דרק אחד מני אלף שיצמח מזה סכנה ולכן אינו בגדר ספק סכנה להתיר אפי' איסור דרבנן בשביל זה, אלא הוא בגדר שעת הדחק דאפשר לסמוך על שיטה יחידאה להקל. ובמג"א (סי' שט"ז סק"ג) כתב דאסור להרוג בשבת עכביש, ואין לחוש שמא יפול לתוך המאכל, דאחד מני אלף שהוא מסוכן במאכל. ובשו"ת חת"ס (י"ד סי' רמ"ה) כתב אודות הקושיא איך ציוה הקב"ה למול בשמיני והרי יש מיעוט תינוקות שמתו מחמת מילה ואין הולכים בפקו"נ אחר הרוב (וע"ש שהוכיח דהסכנה היא רק במילה בשמיני), וכתב דעינינו הרואות שאפי' אחד מאלף אינו מת מחמת מילה וא"כ י"ל דאי"ז נחשב לחשש סכנה. וכ"כ החזו"א דאף שאין הולכים בפקו"נ אחר הרוב מ"מ בדברים רחוקים הרבה מפקו"נ אין דנים כפקו"נ (הובא בהערה הקודמת).

וכע"ז מצאנו בלקט יושר (ח"א עמ' קנ"ב) דהמתאכסן בבית עכו"ם בחנוכה ידליק רק נר אחד ושמש אחד אע"פ שאין הגוי מקפיד על ב' או ג' נרות, שמא אחת למאה פעמים שתבא סכנה ממנה, ויהיה גנאי למצוה ע"ש. ומבואר מדבריו דחשש רחוק של סכנה אינו בגדר סכנה עכ"פ בסכנה של אחד למאה, ורק במקום גנאי למצוה חוששים גם לחשש רחוק.

וז"ל החיד"א (שו"ת חיים שאל ח"ב סי' כ"ה); 'ואשר שאלת איך קוברין בתוך כ"ד שעות ויתכן שעדיין הוא חי כמו שאירע איזה פעמים, דע דקי"ל לא חיישין למיעוט ואפי' רבי מאיר [דחייש למיעוטא, מ"מ] למיעוטא דמיעוטא לא חייש וכו' **ואם אחד בכמה רבבות יארע שהוא חי אין עמינו סדך איסור וכן נגזר עליו**. [וכע"ז כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"ו סי' קכ"ד) דאף אם יארע שאחד מאלף חי הו"ל מיעוטא דמיעוטא דאין לחוש לכך גם בפקו"נ ואפשר לקוברו].

וכך ביאר האבנ"ז (אר"ח סי' תנג-תנד) דברי הרמב"ם (פ"א ממילה ה"ז) והשו"ע (י"ד סי' רס"ג ס"א) שכתבו דתינוק שיש לו איזה חולי אין מלין אותו, מפני שסכנת נפשות דוחה את הכל ואפשר למול לאחר זמן ואי

דאו', ודעת כמה ראשונים דההיתר הוא משום פקו"נ דסכנה היא להשאר במדבר לעולם (ריטב"א שם וארחות חיים סי' תמ"ג וכל בו סי' ל"א, וכן פי' הפמ"ג סי' שד"מ סק"ב ובספר מגן אבות בכוונת תוס' שם, וכו"ה בלבוש שם), ומ"מ ביום השביעי שהוא מקדש בו דעת כמה ראשונים דאסור לו ללכת חוץ לתחום מדרבנן הואיל וקבעוהו לשבת. ולדעות אלו בע"כ דאינו פקו"נ אם לא ילך יום אחד, וא"כ צ"ע דיהא אסור לו מדאו' ללכת באותו היום חוץ לתחום ולא רק מדרבנן הואיל ואינו פקו"נ, וגם נאסור עליו ללכת ב' ימים או ג', דמהיכ"ת לומר דששה ימים הוא בגדר פקו"נ ורק ביום השביעי אינו פקו"נ. ונראה לבאר דהואיל ואם נאסור עליו ללכת בכל הימים הוי פקו"נ מותר לו ללכת בכל הימים, דמאי חזית לאסור יום אחד יותר מחבירו כיון שספק אחד לכולם, וכו"ה להדיא בריטב"א ופמ"ג שם, וז"ל הריטב"א; 'שאם אתה אוסר עליו לצאת מתחומו (ביום השביעי) אפי' שאר הימים ג"כ לא ילך יותר מאלפים, דמאי שנא שאר יומי, וא"כ נמצא עומד בסכנה' וכו'].

ועפ"ז י"ל גם בניד"ד, דגם במקום שאם נדון על כאו"א בפנ"ע החשש שיפגע בו הטיל הוא חשש רחוק מאד, מ"מ יש לדון על כלל הציבור כאחד, ואם החשש שיפגע באדם מישראל הוא חשש שיש לו דין ספק פקו"נ, אזי לכולם מותר לעבור איסורים כדי למנוע סכנה זו.

[ואין לומר דמאחר וחלק גדול מהציבור בלא"ה מתייחסים למצב כמקום סכנה ויורדים למקלט בכל אופן, וגם חלק גדול מהם אינם שומרי תורה ומצוות ובלא"ה מחללים שבת, וא"כ הנידון שלפנינו (אם להתיר איסורים מחמת פקו"נ של כלל הציבור) נוגע למעשה רק לחלק קטן מהציבור אשר אם נדון עליו בפנ"ע יתכן ועדיין הוא בכלל חשש רחוק ואינו בגדר פקו"נ.]

זה אינו, דבודאי מסתבר שאין מתחשבים כלל במציאות האיק נהגים הציבור בפועל, ואם הם נשמעים לדעת התורה, אלא עלינו לדון על עיקר הדין כמות שהוא, דאם ע"פ ההכרעה לגבי כל יחיד בפנ"ע שאסור לחלל שבת עולה דגם אותו יחיד שיסתכן ההכרעה לגבינו היא שאסור לו לחלל שבת וא"כ הוא עלול למות מכך, בע"כ ההכרעה היא על כלל הציבור שמוותר להם לחלל שבת כדי שגם לגבי אותו יחיד ההכרעה תהיה שמוותר לו לחלל שבת, ואי"ז תלוי כלל איך הוא ינהג בפועל, ודו"ק].

נידונים בזמן מגיפת הקורונה

וזהו ג"כ יסוד לנידונים רבים שהיו בזמן מגיפת הקורונה, כגון חובת הבידוד וחבישת מסיכה או חיסון, והיתר ביטול תפלה

אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם' עכ"ל. ומשמע דאם לא היה אפשר למול לאחר זמן היינו מלים אותו, ותמהו האחרונים דהא אין לך דבר העומד בפני פקו"נ. וביאר האבנ"ז דתינוק חולה שאין בו סכנה הוא חשש רחוק מאוד שיסתכן ע"י המילה ואינו בכלל פקו"נ לדחות מצות מילה לגמרי (אלא רק לדחות מצות מילה בזמנה).

וכן כתבו פוסקי זמנינו, עי' מנחת שלמה (תנינא סוסי' ל"ז) דאין היתר להביא משטרה בשבת למקום קטטה, כי אף שאירעו מקרים של קטטות שהסתיימו במצב של ספק נפשות, מ"מ הספק הוא רחוק מאד של אחוז אחד ממאה או מאלף ואי"ז בגדר ספק סכנה להתיר איסורים. ובקובץ ארזי הלבנון (עמ' 32) כתב; 'נשאל הגר"ש אלישיב זצ"ל כשיש חשש רחוק של פקו"נ על כמה אחוז של סכנה מותר לחלל שבת, והשיב דלענין פקו"נ אחד לאלף ודאי לאו כלום ואין לחלל שבת על סיכוי קטן כזה'. ובספר תשובות והנהגות (ח"ה סי' שצ"ט) כתב שלדעתו פחות משני אחוז לא חשיב פקו"נ. ובשו"ת ציץ אליעזר (ח"ח סי' ט"ו קונ' משיבת נפש פ"ז) האריך בזה טובא וכתב דפשוט שאין היתר לסתור בשבת גדר רעועה שע"פ רוב אינו עומד ליפול היום אלא כשיש חשש של כמה אחוזים שיפול היום ואם באותו רגע יעברו שם אנשים יכולים להסתכן וכל כיו"ב. וכן חולה שאין בו סכנה שיש חשש רחוק שאם לא יטפלו בו לאלתר יסתכן החולי ויבא לידי מחלה אחרת שיש בה סכנה, אי"ז בגדר ספק סכנה כדי להתיר לחלל שבת במלאכה דאורייתא בשביל חשש רחוק זה, דאל"כ נתיר לחלל שבת גם בכל צינון קל, כי גם צינון קל הוא מחלת זיהום ע"י חיידקים ואם מזניחים אותו יש חשש רחוק שיסתכן ויגיע לדלקת ריאות שיש בה חשש סכנה. [ועי' ספר משנת פקו"נ סי' כ"ז ושש"כ פרק ל"ב הערה ב'].

³ עובדא זו מובאת באג"מ (ח"ג סי' צ"א) ובשו"ת מצפה אריה (להג"ר אריה לייב ברודא אב"ד לבוב, סי' מ"א) וכתב כן גם בשם השואל ומשיב שהורה לכל הציבור לאכול פחות מכשיעור, וכ"כ בשו"ת חת"ס (ח"ו סי' כ"ג).

חשיב סכנה, קצת דוגמא לכך זריקת אבובעות לילדים, אע"ג דמצד הדין אפשר שצרכים באמת להזדרז ולעשותו בהקדם האפשרי אם הרופא אומר שכבר הגיע הזמן לעשותו, אך אעפ"כ אין רגילין כלל לעשותו בבהילות ובזריזות, ולפיכך אף אם באמת יש בזה קצת סכנה ה"ל כמ"ש חז"ל והאידינא שומר פתאים ד' וחלילה לחלל שבת עבור כך' עכ"ל. וכ"כ בשו"ת חלקת יעקב (ה"מ ס' ל"א סק"ח) לענין נסיעה ברכב. ועוד יש לדון לחלק, דלגבי נסיעה ברכב עדיין לא הגיע מצב הסכנה ואין הפקול"נ לפנינו, ובכה"ג אין דנים את כלל הציבור כאחד. וכע"ז כתב בחשוקי חמד (גיטין כט).

הרב אורי יצחקי

הערות קצרות בענין שאלת טל ומטר אם הוי הזכרה או מטבע הברכה

א. בשו"ע סימן קי"ז פסק דהשוכח טו"מ בחורף שואל בשומ"ע תפלה ואם שכח חוזר לראש, ואם עבר היום חוזר ומתפלל. וידוע הספק במי ששכח טו"מ במנחה בע"ש אם יתפלל בליל שבת שתיים, ושורש הספק ע"פ מה שנחלקו הראשונים בשכח יעו"י במנחה שלמחרתו אינו ר"ח, דלתוס' אינו חוזר דאינו מרוויח כלום, שתפלה כבר התפלל, ויעו"י לא יאמר, ודעת חכמי פרובינציא המובא בר' יונה ורא"ש, דכיון דלא הזכיר יעו"י, חשבינן ליה כלא התפלל כלל, וחוזר אף אם לא יזכיר יעו"י בתשלומין. ומסקי הר' יונה והרא"ש דהוי ספיקא דדינא וחוזר בתורת נדבה. וכ"פ השו"ע בסימן ק"ח ס"א. ולפ"ז כתבו דאם קרה כן במנחה של ע"ש [כגון שר"ח בע"ש ולא בשבת] שא"א להתפלל נדבה בשבת אין לו תקנה ואינו מתפלל שתיים, והשתא יש להסתפק אם שאלת טו"מ דמי ליעו"י וחיבא הזכרה וא"כ אינו יכול לחזור או דילמא חיבא נוסח תפלה וחיבא לחזור.

וידוע מה ששו"ט האחרונים בזה, ובשו"ת הר צבי [אורח חיים א' סימן נ"ד] השווה דין הזכרת יעו"י ואמירת טל ומטר, אך הביא ששמע בשם הגאון ר' חיים הלוי זצ"ל, שבזה כו"ע מודו שצריך להתפלל ערבית שתיים דכל שלא הזכיר טל ומטר הוי כמשנה מטבע הברכה ולדברי הכל כאילו לא התפלל כלל, ע"כ.

והגרצ"פ זצ"ל השיג עליו וכתב דאם הזכרת יעלה ויבא איננה בכלל מטבע הברכה, כ"ש שהזכרת טל ומטר לאו בכלל מטבע הברכה היא, גם הביא ראיה לדבריו מדברי המג"א בסימן ק"ח ס"ק ט"ז, ושכ"כ גם המשנ"ב בס"ק ל"ה. הנה כמדומה שמנהג המורים דלא כהגר"ח, דכן נקטו כמה מגדולי הפוסקים בדורינו, וכן מורה ובא מו"ר הג"צ וובר שליט"א.

ב. הנה לא באתי במאמר זה להקיף את כל הנושא שכבר דשו ביה רבים, רק להעיר ב' הערות אשר קשיא לי כבר כמה שנים ולא מצאתי התיחסות מספקת בין בעלי ההוראה הנ"ל, דלכאורה איכא סיעתא לשיטת הגר"ח ממש"כ הביה"ל ס"ס קי"ז להסתפק במי ששכח באחת מברכות שמונ"ע, דבר שהוא עיקרי בברכה, כמו קיבוץ גלויות בברכת תקע בשופר (דהיינו שחתם כדיו, רק שהשמיט בעיקר הברכה את עיקר ענין הברכה), אם יוכל להשלים בשומע תפלה. ורצה לפשוט מהא דמי שלא שאל טו"מ, שואל בשומע תפלה, וא"כ ה"ה לשאר דבר שהוא מעיקר הברכה שיכול להשלים. והשתא לפי הגר"ח א"ש היטב הוכחת הביה"ל, דכמו דמשלים בשומע תפלה שאלת טו"מ אע"פ דהוי מעיקר נוסח הברכה, ה"ה שארי נוסחים המעכבים, אבל לשיטת האחרונים דשאלת טו"מ לא הוי אלא הזכרה דומיא דיעו"י, אינו מובן ראית המשנ"ב, ויהא לכאורה מוכח דעת המשנ"ב כהגר"ח.

ג. עוד יש להביא ראיה דהמשנ"ב ס"ל כהגר"ח, ממש"כ שם הביה"ל שלא לחוש לדברי הפמ"ג (שהסתפק שם בדיון של הביה"ל אם יכול להשלים בשומע תפלה), ונתן טעם לדבריו "כי גם הפמ"ג לא הביא ראיה לסברתו בזה", ולשיטת האחרונים הנ"ל אינו מובן כלל, דהא לשיטתם סברא פשוטה לחלק, וביותר הרי לשיטתם גם המשנ"ב עצמו סובר כן, וע"כ דהמשנ"ב עצמו ס"ל סברא פשוטה כהגר"ח.

וקצת יש לדייק מלשון הביה"ל דגם הפמ"ג ס"ל כהגר"ח, ממש"כ שטעמו של הפמ"ג "דלא דמי לשאלה והבדלה דזה איננו נוסח קבוע תמיד לכך תקנו לזה תקנה משא"כ כששינה את הנוסח הקבוע", משמע דדוקא משום שאינו נוסח קבוע, ולא נקט הטעם

בציבור, וחילול שבת בבדיקת חום לכל מי שנכנס בשערי בית החולים וכיו"ב, אשר בכל אלו אם נדון על כאו"א יתכן שהיה זה בגדר חשש רחוק שאינו נחשב למקום סכנה, אבל כיון שהוא נידון הנוגע לכלל הציבור כאחד, יש לדון על כולם כאחד, ולכן דנו בכל הנ"ל אם נחשב מקום סכנה מחמת סכנת היחיד מתוך כלל הציבור, ואכמ"ל.

ונחזור על הראשונות, כי גדיי פקול"נ רחבים ועמוקים הם, ואחר כל האמור לא נתברר היטב היכן דנים על הכלל כאחד והיכן דנים על כאו"א בפנ"ע, ולפי איזה מידת סיכון, וצריך שיקול דעת של מורה הוראה מובהק בכל מקרה לגופו, ולא באנו כי אם להעלות את היסוד הנפלא הנ"ל, דפעמים שדנים על כלל הציבור כאחד, ואזי נחשב שיש חשש סכנה גמור לגבי כל הציבור מחמת היחיד.

למה אין איסור לנסוע ברכב מחמת ריבוי תאוונות

והנה יש לשאול על יסוד זה, דא"כ למה אין איסור לכלל הציבור לנסוע ברכב מחמת המציאות הברורה שאנשים רבים מתים בכל יום מתאוונות, ולכן אע"פ שאם נדון על כאו"א בפנ"ע אי"ז בגדר חשש סכנה, מ"מ אם דנים על כלל הציבור כאחד הרי זה סכנה ודאית, דאם כולם נוסעים ברכב קרוב לודאי שימותו אנשים מישראל, וא"כ יהא אסור לנסוע ברכב.

[ואין לומר שהסכנה היא רק מחמת התרשלות בשמירה על חוקי התנועה וא"כ אפשר לנסוע ולהזהר בכך, כי גם אם נכון הדבר, הרי מחמת המתרשלים בחוקי התנועה מסתכנים אחרים הנוסעים בסמוך להם. ובספר משנת פקול"נ (ס' ב') כתב בשם הקה"י זצ"ל 'שהנסיעות במכונית הן בחזקת סכנה משום תאוונות הדרכים המצויות, ועל כן יש מקום לדון דאין לנסוע כי אם לצורך'. וע"ע בספר חשוקי חמד (גיטין סח). בשם הבן איש חי בספרו בניהו שכתב בביאור הגמ' שם, דשלמה המלך בחכמתו עשה לעצמו מרכבה הנוסעת בכח הקיטור, ונסעה במרוצה גדולה כהרף עין, אלא שלא גילה את הדבר כדי שלא להרבות בתאוונות דרכים, וכתב החשוקי חמד בשם הגר"ח קנייבסקי זצ"ל שגם אביו הקה"י זצ"ל אמר כך. ובספר תולדות יעקב (עמ' קס"ח) כתב בזה"ל; 'מרן הקה"י זצ"ל היה אומר: אם היה בזמנינו בית דין הגדול אפשר שהיו גוזרים לאסור את המכוניות בגלל ריבוי התאוונות (וכ"כ בספר מעדני שלמה ח"א עמ' קמ"ו בשם הגרש"ז זצ"ל). ובהזדמנות אחרת אמר הקה"י: אני מייגע לכל מי ששואלני אם כדאי לנהוג במכונית שאין ראוי כלל כי אין כמעט מי שלא מזדמן לו עסק של רציחה או קרוב לזה רח"ל ועכ"פ יש כל כך הרבה מקרים של תאוונות שראוי לחוש שיקרה כי תמיד הנהג נחשב הרוצח רח"ל' עכ"ל].

חובת השמירה מפקול"נ וההיתר לעבור איסורים משום פקול"נ ב' דינים נפרדים הם

יש להשיב בפשיטות, דחלוק חובת השמירה מפקול"נ מההיתר לעבור איסורים משום פקול"נ, וכדמוכח מהא דיולדת מותר לעשות לה כל דבר הנוגע ליתובי דעתא, ומ"מ אי"ז חיוב לעשות כן, ועי' משנ"ב (ס' שכ"ח סק"ד) שהביא הדעות דמותר לחלל שבת לצורך חולה שיש בו סכנה בכל דבר שיש בו צורך קצת ורגילין לעשות לו בחול אף אם אין סכנה במניעתו, ופשוט דאין חיוב לעשות כן ואעפ"כ מותר לחלל שבת על כך, וכבר חילקו כן האחרונים, וביארו דההיתר לעבור איסור לצורך פקול"נ הוא מהכתוב 'וחי בהם' אולם החיוב להשתדל בהצלה במקום פקול"נ הוא מהכתוב 'ונשמרתם לנפשותיכם' או 'אך את דמכם לנפשותיכם' וגו' וב' דינים נפרדים הם, [והאריך בזה בספר משנת פקוח נפש ס' א' והביא דברי האחרונים בענין זה], וא"כ לק"מ, דודאי מסתבר דלגבי חובת השמירה דנים על כאו"א בפנ"ע, ורק לגבי ההיתר דנים את כלל הציבור כאחד.

אך אכתי יש להקשות באופן זה, דמי שאין לו תפלה בציבור אלא במקום אחר שצריך לנסוע לשם ברכב, יפטר מתפלה בציבור מחמת חשש סכנה (וללכת ברגל אינו מחויב יותר מד' מיל, אך ברכב הוא מחויב כמבואר בביה"ל ס' קס"ג ס"א ד"ה ברחוק).

ואפשר דאם אינו חושש לסכנה זו בעלמא אינו יכול להפטר מחובתו מחמת כן. ועו"ל דכל שדרך העולם לעשות כן אינו נחשב סכנה לענין זה וכמש"כ הגרש"ז זצ"ל (מנחת שלמה תנינא ס' ל"ז) וז"ל; 'ולענין עיקר הדבר מה נקרא ספק פקול"נ ומה לא, ועד איפה הוא הגבול, גם אנכי בעניי הסתפקתי טובא בזה, אלא שמצד הסברא נלענ"ד דכל שדרך רוב בני אדם לברוח מזה כבורח מפני הסכנה ה"ז חשיב כספק פקול"נ וקרנין ביה בכה"ג וחי בהם ולא שימות בהם, אבל אם אין רוב בני"א נבהלים ומפחדים מזה אין זה

דשאלת ט"מ הוי הזכרה ולא נוסח תפלה, משמע דגם איהו מודה דט"מ הוי נוסח אלא דלא הוי נוסח קבוע.

אך באמת זה אינו דיעוין בפמ"ג במשבצות זהב סימן קי"ט ס"ק ד', משמע להדיא בלשונו דלא כהגר"ח, עיי"ש, אך בדעת המשנ"ב בסימן זה משמע להדיא כסברת הגר"ח.

ד. עוד ראיתי להעיר ממש"כ בביאור הלכה סימן קי"ט סעיף ג' ד"ה אם דילג או טעה, וז"ל: ענין טעות נ"ל דנכלל בשני אופנים א' שלא השלים את הברכה כדון כגון שלא חיתמה כדון או שחיסר איזה דבר שהוא עיקר הברכה כגון שלא אמר ט"מ בימות הגשמים או שחיסר להזכיר ענין קיבוץ גלויות בברכת תקע בשופר שעיקרה בנויה ע"ז אף אם חיתמה כראוי, ע"כ, ומדכלל להשמטת ט"מ עם השמטת עיקר ענין הברכה כגון קיבוץ גלויות בהדי הדדי, משמע להדיא דאמירת ט"מ חשיב נוסח ברכה ולא כאזכרה.

ה. הנה הביה"ל כתב בסו"ד וז"ל: הנה כ"ז הוא לפי דעת המחבר לעיל בסימן נ"ט, אבל לפי דעת הגר"א שם דאפילו אם לא הזכיר בתחלה כלל יוצר אור כיון שחתם כדון יצא בדיעבד נראה דה"ה הכא באופן הראשון אזלינן בתר חתימה ויצא כיון שבה מזכיר ענין קיבוץ גלויות, ועיין בבה"ל שם שכתבנו דגם דעת הרשב"א והרמב"ן כוותיה דהגר"א, עכ"ל.

הנה לכאורה הגר"א פליג על יסוד הגר"ח, דהא להגר"א דס"ל בכ"מ חתימה עיקר, ואף אם השמיט מה שהוא עיקר ברכה א"צ השלמה דסומך על החתימה, ולפי שיטתו לכאורה צ"ל דלעולם כל מה שהוא עיקר בברכה יופיע בחתימה, דאל"כ איך סמכו על החתימה לבד. ולפ"ז צ"ע אמאי אין מופיע ענין ט"מ בחתימת ברכת השנים. ובהכרח דחשיב כאזכרה לפי הגר"א, וא"כ א"צ להופיע בחתימה, כמו שאר אזכרות (כמו יעו"י וכד'). ולפ"ז אם באנו לדון אם קימ"ל כסברת הגר"ח, נפלנו בפלוגתת השו"ע והגר"א בסימן נ"ט, דלשו"ע חוזר כהגר"ח, ולהגר"א אינו חוזר, ויש לצרף גם דעת הפמ"ג הנ"ל, ושוב יש מקום לומר גם בדעת המשנ"ב דלא קימ"ל כהגר"ח.

שו"ר שאין הכרח דהגר"א פליג על עיקר סברת הגר"ח ממה שלא נזכר בחתימה ענין ט"מ, ע"פ דברי הלבוש בסימן קי"ד, שכתב שם וז"ל: לפי ששאלת המטר כבר הוא כלול במה שאמר בך עלינו וכו' את השנה הזאת ואת כל מיני תבואתה, ואין התבואה מתברכת בלא מטר, ע"כ, (ועיי"ש במש"כ לבאר בזה את מש"כ הראב"ה דאם שכח שאלה בברכת השנים ונזכר קודם תקע בשופר, שמזכירו במקומו בלא חתימה).

ו. הנה ההוראה המקובלת היא דלא כהגר"ח וכאמור, אך העולה מכל המקובץ שיש לכאורה ראייה מהביה"ל בסימן קי"ז ומשיטת השו"ע בסימן נ"ט והביה"ל בסימן קי"ט כהגר"ח (ואע"פ שהאחרונים דייקו מדברי המשנ"ב במק"א דלא ס"ל כהגר"ח, המעיין ימצא שיש לדחות את הראיות, וכן אנכי הקטן הארכתי בזה הרבה בספרי חסד לאברהם שו"ת ח"א שער א' סימן ב', קחנו משם), ולא ראיתי עד הנה התיחסות מספקת להערות אלו, ולא באתי אלא לעורר לב המעיינים.

הרב יחיאל מיכל הכהן פריד

טעה והתפלל מנחה שנית לאחר פלג המנחה האם עולה לו למעריב

נשאלה שאלה בביהמ"ד במי שהתפלל מנחה בזמן מנחה גדולה, ושכח והתפלל שנית בזמן מנחה קטנה אחרי פלג המנחה, ובאמצע תפילתו נזכר שכבר התפלל ונסתפק אם להמשיך בתפילתו, דכנ"ה פשטות הדין בש"ס דף כ"א ושו"ע סי' ק"ז מי שהתחיל להתפלל אדעתא שלא התפלל עדיין ונזכר באמצע תפילתו שכבר התפלל דפוסק אפילו באמצע הברכה, וא"י לגמור תפילתו בתורת נדבה דחצי נדבא ליכא, וא"כ ה"נ בנ"ד בדין שיפסוק באמצע תפילתו, אולם יל"ד מאחר שכבר היה פלג המנחה וקי"ל דעביד כמר עביד, ואפשר להתפלל ערבית אחרי הפלג, א"כ אף שהתחיל להתפלל בתורת תפילת מנחה שמא אין כוונתו מפסדת תפילתו וימשיך להתפלל בתורת תפילת מעריב, ויל"ב הדין מב' אופנים:

א [יל"ב מהו הדין במתפלל תפילת שחרית ונתכוון לצאת י"ח מנחה האם כוונתו מפסדת תפילתו א"ד אין תפילתו נפסד מחמת כוונה גרועה.

ועי' מג"א סי' רס"ח סק"ח במי שהתפלל תפילת מוסף במקום שחרית, וכתב המג"א אף דידי שחרית ל"י מ"מ ידי מוסף ודאי יצא והעתיקו מ"ב שם סק"ז, אולם שם סק"ט כתב מג"א דבכה"ג שהתפלל מוסף במקום שחרית יחזור ויתפלל ועיי"ש פמ"ג דדי"ז תלוי בפלוגתת הראשונים לעיל סי' ר"ט בפתח אדעתא דחמרא וסיים בשיכרא, דדעת הראב"ד והרמב"ן דאין הברכה נפסדת מחמת חסרון כוונה, ורש"י ותוס' ודעמהם חולקים וס"ל דכוונתו מגרע בברכה, וסברת התוס' מבואר שם דף י"ב משום דאע"ג דמאצ"כ מ"מ בנתכווין להיפך גרע וע"כ כוונה הפוכה מפסיד הברכה, וא"כ לדבריהם למאן דאמר מצ"כ וכנ"ה להלכה, בודאי לא יצא, ומיהו במצוה דרבנן לא ברירא אם קי"ל מצ"כ עי' מג"א סי' ס' מהרדב"ז דבדרבנן יצא גם בלי כוונה וא"כ זהו טעם הפוסקים דאין מחשבתו מגרע הברכה ואף דכוונה הפכית לכר"ע ל"י מ"מ לא בעינן כ"א שיכווין לברך וכל שנתכוון לברכה יצא אף אם בהפרט לאיזהו ברכה לא כיוון, ול"ד לעושה מצוה ומתכוון לא לצאת בה דהפקיע המעשה מתורת מצוה, משא"כ בנ"ד הרי כוונתו למצוה וכל שחל שם מצוה על עשייתו יצא. [וזוה נראה דעת החת"ס בגליון סי' רפ"ו שכ' דמאחר דקי"ל בדרבנן מאצ"כ לכך המתפלל מוסף במקום שחרית יצא, וצ"ע דהרי בהרי בהיפך כוונה ל", אולם להנ"ל א"ש דסגי בכוונה לברכה].

ומיהו דעת הראב"ד והרמב"ן דאף בדאורייתא כגון בברהמ"ז ג"כ אין כוונה מפסיד הברכה [ועי' בה"ל סי' ר"ט דצ"ע אם קי"ל כן], וא"כ בנ"ד מי שהתפלל בתורת מנחה וה"ה תפלת ערבית אם כוונתו מפסיד הברכה תליא בפלוגתא הנ"ל, ולדינא יש בזה כמה סתירות במג"א כמו שהעיר בשעה"צ סי' ר"ט סק"ב, ובמ"ב שם פסק דיי"ח וא"כ ה"נ יי"ח, ועיי' שערי תשובה במי ששכח ולא אמר יעו"י בשחרית ולא התפלל שנית והתחיל תפילת מוסף ואחר ג' ראשונות נזכר שלא התפלל עדיין שחרית אע"פ שכוונתו היתה לתפילת מוסף ימשיך בתורת שחרית והיינו דבכה"ג הכוונה מגרע והוא כנ"ל.

ומיהו במה שהתחלנו במי שהתפלל שחרית והתכוון למנחה י"ל דכה"ג לכר"ע אין מחשבתו מגרע ברכתו, דיל"ד דרך ברכה שיש ברכה כזה כגון מוסף ושחרית בזה ס"ל לכמה פוסקים דמגרע כוונתו אבל בנתכוון למנחה בזמן שחרית דליכא סוג תפלה במנחה בזמן שחרית י"ל דלאו בת מינה הוא ולא מחריב בה עי' זבחים ד"ג חטאת ששחט לשם עולה פסולה ולשם חולין כשירה דלאו בת מינה לא מחריב ודון מינה ואוקי באתרא, וא"כ יל"ד דה"ה מי שכבר התפלל מנחה ולא שייך להתפלל שנית מנחה א"כ ליכא תפלה כזה ובכה"ג י"ל כוונה לא מגרע.

ב [וילה"ס עוד אף את"ל דאין כוונתו מגרע וכנ"ל דכנ"ה דעת המג"א סי' רס"ח סק"ח, מ"מ יל"ד עפמש"כ ב"י סי' רל"ג בשם רבני דאף דעבד כמר עביד הנ"מ כשנתכוון לצאת י"ח ערבית מפלג המנחה ואילך אבל בסתמא לא יי"ח, וא"כ אף דנזכר באמצע שמר"ע מ"מ בתחילת תפילתו הרי לא כיוון לערבית, ואף אם לא נדון מחמת כוונתו ההפכית מ"מ אינו יי"ח תפילת ערבית כ"א בקובעו לפלג המנחה ללילה אבל הכא שרק באמצע שמר"ע נתעורר לדבר א"כ א"י ידי חובתו.

ומיהו בשו"ע והפוסקים סתמו בד"ז ולא העתיקו דעת רבני ומשמעות הדברים דבכל ענין יי"ח, וצ"ע. ועיי' במג"א סי' רס"ג סק"י"ד על הדין המבואר שם במי שטעה ביום המעונן וסבר שה"ה לילה והתפלל תפלת ערבית של שבת ואח"כ נתפזרו העננים אם ה"ה יחיד שהתפלל צריך לחזור ולהתפלל, וכ' המג"א אע"ג דלאחר פלג המנחה דעביד כמר עביד מ"מ בכ"א קבלה בטעות היה ובכה"ג לא יצא אף בחול ע"כ, והעתיקו מ"ב ובה"ל שם, וצ"ב וכן הקשה בשועה"ר בקו"א תינח בערב שבת כיוון דהתפלל של שבת בחול לא יצא לכך בכה"ג שקבלתו היתה בטעות נמצא שלא קיבל עדיין שבת וממילא א"י י"ח תפילת שבת, אבל בחול מאחר דקי"ל דעביד כמר עביד ול"י אחר פלג המנחה דין ערב יש לה א"כ מה לי בקבלתו מאחר שהגיע זמן פלג המנחה ממילא הו"ל לילה, וע"ש שהניח ד"ז בצ"ע ולא הכריע מהו הדין בחול, וצ"ע.

אולם לכשת"ל מאחר דמקור הדין שם בשו"ע ה"ה ברבנ"י, ודעת רבנ"י דלאחר פלג המנחה צריך כוונה לקובעה ללילה ע"כ בטעה וסבור שכבר לילה א"י י"ח. וא"כ לכשנדון בנ"ד שהתפלל לאחר פלג המנחה ולא נתכוון בתחילת שמר"ע לקבוע הפלג ללילה ספק גדול אם יוצא ידי תפילת ערבית, ויש להסתפק בעומד באמצע שמר"ע מה לעשות, דאם לא ימשיך א"כ יהיו ברכתו לבטלה, ומאיך גיסא אם ימשיך מוסיף עוד ספק ברכות, וצ"ע.

התפלל מנחה חצי שעה אחר השקיעה האם עולה לו לתפילת מעריב

מעשה שהיה במי שלא חש בטוב ביום א' דר"ח מרחשון ונדרז להתפלל תפילת מנחה ביחידות בסמוך ללילה אלא שלאחר שהתפלל נודע לו שטעה בזמן השקיעה ותפילתו היה כחצי שעה אחר השקיעה, ושאלתו בפיו האם תפילה זו עלתה לו לשם תפילת מעריב והשתא צריך רק להתפלל תפילת תשלומין של מנחה ולהשלים קריאת שמע עם ברכותיה, או דילמא כיון שנתכוין להתפלל לשם תפילת מנחה אינו יוצא בתפילה זו לשם תפילת מעריב וא"כ צריך להתפלל ב' תפילות הראשונה תפילת מעריב והשנייה לשם תשלומין של מנחה.

ויש נפק"מ נוספת בנידו"ז האם צריך לקרוא תחילה קר"ש עם ברכותיה ככל תפילת ערבית כדי להסמיך גאולה לתפילה, ואח"כ להתפלל תפילת שמו"ע, או דנימא דתפילת מנחה עלתה לו לשם מעריב, ועכשיו יחזור ויתפלל מיד תפילת תשלומין קודם שיקרא קר"ש וברכותיה דתפילת תשלומין של מנחה אי"צ להסמיך בה גאולה לתפילה ואדרבה צריך להסמיכה תיכף ומיד לתפילת חובה של מעריב שכבר התפלל וכמבואר בשו"ע סי' ק"ח ס"ג ובמשנ"ב שם דלכתחילה בודאי צריך לזיזו להתפלל תפילת השלמה תכף אחר תפילה החיובית, אבל בדיעבד אינו מעכב רק אם עבר זמן תפילה ע"ש.

התפלל תפילת מנחה במוצאי ר"ח

עוד יש לדון במעשה הנ"ל האם יש חילוק בין טעה ביום א' דר"ח לטעה ביום ב' דר"ח, דיש לחלק ולומר דדוקא בטעה במנחה של יום א' עלתה לו תפילתו לשם תפילת מעריב כיון דגם בתפילת מעריב יש הזכרה של ר"ח, אבל בטעה ביום ב' דר"ח אין תפילתו עולה לשם מעריב כיון דהזכיר בה הזכרה של ר"ח דאינה נוהגת בתפילת מעריב יש לומר דכה"ג ודאי לא עלתה לו תפילתו לתפילת מעריב, וב' נידונים בדבר: א' משום הפסקה באמצע התפילה דכיון שאמר "יום ראש חודש זה" שהוא שקר מוחלט שהיום אינו ר"ח "ל דינו כשח באמצע התפילה דכתב השו"ע סי' ק"ז ס"ו שצריך לחזור לתחילת ברכה ובג' ראשונות או אחרונות חוזר לתחילת השלש [ולפ"ז אם נזכר קודם שסיים ג' אחרונות יאה צריך לחזור לתחילת ברכת רצה, ומיהו אם סיים התפילה יעוי' בסמוך]. ב' יש לדון דאפי' נימא דהמתפלל לשם מנחה עלתה לו תפילתו לתפילת מעריב שהיא התפילה הראויה לו הני מילי כשאין הוכחה בגוף התפילה שתפילתו היא תפילת מנחה, אבל במקום דשינה במטבע התפילה והוכיח דתפילתו היא לשם מנחה של ר"ח ולא לשם מעריב גרע טפי ואין תפילה זו עולה לו לשם תפילת מעריב ונמצא דצריך לחזור ולהתפלל שתים אחת לשם מעריב והשנייה לשם תשלומין של מנחה.

בדין הפסק בהזכרה של ר"ח שלא בזמנו

והנה עיקר דין כונה בתפילה אם הוא לעיכובא שידע איזו תפילה הוא מתפלל או דאינו מעכב בדיעבד יש לדון ולהוכיח מדברי הפוסקים בתפילת תשלומין ומדברי המשנ"ב בכמה מקומות והדברים ארוכים וכדלהלן, אך תחילה יש להקדים הנידון הב' במי שהזכיר הזכרת מאורע שלא בזמנו כגון הזכרת יעלה ויבוא בתפילת מעריב של מוצאי ר"ח האם יש כאן הפסק בדיעבד וצריך לחזור ולהתפלל או לא, והנה השו"ע סי' ק"ח ס"ב כתב הטועה ומזכיר מאורע שאר ימים בתפילה שלא בזמנה לא הוי הפסקה, וכתב המשנ"ב כגון שהזכיר "עלה ויבוא" שלא בר"ח וחולו של מועד, או שהוסיף של שבת וי"ט בחול וכה"ג ונזכר לאחר שגמר הברכה או כל התפלה, לא הוי הפסקה שיהיה צריך ע"ז לחזור לראש או לתחילת הברכה שהפסיק בה.

ומיהו כתב המשנ"ב וז"ל ורוב האחרונים חולקים על פסק זה וסבירא להו דלא עדיף זה מאם הפסיק בשיחה באמצע התפילה דפסק השו"ע לעיל בס"י ק"ד ס"ו שצריך לחזור לתחילת ברכה, ובשלש ראשונות ואחרונות חוזר לתחילת השלש וכו' גם בדרך החיים ובחיי אדם סתמו לדינא כמותם, ועיין בדרך החיים שהוסיף עוד וכתב דהני מילי אם הזכיר דבר שאינו שייך לאותו היום כגון וכו' או שאמר יעלה ויבוא עד לאחר "יום ראש חודש זה" שהוא שקר מוחלט שהיום אינו ראש חודש על כן דינו כשח באמצע תפילה וכו' ע"ש.

וסיים המשנ"ב ועיין בחיי אדם כלל כ"ה שכתב בין לענין שיחה בשוגג בתפילה ובין לענין שהזכיר דבר שלא בזמנו בדיעבד אם לא חזר לתחילת הברכה כיון שסיים הברכה, אף שהוסיף בה דבר שלא כענינו אינו רשאי לחזור וכל שכן אם השלים תפילתו ע"ש בנשמ"א עכ"ד.

ונמצא לפ"ז בנידון דלעיל דאי נימא דתפילה שהתפלל לשם מנחה עולה לו לתפילת מעריב ואע"פ ששינה במטבע התפילה והוכיח

שתפילתו היא לשם מנחה יתכן דתפילתו עולה לו לתפילה הראויה שהיא תפילת מעריב, אולם אכתי יש כאן דין הפסקה של הזכרה שלא בזמנה ולדעת האחרונים דנקטו דלא כהשו"ע אם נזכר קודם שסיים ג' ברכות אחרונות חוזר לתחילת ברכת רצה, אבל אם נזכר לאחר שסיים תפילתו אינו חוזר להתפלל.

יסוד הנידון אם כונה לשם תפילה אחרת מעכבת

והשתא צריך לברר ולפרש הצדדים והראיות בעיקר הנידון דלעיל האם הכונה לשם איזו תפילה הוא מתפלל היא כונה המעכבת בתפילה או דאינה לעיכובא. והנה יסוד ושו"ע מציינו להדיא בדין תפילת תשלומין דכתב השו"ע סי' ק"ח ס"א טעה או נאנס ולא התפלל שחרית מתפלל מנחה שתיים הראשונה מנחה והשנייה לתשלומין, ואם היפך לא יצא ידי תפילה שהיא תשלומין וצריך לחזור ולהתפלל אותה, וכן הדין בכל מקום שצריך להתפלל תפילה לתשלומין ע"כ, ופי' המשנ"ב דאם היפך לא יצא פירוש שהייתה בדעתו שתהא הראשונה לתשלומין לא יצא דלא תקנו רבנן השלמה אלא בזמן התעסקות בתפילה חיובית ולא קודם לכן. ומיהו כתב המשנ"ב ויש מפקפקים לומר שאין צריך לחזור ולהתפלל אלא א"כ גלה דעתו בפירוש בתפלתו שהשנייה היא לשם חובה והראשונה לתשלומין וכגון שהוא מוציא שבת והבדיל בשניה ולא הבדיל בראשונה וכמו שיתבאר. ולענין דינא כתב הפרי חדש והפמ"ג שאין לנו אלא דברי המחבר וכן העתיק הדרך החיים להלכה. ומכל מקום טוב יותר שבעת שחוזר ומתפלל יתנה ויאמר אם איני מחוייב להתפלל פעם שנית אני מתפלל אותה בתורת נדבה עכ"ד.

ולפ"ז יש לדון האם דין כונה בתפילה הוא לעיכובא בכל התפילות כלומר דצריך שידע האדם ויכוין להתפלל תפילת שחרית או מנחה כמו שצריך לכיון שזו תפילת חובה וזו תפילת תשלומין, או דילמא שאני תפילת תשלומין שאינה כשאר תפילות של חובה והתם דוקא הכונה מעכבת, אבל בתפילה של חובה שזמנה עתה "ל דהכונה אינה מעכבת ואפי' נתכוין לשם תפילה אחרת עלתה לו תפילתו לתפילה הראויה עתה.

ואם נימא דבתפילות של חובה אין הכונה לעיכובא והמתפלל לשם מנחה בזמן מעריב עלתה לו תפילתו לתפילת מעריב, אכתי יש לדון בנידון הב' במי שטעה במוצאי ר"ח והתפלל לשם מנחה עם הזכרת יעלה ויבוא דהוכיח בתפילתו שהיא לשם מנחה די"ל דבזה ודאי אין תפילתו עולה לשם תפילת מעריב וכמו שמצינו בדברי האחרונים דפליגי על השו"ע בתפילת תשלומין וס"ל דכונה לחוד אינה מעכבת אבל אם גילה דעתו בפירוש ע"י הזכרה שהראשונה לשם תשלומין לא עלתה לו תפילתו וצריך לחזור ולהתפלל.

דברי המהרש"ק דהכונה אינה מעכבת

והנה מצינו נידו"ז מפורש בדברי האחרונים וכמש"ת, ויש להקדים דברי המהרש"ק בחכמת שלמה על השו"ע סי' רפ"ו דדן בשאלה כעין זו ממש וזה תו"ד מי שטעה והתפלל תפילת שחרית במקום מוסף בזמן שהציבור עמדו בתפילת מוסף, והיה זה אחר חצות בזמן שראוי למנחה, דיש להסתפק האם יצא ידי מנחה וצריך עוד להתפלל רק תפילת מוסף, או דילמא דלא יצא אף ידי מנחה כיון שנתכוין לשחרית, וכתב החכמת שלמה דכתב בענין זה במקו"א דלא יצא ידי מנחה ע"ש, אך לא ביאר שם טעם הדבר, ולפ"ז נראה דמדמה לדין תפילת תשלומין דחזינן מהתם דאם כיון לשם תפילת תשלומין תחילה לא יצא ידי חובה אלמא דהכונה לשם תפילה פלונית מעכבת.

הקו' מדברי המג"א בהתפלל מוסף לשם שחרית

אולם יש להקשות ע"ד המהרש"ק ז"ל דלפ"ז בדברי המג"א מפורש דיצא ידי חובה דיעוי' בשו"ע סי' רס"ח ס"ו במי שטעה והחליף תפילות של שבת דיצא [מפני שעיקר תפילת שבת היא הברכה הרביעית רצה במנוחתינו שהיא שוה בכל התפילות], וכתב השו"ע ויש אומרים שאם החליף והתפלל תפילת מוסף במקום תפילה אחרת דלא יצא והטעם הואיל והזכיר פסוקי מוסף בתפילה שא"צ להזכירה לא יצא. אולם כתב המג"א סק"ח דאף לשיטה זו דלא יצא כשהתפלל תפילת מוסף במקום תפילת שחרית היינו שלא יצא ידי שחרית אבל מ"מ עולה לו לתפילת מוסף, [וכמש"כ הרמ"א סי' רפ"ו דאם הקדים תפילת מוסף לשחרית יצא] ע"ש, וחזינו מדברי המג"א דאע"ג דנתכוין לשם תפילת שחרית אעפ"כ תפילה זו עולה לו לשם מוסף ואין הכונה מגרעת לומר דלא יצא ידי מוסף ועוד יש להוסיף דלכתחילה אסור להקדים מוסף לשחרית ומ"מ אמרינן דעלתה בידו תפילת מוסף וא"כ נראה דגם בנידון המהרש"ק כשטעה במוסף והתפלל תפילה של שחרית בזמן מנחה עלתה בידו תפילת מנחה וצ"ע דהמהרש"ק לא העיר בזה מיד.

המג"א לשיטתו דאין הכונה לעיכובא

אולם נראה לדון וליישב דאין ראייה כלל מדברי המג"א כיון דאינה

היתה למנחה תהיה זו תשלומין לשחרית ואם התפילה הראשונה היתה לשחרית תהיה זו למנחה ע"ש, והיינו כדברי הבה"ל הנ"ל לענין תפילת מנחה אחר שקיעה, וכאמור יש לחלק דדוקא בתפילת תשלומין הכונה והתנאי הם לעיכובא וכמ"נ.

ישוב דברי המשנ"ב והצל"ח באופ"א

עוד נראה לדון ולחלק בין גידון הבה"ל בתפילת מנחה אחר שקיעה וגידון הצל"ח בתפילת שחרית אחר חצות דלא דמי לגידון"ד במתפלל בזמן צאת הכוכבים די"ל דשאני התם דמתפלל אחר שקיעה בזמן ביה"ש או תיכף אחר חצות דכיון דזמן זה אינו זמן תפילת מעריב לכתחילה דזמנה הוא אחר צאת הכוכבים, וכן זמן מנחה דאסור להתפלל תפילת מנחה קודם שקיעה דלא דמי לזמן חצי שעה מחצות ויעוי' במשנ"ב סי' רל"ג סק"ב דנחלקו הפוסקים אף לענין דיעבד אם יצא או דצריך לחזור ולהתפלל והשעה"צ כתב דצ"ע למעשה ע"ש, ולפיכך י"ל דאם לא התנה וכיון להדיא דתפילה זו תעלה לו לשם תפילת ערבית אם הוא לילה או במתפלל אחר חצות לתפילת מנחה לא אמרינן בסתמא דעלתה לו תפילה בדיעבד לשם ערבית או לשם מנחה, אבל בגידון המג"א החת"ס והמשנ"ב במי שטעה בתפילתו והתפלל מוסף דאין ריעותא מחמת זמן תפילה דאמנם לכתחילה לא יקדים מוסף לשחרית אבל מחמת זמן תפילת מוסף ליכא חיסרון כלל ולפיכך נקטו האחרונים דאין ריעותא במה שלא נתכוין לשם תפילת מוסף ושפיר יצא ידי חובת תפילת מוסף.

ואם כנים הדברים יש לדון ולחלק בגידון המהרש"ק בהתפלל שחרית עם הציבור שמתפללים מוסף ונתברר שכבר עבר חצות והגיע זמן תפילת מנחה דמהרש"ק צידד דלא יצא ידי תפילת מנחה כיון שכוונתו היתה לשם תפילת שחרית, ולהאמור יש לחלק דהני מילי בתוך חצי שעה שאחר חצות דאכתי לא הגיע זמן מנחה לכתחילה, אבל אחר ו' וחצי שעות שהגיע זמן מנחה לכתחילה יצא בדיעבד ידי תפילת מנחה אע"פ שנתכוין לשם שחרית וכמ"ש"כ המג"א והמשנ"ב לענין תפילת מוסף ושחרית דאע"פ שנתכוין לשם תפילת שחרית יצא ידי תפילת מוסף ויל"ע בכל הדברים.

מסקנת הדברים בהתפלל מנחה בזמן מעריב

העולה מהדברים לענין גידון דידן במי שהתפלל תפילת מנחה חצי שעה אחר שקיעה"ח דנראה דעלתה לו לתפילת מעריב כיון דזהו זמן מעריב לכתחילה מעיקר הדין [לפי מנהג ירושלים ודעת מרנן הגרשז"א והגרשי"א זצ"ל וגם לנוהגים להחמיר כדעת מרן החזו"א זצ"ל נראה דכיון דיש כאן ספק דשמא הגיע זמן מעריב מעיקר הדין ועלתה לו תפילת מעריב, לפיכך יש להקל דלא יחזור ויתפלל דהאידיא דאין מכוונים כהוגן אין מתפללין בתורת ספק תפילת נדבה במקום דיש לצדד דיצא מעיקר הדין], ונראה דיצא ידי תפילת מעריב אע"פ שנתכוין לשם מנחה וכמ"ש"כ המשנ"ב סי' רס"ח והחת"ס סי' רפ"ו עפ"ד המג"א דמי שנתכוין להתפלל שחרית וטעה והתפלל תפילת מוסף יצא ידי חובת תפילת מוסף ואינו צריך לחזור ולהתפלל אלא תפילת שחרית בלבד.

ומיהו יש לציין דבספר 'ויקהל משה' הנ"ל הביא מדברי החיד"א (קשר גודל סי' כ"ד) דכתב דאם התפלל מוסף לשם שחרית כגון שטעה ונזרקה מפיו תפילת מוסף צריך להתפלל שחרית ומוסף ע"ש, ולפ"ר נראה דנקט דלא כדברי המג"א משום דס"ל דהמג"א לשיטתו אזיל בסי' ק"ח אבל לשיטת השו"ע דבתפילת תשלומין הכונה לעיכובא ה"ה בשאר תפילות של חובה הכונה מעכבת וצ"ע, מיהו כאמור המשנ"ב והחת"ס סתמו כדברי המג"א לענין תפילת מוסף ולדבריהם נראה דגם בגידון"ד המתפלל מנחה בזמן צאת הכוכבים עלתה בידו תפילת מעריב.

אולם נראה דבאופן שהתפלל מנחה של ראש חודש והזכיר 'יעלה ויבוא' דהוכיח בתפילתו שהיא תפילת מנחה של ר"ח ולא תפילת מעריב של מוצאי ראש חודש בזה לא עלתה לו תפילתו כלל וצריך להתפלל ב' תפילות הראשונה לשם תפילת מעריב והשניה לשם תשלומין של תפילת מנחה [ואינו מזכיר יעלה ויבוא וכמבואר בסי' ק"ח סי"א, ויעוי' בבה"ל סי"ב שם דאם הזכיר בשניה יעלה ויבוא הסכימו הרבה אחרונים דלא הוי הפסק בדיעבד].

ומקור לחילוק זה מצינו בדברי המג"א והט"ז סי' ק"ח ס"א דפליגי על השו"ע וס"ל דגם מי שנתכוין להקדים תפילת תשלומין לתפילת חובה אמרינן דתפילה הראשונה עלתה לו לשם חובה והשנית לשם תשלומין אבל אם גילה דעתו בפירוש בתפילתו שהשניה היא לשם חובה והראשונה לשם תשלומין וכגון שהוא מוצאי שבת והבדיל בשניה ולא הבדיל בראשונה בזה כו"ע מודים דלא יצא, ולפ"ז נראה דגם בגידון"ד כיון שהזכיר יעלה ויבוא בתפילתו אין תפילה זו עולה לו לשם תפילת מעריב של מוצאי ר"ח, אע"פ שמי שטעה בתפילת מעריב והזכיר יעלה ויבוא בטעות אם סיים תפילתו יצא ואין הזכרה בטעות חשיבא הפסק בדיעבד כמ"ש"כ השו"ע והמשנ"ב סוסי"י ק"ח, שאני התם דנתכוין לשם תפילת מעריב, אבל בנתכוין לתפילת מנחה

לשיטתו אזיל דפליגי על השו"ע והפוסקים בסי' ק"ח ס"א וס"ל דגם בתפילת תשלומין אין הכונה מקלקלת ומי שנתכוין להקדים תפילת תשלומין לתפילה של חובה יצא ידי חובתו ואמרינן דהראשונה היא לשם חובה והשנית לתשלומין ורק באופן ששינה במטבע התפילה כגון שהבדיל בשניה ולא בראשונה ס"ל למג"א דלא יצא ידי תפילת תשלומין כיון שהוכיח במטבע התפילה שהיא לשם תשלומין.

ולפ"ז י"ל דהמג"א לשיטתו אזיל דאם התפלל מוסף לשם תפילת שחרית עלתה בידו תפילת מוסף, אבל לפי מה שפסקו האחרונים והמשנ"ב שם כדעת השו"ע דהכונה בתפילת תשלומין לעיכובא י"ל דגם בשאר תפילות של חובה הכונה מעכבת ולפיכך פסק המהרש"ק דאם התפלל תפילת שחרית בזמן מנחה לא עלתה בידו תפילת מנחה.

הקו' בסתירת דברי החת"ס והמשנ"ב

אולם יש להקשות לפ"ז בסתירת דברי המשנ"ב דכאמור לענין תשלומין פסק דהכונה לעיכובא ומי שהיפך והקדים תפילת תשלומין לפי דעתו אע"פ שלא שינה במטבע התפילה לא יצא ידי חובה וצריך לחזור ולהתפלל ב' תפילות אחת לחובה ואחת לתשלומין, והתימה דבסי' רס"ח סקי"ז סתם המשנ"ב כדברי המג"א דמי שהחליף תפילת מוסף בתפילת שחרית יצא ידי חובת תפילת מוסף אע"פ שנתכוין לשם תפילת שחרית וצ"ע.

וראיתי בספר 'ויקהל משה' [להגרמ"ש קליין שליט"א פ' וירא] שהביא עיקרי הדברים הנ"ל והניח דברי המשנ"ב בצ"ע. ועוד הוסיף להקשות שם בסתירת דברי החת"ס דבסי' רפ"ו כתב ע"ד הרמ"א דאם הקדים תפילת מוסף לתפילת שחרית יצא ידי מוסף דהיינו אפי' באופן שנתכוין לשם תפילת שחרית, וכתב הטעם משום דקי"ל דמצוות דרבנן א"צ כונה וציון לדברי המג"א הנ"ל, וצ"ע דהחת"ס בהגהות סי' ק"ח הסכים לדעת השו"ע דמחשבתו מעכבת ואם נתכוין לשם תפילת תשלומין ראשונה לא יצא והניח בצ"ע, ובעיקר מה שכתב החת"ס בדברבנן אין הכונה מעכבת יל"ע דיש כאן כעין כונה הפכית ויל"ע.

ישוב הקו' דתפילת תשלומין שאני

והנראה בזה דיש להוכיח מדברי החת"ס והמשנ"ב דנקטו דיש חילוק בין תפילת תשלומין לשאר תפילות של חובה, דאע"ג דלענין תשלומין קי"ל דהכונה לעיכובא, אבל בתפילות של חובה אין הכונה מעכבת ואפי' נתכוין לשם תפילה אחרת עלתה לו התפילה לתפילה הראויה.

ומעתה נראה דגם בגידון"ד במי שהתפלל תפילת מנחה בזמן צאת הכוכבים שפיר עלתה לו תפילתו לתפילת ערבית ואינו צריך להתפלל אלא תפילה אחת לשם תשלומין של מנחה.

ד' הבה"ל דהכונה לעיכובא והחילוק מנידו"ד

עוד יש לציין בשיטת המשנ"ב בדין הכונה בתפילת חובה אם היא לעיכובא דמצינו בבה"ל סי' רל"ג ס"א דכתב שם במי שמתפלל תפילת מנחה אחר שקיעה וז"ל ובספר סדר זמנים כתב לענין דיעבד כשמתפלל אחר שקיעה שיתפלל על תנאי אם הוא עדיין יום יהיה נחשב לתפילת המנחה והתפילה שיתפלל אחר צאת הכוכבים יהיה לשם ערבית, ואם עכשיו הוא לילה יהיה תפילה זאת עולה לו לשם תפילת ערבית והשניה שיתפלל אח"כ יהיה לתשלומין בשביל מנחה דחובה קודמת לתשלומין ע"כ, ולפ"ר נראה דהכונה בזה היא לעיכובא אבל בסתמא לא אמרינן דאם עכשיו לילה עלתה לו תפילה זו לשם ערבית.

אולם יש לדחות דשאני התם דהנידון לגבי תפילת תשלומין דאם עכשיו לילה ומכוין לשם תפילת מנחה ואח"כ התפלל תפילת ערבית לשם ערבית נמצא דהקדים תפילת תשלומין של מנחה לתפילת חובה של ערבית דבזה הכונה היא לעיכובא כמ"ש"כ המשנ"ב סי' ק"ח ס"א דנקטינן כדעת השו"ע והפוסקים דאם נתכוין לשם תשלומין לא יצא ולפיכך צריך שיתנה בהדיא שאם עכשיו לילה תהא תפילה זו לשם ערבית, מיהו יש להעיר דיש נפק"מ לדינא לפ"ז דבתפילה הראשונה שהתפלל לשם מנחה אין התנאי והכונה לעיכובא דאפי' נתכוין לשם מנחה אם הוא לילה עולה לו לתפילת ערבית, ורק בתפילה השניה שמתפלל לשם ערבית התנאי לעיכובא ולפ"ז צריך לדחוק בדברי הבה"ל דרק לכתחילה יתנה בב' התפילות אבל בדיעבד תפילה הראשונה עלתה לו גם בלי תנאי וצ"ע.

וכדברי הבה"ל מצינו גם בדברי הצל"ח שציון המשנ"ב [סי' פ"ט סק"ז] בענין תפילת שחרית אחר חצות קודם שהגיע זמן מנחה דכתב הרמ"א דאחר חצות אסור להתפלל שחרית ומשמע דאפי' במי שטעה בשוגג דאסור להתפלל תכף אחר חצות אלא ימתין חצי שעה ויתפלל מנחה ואח"כ שחרית בתורת השלמה, וכתב המשנ"ב ועיין בחי' הגרעק"א בשם הצל"ח עכ"ד. ויעוי' בחי' הצל"ח בברכות כ"ו. ד"ה כולי ימא שכתב בגידון"ד שיתפלל בחצי שעה שאחר חצות על תנאי שאם הוא זמן מנחה תהיה התפילה למנחה ואם לא תהיה לשחרית, ולאחר חצי שעה זו יתפלל שנית ויתנה שאם התפילה הראשונה

של ר"ח וגילה דעתו בתפילתו שהיא תפילת מנחה נראה דבאופן זה כו"ע מודים דחוזר ומתפלל שתיים הראשונה לשם תפילת מעריב והשנית לתשלומין של מנחה.

לענין מעשה

העולה לדינא בנידון דלעיל דמי שהתפלל מנחה חצי שעה אחר שקיעה"ח עלתה לו תפילתו לתפילת מעריב דאין הכונה מעכבת בדיעבד אלא בנתכוין לשם תשלומין קודם תפילה של חובה וכמש"כ המשנ"ב סי' ק"ח ס"א, אבל בסתם תפילה של חובה אע"פ שנתכוין לתפילת שחרית וטעה והתפלל מוסף עלתה בידו תפילת מוסף כמש"כ המג"א סי' רס"ח סק"ח והמשנ"ב סק"ז, ויחזור ויתפלל תפילת שחרית, וא"כ גם בנידו"ד שנתכוין לשם תפילת מנחה נראה דעלתה לו תפילה זו לשם מעריב כיון שהתפלל אותה בזמן מעריב מעיקר הדין [בפרט למנהג ירושלים וכמש"נ וע"כ פ"פ מידי ספק ודאי לא נפקא ובספק כה"ג אין חוזר ומתפלל]. אבל באופן שטעה והתפלל מנחה של ראש חודש עם הזכרת יעלה ויבוא נראה דלא יצא בתפילה זו ידי תפילת מעריב וצריך לחזור ולהתפלל ב' תפילות הראשונה לשם מעריב של חובה והשנית לשם תשלומין של מנחה. כתבתי הדברים לפ"ר ולענין מעשה יש לברר אצל גדולי ההוראה.

הרב אליסף פרלמן

בדין ספק התפלל ובשיטת הרמב"ם אם חובת תפילה מדאו' או מדרבנן

[א כתב הרמב"ם פ"א מהל' תפילה וז"ל מצות עשה להתפלל בכל יום שנאמר ועבדתם את ה' אלקיכם, מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפלה שנאמר ולעבדו בכל לבבכם אמרו חכמים אי זו היא עבודה שבלב זו תפלה, ואין מנין התפלות מן התורה, ואין משנה התפלה הזאת מן התורה, ואין לתפלה זמן קבוע מן התורה. ולפיכך נשים ועבדים חייבין בתפלה לפי שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמא אלא חיוב מצוה זו כך הוא שיהא אדם מתחנן ומתפלל בכל יום ומגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא ואחר כך שואל צרכי שהוא צריך להם בבקשה ובתחנה ואחר כך נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשיע לו כל אחד לפי כחו. עכ"ל.]

והנה הרמב"ן בהשגות מצוה ה' השיג על הרמב"ם והביא מכמה מקומות בגמרא דתפילה איננה אלא מצוה מדרבנן, וראיה א' הביא שכבר ביארו חכמים בגמרא תפלה מדרבנן כמו שאמרו בפ"ג דברכות [דף כא.]. לענין בעל קרי שקורא ק"ש ומברך על המזון ואינו מתפלל והעלו הטעם ק"ש וברכת המזון דאורייתא תפלה דרבנן, וראיה ב' הביא בדגמרא סוכה [דף ל"ח.]. אמרי גבי תפלה דתנא ואם התחילו אין מפסיקין ותיקשו מולב דתנן נוטלו על שלחנו אלמא מפסיק והשיבו בדרך תימה מאי קושיא הא דאורייתא הא מדרבנן, וראיה ג' הביא מהא שמי שנאנס ולא התפלל בשחרית ובמנחה נסתפק אם התפלל דלפי דבריו של הרב היה צריך לחזור ולהתפלל והם פסקו לעולם בכל ספק בתפלה שאינו חוזר ומתפלל מפני שהיא מדרבנן [וכן פסק הרמב"ם פ"י מהל' תפילה ה"י].

[ב] וכתב האבי עזרי פ"א מהל' תפילה ליישב דרבנן עקרו את חיוב המצוה דאו' לפי שקבעו גדרים חדשים למצוה, ותחילת הדבר הוא דמצינו שיש כח לרבנן לעקור את החיוב מצוה דאו' במקום תקנתם שתקנו לצורך המצוה, וכך מצינו בריש ברכות לענין אם עבר חצות ולא קרא ק"ש, שלחכמים אף שהוא דיעבד אינו יוצא ואין צריך לקרות ק"ש, וביאר שם הרבנו יונה הטעם משום שיש כח ביד חכמים לעקור החיוב תורה, וממילא אין כאן דין תורה כל עיקר, דאם היה חיוב התורה עדיין למה לא יקרא ויקיים את דין התורה ולקרא ק"ש, וכן מצינו בסוכה דף ג. בסוכה קטנה שגזרו רבנן שמא ימשך אחר סוכתו וכתבו התוס' דלע כן אינו יוצא אפי' את המצוה דאו' של ישיבת סוכה וזהו דאמרין שם לא קיימת מצות סוכה מימך, וכן מבואר כל זה בפמ"ג באו"ח פתיחה הכוללת ח"ג.

ומעתה י"ל דהנה לגבי תפילה יש להוכיח דאיכא נמי להך יסוד של עקיפת חכמים את הדין תורה, ומצינו דבר זה בהא דתקנו רבנן שיהא יט' ברכות בתפילת שמונה עשרה או מעין אותם הברכות וקבעו זאת לעיכובא, דהנה אם היה מהלך במקום סכנה דינו הוא להתפלל תפילה קצרה 'צרכי עמך מרובים' וכו' וכמבואר ברמב"ם ספ"ד ובתפילה זו אינו יוצא ידי חובתו וכשיוצא מן הסכנה חייב להתפלל תשע עשרה, ולכאו' קשה שהרי מדאו' אין דין של יט' ברכות, אלא מוכח דרבנן עקרו בשב ואל תעשה את החיוב תפילה דאו' ועל כן לא יצא כלל ידי תפילה בהתפילה הקצרה [ופשיטא להאבי עזרי דלא יצא גם את הדאו' בתפילה קצרה].

ומכאן ואילך מוסיף בזה האבי עזרי יותר לגבי דין תפילה דאין זה רק שרבנן עקרו את הדין תפילה דאו' כשהיא איננה כדין היט' ברכות, וכמו דמצינו לגבי ק"ש דעקרו את הדין דאו' כאשר אינו מקיימו כדינו קודם חצות, וכן לגבי סוכה דעקרו את המצות סוכה דאו' כאשר היא סוכה קטנה, אלא בכאן לגבי תפילה עקרו רבנן לגמרי את החיוב תפילה דאו' ולא השאירו אלא דין חיוב תפילה מדרבנן, ואע"ג דלגבי קיום המצוה אכן השאירו את הקיום מצוה דאו' כשמתפלל, אבל אין זה אלא לגבי הקיום בלבד ולא לגבי החיוב.

ובזה מיישב האבי עזרי את שיטת הרמב"ם דאע"ג דס"ל דיש ללמוד מדין תורה את מצות תפילה מכל מקום לכל דיני תפילה נקטינן בה דהיא כדיני חיוב דרבנן ולא כדיני חיוב דאו' ועל כן הוא דגם היכא דאיכא ספק אם התפלל לא אמרינן דמחויב לחזור ולהתפלל כמו בספק דאו' אלא הוי ספק דרבנן בעלמא כיון דאזלינן בזה בתר החיוב ולגבי החיוב תפילה לא נשאר לנו אלא את החיוב דרבנן לפי שעקרו רבנן את החיוב תפילה דאו' עכ"ד האבי עזרי בביאור שיטת הרמב"ם.

[ג] והנה הדברים נראים לפום ריהטא קשים מאד, דאע"ג דנראה דאין כאן אלא הרחבה בעלמא של אותו היסוד מה שמצינו ברבנו יונה ובתוס' דיש כח ביד חכמים לעקור את חיוב המצוה בשב ואל תעשה מכח מה שגדרו גדר בעיקר המצוה, וממילא דעל דרך זה אמרינן נמי בתפילה דעקרו את החיוב דאו' ונוסף כאן שעקרו לגמרי את כל עיקר החיוב ולא רק כמו התם שעקרו את הדאו' רק במקום מסוים בלבד מפרטי המצוה.

והנה מלבד מה שיש לתמוה בדודאי צריך מקור נפרד על כך שחכמים יעשו כזה גדר שעוקר לגמרי את כל עיקר החיוב מצוה דאו' בשביל מה שרצו לחזק בגדרי המצוה, הרי שבעיקר הדבר אין מובן כלל מדוע הוצרכו לכך הלא לא מצינו בהתקנה שתקנו להיות יט' ברכות שום טעם שבכך הוצרכו לעקור את כל החיוב דאו', והא די להם לתקן שלא יהא מצוה אם יחסר מהיט' ברכות או מעין האמצעיות, אבל כל שבא להתפלל כדין יט' ברכות אפשר להעמיד על תקנו את החיוב דאו' עצמו, ומדוע הוצרכו לכך שיעקרו את כל החיוב דאו', וצ"ע בכל זה, ובודאי הדין לעיקר תמיהת הרמב"ן על הרמב"ם בדין זה והוכחתו דכל עיקר החיוב הוא רק מדרבנן ועל כן הוא דבספק אינו חייב להתפלל, וצ"ע שיטת הרמב"ם.

[ד] והנראה ליישב בזה על דרכו של האבי עזרי ולבאר דעל כרחק למדנו בדרכו דבהא מילתא דתקנו רבנן תקנה שיהא סדר של יט' ברכות בשמו"ע ועכ"פ שלא יפחות מג' ראשונות ואחרונות ומעין האמצעיות בתפילתו הרי בתקנה זו גופא יש איזה שהוא סתירה למהלך של סדר התפילה כמו שהוא המצוה מדאו', ואין הביאור רק דמדאו' לא הצריכו לכל זה ורבנן חידשו שצריך להך סדר, דהא בזה לבד לא היינו מוציאים מחיוב דין של תורה, ובודאי לא כאשר קיים גם את הדין דרבנן בסדר היט' ברכות, אלא על כרחק צ"ל דבהך תקנה יש כאן איזה סתירה למהלך וסדר התפילה כמו שהוא החיוב מדאו' וממילא הוא דמוכרח שרבנן עקרו את כל קיום החיוב דאו' מכמות שהוא.

והנראה לבאר בזה בהקדם דברי הרמב"ם בביאור סדר התקנה שתקנו חז"ל את סדר התפילה והיט' ברכות, דהנה לגבי ביאור עיקר המצוה דאו' כתב וז"ל אם היה רגיל מרבה בתחנה ובקשה ואם היה ערל שפתים מדבר כפי יכלתו ובכל עת שירצה, וכן מנין התפלות כל אחד כפי יכלתו, יש מתפלל פעם אחת ביום, ויש מתפלל פעמים הרבה, והכל יהיו מתפללין נכח המקדש בכל מקום שיהיה, וכן היה הדבר תמיד ממש רבינו ועד עזרא. עכ"ל, וכל זה כאמור עוד לפני שתקנו סדר התפילה.

וממשיך שם הרמב"ם בהלכה ד' וז"ל כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנצר הרשע נתערבו בפרס ויון ושאר האומות ונולדו להם בנים בארצות הגוים ואותן הבנים נתבלבלו שפתם והיתה שפת כל אחד ואחד מעורבת מלשונות הרבה וכיון שהיה מדבר אינו יכול לדבר כל צורכו בלשון אחת אלא בשיבוש שנאמר ובניהם חצי מדבר אשודית וגו' ואינם מבינים לדבר יודית ולכלשונו עם וועם מפני זה כשהיה אחד מהן מתפלל תקצר לשונו לשאל לחצונו או להגיד שבח הקדוש ברוך הוא בלשון הקדש עד שיערבו עמה לשונות אחרות, וכיון שראה עזרא ובית דינו כך עמדו ותקנו להם שמנה עשרה ברכות על הסדר, שלש ראשונות שבח לה' ושלש אחרונות הודיה, ואמצעיות יש בהן שאלת כל הדברים שהן כמו אבות לכל חפצי איש ואיש ולצרכי הציבור כולן, כדי שיהיו ערוכות בפי הכל וילמדו אותן ותהיה תפלת אלו העלגים תפלה שלימה כתפלת בעלי הלשון הצחה, ומפני ענין זה תקנו כל הברכות והתפלות מסודרות בפי כל ישראל כדי שיהא ענין כל ברכה ערוך בפי העלג. עכ"ל הרמב"ם.

והנראה לבאר דודאי מעיקרי סדר התפילה של המצוה דאו' היא עצם הדבר שיכול כל אדם לדבר אל ה' בשפתו וכפי יכלתו בין אם הוא עילג בין אם הוא חכם, באשר דוקא בכח תפילה כזו האדם מדבר אל ה' בתפילתו כפי מצבו וענינו שלו ממש ותפילתו נובעת מעצמו ממש

באים לחשוש לביטול מילת יוצא דופן בשמיני, הרי דלהך גיסא גם מילתו דוחה שבת ויוה"כ, רק דאנן הוא דחיישינן לאידך גיסא שאינו נימול לשמונה כלל לדחות את השבת, ולעולם י"ל דמצות המילה בשמיני אפילו ביוצא דופן עדיפא ממצות התענית ביוה"כ.

האכילה ביוה"כ תהא בהיתר דפיקוח נפש וביטול המילה בשמיני רק מחמת ספק

והשתא אדרבה נימא איפכא, דממה שמילה בשמיני דחיא שבת ויוה"כ שכן נכרתו עליה י"ג בריתות (יבמות ה' ב'), שמע מינה דמילה חמירא מיוה"כ, וגם יוצא דופן בכלל להך גיסא שנימול לשמונה.

ויש להוסיף, דעדיף לן שתאכל היולדת ביוה"כ משום פיקוח נפש ויהא הולד נימול למחר בשמיני, שהרי אכילתה ביוה"כ תהא בהיתר גמור ד'וחי בהם' ולא שימות בהם, ואילו דחיית המילה לתשיעי מספק בעלמא הוא דדחינן לה שמא יוצא דופן אינו נימול לשמונה, אבל לאידך גיסא הרי דינו להימול בשמיני ואפילו בשבת, ונמצאת מצות המילה בשמיני בטילה בכדי.

אבל כנגד זה היו שטענו, דהלא מצות המילה מוטלת על אבי הבן ולא על האם (קידושין כ"ט א'), ומאן יימר שמוותרת לאחר את הלידה וליכנס בכך לביטול העינוי ביוה"כ שמחוייבת בו כדי שיקיים בעלה את מצות המילה בשמיני, והרי היא אינה ענין למצוה זו.

להביא עצמו לאיסור משום פיקוח נפש בשוא"ת

ונבוא לדברי הפוסקים בכע"ז, דהנה פלוגתא דרבוותא היא (ביר"ד רס"ו ש"ך סק"ו) אם מלים בשבת כשידוע שיצטרכו לחללה משום פיקוח נפש דתינוק, שלדעת הרמב"ן אין למצוה אלא שעתה ומלין אותו, ואין דוחין את המילה מפני שנצטרך אח"כ לדחות את השבת מפני הסכנה, אבל דעת הר"ה והרשב"א שאין מלים, דכל שאנו יודעים בתחילת הדבר שיבוא לידי איסור מלאכה, דוחין את המצוה כדי שלא יבוא בסוף לידי כך, ומסקנת הש"ך כהך שיטתא שתידחה המילה וכן פסק המ"ב (שלא"א סק"ד ושעה"צ סק"ז), הרי שדוחים מצות המילה בשמיני שכבר נתחייב בה בודאי כדי שלא לבוא לחילול שבת משום פיקוח נפש, וכל שכן בנידון דידן שיש להקדים הלידה בג' תשרי כדי שלא תבוא היולדת לאכילה ביוה"כ משום פיקוח נפש, אע"ג דממילא תהא המילה בתשיעי ולחד גיסא גם יוצא דופן נימול לשמונה.

אלא דיש לפקפק, דעד כאן לא שמענו דאין ליכנס לחילול שבת משום פיקוח נפש אלא בקום ועשה שכל בשבת, ומעשה המילה הוא המביא לחילול השבת, אבל כאן שהוא בשב ואל תעשה שאין עושים הלידה בג' תשרי, וממילא הוא שתהא מוכרחת לילד בד' ומסוכנת לאכול ביוה"כ, ומאן יימר דכל כהאי גוונא חשיב מכניס עצמו לאיסור, וצ"ע.

סתירת הר"ה במכניס עצמו לאיסור במקום מצוה

והנה איתא בשבת (י"ט א') ת"ר אין מפליגין בספינה פחות משלושה ימים קודם לשבת, בד"א לדבר הרשות אבל לדבר מצוה שפיר דמי וכו', ודעת הר"ה (בהקדמת המ"ב לס' רמ"ח ושעה"צ סק"א) דטעמא משום דמקום סכנה הוא, ושמא יצטרך לעשות מלאכה בשבת משום פיקוח נפש, ומינה דכל במקום מצוה רשאי להכניס עצמו לחילול שבת משום פיקוח נפש, ולכאן קשיין דברי הר"ה אהדדי, דא"כ למה אסר למול בשבת כדי שלא יצטרך לעשות מלאכה משום פיקוח נפש דתינוק, והלא אין לך דבר מצוה גדול ממילה בשמיני.

וכתב בזה בחכמת שלמה (סי' רמ"ח ס"ד) להגר"ש קלוגר שני דרכים, חדא דשאני לן בין קודם השבת להמכניס עצמו בשבת עצמה, דלהביא עצמו למלאכה משום פיקוח נפש אחר שכבר חלה עליו השבת חמיר טפי דאפילו לדבר מצוה אסור, [וכ"כ גם בקובץ הערות (סי' כ"ג סק"א)], ועוד כתב, דדוקא במקום ספק שאינו ודאי שיבוא לחילול שבת הוא דשרי לדבר מצוה, אבל למול בשבת דודאי שיבוא למלאכה אסור. ואכן גם בבה"ל (שם ד"ה ופוסק) האריך לברר שאסור ליכנס לודאי חילול שבת במלאכה דאורייתא אפילו מתחילת השבוע וגם במקום מצוה, יעוי"ש.

מסקנת הדברים

ומעתה בנידון דידן לכאן יש לחלק, שאם הדבר ידוע דכל תוך שבעה ללידתה תהא צריכה לאכול ומשום פיקוח נפש לא תוכל להתענות ביוה"כ, הרי כל כהאי גוונא אסור להביא עצמו לאיסור אפילו במקום מצוה, ויקדימו הלידה בג' תשרי כדי שתוכל לקיים עינוי דיוה"כ, אע"פ שהולד יהא נימול למחר בתשיעי, [אם לא שנחלק בין מכניס עצמו בקום ועשה לנידון דידן שהוא בשב ואל תעשה כנ"ל], אבל כשהדבר ספק אם אכן תהא מוכרחת לאכילה בשביעי, בזה שפיר רשאי במקום מצוה להכניס עצמו לאיסור מחמת פיקוח נפש, ויאחרו הלידה לד' תשרי כדי שיהא הולד נימול בשמיני, ואם תצטרך לאכילה ביוה"כ תאכל משום פיקוח נפש.

שהוא המסדר את מילותיו, וגם אינו מדבר לפני ה' מה שהוא אינו ממילותיו ומעצמו שלו, אלא שסו"ס נתרבה הקלקול וקצרה ידם של העם ומכח זאת איבדו בעצמם את יכולת הקיום של המצוה דא' כמו שהיה ראוי להיות, ועל זה באו חז"ל וסידרו סדר הראוי ונכון לכולם להיות מתפללים בו, ומעתה כיון שכל אחד בתפילתו מעמיד סדר המסודר מקודם לכן ואין זה מילותיו שלו הרי שבזה הוא אמנם אומר את מילות התפילה היותר נכונים שיכולים להימצא, אבל הא מיהת דכבר חסר בעיקר חיוב התפילה שהתורה העמידה אותו להיות מדבר כפי שפתו.

ובזה יתבאר מאי דכתב האבי עזרי דבאו רבנן ועקרו את החיוב דא' והעמידו את כל המצוה על חיוב תפילה מדרבנן, לפי שבהכרח בתקנה זו של סדר המסודר לכולם שתיקנו בו את היט' ברכות בזה עצמו עקרו את צורת התפילה כמו שהיא ראויה מדא', וכיון דהכי דמעתה ליכא אלא חיוב תפילה מדרבנן ממילא יש בזה את כל דיני דרבנן, ואם ספק התפלל הרי זה פטור מתפילה ככל ספק בחיוב דרבנן.

ה] ואמנם לפ"ז כבר יש מקום לומר דאינו מקיים כלל את המצוה דא' ולא רק שאין לו חיוב דהא מאחר דנתבאר דצורת המצוה דא' היא באופן שמסדר את הדברים בשפתו א"כ כל שלא סידר את הדברים בשפתו לכאן אין כאן קיום מצוה דא' כל עיקר, ואמנם בדברי רבנו האבי עזרי מבואר לא כן אלא שביאר דעקרו רבנן את החיוב מצוה אבל לא עקרו את הקיום מצוה, ולכאן צ"ב כנ"ל כיצד יקיים בזה את המצוה.

והנראה לבאר דכל מאי דנתבאר דבעינן שיהא התפילה כפי עריכת שפתיו ולשונו זהו אכן במה שנוגע להחייב מצוה של תפילה מדא', אבל כלפי הקיום מצוה י"ל דסו"ס את עיקר הצורת תפילה איכא גם ככה"ג שהתפלל עפ"י מה שהוא ערוך לו מעיקרא, דסו"ס גם בזה האופן יכול הוא ליתן את כונת לבו ולקיים 'ולעבדו בכל לבבכם', אלא שאין זה כעיקר צורת הקיום, ועל כן חלוק הוא בזה דין הקיום מצוה מהדין חיוב מצוה דכלפי החיוב מצוה נקטינן דכבר אין חיוב תפילה באשר קבעו חז"ל דכל חיוב התפילה יעמוד על תפילה בנוסח הערוך שתקנוהו חז"ל אבל כלפי קיום מצוה בזה כיון דסו"ס מתקיים הלעבדו גם ככה"ג מועיל זאת להיות בו קיום אע"ג דאין בו חיוב, ואכתי יל"ע בפרט זה לחלק את החיוב מהקיום.

הרב זאב פראנק

מילה בשמיני או תענית ביוה"כ

הנה בתחילת שנה זו נתעוררה השאלה בעקבות מעשה שהיה, בכגון מעוברת שקבעו הרופאים שתלד רק ע"י הוצאת העובר בניתוח, ונתנו שני תאריכים אפשריים לניתוח, או ביום שני ג' תשרי או למחרת יום שלישי ד' תשרי, והלא אם תלד בג' תשרי ויהא העובר זכר, נמצא היום השמיני ביוה"כ, וכיון שהוא יוצא דופן לא יהא נימול ביוה"כ, רק למחרת ביום התשיעי, ולזה יש להעדיף לערוך הניתוח בד' תשרי, כדי שתהא המילה בשמיני, ומאידיך גיסא אם תהא הלידה בד' תשרי נמצא שביוה"כ תהא היולדת ביום השביעי ללידה, ומשלושה ועד שבעה קי"ל דאם אמרה צריכה אני מאכילים אותה, ומטעם זה יש להעדיף שתהא הלידה בג' תשרי, כדי שיוה"כ יהא היום השמיני ללידה ולא תהא בכלל סכנה לדחות את התענית, הרי שמצות המילה בשמיני ומצות התענית ביוה"כ עומדות על שתי כפות המאזנים, ויש לשקול איזו מהן נעדיף על חבירתה [שמעתי מהגר"ר אברהם רוזמן], ובתחילה נראה מה שיש לצדד מסברא בעלמא להכא ולהתם, ושוב נבוא בס"ד למה שאולי יש ללמוד מדברי הפוסקים.

יוצא דופן שאין נימול בשבת אינו משום גריעותא במצות מילתו

דהנה מעצם מה שמילת יוצא דופן אין דוחה שבת ויוה"כ, לכאן שמע מינה דאיסור מלאכה ביוה"כ חמיר לן ממצות מילת יוצא דופן בשמיני, ושמא הוא הדין לשאר דיני יוה"כ כאיסור אכילה ושתייה דמילת יוצא דופן קילא לידחות מפניהם, ולזה יש להקדים הלידה בג' תשרי כדי שתוכל היולדת להתענות ביוה"כ, אע"ג דממילא לא יהא הולד נימול בשמיני.

אבל ז"א, דהנה ביוצא דופן דקי"ל (י"ד רס"ב ס"י) דאע"פ שנימול לשמונה אינו דוחה את השבת, לאו היינו משום שמצות מילתו בשמיני גריעא שלא לדחות את השבת, דלעולם הא בהא תליא כמבואר בגמ' (שבת קל"ה ב'), רק הטעם משום דפלוגתא דתנאי ואמוראי היא בכל שאין אמו טמאה לידה אם נימול לשמונה, וכתבו הראשונים דמספק כמאן הילכתא מטילין אותו לחומר שנימול לשמונה אך אין מחללים עליו את השבת, והשתא בנידון דידן שאנו

תוספת שבת

שים לב!
זמן הדלקת נרות שבת ממשיך להקדים בכל שבוע

זמני הדלקת נ שבת פרשת נח
ירושלים: 5:26 מוקדם: 5:16
בני ברק: 5:41 מוקדם: 5:31
מודיעין עילית: 5:35 מוקדם: 5:25
חיפה: 5:33 מוקדם: 5:23
טבריה: 5:29 מוקדם: 5:19

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

חידוש נפלא לפרשת נח: הרמז בפסוקים לדברי הגמרא במס' שבת דף קי"ח

"ויולד נח" - אדם שנה בשבת ושומרה כהלכתה הרי זה מוליד ומזכה לעצמו ג' דברים, א. "את שם" - ר"ת שיעבוד מ'לכויות, שניצול משיעבוד מ'לכויות, ב. "את חם" - ר"ת ח'בלי מ'שיח שניצול מחבלי משיח, ג. "ואת יפת" הוא גוג ומגוג כמו שנאמר ובני יפת גומר ומגוג, שניצול ממלחמת גוג ומגוג. (נפלאות מתורתך)

הגמ' בשבת קיח. מביאה שכל המקיים שלש סעודות בשבת שבת ניצול משיעבוד מ'לכויות מחבלי משיח וממלחמת גוג ומגוג, וביאר המהרש"א, שהמשמר ומענג השבת כראוי ניצל מג' הצרות, כי ראוי לו שגם ימי הצרה יהפכו לו לימי מנוחה ושלוש ואין צרה שוב אחריה, (ע"ש), וכל זה רמוז בפסוק "ויולד נח את שם את חם ואת יפת"

דברי חיזוק בשמירת שבת קודש ותוספת שבת שנשמעו בעצרות חיזוק בשבוע האחרון

חלק מדברי הרבנים שליט"א:

מרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א

מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א עורר מאד במספר מקומות על לימוד יומי שני הלכות בהלכות שבת ועל חיזוק בתוספת שבת, שזה סגולה לשמירה מהמזיקין שנבראו בזמן התוספת שבת וכדברי השל"ה הנ"ל, שכאשר מקדימים בכניסתה מבטלים כוחם, וכשיר האבן עזרא כי אשמרה שבת ק-ל ישמרני, אות היא לעולמי עד בינו וביני, ואשמתינו שלא זירזנו אנשים יותר לשמור שבת, ולא מחינו במחלליה, והורה לאחד שרצה להשפיע על אחרים לשמור שבת שיסתובב עם שופר ויתקע לפני שבת וכך יעורר לשמירתה ומאידך לא יקציף את מחלליה... והזכיר מילדותו בתל אביב שהדבר חיזק רבים, והורה שאם אנו נתחזק בשבת זה ישפיע על הרחוקים, וסיפר שברמת אלחנן היה הרבה אסונות ומרן הגרא"ל שטינמן זיע"א הבטיח שיקבלו שבת רבע שעה נוספת לפני זמן הדלקת נ יפסקו האסונות, וכך היה.

רבינו אף אמר ג' דברים לחיזוק חילונים שקשה להם לשמור שבת שלימה, א. שידליקו אור לפני שבת ושידלוך כל השבת ובזה גם יקיימו מצוות הדלקת נ שבת, ב. לא לבשל בשבת, אלא להכין כל האוכל לפני שבת, ג. לא לנסוע ברכב בשבת, וזה דבר קל שניתן להשפיע גם על חילונים לשמור שבת, וכל המתחזק בזה מקרב הגאולה, וגם כשאנו לומדים הלכות שבת זה ישפיע על הרחוקים, ובפרט שרק בחילול שבת בפרהסייה ובע"ז נאמר שחשובים כגויים, ויינו יין גסך.

הגאון הגדול רבי חיים קלופט שליט"א:

אנו צריכים להתעורר מזה שהשבת והצניעות תבעו את עלבונם, להתחזק אצלינו יותר בשמירת השבת ובצניעות ולא לאחר

הרבה מגדולי ישראל שליט"א עוררו בעקבות הטבח שחל בשבת והסיפורים הרבים של הניצולים של הזכות שמירת השבת, להתחזק בשמירת השבת ובפרט בתוספת שבת ובלמוד הלכותיה, ובניצול לילי שבת ומוצש"ק המתארכים, והביאו את דברי הבריסקר רב על יסוד רבי ישראל סלנטר שכאשר נתחזק אנו בעצמינו, זה ישפיע על הרחוקים, וכשהם חוטאים זה באשמתינו.

נתחיל בדבריו הנפלאים של הערוך השולחן בסי' רמ"ב סעיף ה' וז"ל בתו"ד: ולכן יש לאיש הישראלי ליתן ליבו לשמירת שבת קודש ולקבלו בעוד היום גדול ולא סמוך לשקיעה, דעל פי זה רבים מהמון ונשים ועמי הארץ מדליקין נרות אחר השקיעה, והרי באיסור חמץ בערב פסח אחר חצות דאינו אלא בלאו ועכ"ז עשו חכמים הרחקה כשני שעות משום דחמץ מסור לכל, ק"ו בן בנו של ק"ו בחילול שבת דאיסור סקילה ונמסר לכל בני"ט ונשים שיש להרחיק הדלקת נ הרבה הרבה קודם השקיעה, וכ"ש דרב העיר והיראים מחוייבים להקדים הרבה כדי שהמון העם שלא יקדימו כ"כ מ"מ לא יבואו לחילול שבת, משא"כ אם הם בעצמם מדליקים סמוך לשקיעה שההמון ידליקו אחר השקיעה כאשר שמענו כן ראינו בכמה מקומות,

והדורות הקודמים היו מקדימים הרבה בקבלת שבת כמובאר בתרומת הדשן (סי' א') שאחר התפילה והאכילה הלכו לטייל והיתה אז שקיעת החמה, והשל"ה בסידורו קודם קבלת שבת מבואר שהאומר מזמור שיר ליום השבת לאחר שקיעה גורם לסכנה רבה עי"ש שביאר זה בגודל קדושתו וחכמתו.

(וידוע שמרן הגר"ח קניבסקי חשש מאד לדברי השל"ה ולכן הורה שהמאחרים בקבלת שבת ויגמרו לאחר השקיעה שיאמרו פעם נוספת מזמור שיר לפני קבל"ש וינצלו מהסכנה)

ק"ק מודיעין עילית

בראשות אב"ד ורב העיר הגאון רבי מאיר קסלו שליט"א

עשי"ק פ"ר בראשית תשפ"ד

לתושבי עירונו היקרים הנני

לרגל המצב השורר בא"י טבעי הדבר שאנשים דואגים וחוששים ממקרים רעים הי"ו, אך כבר נכתבו בצורה הכי ברורה שיכולה להיות, שאין שום סכוח לא בחיל ולא בכח שהכל הבל וריק, ואם הי' לא ישמור עיר שוא שקד שומר, אמנם ישנם מצבים של סכנה שנדרשת שמירה וזהירות יתירה, אולם צריך להזהר שלא לעשות פעולות מעבר להשתדלות הרגויה, ולשם כך ניתנו הוראות ברורות ע"י הרבנים הממונים על כך שליט"א.

ומה שמוטל על הציבור הוא להזהר יותר בקדושת השבת וכבודה, שחשבת עצמה שומרת, וכמשי"כ הטור בסי' רס"ז ו"אין חותמין בשבת שומר עמו ישראל לעד דאי' במדרש שבשבת אין צריכין שמירה שהשבת שומר, ונחתין לומר פסוק ושמרו בני ישראל את השבת וכו', לומר שאם ישמרו שבת אין צריכין שמירה".

ובאנו לבקש מהציבור להתאסף בבתי הכנסיות בזמן הדלקת נרות שבת זו, בשעה 5.43 ולהקדים קבלת שבת ולומר שיר השירים בצווחא.

ולשתדל מאוד לכבד ולענג את השבת כראוי, ולהשמר מחשש מלאכה ועיסוק בדברי חולין, אלא לשבת עם המשפחה בצווחא ולהתענג על ה' ולהודות לו על שנתנו לנו את הוכות להיות סמוכים על שולחנו, ולעודדם ולהפחית בהם רוח של אמונה ותקוה בה', ובשכר זאת נזכה לאלוהא כמשי"כ הטור שם י"ום הוא [חשבת] מעין גאולה כדכתיב (בסי' רמ"ב) שאם שמרו ישראל שתי שבתות מיד ננאלין.

ברכת
שבת שלום ומבורך

נ.ב. יעוי' בפרישה שם משי"כ מדוע אומרים שיר של מנעים בקי"ש שעל המיטה מה שלא אומרים בבלי פסח.

טלפון: 08-9740939 | פקס: 08-9746665 | דוא"ר: 9740584 | תלפון: 71919 | עמ"ד: 4126 | מודיעין עילית 71919 | סמ"מ: 9740584 | סמ"מ: 9740939

אצלינו שומרים על זה יותר חזק, ואם אנו נתחזק יותר בשבת שהיא יותר חמורה זה ישפיע על הרחוקים...

בכניסת השבת, וכדברי האור החיים שעיקר המעלות שזוכים מהשבת הוא בגלל התוספת שבת, ומחה נמרצות בנהגים הנוסעים ברכב לאחר זמן הדלקת נרות, וסיפר שמחה פעם בנהג שנסע לאחר הדלק"נ והנהג אמר שיש עוד זמן, אבל כשנשאל הנהג כמה זמן יש עד השקיעה לא ידע אפי'... והדגיש שחוץ מחילול שבת מהוה סכנת נפשות לילדים המסתובבים בכבישים.

הגר"י גואלמן שליט"א מהנהגות רבו מרן הגר"ח"פ שינברג זצוק"ל במצוות "שמור" בלימוד הלכות שבת

מו"ר מרן הגר"ח"פ שיינברג זצ"ל נקט דהלומד הלכות שבת האסור והמותר ועל ידי לימודו נמנע מלעבור על מלאכות ואיסורי שבת, מלבד מצוות תלמוד תורה ככל לימוד, עוד מקיים בלימודו מצות עשה "שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוה ה' אלוקיך" (דברים ה, יב), ויכוון לכך, דמצוות צריכות כוונה בדאורייתא.

הגאון הגדול רבי ישראל זיכרמן שליט"א רב ברכפלד:

הגמ' ביבמות צ': שמעתי שב"ד מכין ועונשין שלא מן התורה ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה ומעשה באדם אחד שרכב על סוס בימי יוונים והביאוהו לבי"ד וסקלוהו, לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך, ומבאר רש"י שאפי' שאיסורו רק שבות סקלוהו כמחלל שבת גמור בגלל "שהיה עת צרה והיו פרוצין בעבירה", רואים שבעת צרה יש להזהר יותר אפי' בגזירות דרבנן, וכשאינו נזהר נענש יותר.

דהנה כתב הנצי"ב בהעמק דבר על הפסוק הנ"ל וז"ל "אבל עיקר פשט המקרא נראה דכמו דתניא במכילתא יתרו והובא בפרש"י כ' ח' זכור את יום השבת תהא זוכרו מאחד בשבת שאם יתמנה לך מנה יפה תהא מתקנו לשם שבת, ה"נ פירוש שמור את יום השבת משמעו כך שיהיה נזהר מאחד בשבת שלא יהיה נצרך לחלל שבת אם לא יהיה לו מה לאכול ויהא מסוכן וכו', ומזכור נפקא לן להקדים להכין לעונג שבת, ומשמור נפקא לן להקדים להכין שלא יהא מוכרח לחלל שבת" יעו"ש, וכ"כ רבינו הח"ח בספר נדחי ישראל ריש פרק ל"ט.

גם צריך למחות נמרצות בנהגים הנוסעים ברכבים לאחר זמן הדלקת נרות, ובפרט בנכנסים לעיר סמוך לזמן זה, וצריך להזהיר לכל הפורצים גדר בזה, שהרי אפי' שד' מיתות בטלו אבל דין ד' מיתות לא בטלו, והשבת תבעה את עלבונה, ובפרט כעת בער"ש בראשית לפני המעבר לשעון חורף יש להתרגל ולהתחזק בתוספת שבת, וכתקנת העיר להתחזק חצי שעה לפני השקיעה, שאל"כ נכשלים בחילול שבת ממש,

מבואר דבכל עשייה בחול דעל ידה נמנע ממלאכה בשבת הוה קיום מצוה דשמור, דשומר עצמו מלחלל שבת, ואף דהחלול יהיה באונס וכגון המבואר במשנ"ב ש"ל א' דהאשה בהגיעה לחודש התשיעי ראוי להזמין בכל ערב שבת כל הנצרך להמנע מחלול שבת, בכל השתדלות שתעשה הוה קיום מצות עשה דשמור, וה"ה איש הצבא המבואר בשעה"צ שד"מ ט' דמחויב להכין מלאכתו לצבא מקודם השבת שלא יצטרך לחלל שבת, בהכנת מלאכתו הוה קיום מצוה דשמור. ונקט מו"ר זצ"ל דכל דבר המונע מלחלל שבת הוה קיום מצוה, וכפשוטו אף בלימוד, דלא גרע משאר השתדלות.

וכמו שהיה בזמן מלחמת המפרץ שהטילים התחילו בליל שבת וגם מרן הרב שך זצוק"ל וגם מרן רבי ניסים קרליץ זצוק"ל תלו זאת בחילולי שבת והורו לחזק ולעשות שיפורים בהלכות שבת, ואפי' רבי ניסים עצמו השתתף בשיעורים אלו, וכמו שמצינו ביונה הנביא שאמר בשלי הסער הזה אפי' שהוא היה נביא והם היו רשעים בכל זאת חיזק את עצמו ולא האשים אחרים, ובפרט שבסוף מלחמת המפרץ ראו שנפלו בדיוק 39 טילים כמנין ל"ט מלאכות שבת.

הגאון הצדיק רבי בנימין פינקל שליט"א משגיח ישיבת מיר,

ולכאורה מקיים נמי מצוה של מורא שבת, דהנה איתא ביראים סימן ת"י וז"ל "כשם שצוה הקב"ה לתת מורא וכיבוד למקדש, כך צוה לתת מורא וכיבוד לשבת, שהרי הוקשו זה לזה דכתיב (ויקרא יט, ל) את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו, ומהו מורא שבת שיחשוב אדם בלבו לכבד את השבת ולשמור ולהיות חרד על הדבר, ולא מן השבת אתה ירא אלא ממי שהזהיר על השבת", וכ"ה ברוקח (סי' רצו) וז"ל "ובתחילת התורה רמז - שבת ירא, "בראשית" אותיות שב"ת יר"א, על שם את שבתותי תיראו", ולכאורה הלומד להלכה למעשה ודאי חרד על הדבר ומקיים מצוה דמורא שבת. אמנם בהגהות תועפות ראם על היראים שם הביא מהאדר"ת זצ"ל לדון האם קיום מורא שבת הוא דווקא בשב"ק או קיומו אף בחול, ונפק"מ אם הוה מ"ע שהזמן גרמא ונשים פטורות או דנוהג אף בחול וחייבות, ולכאורה יסוד הנדון אם מורא הוה כשמור דכולל כל השתדלות להמנע ממלאכה, ולכך אף בחול וממילא ה"ה לימוד וכנ"ל במצוות שמור, או דנאמר רק בשבת דיהיה עליו מורא בשעת השבת עצמה להמנע מלהכשל במלאכה וצ"ע.

ראינו את הניסים המופלאים שארעו לשומרי השבת, ולמקבלים לשמור שבת לעתיד, ומאידיך אי אפשר להתעלם שהשבת תבעה את עלבונה, ולכן אנו צריכים להתחזק בשמירת השבת ובניצול השבת ללימוד ובפרט שכעת לילי שבת ומוצ"ש מתארכים, ובפרט השנה שהגמ' אמרה כל שנה שאין תוקעין לה בתחילתה מריעין לה בסופה וידוע דברי הערוך לנר שבשנה שר"ה חל בשבת ולא תקעו בשופר, יש להתחזק ביותר בשמירת השבת וכך נזכה שהשבת תמליץ טוב בעדינו שיהיה שנה טובה ולא ח"ו להיפך, ויש את דברי מרן הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל שאמר שהשטן מתבלבל בר"ה שחל בשבת מזה שישראל כל כך מחבבים השבת שאפי' בגלל גזירה דרבנן רחוקה שאדם אחד יעביר שופר ביטלו תקיעת שופר,

יצויין שמרן הגר"ח"פ שיינברג זצ"ל: זירז להתפלל מנחה גדולה בערבי שבתות (כדי שלא לבוא לידי תקלות ברגע האחרון)

וממילא השנה בפרט, יש להתחזק בשבת, ואם אנו נתחזק בשבת זה ישפיע על הרחוקים, שהרי גם חילונים שאינם שומרים שבת הם שומרים בכל הכח על חמץ בפסח ועל יום כיפור, כי

תליון מיוחד
עקב המצב הקשה
בארץ הקודש

שמעתא עמיקתא

הלכות מצויות בזמן מלחמה

משיעורי

הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א
מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

הזעקת רופא או אנשי הצלה

במקום סכנה או אפילו ספק סכנה מותר להזעיק רופא או אנשי הצלה אף ע"י מלאכה, ומותר לטלפן או לנסוע אליו במכונית כדי לקרוא לו אל החולה שיש בו סכנה או לבקש ממנו הוראות טיפול. ומותר לעשות כן אפילו כאשר אין בטוח שהרופא נמצא באותו מקום. [ערוה"ש (סי' שכט אות יב) ומשנה הלכות (ח"ד סי' ג). ועי' עוד בשמעתא עמיקתא גליון שכ"א].

לצמצם כדבור בטלפון

המדבר בטלפון לצורך חולה שיש בו סכנה אינו חייב לצמצם במילים ולשקול בכל מילה אם יש בה צורך, אלא יאמר כדרכו כל מה שנחוץ לומר בענין החולה. [שש"כ (פ"יב אות מא)].

ניתוק השיחה

בגמר השיחה אסור לעשות כל פעולה לניתוק השיחה, כגון להחזיר את השפופרת לעריסתה או לבסיסו, וכן לא ילחץ על הלחצן המנתק את השיחה, אלא אם כן יש חשש שיצטרך לאותו קו הטלפון כדי לקבל בשבת זו שיחה נוספת לצורך פיקוח נפש (ופעמים שאנשי הצלה אינם מוצאים את מקום החולה ומתקשרים לטלפון שהתקשרו ממנו ע"מ לאתר המקום שבו החולה נמצא). [שש"כ (פ"יב אותיות מב-מג)].

רופא שאינו שתר"מ

מותר לפנות לרופא שאינו שומר שבת, גם אם יש רופא שומר שבת במקום אלא שהוא פחות מומחה, אפילו אם ידוע שהרופא שאינו שומר שבת יחלל את השבת ללא כל צורך. [הגרשו"א זצ"ל (שש"כ פ"יב אות מה)].

ליווי החולה

חולה שיש בו סכנה מותר ללותו למקום קבלת טיפול דחוף כי יש חשש שיתעוררו שאלות המצריכות שיקול דעת והמלוה עשוי לעזור בזה. [נעי' מקורות הלן בזה לענין ליווי יולדת לבה"ח. ובדרך זה כתבו האחרות שבת (פ"כ אות כח)].

נסיעה לבית חולים מרוחק

לכתחלה יש לנסוע לבית החולים הקרוב, כאשר אין הבדל ברמה הרפואית בין בתי החולים השונים, אך אם החולה מרגיש שיטפלו בו יותר טוב בבית החולים הנמצא במקום מרוחק, או שבית החולים היותר רחוק טוב יותר מבחינה רפואית, מותר להסיעה את החולה לבית החולים הרחוק, אפילו אם ניתן להגיע לבית החולים הקרוב ברגל. [שש"כ (פ"יב אות סג ופ"יב אות לח) ואחרות שבת (פ"כ אות כט)]. ועי' עוד בזה לענין ליווי יולדת לבה"ח.

קרא להצלה והלפה הסכנה

חולה שיש בו סכנה או יולדת שצמצלו לרופא או לתומכת לידה (כשיש משום ייתובי דעתא" של היולדת) וכדומה, ובנתיים החולה יצא מסכנה או פסקו צירי היולדת, אסור לצלצל לרופא או לעבור אפילו על איסור דרבנן כדי למנוע ממנו חילול שבת, מכיון שאותו רופא מחלל את השבת בהיתר וכוונתו להצלת נפש וע"כ אין הוא עושה שום איסור. [הגרשו"א זצ"ל (נשמת אברהם סי' שלח סס"ק א), השבט הלוי (ח"ח סי' קצג אות ב) והגרניק זצ"ל (חוט שני ח"ד על סי' שכח עמ' קצה סוף אות כד)]. ומ"מ אם נמצא נכרי במקום יש לבקש ממנו שידוע לרופא או למילדת וכדומה שלא יבואו. [הגרשו"א זצ"ל (שם)]. אולם אם צלצל לרופא או לחברת הצלה הפועלים בקביעות להצלת נפשות, צריך לטלפן אליהם ולהודיע שאין צורך בהם, שלא יהיה מכשילה לעתיד לבוא. [הגרניק זצ"ל (שם)]. ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון ב'].

קרא להצלה בטעות

אם קרא לרופא בטעות (כגון שלחץ בטעות על לחצן מצוקה) עליו להודיע לו תיכף שהקריאה היתה בטעות ע"מ למנוע חילול שבת בחינם. [נעי' בדברי הגר"י זילברשטיין שליט"א (שבת לישראל עמ' שצג) ובמש"כ בשמעתא עמיקתא גליון ב'].

התכרר שהחולה לא היה חי

מי שחילל שבת מפני פיקוח נפש, עשה מצוה ואינו צריך כפרה כלל. [מ"ב (סי' שלד ס"ק עח)]. ואפילו אם הוברר הדבר שכבר הוצרך היה מת. [נשבות יעקב (ח"ח סי' יג ד"ה ומה ששאל השואל) ע"פ השו"ע (סי' שכח סעי' טו)]. ועי' בחו"י (סי' רלו מובא בשער"ת סי' שלד אות ב). ודעת הגרשו"א זצ"ל (שש"כ פ"יב הגה כ) דכיון שאמרה התורה וחי בהם מסתבר דכל מה שעשה בשביל להציל אפילו נתברר שטעה אי"צ כפרה].

טלטול אביזרי שמירה בשעת חירום

נשיאת כלי הגנה לצורך שמירה (איסור מוקצה) רובה או אקדח דינם ככלי שמלאכתו להיתר, כי הם עומדים בעיקר להטלת אימה ופחד.

[הגרשו"א זצ"ל (מאור השבת ח"א עמ' תקב אות ח). וכן נקט הדברי יציב (א"ח סי' קמח סוף אות א) היכן דרוב הנושאים הנשק אינו אלא כדי להטיל אימה, ואדרבה אסור לפעול בהם. א"כ נושאים אלו כדי לפעול בו בעת הצורך, הוי ככלי שמלאכתו לאיסור גרידא. וי"א שדינו ככלי שמלאכתו לאיסור (הגר"ש זצ"ל (שלמ) יהודה פי"ד אות טו והגה ה"ח)]. ומ"מ כשמשתמש בו לשמירה כצורך גופו הוא ושרי לטלטלו. [דברי יציב (שם) ע"פ הגר"ז (סי' שח אות יט) שכת' דמותר לטלטל תפילין לצורך גופו, דהיינו כגון לשמור מן המזיקין. וכ"כ במ"ב (שם ס"ק כד)]. וכן הביאו באחרות שבת (פ"יט אות סב והגה פז)].

יציאה בהם במקום שאין עירוב (איסור היצאה)

היוצא עם כלי הגנה מרה"י לרה"י חייב חטאת (א"כ מוציא משום חשש סכנה). [נשועי (סי' שא סעי' ז)]. וי"א שכל זה לסתם בני"א אבל לבעלי מלחמה הם בכלל מלבוש (אלא שלא שאנו בידיו). [ערוה"ש (אות טא). אולם בקובץ תשובות (ח"ג סי' נא) דחה דבריו. ועי' בדברי יציב (שם אותיות ז ו-ז)]. בחלקת יעקב (א"ח סי' נז), באו דבריו (ח"א סי' ע), ובמש"כ בסי' בשמעתא עמיקתא גליון ר"ז]. ומ"מ במקום שצריך לטלטל אקדח וכדומה לשמור עצמו או אחרים מסכנה, מותר לטלטלו בכל אופן כפי קו"נ דוחה שבת אף במלאכה דאו].

תפילה

חובת תפלה בשעת צרה

בזמן צרה חובת תפלה הינה מהתורה לכל הדעות. [דעת הרמב"ם (ספח"ע עשה ה, והל' תפילה פ"א הי"א) שמ"ע מה"ת להתפלל בכל יום ולמד כן מהפס' (שמות פכ"ג) ו"ועבדת את ה'". אולם דעת הרמב"ן (השגות עשה ה) שהחוב להתפלל בכל יום הוא דרבנן. וכת' המ"א (סי' קו ס"ק ב) בשם הסמ"ק שבעת צרה ודאי הוא מה"ת. ועיי"ש ברמב"ן שכת' שאם נאמר שהפס' ועבדת את ה' מדבר על תפילה אולי תהיה הדרשה שמצוה לעת צרה שנאמן שהוא ית' ויתעלה שומע תפלה והוא המציל מן הצרות בתפילה וזעקה. והחינוך (סוף מצוה תלת כתי' בשם הרמב"ן שמי שצר לו ולא קרא אל ה' להושיעו, ביטל עשה זה. ועי' בערוה"ש (סי' פט אותיות ד-ה). ואף הרמב"ם נוסח התפילה המוגהים הם מדרבנן עיי"ש ברמב"ם (מצוה ז) וכן בפ"א ביום מה"ת סיג, עי' אבודרהם (ריש שער ב)].

אמירת תהילים בשבת

אע"פ שאין צועקים ולא מתריעין בשבת על שום צרה חוץ מצרת המזוונות שצועקים עליה בשבת באמירת ענוו בתפלה נשועי (סי' רח סעי' ז וסי' תקעו סעי' ז) ומ"ב (שם). ועיי"ש במ"ב שמפני צרת מזוונת אף מתייען בחול. ומ"מ כתי' השו"ע (שם) שצרת המזוונת היינו כשהולו שהולו דברים של סחורה שרוב חי' אנשי אותה העיר מהם, ונתמטט המשא והמתן עד שיצטרך התגר למכור שוה עשרה בשעה], מ"מ בשעת מלחמה מותר לומר תהילים אף בשבת. [אחרות רבנו (ח"א עמ' קכד) בשם בעל הקהלות יעקב זצ"ל].

הפסק בתפלה

הפסק תפלתו על מנת להיכנס למרחב מוגן

אם נשמעת אזעקה, ונמצא באמצע תפלת י"ח, עליו להפסיק בהליכה וללכת למקום מוגן, ואם יש צורך בדבר רשאי להפסיק אף בדבור. וימשיך תפלתו במקום המוגן. [נעי' בברכות (ל): דתנן דאפי' נחש כרוך על עקב לא יפסיק (בדבור) תפלתו (אבל יכול לילך למקום אחר כדי שיפול הנחש מרגלו). וכן פסק בשו"ע (סי' קד סעי' א), ופירשו הרמב"ם (מהמ"ש) והר"מ"ב (שם) דדוקא נחש שרוב פעמים אינו נושך אינו פוסק אבל עקב פוסק. וצ"ע דהרי לא הולכים בפק"י אחר כמבואר בשו"ע (סי' שכט סעי' ב). ומ"מ בבנין ציון (סי' קלו ד"ה והנה ק"ל) שביאר דהא דקיי"ל דאין הולכין בפק"י אחר הרוב היינו דוקא כשיש ודאי סכ"נ לפנינו, כגון בפלג עליו הגל שאז חוששין אפי' למיעוטא דמיעוטא, אבל בשעתה אין כאן פק"י רק שיש לחוש לסכנה הבאה בזה אזלינן בתר רובא. ועיי"ש בקובץ שיעורים (פסחים אות לב) שמיישב הא דנחש כרוך דכיון דרובן אין ממתין הוי כלא שכ"ח היוקא וממילא יש לסמוך אהא דשלוחי מצוה אינן ניוקין. וכן קט הגרשו"א זצ"ל (שש"כ פ"יט הגה ד). ובני"ד י"ל דחשיב שכ"חא הזיקא דלא אמרינן שלוחי מצוה אינן ניוקין כמבואר בפסחים (ח-ה): דאם אנשים לא ילכו לחדרים המוגנים הם דאי שאנשים עלולים למות (יר"ל). והארכנו בזה בסי' בשמעתא עמיקתא גליון קצ"א].

הפסק תלמודו

אם נשמעת אזעקה כשעוסק בתלמודו עליו להפסיק וללכת למקום מוגן, וימשיך ללמוד שם. [אע"פ שכת' בקובץ שיעורים (כתובות אות רעז) בענין ת"ת דאף היכן דשכ"ח היוקא אמרינן שלוחי מצוה אינן ניוקין, מ"מ דעת הגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש פ"ח הגה 16) דלדידן שאין הכוונה טהורה כ"כ אין לסמוך על זה].

תענית ופרישות

התענות

כשם שמתענים ומתריעים על הגשמים כך מתענים על שאר הצרות, כגון כותים שבאו לערוך מלחמה עם ישראל, [שו"ע (סי' תקנו סעי' א)], והכל לפי המקום והזמן [ועי' הל' בשם ממוק א"י], ומ"מ אין להתענות בשעת המלחמה, אלא יקבלו עליהם תענית ויתענו כשיצטלו, שלא יבואו לידי חולשה. [שו"ע (סי' תקעא סעי' א). ועי' באגרות ומאמרים חפץ חיים (סי' סז)].

פרישות

י"א שיש חובת פרישה בשעת מלחמה. ויש מקילין, וכן עיקר [נעי' ברמ"א (סי' רמ סעי' יב) שכת' שיש חובת פרישה בעת צרה. וכת' הא"ר (אות כ) בשם שכנה"ג (הגה"ט אות ד) שגוררים תענית דוקא על צרות דומיא דרעב כגון על היקרון ועל השדפון והמזונות, אבל בשאר צרות כגון דבר וחרב בר מינ' וכיצ"ב מותר. ועיי"ש שהביא שיש חולקים, אולם משמע מדבריו דס"ל שכן העיקר להלכה. ובשעה"צ (סי' תקעד אות ח) משמע דלא ס"ל הכנה"ג, וי"א שאף לדעת המחמירים אפשר שאין בזה אלא מדת חסידות. והכל לפי מקום והזמן, ועי' בהערה. [נעי' בשעה"צ שם שכת' ד"י"ל דמ"מ אין זה אלא ממדת חסידות. ועיי"ש בצ"א (ח"יג סי' כא) שהאר"ק בזה וכת' לענין שעת מלחמה שאין לאסור. ועי' בפמ"ג (סי' תקעד מ"ז ס"ק ב) ובשעת"ת (סי' תקעד) בשם הט"ו' בספרו דברי דוד (פרי' מקץ) שמבואר דאף למחמירין אין לאסור במקום חשש מכשול ויצור תוקפא או צורך פו"ר. וכת' בא"י מבוטשאטש (ססי' רמ ד"ה עוד) שלכו"ע לא שייך פרישה אלא במקום שבו הצרה. ועי' בנמוקי או"ח (סי' תקעד אות ב) שכת' שסתפקו החכמים בזמן שנות המלחמה הארוכה מלחמה העולמית אם מותר בתה"מ, וכת' דלדעתו שפי"א דכיון שהם דברים שאין להם שיעור בשנים ארוכות ורבות אי"צ להתענות מכ"ש לבטל פו"ר וחי' לעשות כן ועוד דיבואו בטח לדיד מכשול, עיי"ש].

שבת

חילול שבת עקל מנת להיכנס למרחב מוגן

אם נשמעת אזעקה בשבת קודש, ולצורך ההעגה למקום מוגן יש צורך בחילול שבת, הדבר מותר על מנת למנוע סכנה, ואם אפשר לעשות על ידי שינוי ללא עיכוב יעשה כן. [נעי' במנחת שלמה (תנ"ס) לו' אות ב ד"ה ולענין] שכת' שכל שדך רוב בני אדם לברוח מזה כבורח מפני הסכנה הרי זה חשיב כספק פקוח נפש וקרין ביה ככה"ג וחי בהם ולא שימות בהם. והארכנו בזה בסי' בשמעתא עמיקתא גליון ק"י. שו"ר מכנת מהחזו"א (בנס להתנטס להגר"י זילברשטיין סי' י ותשובות וכתבים סי' מה) בזמן מלחמת העולם השנייה שכתב עבור תושבי העיר ב"ב, דיש להחשיב צורך הפעלת האזעקה בשבת לסכ"י, אך יש להיזהר ממלאכה דאו' בכל מציא דאפשר כיון שסוף און כאן שאלת נפשות לפנינו, ואף שאין הולכין אחר הרוב בפ"י, מ"מ דברים רחוקים הרבה אין דנין כפי' ותלוי כפי' מדת הבטחון, ובמלאכות דאין שאין להחמיר כלל, אלא דלענין הוראה לרבים יש להורות בזה כדן פ"י, והמחמיר במלאכות דאו' אינו רשאי להחמיר ולמנוע מלהודיע לאחרים האזעקה, ע"כ. אולם בהא דהחזו"א כשמעו קול רעש בשמים חשו שמא זהו מטוס הבא להפגין וע"כ האזעקה לא היתה מדויקת. אולם בזמננו האזעקה מופעלת בידיעה ברורה שנו"ר טילים העולמים ליפול בשטח מאוכלס וע"כ יש להחשיב הדבר כסכנה. ועי"פ מכתב הני"ח הגר"י זילברשטיין שליט"א (נס להבנטס שם) ומותר לטלפן בשבת בשעת אזעקה ע"פ בשינוי כדי לעורר אדם וכן כבד שיענה (הוראה זו הייתה במלחמת המפרץ)].

גז מדמיע, גז פלפל ודומיהם, הינם כלי שמלאכתו לאיסור, ואין לטלטלם אלא לצורך גופם כגון שמירה, או לצורך מקומם. [נראה דחשיב כשמלאכה כי עיקר שימושו הוא להדמיע בניא, ואסור לעשות כן משום שמעורר וקויו בשבת שנמצא מבטלו מעונג שבת, ואעפ"י שאין זה איסור מלאכה מ"מ מצניז דאפי' דבר שיש בו איסור לעשות אפי' היינו מחמת מלאכה מחשיב הכלי ככלי שמלאכתו לאיסור, ע"י במ"ב (סי' שח ס"ק כ"ד) שהביא דאסור לטלטל תפילין וע"פ שאין בהנחתם משום איסור מלאכה, אלא משום זלזול השבת כמ"ש בשר"ע (רס"י לא). ואעפ"י שלא משתמשים בגז זה אלא בשעת סכנה שאז פועלה זו מותרת מ"מ ע"י בשר"ע (סי' שא ס"ע ז) שפסק דאסור לצאת בכלי מלחמה, אעפ"י ששימושם הם בעיקר הצלת נפשות המותרת אפי' בשבת. ואי"כ הי"ה בני"ד לעי"פ רמב"ם ז"ל זה הוא לצורך הגנה מ"מ אינו אלא כלי שמלאכתו לאיסור. והארכנו בזה בשמעתא עמיקתא גליון רמ"ב].

טלטול פלאפון או שאר מוקצה

במקום חשש פקוח נפש (אפי' באופן שעדיין אינו מתיר לחלל השבת משום), מותר לקחת עמו דבר מוקצה שיש בו תועלת לשמירה כגון פלאפון ליתר שמירה. אלא שיש ליתנו בכיס האלון בבגד מערב שבת. וע"י רמ"א (סי' ש"ע ז) ומ"ב (ח"מ ס"ק ל). וכ"כ אם יש עירוב, אבל במקום שאין עירוב כלל אין להקל אלא במקום שיש חשש פק"י המתיר חילול שבת. ומ"מ אם אפשר יש לעשות זאת בצנעה משום כבוד השבת. [וכן הורו מחשובי הרבנים שליט"א באר"י בשנת תשע"ה. והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון ר"א].

מכשיר קשר

רשאים חברי הצלה וכדו' לשאת עמם מכשירי קשר גם במקום שאין עירוב כדי שיוכלו לקבל הקריאה וליוודע אם זה קרוב למקום מגוריו. [אג"מ (ח"ד סי' פא)].

שמירת הגוף והנפש

איסור להכנס מוצב של סכנה

חמירה סכתא מאיסורא. [נחלוך י"ו]. ועל כן יש לזהר מכל דברים המביאים לידי סכנה, ויש לחוש יותר לספק סכנה מלספק איסור, ואסור לסמוך על הנס או לסכן נפשו וכל כיוצא בזה. [רמ"א (יו"ד סי' קטו ס"ע ה) וש"ע (ח"מ סי' תכז). וע"י בנוב"י (יו"ד תני ס"ס ז) דמ"מ לצורך פרנסה שרי לסכן עצמו כי התורה התירה זאת (ונשמע מדבריו דאפי' סכנה גדולה), עיי"ש. והביאו האב"י (א"ח סי' תכ"ח אות א). וכ"כ הקרן אורה (מו"ק יד. ד"ה שוב). וע"י באג"מ (ח"מ סי' ק"ד) שכתב שמותר להתפרנס אף כשיש חשש סכנה באופן רחוק. וע"י במ"א (רס"י ק"ד) שבמבואר שאסור להסתכן לצורך מצוה, והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון פ"ח. וע"י עוד במעיל צדקה (סי' כ"ד ונחזור) דהיכן שאדם רשאי ללכת ולא חיישין משום איסור להכנס לסכנה פעמים שאף את בניו מותר לקחת עמו (ושם מייירי לענין עלות לאר"י), עיי"ש].

מהתורה או מדרבנן

איסור זה הוא מה"ת משום (דברים פ"ד פס' ט) "ונשמרתם מאד לנפשותיכם". [ע"י ברכות (לב:). ובט"ז (א"ח סי' ס"ק א) במבואר שהוא מה"ת. וכן הוא בוהר הרקיע (מצוה ק"ח) וברשב"ש (רס"י א"ד"ה הצעיר). ומכל מקום במקום שיש רק חשש סכנה יש בזה איסור מדרבנן. [אג"מ (ח"מ סי' ע"ג). וע"י בדרכ"ת (סי' קטו ס"ק טג). והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון ק"י].

גדר סכנה

כל דבר שהעולם נוהגים לעשות כן ולא לחוש משום סכנה, מותר לאדם לעשות כן דשומר פתאים ה', ומה שקצרה יד האדם לדעת ולזהר ממנו הקב"ה שומר עליו. אולם דבר שהעולם חוששין לו משום סכנה הרי הוא בגדר סכנה. [הגרש"א זצ"ל (שש"כ פליב"ה ג"ה ב). וע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון ק"י].

נסיעה למקום שיש בו סכנה

מי שיש לו צורך להכנס למקום שיתכן שיהיו בו אזעקות אין איסור מעיקר הדין (אם יש סכנה ממשית כנ"ל). ומ"מ ללא צורך הכרחי יש להימנע. [ע"י במקורות דעל"ה].

חובת הצלה במקום פקוח נפש

חייב אדם להציל את חברו מסכנה משום לא תעמוד על דם רעך, ואפילו אם הדבר כרוך בטרחא [סנהדרין ג"ג]. רמב"ם (רוצח פ"א ה"ד) וט"ש (ח"מ סי' תכ"ג), ואין חילוק בין אם איש או אשה בסכנה. [פמ"ג (סי' שכח מ"ז ס"ק א). וע"י בסוטה (כ"א): דאמרו היכי דמי חסיד שוטה כגון דקא טבעה איתתא בהרא ואומר לאו אורח ארעא לאיסתכלי בה ואצולה. וע"י במנחת חרה (סוטה שם) דכתב דמייירי דיש אחרים להצילה דאל"ה אינו רק חסיד שוטה אלא שופך דמים, וכ"כ בגינת ורדים (אה"ע סי' ה)].

הצלה הכרוכה באיסור

חובת ההצלה דוחה כל האיסורים שבתורה, פרט לשלש עברות חמורות, עבודה זרה, גילוי ערוות ושפיכות דמים. [שו"ע (יו"ד סי' קנו ס"ע א), עיי"ש הפרטים בזה].
על מי חלה חובה זו
חובה זו חלה על כל ישראל שבידו להציל (ולא על החולה עצמו בלבד). [תשב"ץ (ח"ג סי' לו) ד"ה וגם], לבוש (סי' שכח אות ב) ומ"ב (סי' שכח ס"ק ד) וס"ק ז].

מי יכול לרפאות

אעפ"י שחובת הצלה חלה על כולם מ"מ אסור להתעסק ברפואות אא"כ הוא בקי והוא מוסמך שיש לו רשות ליתן רפואות לחולים. ואם יש במקום רופא גדול ממנו ואין חשש סכנה להמתין שיבוא טפול יש לתת לרופא המקצועי יותר שיטפל, והכל לפי הענין. [ע"י שו"ע (יו"ד סי' שלו ס"ע א) וערוה"ש (אות ב). וברכ"י (סי' ש"ב אות א) בשם מהרי"ל כתב שהיהו שאין שום אדם יכול לרפאות כי אם ברשות חכמייהם, סתם כל עוסק ברפואה נקרא מומחה, והרב דיבר לפי זמנו, עכ"ל. ועיי"ש בשר"ע (ס"ע ב) שהרופא, אסור לטול שכר מחמת החכמה והלימוד, אבל על הטורח והבטלה רשאי].

ללמוד עזרה ראשונה

חובת האדם הוא רצונו להציל את חברו במה שיוכל, ועל כן אם הוא רופא יש עליו חיוב לרפא את החולים ואם הוא יכול לשוט מחויב להציל אדם שטובע בנהר, אבל אין חיוב על האדם שילמד איך לרפאות חולים ואיך לטוט כדי שאם יזדמן לו להציל יוכל להציל. [אג"מ (יו"ד סי' רס"י קנ"א)]. וזה דומה להא שאין חיוב על האדם לעבור ולהרויח הרבה כספים כדי שיוכל לקיים מצות צדקה ולהציל נפשות בהם, החיוב הוא רק על האופן כמו שהוא נמצא עשיעה מה שבחבו לעשות].

הוצאת ממון

חייב להציל את חברו אפילו אם הדבר כרוך בהוצאת ממון. [שו"ע (שם). ועיי"ש בסמ"ע (סי' א) ע"פ הרא"ש (סנהדרין פ"ח סי' ב) שכתב דאם יש לו ממון להציל עצמו חייב לשלם לחבירו, ומהתימה שהחשימו זה. מחבר הרמ"א, ע"כ. וע"י בחת"ס (ח"מ סי' קנ"ג)]. ונ"א שאפילו כל ממונו צריך למסור בשביל זה. [ז"ע אות (ח"ב סי' נ"א חובת דרכ"ת סי' קנו ס"ק ז), אג"מ (ח"א יו"ד סי' רכ"ג ד"ה והא דמפ"ש ומנח"ש תני סי' פ"א אות ד). וע"י באהבת חסד (ח"ב פ"ב אות ב) שכתב שבמקום פק"י לא שייך הא דאמרין המבוב לא יבובו יותר מחומש]. ונ"א שאינו חייב למסור אלא חומש ממונו. [מג"ש (ח"ה סי' ד) והגרש"א זצ"ל (אשרי האיש קו"פ פ"ב אות ה). וערוה"ש (יו"ד סי' רמ"א אות ה) כתב שמחויב להוסיף על חומש. וע"י בזה בחת"ס (ח"מ סי' קנ"ג), פת"ש (סי' רכ"ג סי' א) בשבט הלוי (ח"ה סי' קלו אות ד) וס"ק קע"ד, במנח"ש (תני ח"ב סי' ק"א אות ד) ובתשובות והנהגות (ח"ה סי' שצ"ו)].

ללוות ממון על מנת להציל

אם אין לו מעות משל עצמו אך הוא יכול ללוותם מאחרים, מחויב לעשות כן ע"מ להציל את חברו מסכנת נפשות. [אהבת חסד (פת"ח נתיב חסד אות ה)].

אין הסכנה מיידית והדבר מפורסם לרבים

החובה לתת כל ממונו או חומש ממונו למבואר לעיל חלה כשרואה את חברו בסכנה מיידית ואין מי שיציל אותו, אולם כשהענין ידוע ומפורסם לרבים ואין לבן אדם הנמצא בסכנה (כגון שהוא חולה) מעות, החיוב מוטל על כל בני העיר ואינו חייב ליתן יותר מהחלק שמוטל עליו. [ע"י במב"ש (ח"ה סי' ר"ל), וכן צ"ד במנח"ש (תני סי' פ"א אות ד) ונראה בעיני דשמו אף באופן זה חייב לתת כל ממונו]. וחוב זה מוטל בפרט על הקרובים, אלא שמ"מ עדיין יש חיוב על כל בני העיר לרפאותו מקופה של צדקה וגם לילך לאסוף ע"ז כסף מבני העיר ובכל מקום ששייך להשיג להוצאות לצורך רופא והרפואות וכל מה שצריך לרפאותו. [אג"מ (ח"מ סי' ע"ד)].

להשכיר אחרים

אם אין בידו להציל את חברו חייב אף להשכיר אחרים ע"מ להצילו. [סנהדרין (שם) וש"ע (ח"מ סי' תכו ס"ע א)].

במקום צער או יסורים

חייב להכנס בצער וכאב ע"מ להציל את חברו מסכנת נפשות (אם אין אחרים שעומדים להצילו). [כן מבואר במ"א (ס"ס י). וכן דעת הגרש"א זצ"ל (נשמת אברהם ח"מ סי' תכו אות 6) אם אין אחרים שיכולים להציל. וע"י בספר יחוסי תנאים ואמוראים (לרבינו קלונימוס) שאף צריך ענות את עצמו ע"מ להציל את חברו. וע"י עוד במהר"ם שיק (יו"ד סי' קנ"ה) ובהעמק שאלה (שאלה קכ"ט ס"ק ד)]. ומ"מ אין חובה לסבול יסורים קשים ומרים להצלת חברו מסכנה כי הם קשים ממיתה וכ"ש שאין אדם חייב למסור עצמו ביד גוים ליסורין בשביל הצלת חברו. [יעב"ץ (מגדל עוז אבן בחון אות פג). וע"י עוד בט"ז (יו"ד סי' קנו ס"ק ח)].

להסתכן לצורך הצלה

לסכן חיי החולה לצורך הצלתו (חיי שעה עבור חיי עולם)

במקום ההכרח מותר לסכן חיי שעה של החולה עבור ספק חיי עולם שלו (כגון חולה שודאי ימות תוך ימים ספורים אך אומדין שיש עוד רפואה אחת שאפשר שיתרפא מחוליו וגם אפשר להיפך שאם יקח רפואה זו אם לא תצליח ח"ו ימות מיד). [שבות יעקב (ח"ב סי' ע"ג), מהרש"א (יו"ד רס"י קנ"ה), אג"מ (יו"ד ח"ג סי' לו) וחזו"א (יו"ד סי' ט"ט ס"ק ב)]. דעת הגרש"א זצ"ל (אסיא ח"ד א-ב עמ' 64) שאם יש סיכוי של לכל הפחות 30% שהטיפול שמסכן את חיי השעה יצליח מותר להזדקק לו. וע"י משי"כ בזה בשמעתא עמיקתא ת"ס]. ומ"מ החלטה בדברים אלו צריכה מתינות גדולה ויינוץ עם רופאים מומחים. [שבות יעקב (שם)].

להסתכן על מנת להציל אחרים

במקום שצריך להסתכן בגופו בשביל להצילו מסכנה גמורה, אם צריך להכנס בספק פק"י, אינו חייב לסכן עצמו (וגדר "ספק סכנה" תלוי בכל אדם ואדם לפי מה שהוא, במקום, בזמן וכדו', וצריך לשקול הדברים היטב ולא לדקדק ביותר, וכבר אמרו המהדקק עצמו בכך בא לידי כך). [רדב"ז (ח"ג סי' תרכ"ז), פת"ש (ח"מ סי' ס"ק ב) ויו"ד סי' קנו ס"ק טו) ומ"ב (סי' שכ"ט ס"ק יט)]. ואפילו איסור יש בדבר. [פת"ש (יו"ד סי' רב"ב ס"ק א) בשם ד"ל אליהו (מ"ג) שאסור לו להחמיר ע"י. וכ"כ הצ"ח (ח"ב סי' מה אות ג' וחט"ו סי' ע"ג)]. ומ"מ אם אין ספק סכנה ממש יכול להחמיר על עצמו, ולמדת חסידות יחשב לו זאת. [צ"ח (שם). ועיי"ש שד"ר זה נוגע לענין תרומת איבר (כגון כליה) ע"מ להציל את חברו מסכנה דאית]. ונ"א שרשאי להחמיר על עצמו אף במקום שיש ספק סכנה אם בידו להציל את חברו בביורו. [אג"מ (יו"ד ח"ב סי' קע"ד ע"פ ד"ה וא"כ) ומנח"י (ח"ב סי' ק"ג)].

סכנת רחוקה

אעפ"י שבמקום ספק סכנה אין עליו להסתכן ע"מ להציל חברו, מ"מ כל זה בספק שקול, אבל אם ע"פ הרוב אין סכנה חייב להציל את חברו (ואעפ"י שבסכנה לא הולכים אחר הרוב, מ"מ בנוסף לרוב יש כאן סכנה ודאית של חברו). [שבט הלוי (ח"ה סי' פ"ז)].

החברו תלמיד הכם

י"א שאם מי שבסכנה הוא ת"ח אעפ"י שגם באופן זה אין חיוב לסכן נפשו עבורו, מ"מ יש בזה מצוה ועכ"פ רשות לסכן א"ע עבורו. [צ"ח (ח"ב סי' מה אות ד)]. ומ"מ אסור להיכנס בסכנה ודאית להרג אף עבור הצלת ת"ח. [אג"מ (יו"ד ח"ב סי' קע"ד ע"פ ד"ה וא"כ)].

לתת אחר מאביו להציל את חברו

כ"ש שאינו מחויב להסתכן להציל חברו, כמו כן אינו חייב לתת א' מאביו. [רדב"ז (שם). וע"י במ"א (יו"ד סי' קנו ס"ע א) שפסק שא"צ למסור את נפשו שלא לעבור על לאו, אבל כל ממונו צריך ליתן שלא יעבור, ומסיק הש"ך (סי' ט"א) דסכתב אבר רישו כנפש ולא כממונו, וע"כ דוחה איסור לאו. וכן פסק בפמ"ג (סי' שכח מ"ז ס"ק ז). ואי"כ הי"ה בני"ד דאינו חייב לתת א' מאביו שלא לעבור על "לא תעמוד על דם רעך", ושורר שכן הוכיח באג"מ (יו"ד ח"ב סי' קע"ד ע"פ ד)]. ומ"מ רשאי להחמיר על עצמו לתת אבר לחברו ויש בזה משום מדת חסידות (אם אין בזה ספק סכנה). [עיי"ש ברדב"ז. וכן פסק הג"ח (שם). וי"ל שזה דמי קצת לדא דפסק השו"ע (יו"ד רס"י קנו) דרשאי להחמיר ע"י ליהרג ולא לעבור על לאו, ועיי"ש בשי"ד (סי' א). ולא דמי למבואר לעיל דאסור להחמיר לסכן עצמו בספק פק"י עבור חברו דשאני התם שאם יש סכנה לא רמיא עליה הלאו דלא תעמוד על דם רעך, ועי"ן].

תפקידו להציל (אנשי הצלה וכדו')

כל זה במי שאין תפקידו להציל ולחלץ, אבל מי שתפקידו להציל ולחלץ אינו נפטר מלהציל את חברו אין במקום שספק סכנה ולמצוה רבה יחשב לו. [צ"ח (ח"ב סי' י"ז פ"ה ו"ח"ב סי' נז)]. ובשבט הלוי (ח"ה סי' ר"א אות ז) כתב שאסור לרופאים שיכולים להועיל לחולי לברוח ולהסתלק מתפקידם אעפ"י שהם חולים עם מחלה מדבקת מסוכנת, רק שיפירו עצמם ככל האפשר שלא להתנדב תקנת הרפואה בעתים הללו. וי"ל דכן אנשי ביטחון חייבים אף להסתכן בספק סכנה כדי להציל חביריהם מודאי סכנה כי כך דרכה של מלחמה. ובדרך זה כתב בצ"ח (ח"ב סי' ז) וח"ה סי' טו פ"י ס"ק ג' וז'. וכן כל כיוצא. ויש לדון דכיון שמצניז דמפני תיקון המדינה וצורך ההנהגה עכ"פ מותר להסתכן, א"כ במקום שיש מכת מדינה מחמת מקרים של סכנה החוזרים על עצמו, ממילא ע"י התערבותם של אלו שבידם להציל יש משום תקנת המדינה ועל כן מותרים להסתכן עבור זה (ואפשר שגם חיוב יש בדבר). והכל לפי המקום והזמן. והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון רל"ו].

במקום סכנה של רבים

במקום שיש משום הצלה של רבים, אם בידו להצילם, סכנת נפשות של רבים דוחה סכנה של יחיד. [חזו"א (יו"ד סי' ס"ט ס"ק א) וסנהדרין סי' ת"ג]. וכ"כ באג"מ (יו"ד ח"ב סי' קע"ד ע"פ ד"ה וא"כ). ועיי"ש בחזו"א שיצא לדון באי שרואה חץ הולך להרוג אנשים רבים ויכול להטותו לצד אחר ויהרג רק דאמרו בירושלמי (תרומות פ"ח ה"ד) דסיעת בני אדם כו' אלא הרוב הנהרגין לא ימירו נפש אחת מישראל, וצ"ד דהכא דאינו מעשה אכזרי הרבים עדיף ונשאר בצ"ע. וע"י באשרי האיש (יו"ד פ"ב אות ו) בשם הגרש"א זצ"ל].

בירור הלכה

פרשת נח

בירורי הלכה
אקטואליים
מתוך הסוגיות
והפוסקים

הנידון - בשעת מלחמה שיש סכנת טילים על ערי ישראל האם חובה להישמע להוראות פיקוד העורף להיכנס למקומות מוגנים.

האם בזמן שלומד תורה או עוסק במצוה צריך להיכנס למקומות מוגנים.

האם החיוב להיזהר מסכנה הוא

דאורייתא או דרבנן

בגמ' ברכות דף לב יש משמעות דהוא דאורייתא.

"תנו רבנן מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך, בא הגמון אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום, המתין לו עד שסיים תפלתו. לאחר שסיים תפלתו אמר לו: ריקא, והלא כתוב בתורתכם רק השמר לך ושמור נפשך, וכתוב ושמרתם מאד לנפשתיכם, כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום אם הייתי חותך ראשך בסייף מי היה תובע את דמך מידי, אמר לו: המתן לי עד שאפייסך בדברים. אמר לו: אילו היית עומד לפני מלך בשר ודם ובא חברך ונתן לך שלום - היית מחזיר לו - אמר לו לאו. ואם היית מחזיר לו, מה היו עושים לך - אמר לו: היו חותכים את ראשי בסייף. - אמר לו: והלא דברים קל וחומר, ומה אתה שהיית עומד לפני מלך בשר ודם שהיום כאן ומחר בקבר - כך, אני שהייתי עומד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהוא חי וקיים לעד ולעולמי עולמים - על אחת כמה וכמה מיד נתפייס אותו הגמון, ונפטר אותו חסיד לביתו לשלום".

בפשטות בגמ' הנ"ל מבואר דהחיוב שמירת הנפש הוא דאורייתא.

אולם היה מקום להק' דפסוקים אלו "השמר לך ושמור נפשך". "ונשמרתם מאד לנפשתיכם", לא נאמרו על ענין חיוב שמירת הנפש.

דהרי הפסוק "רק השמר לך ושמור נפשך", קאי על שיכחת התורה כדאיתא במנחות צט'. והפסוק "ונשמרתם לנפשותיכם כי לא ראיתם כל תמונה", קאי על איסור ע"ז.

ומצאנו ק' זו במהרש"א ברכות דף לב, ובמנחת חינוך תקמו'.

יתבאר דאף שהכל בגזרת עליון וכבר נגזר על כל אדם בר"ה מה יארע לו בזו השנה, מ"מ יש חיוב גמור על כל אדם להיזהר מסכנה. ויתבאר דהעיקר להלכה דה"ה מקיים בזה מצוה דאורייתא.

(ידועים דברי החינוך פרשת כי תצא מצוה תקמו "לפי שעם היות השם ברוך הוא משיג בפרטי בני אדם ויודע כל מעשיהם וכל אשר יקרה להם טוב או רע בגזרתו ובמצותו לפי זכותו או חובו...אף על פי כן צריך האדם לשמור עצמו מן המקרים הנהוגים בעולם, כי האל ברא עולמו ובנאו על יסודות עמודי הטבע, וגזר שיהיה האש שורפת והמים מכביין הלהבה, וכמו כן יחייב הטבע שאם תפול אבן גדולה על ראש איש שתצצץ את מוחו או אם יפול האדם מראש הגג הגבוה לארץ שימות... ואחר שהאל שעבד גוף האדם לטבע... ציוהו לשמור מן המקרה כי הטבע שהוא מסור בידו יעשה פעולתו עליו אם לא ישמר ממנו").

חמירא סכנתא מאיסורא

בגמ' בחולין י איתא "חמירא סכנתא מאיסורא", מבואר דיותר יש לחוש לספק סכנה מלספק איסור, ומבואר ברש"י שם דבסכנה לא אזלינן בתר רובא.

דין זה הובא בשו"ע בכמה מקומות. שו"ע או"ח סימן קעג לענין אכילת בשר אחר דגים ז"ל "בין בשר לדגים, חובה ליטול משום דקשה לדבר אחר, וחמירא סכנתא מאיסורא".

הובא גם בשו"ע יור"ד סימן קטז סעיף ה "צריך לזהר מליתן מעות בפיו שמא יש עליהן רוק יבש של מוכי שחין ולא יתן פס ידו תחת שחין, שמא נגע ידו במצורע או בסם רע. ולא יתן ככר לחם תחת השחי, מפני הזיעה ולא יתן תבשיל ומשקים תחת המטה, מפני שרוח רעה שורה עליהם. ולא יגעוץ סכין בתוך אתרוג או בתוך צנן שמא יפול אדם על חודה, וימות. הגה יזהר מכל דברים המביאים לידי סכנה כי סכנתא חמירא מאיסורא ויש לחוש יותר לספק סכנה מלספק איסור".

וּכְתַבּוּ הַמַּהֲרֵשׁ"א וְהַמִּנְחָ"ח בְּהַשְׁמָטוֹת, לְבַאֵר ע"פ הַגַּמ' שְׁבוּעוֹת לוֹ, שְׁדַרְשָׁה מִפְסוּק "רַק הַשְּׁמֵר לָךְ וְשִׁמּוֹר נַפְשְׁךָ" אֲזַהֲרָה לְמַקְלָל עֲצָמוֹ. א"כ מוֹכַח דְּחִזְ"ל דְּרִשׁוּ פְסוּק זֶה אֵף עַל עֵינֵי שְׁמִירַת הַנֶּפֶשׁ.

בַּאֲמַת בְּרַמְב"ם וּבִשְׁו"ע נִרְאָה דְשְׁמִירַת הַנֶּפֶשׁ הוּא חַיּוֹב דְּאוֹרֵייתָא, וּבַבַּאֵר הַגּוֹלָה וּבַגֵּר"א כְּתַבּוּ דְהַמְקוֹר לְזֶה הוּא הַגַּמ' בְּבִרְכוֹת הַנ"ל.

כְּתַב הַרְמַב"ם הַלְכוֹת רוֹצַח וְשְׁמִירַת הַנֶּפֶשׁ פֶּרֶק יָא הַלְכָה ד' כָּל דְּבַר שִׁישׁ בּוֹ סַכְנָה וְרֵאוּי שִׁיכְשַׁל בּוֹ אָדָם וַיְמוֹת כְּגוֹן שְׁהִיְתָה לוֹ בָּאֵר אוֹ בּוֹר בְּחִצְרֵי בֵּין שִׁישׁ בְּהֵן מֵיִם בֵּין שְׁאִיִן בְּהֵן מֵיִם חַיִּיב לַעֲשׂוֹת לְהֵן חוֹלִיָּה גְבוּהָה עֶשְׂרָה טַפְחִים אוֹ לַעֲשׂוֹת לָהּ כְּסוּי כְּדִי שְׁלֵא יִפּוֹל בַּהּ אָדָם וַיְמוֹת. וְכֵן כָּל ג' מַכְשׁוֹל שִׁישׁ בּוֹ סַכְנָת נַפְשׁוֹת מִצְוֹת עֲשֵׂה לְהַסִּירוֹ וּלְהַשְׁמֵר מִמֶּנּוּ וּלְהַזְהֵר בְּדַבְרֵי יִפְהָ יִפְהָ שְׁנֵי הַשְּׁמֵר לָךְ וְשִׁמּוֹר נַפְשְׁךָ, וְאִם לֹא הַסִּיר וְהִנִּיחַ הַמַּכְשׁוֹלוֹת הַמְבִיאִיִן לַיָּדִי סַכְנָה, בִּיטֵל מִצְוֹת עֲשֵׂה וְעֵבֵר עַל לֹא תִשִּׁים דְּמֵיִם".

וְכֵן כְּתַב שְׁו"ע חו"מ סִימָן תְּכֹז סְעִיף ח' וְכֵן כָּל מַכְשׁוֹל שִׁישׁ בּוֹ סַכְנָת נַפְשׁוֹת, מִצְוֹת עֲשֵׂה לְהַסִּירוֹ וּלְהַשְׁמֵר מִמֶּנּוּ וּלְהַזְהֵר בְּדַבְרֵי יִפְהָ, שְׁנֵי הַשְּׁמֵר לָךְ וְשִׁמּוֹר נַפְשְׁךָ, וְאִם לֹא הַסִּיר וְהִנִּיחַ הַמַּכְשׁוֹלוֹת הַמְבִיאִים לַיָּדִי סַכְנָה בִּיטֵל מִצְוֹת עֲשֵׂה וְעֵבֵר בְּלֹא תִשִּׁים דְּמֵיִם".

וְכֵן עוֹלָה מִדְּבַרֵי הַט"ז וּמַג"א דְשְׁמִירַת הַנֶּפֶשׁ הוּא דְּאוֹרֵייתָא, דְּכְתַבּוּ לְתַמּוּהָ אִיךְ סִמְךְ אוֹתוֹ חֲסִיד עַל הַנֶּסֶת וְהַכְּנִיס אֶת עֲצָמוֹ לְסַכְנָה. וְכְתַב הַט"ז או"ח סִימָן סו א הִיּוֹת וְאִין דֶּרֶךְ הַשְּׁרָרָה לְהַעֲנִישׁ מִיד, אֲלֵא לְחַקּוֹר תַּחֲלָה, וַיִּדַע הַחֲסִיד שִׁיפִּסְנוּ וְלֹא יִהְרָגוּהוּ. עַד"ז כְּתַב הַמַּג"א או"ח סִימָן קד א. וְהַצַּל"ח הוֹסִיף, שְׂרָאָה אוֹתוֹ חֲסִיד שִׁישׁ בְּאוֹתוֹ שֶׁר מִידַת עֲנוּהָ, מִכְּךָ שֶׁהַקְּדִים לוֹ שְׁלוֹם, וְלִכְךָ בִּטַח בּוֹ שְׁלֵא יִהְרָגוּ עַד שִׁישְׁמַע טַעֲנוֹתָיו.

מִבּוֹאֵר בְּט"ז וּבַמַּג"א דְשְׁמִירַת הַנֶּפֶשׁ הוּא דְּאוֹרֵייתָא, וְנִלְמַד מִפְּסוּקִים מֵאֵלוֹ "הַשְּׁמֵר לָךְ וְשִׁמּוֹר נַפְשְׁךָ", וְנִשְׁמַרְתֶּם מֵאֵד לְנַפְשׁוֹתֵיכֶם".

וְכֵן מִבּוֹאֵר בְּחַכְמַת אָדָם שְׁעַר אִיסוֹר וְהִיתֵר כָּלֵל סַח סְעִיף ד' "אִיסוֹר לִיִּלְךְ בְּמַקּוֹם סַכְנָה כְּגוֹן קִיר נְטוּי וְגִשֶׁר רַעוּע וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה וְלֹא יֵצֵא יְחִידִי בְּלִילָה וְלֹא יִישֵׁן יְחִידִי בְּחֶדֶר וְאִיסוֹר לְשִׁתּוֹת מִן הַנְּהַרוֹת אוֹ לְהִנִּיחַ פִּיּוֹ עַל קְלוּחַ מֵיִם אִם יֵשׁ לְחוּשׁ שִׁיבְלַע שְׂרָצִים הַמְזִיקִים וּמְכַל שַׁכְּן בְּאִגָּמִים שְׁמִצּוּי בְּהֵם עֲלוּקָה וְכֵן אִיסוֹר לְהַעֲבִיר הַמְכַסּ בְּמַקּוֹם שִׁישׁ סַכְנָה אִפִּילוֹ סַכְנָת תַּפְּסִיָּה וְאִיסוֹר לְאָדָם לְסַמּוֹךְ עַל נֶס וְכָל מַכְשׁוֹל שִׁישׁ בּוֹ סַכְנָת נַפְשׁוֹת מִצְוֹת עֲשֵׂה לְהַסִּירוֹ וּלְהַשְׁמֵר מִמֶּנּוּ וּלְהַזְהֵר בְּדַבְרֵי יִפְהָ יִפְהָ דְּכְתִיב הַשְּׁמֵר לָךְ וְשִׁמּוֹר נַפְשְׁךָ מֵאֵד וְאִם לֹא הַסִּיר וְהִנִּיחַ הַמַּכְשׁוֹלוֹת אוֹ שֶׁהַכְּנִיס אֶת עֲצָמוֹ בְּסַכְנָה הִרִי בִּיטֵל מִצְוֹת עֲשֵׂה זֶה וְעֵבֵר עַל לֹא דוֹלָא תִשִּׁים דְּמֵיִם בְּבִיתְךָ".

וְכ"כ הַחַיִּי אָדָם חֲלָק אֶת כָּלֵל טוֹ סְעִיף כְּד "כָּל מַכְשׁוֹל שִׁישׁ בּוֹ סַכְנָת נַפְשׁוֹת, מִצְוֹת עֲשֵׂה לְהַסִּירוֹ וּלְהַשְׁמֵר מִמֶּנּוּ וּלְהַזְהֵר בְּדַבְרֵי יִפְהָ, שְׁנֵי הַשְּׁמֵר לָךְ וְשִׁמּוֹר נַפְשְׁךָ. וְאִם לֹא הַסִּיר וְהִנִּיחַ הַמַּכְשׁוֹלוֹת הַמְבִיאִים לַיָּדִי סַכְנָה, בִּיטֵל מִצְוֹת עֲשֵׂה וְעֵבֵר בְּלֹא תִשִּׁים דְּמֵיִם".

עוֹלָה דְּבַרְמַב"ם וּבִשְׁו"ע וּבְט"ז וּבַמַּג"א וּבַחִי"א מִבּוֹאֵר דְשְׁמִירַת הַנֶּפֶשׁ הוּא דְּאוֹרֵייתָא.

אוֹלָם אַכְתִּי יַל"ע בְּדַעַת הַרְמַב"ם וְהַשְׁו"ע דְּבַמְקוֹם אַחֵר יֵשׁ מִשְׁמַעוֹת דְשְׁמִירַת הַנֶּפֶשׁ הוּא רַק מִדְּרַבְנָן.

הַרְמַב"ם הַלְכוֹת רוֹצַח וְשְׁמִירַת הַנֶּפֶשׁ פֶּרֶק יָא הַלְכָה הַכְּתַב "הִרְבָּה דְּבָרִים אִסְרוּ חַכְמֵיִם מִפְּנֵי שִׁישׁ בְּהֵם סַכְנָת נַפְשׁוֹת וְכָל הָעוֹבֵר עֲלֵיהֶן וְאִמֵּר הַרִינִי מִסַּכְן בְּעַצְמִי וְמָה לְאַחֲרֵיִם עֲלֵי בְּכָךְ אוֹ אִינִי מִקְפִּיד עַל כֵּךְ מִכִּיִן אוֹתוֹ מַכַּת מְרֻדוֹת".

שְׁו"ע שֵׁם סִימָן תְּכֹז סְעִיף י' "כָּל הָעוֹבֵר עַל דְּבָרִים אֵלוֹ וְכִיּוֹצֵא בְּהֵם, וְאִמֵּר: הַרִינִי מִסַּכְן בְּעַצְמִי וְמָה לְאַחֲרֵיִם עֲלֵי בְּכָךְ, אוֹ אִינִי מִקְפִּיד בְּכָךְ, מִכִּיִן אוֹתוֹ מַכַּת מְרֻדוֹת, וְהַנְּזַהֵר מֵהֵם עֲלֵי תְּבֵא בְּרַכַּת טוֹב.

וּבַאֲמַת בְּדַבְרֵי חַמּוּדוֹת בְּבִרְכוֹת פֶּרֶק ג' אוֹת פֶּד כְּתַב לְדִיִּק מַהֲנ"ל דְשְׁמִירַת הַנֶּפֶשׁ הוּא רַק דְּרַבְנָן. וְלְדַבְרֵי צ"ע סְתִירַת דְּבַרֵי הַרְמַב"ם דְּבַרְמַב"ם שֶׁהַבְּאֵנוּ לְעֵיל נִרְאָה דְּהוּא דְּאוֹרֵייתָא.

בְּבַאֵר הַגּוֹלָה שֵׁם ס"ק ע הַסְּתַפֵּק בְּזֶה הָאֵם הוּא דְּאוֹרֵייתָא אוֹ דְּרַבְנָן, וְהִבִּיא שְׁנֵי בִיאוּרִים. א' דְּהוּא מִדְּרַבְנָן וְאִסְמִכִּינְהוּ אִקְרָא וּמִכִּיִן עֲלֵיהֶם כְּמוֹ שְׂאֵר מִצְוֹת דְּרַבְנָן. ב' דְּהוּא דְּאוֹרֵייתָא וְאִין לּוֹקִין עֲלֵיהֶם כְּדֹאשְׁכַּחֵן חֲצִי שִׁיעוֹר דְּאִיסוֹר מִן הַתּוֹרָה וְאִין לּוֹקִין עֲלֵיוֹ, וְכ"כ ב"י ב"ד סִימָן קט"ז.

אוֹלָם בְּכַמָּה אַחֲרוֹנִים אִיתָא לְהַדִּיא דְּאֵף שְׁמִיכִין אוֹתוֹ מַכַּת מְרֻדוֹת, מ"מ דִּין שְׁמִירַת הַנֶּפֶשׁ הוּא דְּאוֹרֵייתָא.

בְּלְבוּשׁ חוֹשֵׁן מִשְׁפַּט סִימָן תְּכֹז סְעִיף יָא מִבּוֹאֵר לְהַדִּיא דְּאֵף מִכִּיִן אוֹתוֹ מַכַּת מְרֻדוֹת מ"מ עוֹבֵר עַל אִיסוֹר דְּאוֹרֵייתָא. ז"ל הַלְבוּשׁ "כָּל הָעוֹבֵר עַל דְּבָרִים אֵלוֹ וְכִיּוֹצֵא בְּהֵם וְאִמֵּר הַרִינִי מִסַּכְן בְּעַצְמִי וְמָה לְאַחֲרֵיִם עֲלֵי בְּכָךְ אוֹ אִינִי מִקְפִּיד בְּכָךְ, מִכִּיִן אוֹתוֹ מַכַּת מְרֻדוֹת שֶׁהִרִי עֵבֵר עַל אִיסוֹר דְּאוֹרֵייתָא דְּכְתִיב הַשְּׁמֵר לָךְ וְשִׁמּוֹר נַפְשְׁךָ".

וְכ"כ הַסַּמ"ע שֵׁם בְּסִימָן תְּכֹז ס"ק יב בְּדַעַת הַשְׁו"ע דְּהוּא דְּאוֹרֵייתָא.

וְכ"כ הָעֵרוּךְ הַשּׁוֹלְחָן חוֹשֵׁן מִשְׁפַּט סִימָן תְּכֹז סְעִיף ח' "הִרְבָּה דְּבָרִים אִסְרוּ חוּז"ל מִפְּנֵי שִׁישׁ בְּהֵן חֲשֵׁשׁ סַכְנָה וְכָל הָעוֹבֵר עֲלֵיהֶם וְאִמֵּר הַרִינִי מִסַּכְן עַצְמִי וְמָה לְאַחֲרֵיִם עֲלֵי אוֹ אִינִי מִקְפִּיד בְּכָךְ כְּתַב הַרְמַב"ם ז"ל דְּמִכִּיִן אוֹתוֹ מַכַּת מְרֻדוֹת וְאִין כּוֹוֹנָתוֹ דְּזֵהוּ רַק אִיסוֹר דְּרַבְנָן דּוֹדָא יֵשׁ בְּזֶה אִיסוֹר דְּאוֹרֵייתָא אֲלֵא שְׁאִין לּוֹקִין עֲלֵיו כְּהִרְבָּה לְאוּיִן שְׁאִין בְּהֵם מִלְּקוֹת, ב"י בְּטוֹר יו"ד ס"י קט"ז".

וכן מבואר בפרי מגדים יורה דעה משבצות זהב סימן פד ס"ק ב, "דבר שיש בו סכנה משמע דהוה דבר תורה מקרא דושמרתם את נפשותיכם".

עולה מדברי כמה אחרונים דשמירת נפשו הוא דאורייתא.

סתירה בדברי הלבוש

בדעת הלבוש יש לעין, דלעיל הבאנו מהלבוש חושן משפט סימן תכו סעיף יא דהוא דאורייתא. ומאי דך בלבוש יורה דעה סימן קטז סעיף א מבואר דהוא מדרבנן. ז"ל הלבוש "כתיב השמר לך ושמור נפשך מאוד וגו', וכתיב ונשמרתם מאוד לנפשותיכם, שיש במשמעות אלו הלשונות שצריך האדם לשמור את נפשו שלא יביא את עצמו לידי סכנה, אף על גב שפשוטן של אלו הכתובים לא מיירי בזה, מכל מקום סמכו חז"ל על מקראות הללו ואסרו כל הדברים המביאין את האדם לידי סכנה.

ולבאר דברי הלבוש נראה דיש חילוק בין סוגי הסכנה. דבסכנה קבועה כגון מכשול קבוע או בור פתוח שאפשר ליפול בו, בזה איכא איסור דאורייתא. משא"כ בגוונא שאינו מכשול קבוע אלא יש סכנה זמנית ה"ה דרבנן.

עוד אפשר לומר, דהיכא דאיכא סכנה וודאית ה"ה חיוב מדאורייתא, והיכא דיש רק חשש סכנה בזה החיוב רק מדרבנן. ע"ד מש"כ האגר"מ חו"מ ב' סימן עו בענין עישון סיגריות, וכתב בתו"ד להוכיח ברמב"ם דבגוונא שיש רק חשש סכנה האיסור הוא רק מדרבנן.

שומר פתאים ה'

בש"ס מובא בכמה מקומות "כיון דדשו ביה רבים שומר פתאים ה'" - שבת קכט, יבמות עב, כתובות לט, ע"ז ל', נדה מה.

מדברי כמה אחרונים עולה דהכלל של שומר פתאים ה' נאמר בדבר שאינו היזק בא מצד הטבע, אלא בהיזק שפעמים יכול לבוא מין השמים, ונהגו כל העולם לעשות אותו מעשה ולא חששו לסכנה, בזה שייך שומר פתאים ה'.

(יל"ע הרי מבואר בפסוק שיש שמירה רק לפתאים, מדוע כיון שנהגו בו רבים, אמרינן שומר פתאים ה').

ואכתי יש נידון גדול בפוסקים מתי נאמר דבר זה. יש שכתבו דרק בדבר המפורש בגמ' אפשר לסמוך על שומר פתאים ה', ויש שכתבו דרק בסכנה סגולית אפשר לסמוך על שומר פתאים ה' אבל בסכנה טבעית אין לומר שומר פתאים ה'.

שומר מצוה לא ידע דבר רע

ברמ"א או"ח סימן תנה א כתב "אין לשין אלא במים שלנו... ואין לשפוך מים שלנו מכח מת או תקופה הנופלת", וכתב

המשנ"ב ס"ק יח הטעם "דשומר מצוה לא ידע דבר רע", ומקור דבריו במרדכי פסחים.

מדברי כמה אחרונים נראה דכלל זה של שמור מצוה לא ידע דבר רע, נאמר רק בהיזק שפעמים יכול לבוא מין השמים, דבכה"ג אמרינן שהיות והוא מקיים כעת מצוה אמרינן דודאי מן השמים לא יזמינו לו בעת זו דבר להזיקו.

ודנו האחרונים מתי נאמר כלל זה, ומצאנו באחרונים כמה הגבלות בזה. יש שכתבו דשייך רק אם מכוון לשם מצוה. ויש שכתבו דשייך רק בענין סגולי ולא בסכנה טבעית. ויש שכתבו דשייך רק בזמן קיום המצוה דאם לא יקיים כעת המצוה תבטל המצוה לגמרי.

העולה - דאף שהכל בגזרת עליון וכבר נגזר על כל אדם בר"ה מה יארע לו בזו השנה, מ"מ יש חיוב גמור על כל אדם להיזהר מסכנה, ואדם הזהיר בשמירת נפשו ה"ה מקיים מצוה דאורייתא.

לכן היות וחמירא סכנתא מאיסורא ולא אזלינן בסכנתא אחר רוב, באופן שיש סכנה מטילים ואדם נמצא במקום לא מוגן, יש לו מצוה ללכת למקום מוגן. ולמשנת' הוא חיוב דאורייתא, ובדעת הלבוש למשנת' אפשר דבסכנת טילים הוא רק מדרבנן. (שאלו את הגר"ק זצ"ל האם גם בב"ב שהחזו"א הבטיח שלא יהיו טילים צריך ללכת למקלט, והשיב שאף בב"ב יש חיוב השתדלות ללכת למקלט בשעת סכנה).

ואף בזמן שלומד תורה או עוסק במצוה צריך להפסיק ולהיכנס למקום מוגן.

וא"א לסמוך בזה על הכלל של שומר פתאים ה', כמשנת' דרק בסכנה סגולית אפשר לסמוך על שומר פתאים ה', אבל בסכנה טבעית אין לומר שומר פתאים ה'. ויש שכתבו שאפשר לסמוך על שומר פתאים ה' הוא רק בדבר המפורש בגמ', ולא בכל היזק.

וא"א לסמוך בזה על הכלל של שומר מצוה לא ידע דבר רע, כמשנת' דיש שכתבו דשייך רק אם מכוון לשם מצוה. ויש שכתבו דשייך רק בענין סגולי ולא בסכנה טבעית. ויש שכתבו דשייך רק בזמן קיום המצוה ובאופן שאם לא יקיים כעת המצוה תבטל המצוה לגמרי.

יש להוסיף, שוודאי אין חיוב לאדם ללכת למקום המוגן ביותר, ולכן אין חיוב על אדם לעזוב את מקומו ולחפש את המקום המוגן ביותר. דגדר החיוב הוא לשמור על נפשו כפי הרגילות ודרך בנ"א.

וראיה לזה מדברי הגמ' בבא מציעא דף קיב "ואליו הוא נשא את נפשו מפני מה עלה זה בכבש ונתלה באילן ומסר את עצמו למיתה לא על שכרו", וכתב רש"י שם "ואליו הוא נושא - כל עצמו הוא מוסר נפשו עליו, לעלות בכבש גבוה וסיכן בעצמו ליפול, ולתלות באילן כשעלה עליו למסוק

וכבר אמר הנביא ישעיהו פרק כו פסוק כ "לך עמי בא בחדריך וסגר דלתך דלתך בעדך חבי כמעט רגע עד יעבור יעבר זעם".

וכן הביא הראשית חכמה פרק דרך ארץ שער ג מהמדרש, ז"ל "גרסינן במדרש יהי אור רבי אלעזר פתח (ישעיה כו) לך עמי בא בחדריך וגו' בוא וראה שהקב"ה אוהב לישראל מכל העמים והזהיר אותם שישמרו את נפשם כדי שלא יבאו לידי סכנה לפי שיש שעות ביום שצריך האדם לשמור את נפשו בהם לפי שבהם הדינין מתעוררים לבא לעולם ובשעה שהדינים מתעוררים צריך האדם לזהר שלא תפגע בו מה"ד ולפיכך הזהיר הקדוש ברוך הוא את ישראל ואמר לך עמי בא בחדריך לפי שכשמדת הדין מתעוררת והדבר בא לעולם אין אדם רשאי להלוך בשוק יחידי ולא אפי' עם בני אדם אלא יסגר בתוך ביתו".

זיתים, ולגדור תמרים ומסר נפשו עליו למיתה, שמא יפול מן הכבש או מן האילן". מבואר דמותר לאדם לעבוד אף שיש בזה סכנה ואין בזה איסור משום "ונשמרתם". (ולכן לא מצאנו שאסרו לטוס במטוס או להפליג בספינה בים, אף שבזמן חז"ל היו הרבה מקרים שטבעה הספינה).

לכן נראה דבאופן שהסכנה רחוקה, או באופן שאין כ"כ הבדל בין המקום שנמצא בו, למקום היותר מוגן, אפשר דבכה"ג אין מחויב ללכת למקום המוגן, דגדר החיוב הוא לשמור על נפשו כפי הרגילות ודרך בנ"א.

יש להוסיף שבשעת הסכנה חובת השמירה אינה רק מאותו הדבר המסוכן, אלא יש לאדם להישמר אפי' משאר דברים שבד"כ אין בהם סכנה, משום שבשעת הסכנה יש התעוררות של דינים בעולם.

בסיום הדברים כדאי לפרסם את דברי הרמב"ם המופלאים, בפרט בקרב משפחות שיש להם בני משפחה שנלחמים בקרב (כמה הורים וחיילים אמרו שדברי הרמב"ם נתן להם הרבה כח חיזוק ותקוה).

הרמב"ם בהלכות מלכים שלא כדרכו מבטיח הבטחה ברורה ופוסק בספרו להלכה - כל הנלחם בכל לבו בלא פחד, ותהיה כוונתו לקדש את השם בלבד, מובטח לו שלא ימצא נזק, ולא תגיעהו רעה, ויבנה לו בית נכון בישראל ויזכה לו ולבניו עד עולם, ויזכה לחיי העולם הבא.

ז"ל הרמב"ם הלכות מלכים פרק ז הלכה טו: "ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה... כל הנלחם בכל לבו בלא פחד, ותהיה כוונתו לקדש את השם בלבד, מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה, ויבנה לו בית נכון בישראל ויזכה לו ולבניו עד עולם ויזכה לחיי העולם הבא, שנאמר כי עשה יעשה ה' לאדוני בית נאמן כי מלחמות ה' אדוני נלחם ורעה לא תמצא בך וגו' והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך".

יהי רצון שנזכה לראות בקרוב בישיבת ישראל ונזכה לגאולה השלימה.

מחשבה קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

קידושין דף נב

תלמידי ר"מ

כשנפטר ר"מ אמר ר' יהודה שלא ייכנסו תלמידי ר"מ לשיבתו, שקנתרנים הם ולא ללמוד תורה הם באים אלא לקפחני בהלכות הם באים. דחק סומכוס ונכנס והביא בשם ר"מ דהמקדש בחלקו אינה מקודשת. כעס רבי יהודה וכי אשה בעזרה מנין. שלא יתכן שיהיו קידושין בעזרה.

ובניזיר דף נ' הבאנו בשם ספר ברכת אהרן (עמ"ס ברכות מאמר ריז) שביאר כך: בדר"כ כשיש מחלוקת בין החכמים פוסקים כדעת הרוב, ואז המיעוט מבטל דעתו לדעת הרוב. אך ר"מ חייש למיעוטא, ואף שיש רוב, המיעוט עדיין נחשב, ויש לו מקום. על כן תלמידי ר"מ הגם שהיו מיעוט, לא ביטלו דעתם לדעת הרוב מפני שאחזו כרבם דחייש למיעוטא. ועל זה טען ר' יהודה שקנתרנים הם, שאינם מבטלים דעתם לדעת הרוב, שלפי ר' יהודה אין חוששין למיעוטא.

ולגוף הטענה של ר' יהודה "אשה בעזרה מנין", יש ביאור נחמד בילקוט הגרשוני בשם רבי יצחק חיות (אבד"ק בראדזי), ע"פ הגמ' ריש יומא שנחלקו ר"מ ור' יהודה האם קודם יוה"כ מתקנינים לכהן הגדול אשה אחרת שמא תמות אשתו. ר"מ סובר שלא מתקנינים, ואם אשתו תמות ביוה"כ, באמת יצטרך לקדש אשה חדשה ביוה"כ, ובירושלמי אמרו עלה שאין בכך איסור שכן הטעם שאין לקדש בשבת ויו"ט הוא משום שבות, ואין שבות במקדש.

מעתה, לדעת ר' יהודה לא יתכן שאשה תתקדש בבהמ"ק, אך לר' מאיר אם מתה אשתו של הכהן גדול ביוה"כ, האופן שיהיה מותר לכהן גדול לקדש אשה חדשה הוא בעזרה, שאז אין שבות במקדש. אמנם ר' יהודה אזיל לשיטתו שיש לכהן הגדול מערב יוה"כ אשה אחרת, ולא משכחת לה שתתקדש אשה בעזרה.

דף נג

חטיפת מצוות

המג"א (סי' נג, כו) כתב דאין להתקוטט בעבור שום מצוה, וראיה מהגמ' דידן שהצנועים לא חטפו מלחם הפנים אלא משכו את ידיהם. וכן איתא ביומא לט, א.

בספרי חסידות מדברים על כך שיש מנהג לחטוף את השיריים מהרבי. ונתנו כמה טעמים. וכאן נדון לפי שורת ההלכה.

במחצה"ש (על המג"א שם) העיר מדברי התו"י ביומא דאילו היו יכולים לקבל כזית או כדי שביעה, לא היו מושכים את ידיהם, והיינו שבמקום שיש מצוה ממש, אפשר שאין להניח מפני חשש קטטה. ורק משום שאין כאן מצוה גמורה (מחמת השיעור הקטן של לחם הפנים) שאילו היתה מצוה ממש, לא היו מונעים עצמם, אך כיון שמדובר בשיעור קטן של לחם הפנים, שיש בזה רק קצת מצוה, על כן משכו את ידיהם. ועל כן דברי המג"א צ"ב, שנקט שגם במצוה גמורה יש למשוך את ידו.

המהר"ם שיק בסוגין מבאר שראיית המג"א היא מההו"א של הגמ', ש'חולקין' היינו שמחלקים ביניהם לפי ימים, ובאופן זה יש כזית לכל אחד, וממה שהצנועין משכו ידיהם מכך, מוכח שגם במקום מצוה גמורה יש להמנע מחשש קטטה.

הדרישה (יו"ד סי' סא, ג) נקט דממה שמשכו ידיהם מוכח שאין מצוה לאכול מתנו"כ, יש מצוה שהישראל יתן מתנו"כ, אך אין מצוה שהכהן יקח ויאכל. וכשדנים על חטיפת שיריים אצל האדמו"ר, לא נראה שיש בזה יותר מצוה

מלחם הפנים בשיעור קטן, ועל כן לפי שורת ההלכה עולה שאין להתקוטט עבור זה. (אמנם יתכן שבחטיפות אלה אין קטטה ממש, אלא הכל מתוך אהבה ורעות).

דף נד

לא ניתנה תורה למלאכי השרת

לא ניתנה תורה למלאכי השרת. משפט זה מופיע בעוד מקומות בש"ס (כגון ברכות כה, ב לענין עקבו רואה את הערוה), אך כאן יש חידוש נוסף, שבייחס לבגדי כהונה, כיון שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, על כן בגדי

כהונה ניתנו להנות מהם לא רק בשעת עבודה. ואלבא דהבנת התוס' ברש"י עולה שכהן יכול להשתמש בבגדי כהונה לצרכו כיון שלא ניתנה תורה למלאכה"ש. הרי שסברא זו לא באה רק על מצבי 'אין ברירה', אלא שדיני התורה משתנים מכך שהאדם אינו מלאך. שכן זהו עיקר הצורה בה התורה מתגלית.

והדברים מתחברים למה שדיברנו בשיעורים קודמים את דברי הגמ' בשבת (פח, ב) שכאשר משה בא לקבל תורה, המלאכים טענו שהתורה שייכת להם. והראה להם משה שעשרת הדברות לא שייכות להתקיים אלא ע"י בני אדם. ואינו מובן מה רצו המלאכים, וכי לא ברור שמצוות התורה שייכות רק בבני אדם. אלא שיש בתורה בחינות שונות, ואחד מהפנים הוא "אש שחורה ע"ג אש לבנה", ו"כל התורה שמותיו של הקב"ה", והיינו שיש בחינות בתורה שהמלאכים שייכים אליהן. ואעפ"כ ענה להם משה רבינו, שהתורה צריכה לרדת לעולם שלנו ולהעלות אותו ע"י התורה. לא ניתנה תורה למלאכי השרת.

דף זה נלמד בהושע"ר. וכפי שדיברנו בשבוע הקודם, כשעם ישראל נמצא ביוה"כ, איתא בפרקי דר"א שהזכות שיש לעם ישראל היא בגלל שדומים למלאכי השרת, אך לא זו תכלית העבודה, דסוף סוף לא ניתנה תורה למלאכי השרת, אלא תכלית התורה היא להעמיד צורת אדם החי בעוה"ז בצורה מתוקנת בחיבור גוף ונשמה יחד. וכל הענין של חג הסוכות הוא חיבור נשמה וגוף כשהגוף נמצא בהנאה ושמחה, הרי שמצב זה יש בו קיום התכלית, יותר מהמצב של יוה"כ.

דף נה

חטא בשביל שתזכה

אדם שמוצא בהמות קרוב לירושלים ורוצה לתקנו, צריך לחלל את קדושת הבהמה. ור' יוחנן הקשה "וכי אומרים לאדם עמוד חטא כדי שתזכה". כלומר שהרי לחלל תמימים זו עבירה, ואין טעם שיעשה הוא עבירה כדי לזכות במצוה.

והעיר הרש"ש דלכאור' הדברים סותרים למבואר בעירובין דף ל"ב "ניחא ליה לחבר למעבד איסורא זוטא, ולא למעבד עם הארץ איסורא רבה". הרי שאדם יכול לעשות עבירה כדי לתקן. ומדוע כאן לא אומרים כן.

ונאמרו בזה כמה יישובים. ותירוץ פשוט כתב בספר משנה הלכות, דכאן מדובר בנידון לתקן את הבהמה המוקדשת, ולזה אין מוכן לחטוא כדי לתקן את הקדשים עצמן. אך בעירובין מדובר שחבירו הולך להכשל בעבירה, וכיון שכל ישראל ערביין זב"ז, ניחא ליה לעשות עבירה קלה כדי להציל חבירו מעבירה גדולה.

ויש לצרף את המשל שמובא בחז"ל (מדרש וספר הזוהר) לאדם שקודח חור מתחת לכסא שלו באניה, בטענה שהוא פועל בשלו, ומשיבים לו שבכך הוא מטביע את כולם. כך העבירה של חבירו פוגעת בכולם, כולל הוא עצמו. וכל זה לא שייך בנידון של סוגיין שאינו בא להציל חבירו מחטא אלא לתקן את הבהמה המוקדשת.

שאהבה למישהו חוץ מהקב"ה אין בה שיתוף, דאפשר לאהוב הרבה. אבל יראה שייכת רק לאלוקות שיש בעולם, ואם מוסיפים יראה מעוד ענין, יש בכך בעיה של שיתוף. ובאמת שהמהרש"א (ח' אגדות פסחים דף כב, ב) מבאר כעין זה שיראת העונש לא שייכת ממישהו זולת מהקב"ה. ולפי"ז מה פירוש דברי ר"ע?

החת"ס והמקנה על אתר הולכים בכיוון אחד כל אחד בסגנונו וכדלהלן. יש שני סוגי יראות: יראת העונש, ויראת הרוממות. אדם שעומד ומתפעל מגילוי אלוקותו של הקב"ה בעולם, מגיע ליראה מגודל רוממותו. יראת העונש שייכת רק כלפי אחד (וכמ"ש המהרש"א הנ"ל), ואין שייך לירא יראת העונש מפני ת"ח. אבל יראת הרוממות שייכת בכל גילוי של גדלות בנבראים, ות"ח שיש חכמת אלוקים בקרבו, מעורר יראת הרוממות. זה הויכוח בין שמעון העמסוני לר"ע, דלפי שמעון העמסוני מדובר בפסוק על יראת העונש ואין אפשרות לרבות ת"ח. אך לפי ר"ע מדובר על יראת הרוממות, ובמסגרת זו ניתן לרבות ת"ח.

החת"ס מוסיף דשמעון העמסוני חשש לרוב בנ"א שאינם במדרגת יראת הרוממות אלא יראת העונש, ואם נדרוש לרבות ת"ח, הם יפרשו זאת על יראת העונש ויראה בעיניהם כשיתוף ח"ו. לעומת זאת ר"ע הרי היה עם הארץ ומשם התעלה להיות הת"ח הגדול שבדור, ולכן הוא סמך על כך שכל יהודי יכול להגיע לגבהים הרמים ביותר, ועל כן אף שרוב בנ"א אוחזים ביראת העונש, ולא ביראת הרוממות, אבל הם יכולים לתפוס את המושג הגבוה ולהתקשר אליו ולא לטעות בשיתוף. ר"ע לשיטתו שסומך על הפוטנציאל שיש בכל יהודי. כך מבאר החת"ס.

ונביא פירוש יקר נוסף, שאומר רבי יוסף ענגיל (בספרו שב דנחמתא). והביא דברי הבעש"ט שהמשיל משל: המלך הגיע לכפר ואחד התושבים זרק על המלך אבנים וביזה את כבודו. המלך הבין שאותו כפרי לא מבין מה שעשה, וריחם עליו. אך לא ניתן לפוטרו ללא עונש, על כן נענש שיצטרך להגיע לעיר הבירה ולחזות בכבודו של המלך, שם הוא יראה את ארמונו המפואר, את החיילים וכל גינוני הכבוד. ובכך הוא יתפוס מי הוא המלך, במי הוא פגע, ויגיע לחרטה. ואומר הבעש"ט, כשאדם עושה עבירה, לפעמים העונש הוא שיתפוס כמה חמור מה שעשה, ובכך מגיע לידי תשובה. וזה הפשט בפסוק "א-ל נקמות ה', א-ל נקמות הופיע", שהאופן בו הקב"ה נוקם ומעניש הוא ע"י שהוא מופיע ומתגלה לעיני האדם, ובכך הוא תופס כמה חמור היה החטא.

אומר רבי יוסף ענגיל, שמעון העמסוני היה צדיק מלידתו, ועל כן לא תפס באופן מיוחד את כבוד החכמים, אך ר"ע היה בתחילתו עם הארץ, ואז רצה לנשוך ת"ח כחמור. הם היו מבוזים ושנואים בעיניו. כשהוא שב בתשובה, המהלך שנתן לו הקב"ה היה שהצליח להשיג את כבודם ומעלתם של התלמידי חכמים, ובכך תיקן את המצב ההפוך שהיה בתחילה. נמצא שר"ע הוא התופס את הגילוי השלם בכבודו ומעלתו של הת"ח, ועל כן הוא יכול לרבות "את ה' אלקיך תירא לרבות ת"ח".

דף נח

טובת הנאה ושכר מצוה

נחלקו אם טובת הנאה ממון. בסוף הפרק מובא הדין שהנוטל שכר לדון דין ולהעיד עדות, דינו בטל ועדותו בטלה, דאין ליטול כסף עבור מצוות. כלומר יש כאן שני ענינים: המצוה עצמה שעליה לא נוטלים שכר. ויש תועלת צדדית מהמצוה שהיא הטובת הנאה, ועליה יש נידון אם טוה"נ ממון. יש וורט שנאמר בשם הרשב"א (המקור המוקדם הוא ים התלמוד בהקדמה אות יג), "ואמר כבוד אבי הגאון ז"ל דהנה הרשב"א ז"ל כתב הטעם על הא

דף זה נלמד בשמיני עצרת, שאז עם ישראל נמצא עם הקב"ה, עשו לי סעודה קטנה. כשבאים כאחד, אז כל ישראל ערבין זה בזה. וכשיש אדם שעושה עבירה, חבירו מוכן לעשות עבירה קטנה כדי לתקן זאת.

דף נו

תוקד אש – דברי חיזוק בעקבות מאורעות שמחת תורה

דף זה נלמד במוצאי שמחת תורה, יום שבו נהרגו מאות רבות של יהודים רח"ל, ומידת הדין התגלתה ה"י. יש בדף זה ענין שקשור למאורע.

הגמ' מביאה שהמקור שכלאי הכרם אסורים בהנאה, נלמד מהפסוק "פן תקדש" ודרשינן: "תוקד אש". הביטוי "תוקד אש" לקוח מהפסוק "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה", שאש המזבח תמיד נמצאת שם. ברקאנטי מובא שהאש על המזבח היא גילוי מידת הדין. כי ה' אלקיך אש אוכלת הוא.

עיקר ענין העוה"ז הוא להיות במידת הדין, כפי שרש"י מביא בתחילת בראשית שבתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין, כיון שראה שאין העולם מתקיים, שיתף עמה מידת הרחמים. הרי שעיקר המטרה הוא מידת הדין. אותה מידת הדין מביאה לידי כך שאנו זוכים לחיי העוה"ב, כפי שכתב הרמח"ל שאדם זוכה לעוה"ב ע"י שעושה בעוה"ז מצוות וע"י עונש על העבירות.

עיקר המהלך בעולם הוא גילוי מידת הדין. כשמידת הדין מתגלית בעולם אז מתגלית גם קדושתו של הקב"ה. כפי שאמר משה לאהרן כשמתו שני בניו בהקריבים אש זרה - "בקרובי אקדש". ורש"י שם מבאר שעל ידי כך מתיראים מהקב"ה. ומבארים רבותינו שקדושת הקב"ה מתגלית בכך שהוא מביא אותנו לחיי עוה"ב, וזה ע"י מעשים טובים ועונש על המעשים הרעים. אם אין עונש על המעשים הרעים לא מגיעים לעוה"ב.

כשמקבלים מכה מהקב"ה יש גילוי קדושתו של הקב"ה, מתגלית מידת הדין, מידת הגבורה, שכל ענינה שהאדם יש לו מקום בעוה"ז שמביא אותו לחיי עוה"ב.

לכן כשכתוב "תקדש - תוקד אש" אין זה מקרה בעלמא, כי קדושה וגילוי מידת האש של הקב"ה מגיעים באותה צורה (והקשר לכלאים מבואר בראשונים שכששורפים כלאים, מבטלים את כל כוחות הרע בעולם ומתגלית קדושתו של הקב"ה), וכשם שגילוי קדושתו מגיע ע"י אש, כך להיפך כשיש אש מתגלית קדושת הקב"ה.

בכל פעם שעם ישראל מקבל מכה אנו יודעים שזה עוד צעד מפעמי משיח, בדרך לגילוי השכר העתידי.

דף נז

"את" לרבות - מחלוקת שמעון העמסוני ור"ע

שמעון העמסוני (או נחמיה העמסוני) היה דורש כל אתין שבתורה, כשהגיע ל"את ה' אלוקיך תירא" פירש. עד שבא ר"ע ודרש "לרבות תלמידי חכמים". ויש להבין מדוע שמעון העמסוני לא קיבל את דרשת ר"ע.

ונקדים את שאלת המפרשים. הפסוק שנחלקו בו - "את ה' אלקיך תירא" - נאמר בפרשת עקב. אך לפני כן, בפרשת ואתחנן כבר נאמר פסוק דומה: "ואהבת את ה' אלקיך", ומשמע ששמעון העמסוני מצא מה לרבות שם, ומדוע פירש בענין היראה ולא בענין האהבה?

וכבר הביא קושיא זו המהר"ל בתשובותיו (סי' א), ומיישב שמצינו אהבה לאחרים, כגון 'ואהבת לרעך כמוך', אבל יראה לא מצאנו לאחרים מלבד הקב"ה. ולכאן' ביאור דבריו כמו שכתב המהר"ל (נתיב יראת ה' פ"ה)

נמצא לפי דברי המהר"ל שעני המהפך בחררה, ושונא מתנות יחיה, הם שני צדדים של אותו המטבע. בעני המהפך עסקינן בכך שלכל אחד יש את הגבול שלו, ובשונא מתנות יחיה מדובר על כך שלכל אחד יש את הנביעה העצמית שהיא שלו, ואין זקוק לחבירו שייכנס לגבולו להחיות אותו.

ואולי זה מה שנקראת הקרקע "ארעא דרבנן", וכפי שאומר הבן יהודע הכוונה לרב גידל ור' אבא, שהם לימדו כיצד נראית בעלות מתוקנת, כשכל אחד עומד בגבולו.

דף ס

כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי

כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי, לדעת רבי.

בתחילת פרשת ראה איתא: "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה", ובברכה כתוב: "אשר תשמעון", ובקללה כתוב: "אם לא תשמעון". רש"י מבאר "את הברכה אשר תשמעון" - "את הברכה. על מנת אשר תשמעו". מבארים מפרשי רש"י (גור אריה, דברי דוד להט"ז), שרש"י בא לומר שאין הכוונה "אשר תשמעו" ר"ל ודאי ישמעו, שהרי אחרי כן נאמר "אם לא תשמעו". אלא ר"ל על מנת אשר תשמעו, כלומר כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי. הרי שיש הבדל בין הברכה לקללה. הברכה חלה מיד בשמיעה עוד קודם שעושים את המצוה, משא"כ בעבירה הקללה מגיעה רק אחרי שהעבירה נעשתה.

השם משמואל (בחוקותי תרע"ה) מביא להקשות מאביו האבני נזר, שהרי בפרשת בחוקותי נאמר "אם בחוקותי תלכו" ומדוע לא נאמר כמו בפרשת ראה "אשר בחוקותי תלכו", בפרט לאור דברי רש"י שהכוונה 'על מנת' כמעכשיו. מיישב השם משמואל דהברכות של בחוקותי עוסקות בייעודים של ימות המשיח, כפי שכתב הרמב"ן שם, ובייחס לברכות אלה לא שייך לומר מעכשיו, משא"כ בפרשת ראה מדובר על הברכות של א"י וזה יכול להגיע מיד.

ואולי ניתן לומר באופן אחר. הבאנו לעיל (דף לט) את דברי הרמב"ם ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והייעודים הטובים שכתובים בתורה אינם בתורת שכר אלא זו ברית עם בני ישראל שאם יעשו את המצוות, הקב"ה יסדר להם את תנאי החיים שיהיו ראויים לקיים עוד מצוות. ויש לומר שכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי כאשר העל מנת הוא תוצאה של המעשה, אך השכר של בחוקותי והיה אם שמוע, אין זה שכר על מה שאנו עושים אלא דבר צדדי שעוזר לנו לקיים את המצוות, א"כ אין זה תנאי שמגיע מכוח מה שעשינו, לכן לא שייך לומר שם תנאי שמגיע מיד בגדר כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו. משא"כ בפרשת ראה כפי שביאר השם משמואל, שם מדובר על ברכות א"י והקב"ה אומר שאם תעשו את המצוות תהיה ברכה בא"י ותשארו בארץ, ואם תעשו דבר לא נכון הארץ תקיא אתכם, אם כן, יש כאן דבר ישיר שקשור לא"י, שהוא תוצאה מהמעשים שלנו, לכן י"ל "אשר" בגדר כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו עוד לפני שהמעשים נעשו.

דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, שהוא מטעם דהא המצוות הם אות על אחדותו ית' ואם היו נותנין לו שכר תיכף היה כנוטל שכר להעיד", כלומר כל מצוה היא עדות, ועל כן א"א לקבל שכר על המצוה, שכן אז מקבל שכר על העדות. זהו לגבי המצוה עצמה.

ולגבי טובת הנאה, מובא בספר סוד ישרים לרבי גרשון ליינר מראדזין (הושע"ר אות ח) שעיקר העבודה של יהודי הוא להגיע לדרגה שאינו לוקח שום טובת הנאה, אף שיכול לקחת, ומדגיש זאת לענין הושע"ר שהוא יום ערבה, ומהי ערבה? אין לה טעם וריח, אין לה שום דבר מעצמה. לא רק שאין לה שכר מצוה בעוה"ז, הוא גם לא לוקח שום תועלת מהטובת הנאה. וזהו הענין שיום הערבה הוא של דוד המלך, שזה ענינו, שאין לו מגרמיה כלום ומוסר הכל להשי"ת.

ומביא מה שאמרו (ב"ק סא, א) שאנשים באו בחירוף נפש והביאו מים לדוד המלך שהכוונה לדברי תורה, והוא ניסך אותם לה', שלא אמר את הד"ת בשם אותם אנשים. ומביא הסוד ישרים בשם אביו הבית יעקב (וכע"ז) רבי צדוק בשם רבי בונם מפשיסחא) שהענין הוא שהתורה אינה נאמרת בשם אדם מסוים, היא שייכת לכלליות עם ישראל. כלומר שאין לאף אדם שום טוה"נ מתורה, לא רק מזה שהוא לא לומד תורה, אלא שלא אומרים את זה בשמו. דוד המלך ניסך את המים לה', והביא את המושג הזה שאדם הוא 'ערבה', אין לו שום דבר מדיליה.

נמצא שמה שמוזכר בסוף הדף דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, מישך שייך למה שנאמר לעיל מינה טובת הנאה אינה ממון.

דף נט

עני המהפך ושונא מתנות

רב גידל רצה לקנות קרקע, ור' אבא קנה אותה. רב גידל התלונן שיש כאן "עני המהפך בחררה". ולבסוף ר' אבא רצה לתת את הקרקע במתנה לרב גידל, אלא שהוא לא הסכים לקבל משום "שונא מתנות יחיה". והקרקע נהפכה להיות "ארעא דרבנן", כלומר קרקע לשימוש התלמידים (והבן יהודע ביאר ש'רבנן' היינו רב גידל ור' אבא, שמפני שלא נטלו יכלו התלמידים להנות מהקרקע מכוחם).

נמצא שיש כאן שתי נקודות שבאו לפונדק אחד: עני המהפך בחררה ושונא מתנות יחיה. ונראה שיש קשר בין הדברים.

המהר"ל (נתיב הצדק פ"ג) מבאר את ענין "עני המהפך בחררה" כך: הקב"ה נתן לכל אדם ואדם את 'מקומו' שלו. לכל אחד יש מקום לפעול, ועבור זה יש לו את הפרנסה המיוחדת לו. הקב"ה אמר לאיוב (בפ"ק דבבא בתרא) שאפילו שתי שערות אינן יונקות מאותה גומא. וכך לכל אדם יש את המקום שלו. אין אדם נוגע במוכן לחבירו. לכל אחד יש את הטריטוריה השייכת לו ורק לו.

כשאדם הולך ופולש לתוך המקום של חבירו, כאשר חבירו מהפך בחררה, והוא לוקח לו, בכך הוא נכנס לתוך הגבול של חבירו, וזה נגד מה שהקב"ה יצר בבריאה שלכל אחד יש את הפרנסה שלו. ומסיים המהר"ל שדבר זה גרוע יותר מגזל. ונראה כוונתו שבגזל אדם יודע שהוא נכנס אל חבירו, אבל בעני המהפך, לא ברור שיש כאן כניסה לתחום חבירו, ומצד זה יש כאן גריעותא.

בנתיב התורה פ"ד מבאר המהר"ל הטעם ששונא מתנות יחיה, שכל אדם רוצה להיות בגבול שלו, ושלא יהיה זקוק לאחרים, וזה ענין המושג "חיים" שאדם עומד לעצמו, וכידוע שמעייין שיש לו נביעה עצמית נקרא "מים חיים". ולכן הנמנע מלהזדקק לאחרים יש לו חיים עצמיים.

לדעת
 שבמנים שבמנים
 ידף המני משורי ח'ח' ונהחח חסד
0737-289-669

**'הדף היומי'
 מבחן 198 נח
 קידושין סג עד סט**

תמצית
 ס'ל'וב'י ג'מורא, הלכה ומוסר
 7692282@gmail.com

לדעת חכמה

- איזה דין נכון לכללי עלמא באב שאמר קידשתי את ביתי הקטנה ואיני יודע למי?
 - א' שאם בעלה לאחר דיניב סקילה.
 - ב' שאם בא אחר ואמר אני קידשתי אכן לתת גט.
 - ג' שאם בא אחר ואמר אני קידשתי ואמל לכנס.
- מה היה הגדון אודות הפסול של ינאי המלך?
 - א' היה ער אחר שאמו ישבת, ובי עדים המחישנה.
 - ב' היה ב' עדים שאמו נשבת, וב' עדים הימים.
 - ג' מחלוקת.
- ישראל שבא על נכרית, מה דין הולד אם נתגייד (גמרא דרש"י)?
 - א' כשר.
 - ב' חלל.
 - ג' סמור.
- מנין שלא תופסים קידושין בנכרית?
 - א' דכתיב "שבו לכם פה עם החמור".
 - ב' דכתיב "לא תתחנן בס".
 - ג' מסברא.

שאלה מדברי התוס'

מה הדין בשעך אחד או שנים אומרים אכלת חלב והיה לך לרעת מבד, והוא אומר איני יודע?
 א' חייב קרבן.
 ב' פטור מקרבן.
 ג' בעד אחד פטור ובשני עדים דיניב.

לענין השאלה ישיב: א' יוסף איתן ז"ל

ניתן לעשות את המבחנים:
 ☎ בטל': 0737-289-669
 ☐ בעמדות 'נדורים פלוס' (לדעת)
 ✉ במייל: 7692282@gmail.com
ניתן לקבל את הסיכומים והמבחנים:
 ☎ במייל: 7692282@gmail.com
 ☎ בפקס: 0799-414-144
 ☎ בנקודות הפצה: א. איתן 0737-289-360

מערכת המבנים פתוחה מיום שישי בסקר עד יום שני בלינה
הגרלות בכל שבוע:
 פרס ראשון על 500 ₪ במזומן.
 פרס שני זיכוי 400 ₪ ביפה נוף,
 פרס שלישי: 10 זכאים בזיכוי 120 ₪ ביפה נוף

מבחן שבועי בדף היומי

- המקדש את האשה ע"מ שידבר עליה לשלטון, האם מקודשת?
 א' מקודשת לכל"ע.
 ב' למילי ישנה לשאירות בתחילה ועד סוף צריך לתת לה פרוטה.
 ג' לכל"ע אינה מקודשת.
- מנין שהאב נאמן לומר על בתו הקטנה שקידש אותה לפלוני?
 א' דכתיב "כירה".
 ב' נאמן כיון שרדסו בהו.
 ג' דכתיב "את בעתי נתתי לאיש הזה".
- כאיזה אופן המקדש את ביתו סתם איש שם קטנה ובוגרת, אין הבוגרת בכלל הספק?
 א' רק אם לא עשאנו שליח לקדשה.
 ב' אין אם עשאנו שליח לקדשה, אבל בסוף קדושה שלה.
 ג' אין אם עשאנו שליח לקדשה ובסוף קדושה שלו.
- אשה שאומרת שפלוני קידש אותה והוא מפהיש, האם הוא מותר בקרובותיה?
 א' כן.
 ב' לא.
 ג' אסור להיבן.
- כאיזה אופן עד אחד נאמן בשהלה שותק?
 א' באמר לו אכלת חלב.
 ב' באמר לו נשאת כהרתי, או שורך רבע.
 ג' שתי דתשוכת עניות.
- מי שעבד על גבי המזבח ונדע שהוא פסול, מה דין העבודה שכבר עשה?
 א' פסולה.
 ב' אם נדע שהוא בן ערשה עבדו כשרה, ואם נדע שהוא בעל טום עבדו פסולה.
 ג' אם נדע שהוא בן ערשה עבדו פסולה, ואם נדע שהוא בעל טום עבדו כשרה.
- האם גזירת מצרית ביהדות?
 א' מותרת מיד.
 ב' מותרת אחר ג' דורות.
 ג' אסורה לשלם.
- מה דין תפיסת קידושין וממזרות בנדה?
 א' לא תופסים קידושין והל"ל סמור.
 ב' תופסים קידושין ואין הולד סמור.
 ג' לא תופסים קידושין אבל אין הולד סמור.
- האומר לשמהתו הרי את בת הוין וולדך עבד, מה דין הולד?
 א' בן הוין.
 ב' עבד.
 ג' מחלוקת.
- כאיזה אופן אמר רבי מרשן שממזרים יכולים להטהר?
 א' עישא עפחה. הגדון ישחרר את הולד.
 ב' שיטא יכרית דבן יתגייד.
 ג' שבעל ישראלית בלי קדושין.

ליתר בחן בדין יוסף ז"ל מבני-ל

משנה ברורה
סימן קס"ח סעיף י"א סימן קס"ט סוף סעיף א'

הטובל פת כיסנין בקפה וכוונתו בשביל שניהם, מה הכי נכון לעשות לגבי הברכה?
 א' לברך על הפת כיסנין בלא קפה, ואח"כ לברך שהכל על מעט סוכר.
 ב' לברך על פת כיסנין בפני עצמה, ואח"כ לשותות מעט מהקפה לבד ולברך עליו שהכל.
 ג' לברך רק על הפת כיסנין, ולא לשותות מהקפה בפני עצמו.

קמח שחלטו ברותחין ואח"כ אפאו בתנור, מה מברך עליו?
 א' מזונות.
 ב' המוציא.
 ג' אם קבע עליו סעודה המוציא, ואם לאו מזונות.

קמח מבושל שנעשה למזון ותבשיל, מה יעשה כשאוכלו באמצע הסעודה?
 א' לא יברך.
 ב' אם הוא ממולא בפירות יברך.
 ג' אם הוא ממולא בפירות יברך על הפירות בפני עצמם.

קמח ומים שבילתם רכה מאד ואופים אותם בגומא שבכירה (-טרוקנין), מה מברך?
 א' המוציא וברכת המזון.
 ב' מזונות ומעין שלש אפילו אם קבע עליהם.
 ג' מזונות ומעין שלש, ואם קבע עליהם מברך המוציא.

פשטידא הממולאת בבשר ונאפית בתנור בלי משקה, מה מברך עליה?
 א' המוציא וברכת המזון.
 ב' מזונות ומעין שלש.
 ג' מזונות ומעין שלש, ואם קבע עליה מברך המוציא וברכת המזון.

איזה דבר מאכל צריך לתת לשמש?
 א' רק דבר שיש לו ריח והאדם תאב לו, אבל שאר דברים אין מצוה לתת.
 ב' מידת חסידות לתת מכל דבר, ויתן לו לפני שאוכל בעצמו.
 ג' מידת חסידות לתת מכל דבר, וא"צ לתת לפני שאוכל בעצמו אלא בדבר שיש לו ריח.

האם מועיל תנאי לפטור מלתת לשמש דבר שיש לו קיוהא?
 א' כן.
 ב' לא.
 ג' מחלוקת.

אהבת חסד
מתחילת פרק י"ח עד פרק י"ט "ואם קרוביו אינם עניים"

מדוע יש לתת שני שליש מהמעשר לצדקה ושליש לגמ"ח?
 א' מפני שמצות צדקה חשובה יותר.
 ב' כדי שיתגבר על יצרו להוציא ממנו מרשותו.
 ג' מפני שמצויים יותר עניים הנצרכים לצדקה.

האם צריך להפריש מעשר מהרווח או מהקרן?
 א' יתן או מהקרן או מהרווח.
 ב' רק מהרווח.
 ג' גם מהקרן וגם מהרווח.

ניתן לשמוע שיעורים (בעברית וביאדיש) של סיכום שבע דפים בשעה, ושיחות הכנה לאלול וראש השנה וביאורי תפילות יום חול שבת וראש השנה
 בטל 03-6171132
 כמו כן ניתן לשמוע שיעורי תמצית שבועיים
 בטל 0733-718-246

ניתן לנשות את המכתמים:
 בטל: 0737-289-669 | בעמודות 'זדים פלוס' (לדעת) @ במייל: 7692282@gmail.com
ניתן לקבל את הסיכומים והמכתמים:
 @ במייל: 7692282@gmail.com | בפקס: 0799-414-144 | בנקודות הפצה: 08-481-281 | 0737-289-669
 מערכת המכתמים פתוחה מיום שישי בבוקר עד יום שני בבילה | העילות בכל שבוע על 500 ₪ במזומן, וכן זיכוי 400 ₪ ב"פה נוף", ועוד 10 זוכים בזיכוי 120 ₪ ביסה נוף

מבחן 5 ל תשרי עד ו חשוון

**חפץ חיים
כלל ב'
אהבת חסד
חלק ב' פרק ה' "וגם מצוה זו" עד פרק ח' "ויש עוד"**

אהבת חסד

אלו שני דברים מנה החפץ חיים שהיצר מתגבר בהם על האדם?
א' שלא יעשה חסד, ואם יעשה שיעשה לא בשמחה ולא בשלימות.
ב' שמטריד שכלו בהבלים, ומרגיל אבריו לעשות נגד רצון השם.
ג' שלא לעסוק בתורה וחסד.

מי זוכה לבנים בעלי חכמה עושר ואגדה?
א' הרגיל בתמידות בעשיית חסד.
ב' כל אדם שעושה חסד.
ג' המלמד בן חבריו תורה.

מה הפירוש "מלוה ד' חונן דל"?
א' שהחונן את הדל כאילו הוא מלוה לקב"ה כביכול.
ב' שהחונן את הדל הקב"ה פורע לו את מה שנתן לדל.
ג' שהחונן את הדל הקב"ה פורע לו את כל חובותיו.

מי זוכה לשבת בישיבה של מעלה בין החכמים?
א' כל הגומל חסד.
ב' מי שדואג שתלמיד חכם יוכל להתפרנס.
ג' מי שבעולם הזה מתאבק בעפר רגלי חכמים.

האם הנמנע מצדקה וחסד נענש ביהנום או שרק מפסיד את המצוה?
א' יורד לגיהנום.
ב' מפסיד שכר המצוה לנצח נצחים.
ג' במניעת הצדקה יורש גיהנום, ובמניעת חסד מפסיד את המצוה.

כיצד מבאר הח"ח (אהבת חסד חלק ב' סוף פרק ז') מדוע הכופר בגמילות חסדים כאילו כופר בעיקר?
א' מפני שהוא חושב שיפסיד מכוחו וממתנו על ידי זה, וזה לא נכון.
ב' מפני שכל בריאת העולם היא כדי שהקב"ה יתחסד עם הברואים.
ג' מפני שכל הכופר בטובתו של חברו כאילו כופר בטובתו של מקום.

האם יש מצות הלואה באופן שיש חשש שלא יחזיר?
א' אם השיעור קטן שמחויב בו מצד מצות צדקה או מצד "והחזקת בו" צריך להלוות.
ב' בכל אופן אין צריך להלוות.
ג' בכל אופן צריך להלוות.

חפץ חיים

באיזה אופן מתיר הח"ח לכולי עלמא לומר דבר בפני שלשה?
א' בדבר שאינו נגאי גמור, והדבר תלוי לפי צורת הסיפור.
ב' אף בדבר שאינו נגאי גמור, אך ניכר בצורת סיפורו שכונתו לנגאי.
ג' כל דבר שכבר התפרסם בפני שלשה אין בו משום לשון הרע אף כשמתכוון לפרסם.

אלו תנאים נצרכים כדי להתיר לספר דבר שכבר נתפרסם בפני שלשה, לדעת המתירים?
א' שיודע בעצמו שהדבר נאמר בפני שלשה, ואין חשש שהשומע יאמין ויוסיף על הסיפור, ודווקא באותה עיר.
ב' דווקא כשאין סיבה לומר שאחד מהשלשה לא יספר (כגון שהוא קרובו), וכן אם זהויר אחד מהם שלא לגלות אסור.
ג' שתי התשובות נכונות.

דבר שנתפרסם בפני שלשה, האם מותר להטעים את הדבר יותר או להוסיף עליו?
א' אסור.
ב' מותר.
ג' להטעים מותר אבל להוסיף אסור.

האם מותר לומר על דרשן שאין בדרשותיו ממש?
א' לדעת המתירים לספר דבר שהתפרסם באפי תלתא מותר, ובלבד שלא יוסיף על הדברים.
ב' לדעת המתירים לספר דבר שהתפרסם באפי תלתא מותר, ובלבד שלא ידבר מתוך שנאה או זלזול באחרים.
ג' אסור לכל השיטות.

באר מים חיים

לשון הרע שנאמר באפי תלתא, האם מותר להאמין לזה?
א' כן.
ב' לא, ומותר רק לחוש.
ג' אסור אפילו לחוש.

האם מותר לספר לשון הרע שכבר נתפרסם בפני שלשה, בעיר גדולה, לדעת המתירים?
א' אסור, אא"כ זה דבר המרעיש את אזני הבריות.
ב' אסור בכל אופן.
ג' באותה העיר לעולם מותר, ובעיר אחרת מותר רק בדבר המרעיש אזני הבריות.

המגלה סוד מסחרי באפי תלתא, האם מותר לספר זאת הלאה כשכונתו לפרסם את הדבר?
א' מותר.
ב' אסור.
ג' מותר, ובלבד שלא יעשה לזה פרסום גדול.

המספר לחבירו דבר ולא אמר לו שלא יספר, האם מותר לו לספר זאת?
א' מידה טובה להמנע מזה, אבל אין בזה איסור.
ב' כל זמן שלא סיפר באפי תלתא אסור.
ג' מותר לכתחילה.

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת נח תשפ"ד

וכבר האריך הרמב"ן דגם העצים נמחו, והביא המדרש שתמה מהיכן היה עלה זית ליונה אחרי שגם העצים נמחו. ועיין ברמב"ן שכתב לבאר איך החזיקה התיבה כל הבע"ח שרבות הן וגדולות מאוד, ובעל כרחך שהיה זה בדרך נס שהחזיק מועט את המרובה, ומה שנצטווה לעשות התיבה גדולה, הוא בשביל שיראו אותה בני דורו ויתמהו בה ויעשו תשובה, ועוד כדי למעט הנם, כי כן הדרך בכל הנסים שכתורה או בנביאים עיי"ש.

וכן איתא בזבחים דף קט"ז דמהיכן ידע נח מין טהור ומין טמא, אלא כל שהתיבה קולטתו טהור וכל שאין התיבה קולטתו טמא, הרי מבואר דהקליטה בתיבה הייתה בדרך נס, ולא כל הרוצה ליכנס יכול, אלא רק מי שהוא ראוי להכנס ולהנצל הוא דנקלט לתוכה.

ובזה יש לבאר לשון הכתוב עשה לך, והרי להלן נאמר ובאת אל התבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך, ומהו שהדגיש הכתוב שהעשייה תהיה לך. ולפי המבואר יש לומר דנאמר בזה שהתבה נעשית בשבילו, ורק הוא שיכול ליכנס ולהקלט בה ולהנצל על ידה, אבל אנשים אחרים אין בנין התיבה מועיל כי לא יוכלו להקלט בתוכה ולא תועיל להם התיבה.

ונראה לומר עוד דהתיבה לא הייתה בנין עצים בעלמא, אלא היה זה בגדר 'בית ה', והדבר מפורש בדברי המדרש (כ"ו, ב') שדרשו הכתוב בתהלים 'שתולים בבית ה', זה נח ששתלו הקב"ה בתיבה, הרי להדיא דהתיבה הייתה בית ה', ונח שניצל על ידה הוא משום דחשוב שתול בבית ה'. (ואמנם הוא ענין מהודש שהרי היו בתיבה גם מינים טמאים). וכן מבואר בדברי המדרש (ל"א, י) על הפסוק 'זוה אשר תעשה אותה', דבאמות האלו עתיד למדוד בנין הבית. ובפשוטו לא נתבאר השייכות של התיבה לבית המקדש. אכן לפי המבואר דהתיבה הייתה 'בית השם' הרי שהתיבה והבית ענין אחד הם, ולכן שייך מידת האמה של התיבה למידת האמה של הבית.

והנה כבעל הטורים על הכתוב 'ושלשים תעשה' כתב ב' במסורת, הכא, ואידך שלשים יסעו, רמז למ"ד שהדגלים נסעו כתיבה מרובעת, ד"א שבזכות הדגלים נצולו. ומבואר דהתיבה שייכת לענין הדגלים. והביאור הוא על פי דברינו שהתיבה הייתה בגדר 'בית השם', ולכן נרמז בזה הדגלים שעניינם היה 'סביב למשכן יחנו'. ובזה הק' איתא שבעת שרצה נח ליכנס לתיבה אמר לו הקב"ה שכיון שהוא בעל התיבה ויכנס נח אח"כ. ומבואר דהקב"ה נקרא בעל התיבה. ולפי המבואר כיון שהוא בית השם הרי שהקב"ה הוא בעל התיבה. ובזה י"ל טעם דלכן עוג מלך הבשן אע"פ שנגזר שינצל מן המבול, לא הוכנס לתוך התיבה, משום שנאמר לא יבא בך ערל וטמא, ועל כן אינו ראוי להיות בתיבה שהיא בית ה'.

עשה לך תבת עצי גופר וגו' ואני הנני מביא את המבול וגו'. (ו', י"ד-י"ז). הנה בסדר הכתובים מבואר דמוקדם נאמר לנח הציווי לבנות התיבה, וכל פרטיה ושיעורה, ורק אח"כ אמר הקב"ה לנח שהוא מביא את המבול, ושיבא אל התיבה בשביל לינצל מן המבול. וצריך ביאור דכיון דכל התיבה באה בשביל הצלת נח מהמבול, אם כן היה ראוי לכתוב מתחילה את גזירת המבול, ואז לצוותו על בניית התיבה שיהא לו דרך להינצל מהמבול, אבל קודם שנאמר גזירת המבול, למה יש לצוותו על בנין התיבה כלל.

עוד צ"ב דהנה כתוב עשה לך תיבת עצי גופר, וכתב רש"י עצי גופר, כך שמו, ולמה מומין זה, ע"ש גפרית שנגזר עליהם להמחות בו. וצ"ב שהתיבה נקראת ע"ש הגפרית שבה נידונו ונענשו אותן אלו שלא נכנסו לתיבה, ואיזה שייכות יש לעונש ולאופן הענישה אל התיבה, והלא התיבה תכליתה היא להצלת נח, ומה התיבה שייכת להעונש, ולמה נקרא שמה על שם אופן הענישה.

ונראה לבאר בזה, דהנה רש"י בפסוק י"ד הביא דברי חז"ל, הרבה ריוח והצלה לפניו, ולמה הטריחו בבנין זה, כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה, ושואלין אותו מה זאת לך, והוא אומר להם עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם, אולי ישוּבו. ומבואר דעיקר תכלית התיבה לא הייתה בשביל הצלת נח, דלהצלה הרבה ריוח והצלה לפניו, ולא היה צריך להטריחו בבנין התיבה, ועיקר תכלית בנין התיבה, היה בשביל להתרות ולהזהיר את בני דורו ולעוררם לשוב בתשובה.

מועתה יש לבאר למה נאמר הציווי על הבנין קודם שנאמרה עצם הגזירה, דכיון דעיקר הבנין לא בא בשביל הצלת נח, אלא בשביל לגרום להם לשוב בתשובה ולהנצל מכליון, ותכלית התיבה הוא בעצם בניינה, בלא שתשמש להצלה, על כן נאמר הציווי על הבנין כדבר בפני עצמו, ולא בתורת היכי תימצא להצלה, וגם נאמר מיד אחר שכתוב קץ כל בשר בא לפני, שבוה נאמר עצם הגזירה שעתיד להענישם ולהביא עליהם פורענות, בלא שנתפרש מהו העונש, רק נאמר שהם רשעים ועתיד לבא עליהם פורענות, ומיד נאמר לו לבנות תיבה, דזהו עיקר תכלית הבנין לעוררם לתשובה. ובזה גם מבואר היטב למה נקרא שמה ע"ש הפורענות, דכיון דתכלית בנייתה הוא בשביל להתרות ולהזהיר מפני העונש העתיד לבא עליהם, ע"כ גם היא נקראת ע"ש הפורענות, והעונש ואופני הענישה שייכים הם להתיבה, דהתיבה נכנתה להתרות ולהזהיר מפני אותן העונשים.

התיבה - הצרות בית ה'

הנה יש ללמוד דההצלה ע"י התיבה לא הייתה הצלה של מציאות גשמיית ע"י בנין עצים כפשוטו, כי באמת כל היקום כולו נמחה במבול,

מאן דמשתדל באורייתא לא דחיל מפגעי דעלמא נטיר לעילא ונטיר לתתא

משא פתיחת הזמן בהיכל הישיבה

ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה, ויקראו אל אלוקים בחזקה וישובו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם מי יודע ישוב ונחם האלוקים ושב מחרון אפו ולא נאבד. קשה לומר, אבל כל או"א יודע נגעי לבבו, להשתדל לתקן קצת, מה שידוע לו במיוחד, ועל כולנה 'כי ה' אלוקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויבך לפניך והיה מחניך קדוש, ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך', שום מכשירים, שום טלפונים, מכל המינים ומכל הסוגים, בלי שום הוראת היתר. מה עלינו לעשות בשעה זו. לכלל ישראל יש שני כוחות, כח התורה וכח התפילה, הסוד הזה נמסר מיצחק אבינו ליעקב אבינו, כמו שאמר לו 'הקול קול יעקב והידים ידי עשיו', ודרשו חז"ל 'כל זמן שקולו של יעקב נשמע בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אין ידי עשיו שולטות', הרי ש"ע"י התורה, ורק על ידה, אין ידי עשיו שולטות, זה אנו יכולים לעשות, זה אנו הייבים לעשות. גלות ישמעאל שאנו שרויים כעת בתוכה כלולה בגלות עשיו, כמו שאומרים בסליחות 'כלה שעיר וחוטנו, וכך כתוב ברבי חיים ויטאל. כתוב בפסוק 'רב לכם סוב את ההר הזה פנו לכם צפונה', ההר הזה הוא הר שעיר ההר של עשיו, וע"ז הכתוב אומר פנו לכם צפונה, כתוב 'א"ר יהודה בר שלום אמרו לו ישראל רבש"ע אביו מברכו ועל חרבך תחיה ואתה מסכים עמו ואומר לנו הצפינו עצמכם מפניו, ולהיכן נברח, אמר להן אם ראייתם שמזדוווג לכם ברחו לתורה וכו', כתוב כאן שהדרך להינצל מעשיו זה כולל גם את ישמעאל כמו שביארנו, זה ע"י בריחה ממנו, ולהיכן נברח מפניו, הבריחה היא לתורה, הרי שיש בכח התורה לקלוט את הבורחים לתוכה מפני עשיו, יש בתורה כדי להצפין בתוכה את עמלי התורה. במדרש כתוב להיכן לברוח, אבל איך בורחים לתורה, מה הפירוש לברוח לתורה, הכוונה היא לעסק התורה ולעמל בתורה, זה נקרא לברוח לתורה, באופן כזה מוצפנים בתוך התורה ואין עשיו יכול לשלוט ולהרע. רבקה אמרה ליעקב 'ואתה בני שמע בקולי וקום ברח לך אל לבן אחי חרנה', מבואר בחז"ל שלמעשה הלך קודם י"ד שנה ללמוד אצל שם ועבר, וצריך ביאור שהרי היה לו מצות כיבוד אם ללכת ללבן, אמנם הביאור הוא דעיקר כוונת רבקה היה שינצל מעשיו, וכמבואר בבית הלוי שעיקר הציווי של רבקה היה שיברח ממקומו, ובכן, כשנמצאים בבית המדרש של שם ועבר מתקיים שפיר רצון אמו להינצל מעשיו, כי שם לעשיו אין שליטה, אצל שם ועבר יעקב אבינו היה מוצפן ומוגן ומוסתר מפניו, לשם עשיו לא מגיע.

כתוב בנביא בישיעיה 'לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדך חבי כמעט רגע עד יעבור זעם', הנביא אומר להסתגר בחדריך, מה הם חדרים, אומר רש"י 'תש ובה זו השיבה לנביא, לך עמי בא בחדריך בבתי כנסיות ובבתי מדרשות', הנה מבואר כאן מה שכתוב במדרש שהדרך להינצל מהצרות הוא ע"י כניסה לחדרים של תורה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, בתורה יש בחינה של 'חדרים' שאפשר לסגור את דלתותם ולהיות מוצפן בתוכם עד יעבור זעם. מבואר שמלבד זכות התורה שזה הזכות הגדולה ביותר, וכמו שכתוב בגמ' בסוטה שתורה מגנא ומצללא, עוד יש בזה בחינת 'חדר', שהוא מוקף מחיצות מכל צדדיו, ושם הוא מוגן ומוסתר וצפון.

בנפש החיים מביא דברי התנא דבי אליהו 'הביאני המלך חדריו, כשם שיש לו להקב"ה חדרי חדרים בתורתו, כך יש להן לתלמידי חכמים לכל אחד ואחד חדרי חדרים בתורתו, ואם ראתי שיסורין שמשמשין ובאין עליך, רוץ לדברי תורה ומיד היסורין בורחין ממך, שנאמר לך עמי בא בחדריך, לך נאמר הביאני המלך חדריו', להקב"ה יש חדרי חדרים, וכל תלמיד חכם וכל עמל בתורה יש לו חדרי חדרים המיוחדים לו, שהם החדרים של הקב"ה, ולשם צריך לברוח וכשבורחים לשם מיד יסורין בורחין ממנו, והביאור הוא שבחדרי תורה יש את אור התורה, אור התורה הוא אור ה' יתברך הגנוז בתורה כמש"כ בזוהר הק' שהביא בנפש החיים, ואור ה' יתברך הוא אור חיים, כי באור פניך נתת לנו ה"א תורת חיים ואהבת חסד וצדקה וברכה ורחמים וחיים ושלום, שם יש את האור של הקב"ה, שם כולו חיים, שם יש את התורה שנקראת חיים, מרבה תורה מרבה חיים, מלבד מה שהקב"ה נתן לנו את התורה, הוא נתן לנו גם הבחינה והענין של חדרי תורה, ועל זה אמר הכתוב הביאני המלך חדריו, ואלו החדרי חדרים שיש לכל עמל בתורה, החדרי חדרים זה עוד קושיא ועוד תירוץ ועוד סברא ושיטות הראשונים ודברי האחרונים, וההידושים שהוא בעצמו מחדש מסברא, לשם ניתן לברוח, ועל זה אמר הכתוב לך עמי בא בחדריך. כתוב בזוהר הקדוש 'כמה הביבין אינן מילין דאורייתא, כמה הביבין אינן דמשתדלי באורייתא קמי קודשא בריך הוא, דכל מאן דאשתדל באורייתא לא דחיל מפגעי עלמא, נטיר הוא לעילא, נטיר הוא לתתא, ולא עוד אלא דכפיית לכל פגעי דעלמא ואחית לון לעומקי דתהומא רבא', כתוב כאן שמי שמשתדל בתורה, הוא נטיר לעילא, נטיר לתתא, והוא לא דחיל מפגעי עלמא. זה מה שכתוב שמצפין עצמו בחדרי חדרים של תורתו.

כתוב בגמרא בב"ב 'רבנן לא צריכי נטירותא דכתיב אף חובב עמים כל קדושי בידך, אמר רש"י, כל קדושי של ישראל בידך הן לשמרון, ברמב"ם בהל' שכנים כתוב ע"ז הגדרה וז"ל 'כל הדברים שצריכין לשמירת העיר לוקחין מכל אנשי העיר וכו', הוץ מת"ח, שאין ת"ח צריכין שמירה שהתורה שומרתן'. למה ת"ח לא צריכים שמירה, כי התורה משמרתן, וזה הלכה למעשה שפטורים מדמי שמירה. הרי לנו טיפה מן הים בדברי חז"ל בשיעור כמה מי שלומד תורה הוא מוגן ומוצפן. אבל זה צריך להיות בגדר של 'סגור דלתך בעדך', לא לתת דריסת רגל לשום דברים לא טובים, דברים בטלים לתוך החדריך, צריך להיות חדר של תורה, שכולו תורה, כולו קדושת התורה, כולו אור ה' יתברך. לא רק שהלומד תורה עצמו שמור וצפון, אלא הוא גם מועיל לאחריני, לכל ארץ ישראל, אם יש המישים צדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל המקום בעבורם', כמבואר בגמ' בסנהדרין דהני דאמרי מאי אהנו לן רבנן, הוא מגלה פנים בתורה, דכתיב אם לא ברייתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, אומר רש"י שמהנין לעולם ומקיימין אותו, והוא אומר דלא מהני מידי. לכן אנו שזוכים בחסדי שמים להיות מיושבי ביהמ"ד ושקועים בעמלה של תורה, ולכל אחד מהיושבים יש חדרי חדרים בתורתו, כל חד לפי דרגתו, עוד סוגיא עוד תוס' עוד עמקות, הסברות שהוא אומר כל זה הוא בניית החדרים בתורתו, וכשעוסק ועמל בתורה הוא נכנס לחדרים, זהו השמירה היותר מעולה, נטיר הוא לעילא, נטיר הוא לתתא, לו ולכל יושבי הארץ, ומהנה לכל העולם. נברח ונצפין את עצמנו בחדרי תורה, נתחיל את הזמן בסייעתא דשמיא בהצלחה, נסיה דעת מהמוין ים לגליו, נשקיע עצמנו בעומק הבנת הסוגיות, בשיטות הראשונים ובדברי האחרונים, לישא וליתן במלחמתה של תורה, ובה נזכה להיות נטיר לעילא נטיר לתתא ול'נשאתי לכל המקום בעבורם', להשיע אור וברכה בכל העולמות, כמבואר כל זה בארוכה בנפש החיים, ועל ידי זה יהיה ישועה וברכה לכל הכלל ישראל. אוי, כל אחד חייב להצטער על כל נפש מישאל שנאבד, ולישא בעול עם הציבור, ק"ו בן בנו של ק"ו על כל כך הרבה רבים רח"ל מאחינו בני ישראל שנהרגו באכזריות נוראה, ועל כל האלפים שנפצעו רח"ל ומתייסרים ביסורים נוראים, לא להתנהג במידת אכזריות, אני תמה על קהות החושים איך נפש יהודי יכול לקבל שמועות אלו על מאות ואלפים הרגומים ופצועים ושבויים בשויון נפש, איך זה יכול להיות, ליבי ליבי על הללליהם מעי מעי על הללליהם. כתוב בגמ' בתענית בזמן שהציבור שרוי בצער אל יאמר אדם אלך לביתי ואוכל ואשתה ושלום עליך נפשי, אלא יצער אדם עם הציבור, וכל המצער עצמו עם הציבור, זוכה ורואה בנחמת ציבור. כתוב במהרש"א מלשון הסוגיא משמע שיצער אדם עם אחרים גם כשהוא אינו בצרה זו. צריך להתפלל בכל כח, אין כוונתי להאריך במשך זמן התפלה, אלא שהתפילה תהיה תפילה אמיתית, לשפוך שיה ותחנונים מעומק הלב שיהיה שמירה והצלחה על כל יושבי ארצה"ק ועל אחינו בני ישראל הנתונים בצרה ובשביה, ויולי עמר בית ישראל, המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרווחה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב.

ולא ילמדו עוד מלחמה

ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך אל התיבה... ויעש נח ככל אשר ציווהו ה' [זה ביאתו לתיבה, רש"י]. ויבוא נח ובניו ואשתו... אל התיבה, מפני מי המבול [נח ז' טז], אף נח מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין שיבוא המבול, ולא נכנס לתיבה, עד שדחקהו המים [רש"י שם]. המבול הגיע, ארובות השמים נפתחו, גשם ניתך ארצה, והמים שגאו דחקו את נח לתיבה, לכאורה פשוט וברור שכניסת נח לתיבה היתה מפני הגעת המבול, מה פתאום לומר שכניסת נח לתיבה היתה בגלל ציווי ה'.

אמר ע"ז מרן הגרי"ז צ"ל בדור של רשעים גם כשיורד מבול אין הסכנה נראית לעין, ויכולים להשאר שם ולטבוע במבול, ולא להכנס לתיבה שהוא מקום ההצלה, כי ערל לבם, ונעשה טבעם שאינם מרגישים את גודל הסכנה הקרבה ובאה.

הסיבה שנכנס נח לתיבה גם אחר שדחקהו המים, היה רק משום שויעש נח ככל אשר צוהו ה', כלומר מפני ציווי ה', ובלא זה היה טובע במי המבול, כי לא האמין שיבוא המבול, לא הרגיש את גודל הסכנה [גר"ז סטנסיל עה"ת].

*

איך יתכן שנח לא האמין, והרי בנה תיבה מאה ועשרים שנה, וביותר הרי ראה לנגד עיניו את מי המבול יורדים וניתכים מן השמים כדבר ה' אליו. כדי להבין, נקדים את דברי הגה"ק רבי אלחנן וסרמן זצ"ל.

נתבונן נא, בעולמו של הקב"ה, מה חסר בו? למה ישנם מלחמות, למה פוחדים מפני המלחמה? ומדוע כה ירוד הוא המצב הכלכלי? באשר לשאלה הראשונה, הרי כל אחד מצהיר שהוא המפחד שמא יתקיפוהו שכנו. אולם ביחס לשאלה השנייה, מה חסר בעולם? כלום חסר מזון, האין תבואה מספקת? הרי בקנדה משליכים תבואה לתוך הים, כדי שלא להוזיל את המחירים, וכן הדבר עם הקפה בברזיל. האם חסר כסף? הרי הבנקים בשוויץ מתאוננים שקופותיהם מלאות זהב ואין במה להשקיע, ולמי להלוות ברבית? אם כן, תבואה וכל מיני מזונות וסחורות יש יותר ממה שאפשר לעכל, כסף וזהב ישנם די והותר, ולמה, אפוא שורר מחסור ורעב במדינות מסוימות? למה הגיע המצב הכלכלי בארצות שונות לשפל המדרגה?

על השאלות הללו קיימת תשובה אחת, הקב"ה משלם לבריותיו **מידה כנגד מידה**. מכוון שהאנשים **איבדו את אמונתם בהש"ת, ונטל הוא מהם את האמונה באדם!** אין איש מאמין לרעהו ואין למדינה אמון בחברתה! ומכוון שכל המסחר והתעשייה מיוסדים על אמון, על קרדיט [אשראי] לכן אין גלגלי הכלכלה מתנועעים, כי חסר הכח המניע, המחיה אותם - אמון הדדי, אותו הדבר ביחס למצב הפוליטי. **אין אמון לעם בעם, למדינה במדינה, לכן מפחד כל אחד מפני זולתו, ולפיכך מתקיים מירוץ של זיון, חוסר האמונה הוא מקור כל הרע, הוא שורש המחלה, אשר ממנה סובלת האנושות כולה.**

מהי **התרופה?** פשוטה בתכלית, **יחזרו הבריות לאמונה בה'** ואז **יחזיר להם היושב בשמים את האמונה באדם**, את האמון ההדדי בין איש לרעהו, בין עם לעם, ויחדלו לפחד איש מפני רעהו [קובץ מאמרים].

הגה"צ רבי שלמה וולבה צ"ל בדברים שנשא לפני קצינים בת"א לאחר מלחמת ששת הימים, אמר, האמונה אינה פולחן דתי, האמונה היא דבר אוניברסלי, 'החקלאי' מטיל טונות של גרעינים בקרקע שדותיו, מתוך אמונה פשוטה 'טבעית' כי ימלאו פני תבל תנובה, 'הסוחר' הנאמן אינו מאנה את לקוחותיו, ולכן יכולים לסמוך על דבריו.

יבדוק האדם את חייו בכל תקופותיו, כשנולד מאמין לאמו, כשנגמל מאמין לאביו, ואח"כ מאמין למורו בבית הספר, ולחבריו, כך גם חולה מאמין לרופא שיטפל בו במומחיות, כל קונה מאמין לנגר שעשה את רהיטיו מעץ משובח, ולבעל החנות שהסחורה איכותית והמידה והמשקל נכונים. בחיים הפולטיים כל בוחר מאמין במפלגתו, והעם מאמין בממשלתו. **איננו חיים על מתמטיקה, אין לך יחס בעולם שלא יהיה בו הכרח להשתמש בנקודה אחת 'אמונה'** [בין ששת לעשור].

הסברם של דברים, הקב"ה ברא את העולם כדי שיאמינו בו, האמונה היא קשר הנבראים לבוראם, לקב"ה. האמונה היא המצב הבסיסי של העולם, וכשיש לקות באמונה יש לקות בבסיס הבריאה, וממילא משתנים ומתעוותים סדרי עולם.

למדים אנו מדברי רבי אלחנן צ"ל, מידותיו של הקב"ה מידה כנגד מידה, כשבני אדם מאבדים את האמונה בקב"ה, הקב"ה לוקח מהם את האמונה בין בני אדם, ומתוך כך אין אמון בין אדם לאדם, בין עם לעם, בין מדינה למדינה, פורצת מלחמה, ובני אדם נלחמים זה עם זה.

*

אנו נמצאים במלחמה קשה הרבה הרגים הרבה פצועים הרבה שבויים, הקב"ה ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרווחה משעבוד לגאולה. כולם שואלים איך זה קרה, היכן הצבא המשטרה המודיעין הממשלה. משעה לשעה מתבררים יותר ויותר ממדי המחדל. המודיעין העביר ידיעות, היו סימנים ברורים, החמאס אמר מפורש שהוא מתכוון לעשות כך, אז מה קרה, איך כולם נרדמו על השמירה, התשובה הרשמית שהגיעה ממשרד ראש הממשלה היא: היו סימנים, חשבו שאלו אימונים רגילים וכדומה, אבל אף אחד לא חיבר את הפאזל, את כל הפרטים לתמונה אחת כוללת.

היו סימנים, למה אף אחד לא חיבר את הסימנים לפאזל שלם, לתמונה אחת שלמה.

התשובה היא, האמונה היא יסוד הכל אומר רבי אלחנן, כשאין אמונה לא מחברים דברים. אם אתה רואה בריאה ואתה לא מחבר אותה לבורא, אז אתה רואה סימנים ואתה לא מחבר אותם לתמונה אחת שלמה!

כך היה אצל נח, היו סימנים. הקב"ה אמר לנח שהוא מביא מבול, ונח בונה תיבה מאה עשרים שנה, המבול כבר מתחיל, יורד גשם, ארובות השמים נפתחים, ומים נתחים ארצה, ואומר הרב מבריסק זצ"ל כשאין אמונה לא מחברים את הסימנים לפאזל שלם, לא מרגישים את הסכנה, ואם הקב"ה לא היה תופס את נח ומצוה אותו שיכנס לתיבה, היה נח נשאר בחוץ וטובע במבול.

*

בגמרא, דרש רב שמלאי תרי"ג מצות נאמרו למשה... בא דוד והעמידן על י"א [העמידן פירושו שמעתה יש קיום לתורה באלה, ע"י רש"י]... בא ישעיה והעמידן על שש... בא מיכה העמידן על שלוש... בא חבקוק והעמידן על אחת, שנאמר 'וצדיק באמונתו יחיה' [מכות כד א]. מה הפשט והעמידן על אחת. אומר המהרש"א שהוא האחד היותר כולל, וע"ז רמז דוד 'כל מצותיך אמונה', שכל המצות נכללים במצוה הראשונה [אנכי ה' אלוקיך] שהוא האמונה [מהרש"א שם].

איך אמונה כוללת את כל המצות לא נתפרש בדברי המהרש"א. יתכן לומר כשאדם לא מאמין אין שום דבר שיניע אותו לקיים מצות, אולם כשאדם מאמין הוא נסמך על הקב"ה, הוא חי על פיו, ואם הקב"ה מצוה אותו בתרי"ג מצות הוא מקיים אותם, זו הכוונה 'צדיק באמונתו יחיה', שכל המצות יוצאות מהאמונה ונכללות בה.

*

אבל מה הכוונה 'יחיה', צדיק באמונתו 'יחיה', איך ע"י אמונה חיים וזוכים בחיים. התשובה לכך היא האמונה אמרנו מקודם היא 'קשר' הנבראים, היא 'הקשר' בין הנבראים לבורא, כשאנו מאמינים אנו 'מחברים' לבורא, וכשאנו לא מאמינים אנו מנותקים חלילה מהבורא. הקב"ה הוא 'חי החיים' [ת"ז קטו א], הוא מקור החיים כפי שכתוב, כי עמך 'מקור חיים' [תהלים לו י], משום כך 'הדבק' בקב"ה זוכה לחיים, כפי שכתוב ואתם 'הדבקים' בה' אלוקיכם 'חיים' כולכם היום [דברים ד ד], זו הכוונה 'וצדיק באמונתו יחיה', כשאדם 'מאמין' הוא 'דבק' בקב"ה, וע"ז הוא מושך 'חיים' מהקב"ה שהוא 'מקור החיים', וכפי שכתוב ואתם 'הדבקים' בה' אלוקיכם חיים כולכם היום.

*

בפסוק, ואני הנני מביא את המבול מים על הארץ, לשחת כל בשר אשר בו רוח חיים... 'והקמותי את בריתי אתך', ובאת אל התבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך [בראשית ו יח], ופירש רש"י 'ברית' היה צריך על הפירות שלא ירקבו ויעפשו, ושלא יהרגוהו רשעים שבדור [רש"י שם]. אומר ע"ז מרן הגרי"ז זצ"ל רואים מכאן שעל זה שעליו לשהות במחיצה אחת עם חיות טורפות, ולבוא עמם במגע יום יומי להאכילם ולהשקותם, על שמירה מסכנה זו לא היה צריך ברית. ורק מסכנה זו שלא יהרגוהו רשעים שבדור היה צריך 'לברית!' [גרי"ז סטנסיל עה"ת]. עדין טעון ביאור, לשם מה צריך ברית שלא יהרגוהו רשעים, שהקב"ה ישמור על נח מהרשעים, והרבה שלוחים למקום. יתכן לומר כשיש רשעים בעולם זה סכנה בעצם, זה מציאות של סכנה [שלא כמו בעלי חיים שכאדם ירא ה' הוא שמור מהם, כמש"כ ומוראם וחתם יהיה על כל חית השדה נח ט ב וע"ע ברש"י], אבל מרשעים זו סכנה, כפי שהתפללו ישראל, שיר המעלות... לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו 'אדם' (מגילה יא א), אדם זה המן (רש"י), כי מי ינצל מאדם בעל בחירה [אלשיך שם], משום כך כדי להציל את נח כרת הקב"ה ברית עם נח, ברית הוא קשר, וכשנח מחובר לקב"ה הוא לא בסכנה, הוא שמור. נוסף, אילו נח לא היה מקטני אמנה, די היה לנח 'בקשר האמונה', בקשר שנוצר בינו לבין הבורא ע"י האמונה כדי להצילו, כפי שכתוב 'וצדיק באמונתו יחיה', אולם מאחר ונח קטן אמנה היה, וקשר האמונה בינו לבין הבורא היה רופף, זקוק היה נח לקשר חדש שיציל אותו וישמור עליו מהרשעים, משום כך אמר לו הקב"ה והקמותי את בריתי אתך, שלא יהרגוך רשעים שבדור.

*

שמעתי שמרן המשגיח הגה"צ רבי דן סגל שליט"א מייגע בימים אלה כשמירה מפגעי המלחמה, להתחזק בתורה בתפילה ובאמונה ובטחון בקב"ה, אינני יודע עומק כוונת המשגיח שליט"א, גבהו מחשבותיו ממחשבותי. אבל כך שנו חכמים במשנתם בא חבקוק והעמידן על אחת, שנאמר וצדיק באמונתו יחיה! [מכות כד א]. 'האמונה' היא קשר הנבראים, היא מקשרת ומחברת בין הנבראים לבורא, היא זו שמחברת אותנו לבורא עולם, למקור החיים, וכשדבקים בקב"ה שהוא מקור החיים זוכים לחיים, וכפי שכתוב ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום.

*

מרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לווינשטיין זצ"ל אמר שהעובדה שנח היה מקטני אמנה, עם זאת שבנה תיבה מאה ועשרים שנה, מלמדת שאמונה לא באה כלאחר יד, והיא זקוקה לעמל יגיעה והתבוננות [אור יחזקאל]. סגולת האמונה לשמור ולהציל, ועל כך נאמר וצדיק באמונתו יחיה, כשאדם מאמין הוא בידיו של הקב"ה, יחביאנו בצל ידו תחת כנפי השכינה, והוא מוגן ושמור, אך האמונה שאליה מתכוונים, היא לא אמונה שבאה כלאחר יד ובהיסח הדעת, אלא אמונה הבאה מתוך מחשבה והתבוננות, ומתוך לימוד מעמיק במצוות האמונה ובענפים התלויים בה.

איך נדע אם אכן זכינו לאמונה. האמונה והבטחון הם מטבע אחד בעל שני פנים, האמונה היא הקליטה שהכל מאתו יתברך, הבטחון הוא הלמעשה, הפועל יוצא של מצות האמונה, כשאדם מאמין הוא בוטח, הוא נסמך על הקב"ה, וממילא הוא לא מפחד. מי שרוצה לדעת אם הוא מאמין יבדוק את עצמו אם יש לו פרפרים בלב מהמלחמה, אם הוא מפחד כשישנה אזעקה, הרבינו בחיי אומר שהבוטח שלו ואינו מפחד, אם זכית 'לשלוות הבוטח' סימן שאתה מאמין, אם אתה מאמין אתה יודע שהכל מהבורא יתברך, המלחמה, העיתוי, הצורה, כשלון הצבא, הצלחת המחבלים, הכל מאתו יתברך, מלחמות אני עשיתי! [ע"ז ב ב], שום אדם לא נפגע במקרה, לכל כדור לכל טיל ולכל קטיושה יש כתובות, כשאתה מאמין אתה בוטח בהקב"ה, אתה סומך עליו ונסמך עליו, וע"ז אתה שמור ומוגן. התפקיד שמוטל עלינו בימים אלה הוא להעמיק את האמונה ולהגדיל את הבטחון, כדאי לקבוע לימוד עם חברותא או עם בני הבית בענייני אמונה ובטחון, אפשר גם ספרי סיפורים עובדות ונהגות בענייני אמונה ובטחון והשגחה פרטית, זה מחזק אותן כח ויותר מכל שומר ומגן.

אם נעמיק את האמונה בתוכנו, ועוד ועוד בני אדם יאמינו אמונת אומן בצור העולמים, בורא עולם ישיב לנו כגמולנו ויחזק את האמונה בין בני האדם, ולא ישא גוי אל גוי חרב - ולא ילמדו עוד מלחמה.

יעלת הן

נח תשפ"ד

דברי חיזוק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א אב"ד חיפה

בעניין בטחון בה' בשעת מלחמה

יראום מן האויבים וכו' (הובא לעיל באות א') והאיך כתב בספר המצוות שזה הבטחה ולא אזהרה שלא יראום מן האויבים?

ונראה דהרמב"ן ס"ל דהוה גם אזהרה שלא יראו מן האויבים ויבטחו בה' יתברך, וגם הבטחה כמו שכתב הרמב"ם בספר המצוות (הובא לעיל באות ג') שכל הנלחם בכל ליבו בלא פחד ותהיה כונתו לקדש את ה' בלבד מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה ונמצא שדעת הרמב"ם והרמב"ן ביסוד הדברים הוא בשיטה אחת. והמחלוקת בינם דהרמב"ם מונה זאת למצוה בפני עצמה שלא לירא מהאויבים בעת מלחמה והרמב"ן לא מונה את זה ממנין המצוות כי ס"ל שכתוב כאן הבטחה, אבל גם הרמב"ן מודה שכתוב כאן שההבטחה היא כאשר לא ירך לבבם ולא יראו מן האויבים ויבטחו בישועות ה' יתברך.

ה- שיטת החינוך

וכן מוכח מהחינוך פרשת שופטים מצוה תקכ"ה וזה לשונו, שנמנענו שלא לערוץ ולפחד מן האויבים בעת המלחמה ולא נברח מפניהם, אבל החובה עלינו להתגבר כנגדם ולהתחזק ולעמוד בפניהם ועל זה נאמר 'לא תערוץ מפניהם' (דברים ז' כ"א) ונכפלה המניעה במקום אחר (ג' כב) באומרו 'לא תיראום'.

משורשי המצוה שיש לכל אחד מישראל לשוב לה' יתברך מבטחו ולא יירא על גופו במקום שיוכל לתת כבוד לה' ב"ה ולעמו וכו' ואמרו זכרונם לברכה שכל הנלחם בכל לבבו וכונתו לקדש ה' מובטח הוא שלא ימצא נזק ויזכה לו ולבניו להיות להם בית נכון בישראל ויזכה לחיי העולם הבא וכו' עכ"ל. ומבואר בחינוך כדברי הרמב"ם שזה לאו דאורייתא שלא לערוץ מהאויבים בעת מלחמה וכל העושה כן מובטח לו שלא ימצא נזק. אלא דהחינוך והרמב"ם מנו את זה למצוה בפני עצמה והרמב"ן לא מנה את זה למצוה בפני עצמה.

ו- סיכום: שלשה שיטות בענין: א. רבינו יונה מונה ללאו בפני עצמו לא לירא מהאויבים במלחמה אלא לבטוח בה', וכן ביסוד הדברים כתב הרמב"ן בפרשת שופטים והרמב"ם בהלכות מלכים בספר המצוות והחינוך. ב. המגילת אסתר ס"ל ברמב"ן דהוה הבטחה בלבד וברמב"ם דהוה לאו בלבד. ג. שכל השיטות הם יסוד אחד שלא לפחד מהאויבים בעת המלחמה ולבטוח בה' ואז מובטח לו שינצל ואויביו יפלו לפניו אלא דרבינו יונה והרמב"ם והחינוך מנו את זה למצוה בפני עצמה שלא לפחד מהאויבים בעת המלחמה והרמב"ן כולל את זה בהטחה שינצל מכל הצרה כשיבטח בה' ולא יפחד מהאויבים במלחמה.

החיוב להתפלל על הדור

כתוב במדרש רבה (ל' ז'), אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים, כל מאה ועשרים שנה היה נוטע ארזים ומקצצן, ואמרין ליה למה כדן, אמר להון כך אמר מר דעלמא דהוא מייתי מבולא על עלמא, אמרו אי אתי מבולא, לא אתי אלא על ביתא דהאי גברא. עכ"ל.

א- ובספר זרע שמשון כתב וז"ל, והקשו המפרשים דהדברים האלה אין להם שחר, דהאיך יאמרו דברים כאלה באשר המה ידעו שעברו על המצוות וחטאו בנפשותם ונח איש צדיק היה, ומדוע אי אתי מבולא יבוא על נח ועל בניו?

ויש ליישב דאיתא בזהר פרשה זו, שנח חטא שלא התפלל על דורו לבטל הגזירה כמו שעשה משה, ומשום הכי נענש שנקרא המבול על שמו דכתיב כי מי נח זאת לי וגו'. ואם כן יש לומר שדורו של נח היו סוברים שנח היה לו להתפלל עליהם שלא יאבדו, ועתה שאינו מתפלל ואדרבא עושה התיבה להגין עליו ואינו חושב כלום אם יהיו נאבדים, ראוי הוא למות לבדו וכל העולם יהיה ניצול, כמו ששלח מרדכי לאסתר (אסתר ד' י"ב) אם החרש תחרישי וכו'. ועוד אמרינן (תענית דף י"א ע"א)

א- רבינו יונה בשערי תשובה שער שלישי בענין לאו שאין בו מעשה (אות ל"א ל"ב) כתב וז"ל, 'כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם לא תירא מהם' וגו' (דברים י"ז ח), 'כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם' (שם כ' א') הוזהרנו בזה, שאם יראה האדם כי צרה קרובה, תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה, כענין שנאמר (תהילים ה', י') אך קרוב ליראיו ישעו וכן כתוב (ישעיהו נ"א י"ב) מי את ותראי מאנוש ימות עכ"ל.

וכן כתב הרמב"ן בפרשת שופטים (דברים כ' ד' ה') וזה לשונו, יזהירם שלא יראו רך לבבם ולא יראו מן האויבים, ויאמר שלא יבטחו בזה בגבורתם לחשוב בליבם גיבורים אנחנו ואנשי חיל למחלמה, רק שישבו ליבם אל ה' ויבטחו בישועותיו ויחשבו כי לא בגבורת הסוס יחפץ ולא בשוקי האיש ירצה, רק כי רוצה ה' את יראיו ואת המיחלים לחסדו (תהילים קמ"ז י"א) וכו', והנה הכהן שהוא עובד את ה' יזהירם ביראתו ויבטיחם, אבל השוטרים ידברו בנוהג שבעולם פן ימותו במלחמה כי בדרך הארץ בכל המלחמות ימותו אנשים גם מכת הנוצחים וכו' עכ"ל. והנה רבינו יונה והרמב"ן כתבו שזהו לאו שלא ירך לבבם ולא יראו מן האויבים רק יבטחו בישועת ה'.

ב- שיטת הרמב"ם הרמב"ם בהלכות מלכים (פרק ז' הלכה ט') כתב וז"ל, מי האיש הירא ורך הלבב כמשמעו, שאין בלבו כח לעמוד בקשרי המלחמה ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מקוה ה' ומושיעו בעת צרה וידע שעל יחוד ה' הוא עושה מלחמה, וישם נפשו בכפו ולא יירא, ולא יפחד ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו אלא ימחה זכרונם מלבו ויפנה מכל דבר למלחמה. וכל המתחיל לחשוב ולהרהר על המלחמה ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה שנאמר אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם וגו', וכל הנלחם בלבו בלא פחד ותהיה כוונתו לקדש את ה' בלבד מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה ויבנה לו בית נכון בישראל ויזכה לו ולבניו עד עולם ויזכה לחיי העולם הבא וכו' עכ"ל.

והרמב"ם כתב שזה לאו דאורייתא שלא לפחד מהאויבים וכל הנלחם בכל לבו בלא פחד וכל כוונתו לקדש את ה' בלבד מובטח לו שלא תגיעהו רעה וכו' ויזכה לחיי העולם הבא.

ג- מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן

הרמב"ם בספר המצות במצות ל"ת מצווה נ"ח כתב וז"ל, שהזהירו מלירא מהאויבים ושלא נברח מפניהם, אבל חובה עלינו להתגבר ולעמוד ולחזק כנגד העם האחר וכל מי שסוג אחר ויברח כבר עבר על לא תעשה והוא אומר יתעלה לא תערוץ מפניהם ונכפלה זאת הזארה ואמר לא תיראום וכו' עכ"ל.

והרמב"ן כתב וז"ל, וזה הבטחה לא מצוה, ואם מניעה היא לא יוסיפו השוטרים ויאמרו מי האיש הירא ורך הלבב, שעובר עליו יפרסם חטאו ויחזור עכ"ל.

והמגילת אסתר כתב וז"ל, נראה לי שהנכון כדברי הרב שהיא אזהרה מלירא מהאויבים בעת המלחמה, שאי אפשר שתהיה הבטחה, כמו שאמר הרמב"ן דמנין לו לכהן להבטיחם שלא יראו ולא יערצו מפניהם כי שמה יפלו ביד אויביהם, ואי אפשר לומר שהתורה ציוותה להבטיחם כן, שהרי בכל מלחמה היו מעבירים הכרוז הזה, ולפעמים היו נופלים ביד אויביהם ואז מה מקום להבטחה זאת, ולכן נאמר בודאי שהוא מצוה לבל יראו מפניהם כי באופן זה יתגברו על אויביהם וינצחום וכו' עכ"ל.

והנה הרמב"ם כתב שזה לאו מדאורייתא לא לפחד מהאויבים בעת מלחמה, והרמב"ן כתב שזה הבטחה שלא יפחדו ויצליחו במלחמה.

ד- הסבר בשיטת הרמב"ן

וקשה דהרמב"ן בפרשת שופטים כתב וז"ל, יזהירם שלא ירך לבבם ולא

בזמן שהציבור שרוי בצער אל יאמר אדם אלך לביתי וכו' ושלום עליך נפשי וכו', ואם עשה כן אל יראה בנחמת הציבור, ומכל שכן הכא שהוא היה יכול להתפלל ולא התפלל, והרי זה דומה למי שיכול למחות ואינו מוחה שהוא נתפס על בני עירו, וכן מצינו (מכות י"א ע"א) בכהן גדול לפי שלא התפלל על דורו היה בסכנה, לפיכך אימותיהן של כהנים מספקות להם (לגולין לערי מקלט) מחיה וכסות כדי שיתפלל על בניהם שלא ימותו וכו', ומשום הכי היו משיבין לו אי אתי מבולא לא אתי אלא על ביתאי דההוא גברא וכו'. עכ"ל. וע"ש מה שכתב למה לא התפלל נח.

ההבדל בין דור ההפלה וסדום ודור המבול

הנה לא מצינו בדור המבול שירד ה' לראות מעשיהם, כמו שמצינו בדור ההפלה "וירד ה' לראות את העיר" וגו' (בראשית י"א ה') ופירש"י וז"ל, לא הוצרך לכך אלא בא ללמד לדיינים שלא ירשיעו הנידון עד שיראו ויבינו, במדרש רבי תנחומא (עכ"ל).

וכן בסדום "ארדה נא ואראה" וגו' (בראשית י"ח כ"א), ופירש"י שם וז"ל, לימד לדיינים שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראייה הכל כמו שפירשתי בפרשת הפלגה וכו' עד כאן לשונו. ואילו בדור המבול לא מצינו שהקב"ה ירד לראות מעשיהם.

וצ"ב מאי שנא דור המבול מדור ההפלה ומסדום?

ונראה דדור המבול שחטאו בהשחית כל בשר את דרכו (בראשית ו' י"ב) ופירש"י אפי' בהמה חיה ועוף נזקקים לשאינם מינם עכ"ל, המבול לא היה בגדר עונש אלא שלא היה להם זכות קיום, וכמו שפירש"י (ו' י"ז) הנני מוכן להסכים עם אותן שזרזוני ואמרו לפני כבר (תהילים ח') מה אנוש כי תזכרנו, היינו צורך לברוא את העולם, כיון שכל בשר השחית את דרכו, ולכן לא ירד ה' לראות את מעשיהם, דדין זה נאמר רק בהרשעת עונש, ולכן בעונש דור ההפלה וסדום שהיה בגדר עונש כתוב שה' בא עם בית דינו, אולם בדור המבול שלא היה בגדר עונש אלא שאין צורך בעולם הזה לא כתוב שבא עם בית דינו ולא בא לראות בעצמו אלא הביא את המבול.

על ידי התורה והתפילה זוכים להטהר ולהנצל מכל המבול של עוה"ז

"עשה לך תבת עצי גופר, קנים תעשה את התבה" וגו'. (בראשית ו' י"ד) ופירש"י קינים, מדורים מדורים לכל בהמה וחיה (ב"ר לא ט). עכ"ל.

בילקוט שמעוני (אות נ"ב) כתב וז"ל, קנים תעשה את התבה, מה הקן הזה מטהר את המצורע אף תיבתך מטהרתך. עכ"ל.

וצ"ב מה השייכות של הקן שמטהר את המצורע לתיבתך מטהרתך?

ונראה דכתוב במדרש (ויקרא ט"ז ז') וז"ל אמר רבי יהודה בר סימון אילין צפריא קולנין (משמיעין קול וצפוף), אמר הקב"ה יבוא הקול ויכפר על הקול. ושם במדרש (ו') זאת תורת המצורע, המוציא שם רע, ללמד שכל האומר לשון הרע. עובר על חמשה חומשי תורה, לפיכך משה מזהיר את ישראל זאת תהיה תורת המצורע. עכ"ל.

ובפירוש מהר"ז במדרש מביא בשם בעל העקדה שבכל חומש מחמישה חומשי תורה מבואר חטא לשון הרע, בספר בראשית, ענין הנחש, בספר שמות, ענין דתן ואבירם שהלשינו לפרעה על משה, בספר ויקרא, סדר תזריע ומצורע ובסדר קדושים לא תלך רכיל, בספר במדבר ענין המרגלים ומרים ועדת קרח, בספר דברים בין פארן ובין תופל, ותיגם אונקלוס דאתפלו על מנא, ובסוף תצא זכור דמרים, הרי שהמדבר לשון הרע כעובר על חמשה חומשי תורה, עיי"ש עכ"ד.

ומבוארים בסה"ק שהפירוש במדרש אמר הקב"ה יבוא הקול ויכפר על הקול, כי מצורע לקה מחמת קולו שדבר לשון הרע, ולכן יבוא קול הצפרים שהם מזמרים לקב"ה ויכפר על קולו שדבר לשון הרע. ועל פי זה מבארים את הילקוט קינים תעשה את התבה, מה הקן הזה מטהר את המצורע, אף תיבתך מטהרתך, היינו שהקן מטהר את המצורע, כמו שכתוב במדרש, יבוא הקול ויכפר על הקול, אף תיבתך, היינו התיבות של התורה והתפלה מטהרתך, שעל ידי לימוד התורה והתפילה, זה מטהר את האדם שיהיה טהור מכל החטאים. וכדי להנצל מכל המבול של החטאים והתאוות של עולם הזה, זה על ידי התיבות של התורה והתפילה, שעל ידי זה זוכים להדבק בקב"ה.

ובפרשת בראשית (ב' ז') כתוב, ויפח באפיו נשמת חיים, ויהיה האדם לנפש חיה, ותרגם אונקלוס, לרוח ממלאל, היינו כח הדיבור, זה הכח מחמת ויפח באפיו נשמת חיים, וכתוב (בראשית א' ב) ורוח אלקים מרחפת על פני המים, היינו הרוח ממלאל זה מרחף על פני המים, שעל ידי כח הדיבור של תורה ותפילה זוכים לרחף על פני כל המים של עניני העוה"ז, וזוכים להדבק בקב"ה, דמאן דנפח מדיליה נפח. ולכן זוכים להדבק על ידי הדיבור בקב"ה שזה המקור של הרוח ממלאל.

ב- ובספר קדושות לוי כתב וז"ל, ונח הגם שהיה צדיק גדול ותמים, היה קטן בעיניו מאד, ולא היה לו אמונה בעצמו שהוא צדיק מושל ויכול לבטל הגזירה, אדרבה, היה חשוב בעיניו כשאר הדור, והיה חשוב, אם אני אהיה נצול בתיבה, ואני אין צדיק יותר משאר הדור המה גם כן ינצלו לכן לא היה מתפלל על הדור, וזה שפרש"י אף נח מקטני האמונה היה, רצה לומר נח היה קטן בעיניו באמונה שהוא צדיק תמים שיכול לבטל הגזירה, שלא היה חשוב בעיני עצמו לכלום וכו' עכ"ל.

וכענין זה כתב בליקוטי מוה"ר (ה"ב סימן פ"ו) כי יש אפילו צדיקים שהם קטני אמונה כמו שדרשו רז"ל (סוטה מהב, עה"פ 'כי מי בז ליום קטנותו' מי גרם לצדיקים שיתבזזו שלחנן לעת"ל קטנותו שהיה בהן שלא האמינו בהקב"ה. ופירש"י קטנות אמונה, אולם מלשון הגמ' שכתוב קטנותו שהיה בהם נראה שעיקר קטנותו האמונה שלהן היה בהן בעצמן שלא האמינו בקב"ה שהוא טוב לכל והם חשובים וגדולים בעיניו יתברך ומחמת זה היה בהם קטנות האמונה מה שלא האמינו בהם בעצמן, ויש לכיון גם פירוש רש"י לזה, כי האדם צריך שיהיה לו אמונה בעצמו שגם הוא חביב בעיני הש"ת, כי לפי גדלות טובתו של הש"ת גם הוא חשוב בעיניו יתברך. עכ"ל. ואין זה גאוה, כיון שמה שהוא חביב וחשוב אצל הש"ת אין זה מחמת מעשיו הטובים, אלא מחמת גדלות טובתו של הש"ת לכן גם הוא שאין בו מעשים טובים חביב וחשוב לפני הש"ת, ולכן צריך להתחזק בתורה ובמצוות כיון שהוא חביב בעיני הש"ת והוא רוצה בתפילתו ובתורתו ובמצותיו.

ולכאורה צ"ב הרי הקב"ה אמר לו שהוא צדיק ולמה חשב שהוא לא יכול לבטל הגזירה? ונראה לפי מה שכתב רש"י עה"פ 'נח איש צדיק תמים היה בדורותיו' יש מרבותינו דורשים אותו לשבח כ"ש אילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום, ולכן כיון שהיה נח שפל בעיני עצמו חשב שאילו היה בזמן אברהם לא היה נחשב לכלום, ולכן תפילתו לא תתקבל יותר משאר הדור, ולכן לא התפלל.

ג- האדם צריך לבקש רחמים אע"פ שחושב שאינו ראוי לכך בזוה"ק כתוב וז"ל [תרגום], כאשר יצא נח מן התיבה וראה איך שנחרב העולם התחיל לבכות לפני השמים ואמר, רבון כל העולמים הרי נקראת רחום וחונן, היה לך לרחם על מעשה ידיך, השיב לו הקב"ה ואמר, רועה שוטה, עכשיו אתה אומר כך, למה לא אמרת כך בשעה שאמרתי לך, כי אותך ראיתי צדיק לפני וגו' הנני מביא את המבול מים, ואח"כ עשה לך תיבת עצי גופר, כל כך עכבתי ואמרתי לך, לבעבור תבקש רחמים על העולם, ומאז ששמעת שאתה תנצל בתיבה, לא נכנס בלבך לבקש רחמים על ישוב העולם ועשית תיבה וניצלת, ועתה שנאבד העולם פתחת פיך לדבר לפני בקשות ותחנונים וכו'. אמר רבי אלעזר אפילו כך היה לו לבקש רחמים על העולם, לפי שטוב לפני הקב"ה מי שימליץ טוב על בניו, מנין מגדעון בן יואש שלא היה צדיק ולא בן צדיק, ובשביל שאמר טוב על ישראל, אמר לו הקב"ה לך בכוחך זה והושעת את ישראל מיד מדין, מה בכוחך זה, היינו מה שהמלצת טוב על בני. עכ"ל. ורואים מהזוה"ק שאדם מבקש רחמים על ישראל זה נותן לו זכיות שיוכל להושיע את ישראל ואפילו הוא חושב שאינו ראוי לכך עצם הבקשת רחמים זה מזכה אותו בזכיות שהקב"ה ישמע תפילתו והתשובה תבוא ע"י.

וזה לימוד בשבילנו שרואים שנח לא התפלל לקב"ה מחמת שחשב את עצמו לכלום, ולכן זכה ל'נח מצא חן בעיני ה' ' וניצל מהמבול, בכל זאת היה טענות עליו שהיה צריך להתפלל לקב"ה אע"פ שחושב שאינו כלום כי עצם הבקשת רחמים זה זכות בשבילו והקב"ה ישמע תפילתו.

ד- והנה במדרש שהבאנו לעיל, שמבואר שכל מאה ועשרים היה נח נוטע ארזים ומקצצן וכו'. צ"ב למה היה צריך לנטוע ארזים ולקצצן, היה לו לקצוץ ארזים שנטועים כבר?

ונראה דהנה בגמ' בב"מ (פ"ה ע"ב) איתא א"ל ר' חייא לרבי חנינא בהדי דדי קא מנצית, דעבידי לתורה שלא שתכתח מישראל וכו' ופירש"י וז"ל, זורע אני זרעוני פשתן וקולע ממנו רשתות ומכמורות ואני צד צביים, ומתקן אני מעורותיהן קלפים, וסליקנא למתא, למקום שאין מלמדי תינוקות וכו' ע"ש בגמ'. וצ"ב למה היה צריך ר' חייא לכל התהליך הזה לזרוע פשתן ולעשות חבלים וכו' היה לו לקנות קלפים מוכנים ולכתוב את החומשים? ומבארים המפרשים, שבכדי שלא תשתכח תורה

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב).

פרשת נח

- ב -

וכד נימא כהצד הבי' הנ"ל, שבגוונא שסיבת ריצתו כעת היא רק מחמת הגשמים, אזי אסור לו לרוץ, - אי"כ יש להוסיף ולדון, האם הוא יכול כעת לטעון ולומר, שאע"פ שלולא הגשמים הוא באמת לא היי' רץ כלל, אך כעת לאחר שהוא נאלץ לרוץ מחמת הגשמים, אזי הוא גומר בדעתו, שסיבת ריצתו היא גם מחמת שהוא באמת רוצה כעת לרוץ לתפילה, ואי"כ יהיי' מותר לו לרוץ, כיון דמותר לרוץ לדבר מצוה.

או"ד די"ל דהוא לא יכול לטעון כך, כיון שזוהי טענת שקר, כיון שהאמת היא שמחמת התפילה הוא לא היי' רץ כלל, ולכן הוא לא יכול לטעון שסיבת ריצתו כעת, הינה גם מחמת שהוא באמת רוצה לרוץ לתפילה, - ואי"כ י"ל דהוא לא יכול להגדיר כעת את מעשה ריצתו כריצה לדבר מצוה, כיון דאין זה אמת ואין זה נכון כלל וכלל.

- ג -

ולכאוי' יש מקום לפשוט את הנידון הבי' הנ"ל מפרשת השבוע, וכדלהלן.

דהנה כתוב בפסוק (ז, ה) 'וַיַּעַשׂ נֹחַ כָּל אֲשֶׁר צִוָּהוּ ה', ופירש רש"י 'וַיַּעַשׂ נֹחַ - זה ביאתו לתיבה', - ומאידך כתוב בפסוק (ז, ז) 'וַיָּבֵא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנִשְׂי בָנָיו אִתּוֹ אֶל הַתֵּבָה מִפְּנֵי מַי הַמַּבּוּל', ופירש רש"י 'מִפְּנֵי מַי הַמַּבּוּל - אף נח מקטני אמנה היי', מאמין ואינו מאמין שיבוא המבול, ולא נכנס לתיבה עד שדחקהו המים'.

ולכאוי' צ"ע טובא בזה, דאם נח לא נכנס לתיבה מייד מחמת ציווי הקב"ה, אלא הוא נכנס לתיבה רק כאשר דחקהו המים, כיון שהיי' מקטני אמנה וכנ"ל, אי"כ צ"ע מה הביאור במה שפירש רש"י, 'וַיַּעַשׂ נֹחַ כָּל אֲשֶׁר צִוָּהוּ ה' - זה ביאתו לתיבה', והרי לכאוי' נח לא נכנס לתיבה מחמת ציווי הקב"ה, וכמו שרש"י בעצמו כתב שהוא לא נכנס לתיבה עד שדחקהו המים, ואי"כ צ"ע מדוע נכתב עליו בפסוק 'וַיַּעַשׂ נֹחַ כָּל אֲשֶׁר צִוָּהוּ ה'.

- ד -

ולכאוי' בע"כ צריך לומר בזה, שאע"פ שבאמת נח לא נכנס לתיבה מייד מחמת ציווי הקב"ה, כיון שהיי' מקטני אמנה וכנ"ל, - אך מ"מ ברגע שדחקהו המים והוא נכנס לתיבה, אזי סיבת כניסתו לתיבה לא הייתה רק מחמת

וַיַּעַשׂ נֹחַ כָּל אֲשֶׁר צִוָּהוּ ה': וְנֹחַ בֶּן שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְהַמַּבּוּל הָיָה מֵיִם עַל הָאָרֶץ: וַיָּבֵא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנִשְׂי בָנָיו אִתּוֹ אֶל הַתֵּבָה מִפְּנֵי מַי הַמַּבּוּל: (ז, ה-ז).

הנה מהפסוקים הנ"ל יש מקום להוכיח ולפשוט ספק נפלא, שהתעוררתי להסתפק בו באחת הפעמים שזכינו שירדו גשמי ברכה בדרכנו לתפילת שחרית בשבת, וכדלהלן.

דהנה קיי"ל בשו"ע (או"ח סי' שא, א) 'אין לרוץ בשבת אלא אי"כ הוא לדבר מצוה כגון לבית הכנסת או כיוצא בו', וביאר במשנ"ב (ס"ק א) 'אין לרוץ בשבת - שנאמר 'וכבדתו מעשות דרכיך', ודרשו שלא יהא הילוכך בשבת כהילוכך בחול, שדרך האדם למהר ולרוץ אחר עסקו'.

והתעוררתי לדון בנידון נפלא שיש להסתפק בו, לדעת אלו הסוברים שהאיסור לרוץ בשבת הוא גם כאשר יורדים גשמים והוא רוצה לרוץ בכדי להינצל מהגשמים, דמ"מ ס"ל דגם בכה"ג אסור לרוץ בשבת (עי' להלן באות י, שנחלקו בזה גדולי הדור).

ולדעתם יש להסתפק, מה הדין במי שהולך כדרכו להתפלל בבית הכנסת, ובאמצע דרכו התחילו לרדת גשמים, דיל"ע האם יהיי' מותר לו כעת לרוץ לבית הכנסת, אם לאו.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה מצד אחד יש לדון ולומר, דכיון דקיי"ל בשו"ע הנ"ל שלדבר מצוה מותר לרוץ בשבת, אי"כ יהיי' מותר לו לרוץ כעת לביהכנ"ס, כיון שריצתו היא לדבר מצוה.

אך מאידך יש לדון ולומר, דאם תמיד הוא אינו רגיל לרוץ בדרכו לתפילה, ורק כעת הוא רוצה לרוץ בכדי להינצל מהגשמים, אי"כ יש לדון דיתכן דאסור לו לרוץ כעת.

כיון די"ל דכל ההיתר לרוץ לדבר מצוה, הוא רק אם סיבת ריצתו כעת, היא מחמת שרוצה לרוץ למצוה, - אך אם כל סיבת ריצתו כעת היא רק מחמת הגשמים, אי"כ י"ל דאין לו את ההיתר לרוץ לדבר מצוה, ואע"פ שבאמת במציאות הוא רץ לדבר מצוה.

הוא גומר בדעתו, שסיבת ריצתו היא גם מחמת שהוא באמת רוצה כעת לרוץ לדבר מצוה שהי' בדרכו לקיימו, וא"כ יהי' מותר לו לרוץ, כיון דמותר לרוץ לדבר מצוה.

ולכאוי' יש לפשוט מזה גם את הנידון הב' שהסתפקנו בו, שיי"ל שהסטייפלער לא הי' יכול לטעון כך, כיון שאין זו טענה נכונה, כיון שהאמת היא שמחמת הדבר מצוה לא הי' בדעתו לרוץ, ולכן הוא לא יכל לטעון שסיבת ריצתו כעת, הינה גם מחמת שהוא באמת רוצה לרוץ לדבר מצוה, וא"כ הוא לא יכל להגדיר את מעשה ריצתו כריצה לדבר מצוה.

- ט -

אך מעתה צ"ב טובא בזה, שהרי מצינו בנח שאע"פ שהוא נכנס לתיבה רק כאשר דחקוהו המים, אך מ"מ כיון שהוא נכנס לתיבה גם עם כוונה לקיים את מה שציווהו הקב"ה להיכנס לתיבה, לכן שפיר נכתב עליו בפסוק, **וַיַּעַשׂ נַח כְּכָל אֲשֶׁר צִוְּהוּ ה' ,** - וא"כ לכאוי' מוכח, שגם אדם שרץ מחמת הגשמים, הרי הוא יכול לטעון שהינו רץ גם מחמת שרוצה לרוץ לדבר מצוה וכנ"ל.

וא"כ לכאוי' שוב צ"ב מדוע הסטייפלער לא רץ, והרי ודאי שהוא הי' בדרכו לדבר מצוה, והוא יכל לגמור בדעתו שהינו רץ גם בכדי לרוץ לדבר מצוה וכנ"ל, ויש לפלפל.

- י -

ולעצם הנידון האם מותר לרוץ בשבת מפני הגשמים, עי' בשו"ת 'שבט הלוי' (ח"א סי' נח) ובספר 'ארחות שבת' (פכ"ב סעיף לד), שנקטו שמותר לרוץ מפני הגשמים בשבת.

אמנם מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל ציין בספרו 'קרית מלך' (שבת פכ"ד ה"ד) למדרש דברים רבה (החדש, פרשה יח) שמבואר שם שאסור לרוץ בשבת מפני הגשמים, וכן הביא בספר 'דרך שיחה' (עמ' רעט) שמרן זצ"ל השיב לו, שאסור לרוץ בשבת מפני הגשמים, עיי"ש ואכמ"ל.

להזמנת שיעורים ודרשות: 052-7155442

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה
ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות
בקו 'מים זכים': 02-633-5850
 כמו כן בקו זה ניתן להאזין לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

שדחקוהו המים, אלא באמת באותו רגע הוא כבר האמין לגמרי, במה שאמר לו הקב"ה שיהי' מבול, **והוא נכנס לתיבה גם עם כוונה לקיים את מה שציווהו הקב"ה להיכנס לתיבה**, - ולכן שפיר נכתב בפסוק על כניסת נח לתיבה, **וַיַּעַשׂ נַח כְּכָל אֲשֶׁר צִוְּהוּ ה' .**

ומעתה לפי"ז יש לדון דה"ה נמי בנידו"ד, במי שרוצה לרוץ לתפילה מחמת הגשמים, די"ל דהוא יוכל כעת לטעון ולומר, שאע"פ שלולא הגשמים הוא באמת לא הי' רץ כלל, אך כעת לאחר שהוא נאלץ לרוץ מחמת הגשמים, אזי הוא גומר בדעתו, שסיבת ריצתו היא גם מחמת שהוא באמת רוצה כעת לרוץ לתפילה, - וא"כ יהי' מותר לו לרוץ, כיון דמותר לרוץ לדבר מצוה (ועי"ע בזה).

- ה -

אמנם יש להוסיף ולפלפל בזה טובא, וכדלהלן.

דהנה בספר הנפלא על רשכבה"ג מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל 'אלא ד' אמות של הלכה' (פ"ה סעיף ג) מובא המעשה דלהלן: בעידנא חדא ביום שבת, כשיצא מרן זצ"ל לצידו של אביו מרן הסטייפלער זצ"ל מביהכנ"ס, לפתע זלפו גשמים, ואביו מרן זצ"ל הלך לאיטו, ושאל אותו בנו מרן זצ"ל, מדוע אינו ממחר והא גשמים מזלפים, והשיב לו כי אסור לרוץ בצאתו מביהכנ"ס (עי' בשו"ע או"ח סי' צ, יב).

ואח"כ כשהתרחקו מביהכנ"ס שאל מרן זצ"ל שנית, מה הטעם שאינו ממחר לרוץ אפי' שהגשם יורד בזעף, והשיב הסטייפלער זצ"ל שהרי שבת היום (ואין לרוץ בשבת) ע"כ, - (ועיקר המעשה הנ"ל הובא גם בספר 'יתולדות יעקב' עמ' רו, עיי"ש).

- ו -

ולכאוי' יש לפשוט מהמעשה הנ"ל, את ב' הנידונים שהעלינו לעיל (באות א ובאות ב), דהנה זה ידוע ופשוט שמרן הסטייפלער זצ"ל ניצל את זמנו וקיים הרבה מצוות בכל רגע ורגע פנוי, וא"כ בודאי כשיצא מביהכנ"ס, יציאתו הייתה לדבר מצוה, (לקיום מצות סעודת שבת, או בכדי ללכת ללמוד תורה בביתו וכדו').

וא"כ יש לשאול מדוע מרן הסטייפלער נמנע מלרוץ בשבת אע"פ שירדו גשמים, והרי מותר לרוץ בשבת לדבר מצוה, ובודאי הסטייפלער יצא מביהכנ"ס בכדי ללכת לדבר מצוה וכנ"ל.

- ז -

ולכאוי' יש לפשוט מזה את הנידון האי' שהסתפקנו בו, שיי"ל שכל ההיתר לרוץ לדבר מצוה, הוא רק אם סיבת ריצתו כעת, היא מחמת שרוצה לרוץ למצוה.

אך אם כל סיבת ריצתו כעת היא רק מחמת הגשמים, א"כ י"ל דאין לו את ההיתר לרוץ לדבר מצוה, ואע"פ שבאמת במציאות הוא רץ לדבר מצוה, - ויי"ל דלכן הסטייפלער לא רצה לרוץ מחמת הגשמים, ואע"פ שבמציאות הוא הי' בדרך לדבר מצוה.

- ח -

אמנם אכתי יש לשאול, מדוע הסטייפלער לא גמר בדעתו, שכעת לאחר שהוא נאלץ לרוץ מחמת הגשמים, אזי

הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את הגליון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (@50), ובכל ענייני הגליון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)

אבני חזק

ביאורים והערות בפרשת השבוע

◆ פרשת נח ◆

לשון רגורה לחוד

פ"ו י"ג: ויאמר א-להים לנח קיץ כל בשר בא לפני. ב' מאמרות דיבר השי"ת אל נח לפני המבול, הראשונה מאה ועשרים שנה קודם המבול וכו' נצטווה על עשיית התבה, והשנית שבעה ימים לפני התחלת המבול וכו' ציווהו לבא אל התבה. והנה במאמר הראשון נכתב שם א-להים - "ויאמר א-להים לנח קיץ כל בשר וגו' ויעש נח ככל אשר צוה אתו א-להים בן עשה", ובמאמר השני נכתב שם הוי"ה - "ויאמר ה' לנח בא אתה וגו' ויעש נח ככל אשר צוהו ה'", ויש לבאר חילוק השמות.

ויתכן לבאר החילוק לפי שבמאמר השני ציוה השי"ת על נח ליקח שבעה שבעה מכל המין הטהור ורמז לו שיקריב קרבנות אחר המבול כמ"ש רש"י, וידוע שהקרבנות קרבין לעולם לשם הוי"ה בדוקא כמבואר ברמב"ן בכמה מקומות. וכן מצאנו שלאחר המבול נכתב בכל המקומות שם א-להים מלבד בעת שנח הקריב קרבנותיו שכתוב - "ויבן נח מזבח לה' וגו' וירח ה' אתריח הניחוח ויאמר ה' אל לבו לא אסיף לקלל וגו'". ומשום כך נכתב כאן בשם הוי"ה לרמז לו על הקרבנות שקרבין לשם הוי"ה. אך אין ביאור זה מספיק לפי שמפורש בהמשך שאף כניסתו אל התבה היתה עפ"י שם הוי"ה כדכתיב להלן "ויסגר ה' בעדו" וא"כ מוכח שכל הציווי ליכנס לתבה היה מצד שם הוי"ה, ועדיין צריכים אנו ביאור בחילוק השמות שבשני הציוויים. והנה לעיל סוף פר' בראשית כתיב - "וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וגו' ויאמר ה' אמחה את האדם אשר בראתי וגו'", וכתב ע"ז רש"י להלן (ח' א') - "רשעתן של רשעים הופכת מדת רחמים למדת הדין שנאמר ויאמר ה' אמחה וגו' והוא שם מדת הרחמים". מאידך כתיב להלן "ויזכר א-להים את נח ואת כל החיה וגו'" וכתב רש"י (שם) - "זה השם מדת

המשך בעמ' ב'

על המצב - קו החזית בשמים

מאת אאמו"ר הגאון רבי יהושע סולמונס שליט"א

בתבונת בחיזוק האמונה וההשקפה הנוגעת במיוחד לעתות מלחמה, שמעתיים מרבתי והם מיוסדים על דברי מרנא הרב מבריסק זצ"ל שהאיר לארץ ולדרים עליה במבט הנכון ובבהירות איך להסתכל על כל הקורות אתנו. היכן נמצא 'קו החזית' האם בשטח המלחמה שבין האויבים ולנו, בכמות הטנקים או שאר כלי המלחמה המתוחכמים, במודיעין, בחיל האוויר או היבשה וכדומה.

התשובה, לא זה ולא זה. קו החזית נמצא במקום אחר בכלל והוא בשמים בבית דין של מעלה. ושם הנידון הוא על פי מעשיהם של ישראל, כמה תורה יש, כמה חסד. כמה תפלות. אלו הלנים בעומקה של תורה הם הם יושבים ראשונה בקו החזית, ועל פיהם יצאו ויבואו כל המערכות עליונים ותחתונים. גם אלו היוצאים לפרנסתם וקובעים עיתים לתורה יום יום לא ישבתו, גם בית יעקב אלו הנשים הממתינות לבעליהם בשובם מלימודם, ושולחות את בניהם לתלמוד תורה, ובשעות הפנאי נצמדות לספר התהילים בשפכם צקון לחשם לבורא כל עולמים. הם המה הנצבים בקו החזית. מהם ומזכותם קיים העולם וכל מערכתיו תהפוכותיו, מלחמותיו וניצחונותיו.

כמובן יש לנו את מלוא ההערכה לאלו שמוסרים נפשם וגופם

במלחמה. ואנו מתפללים עליהם שיחון אותם ה' לפליטת עולמים, וישוכו כולם שלמים בנפשם ובריאים בגופם, ושכרם מובטח מן השמים, אך עלינו להעמיד את ההשקפה הברורה ולהחדיר האמונה הפשוטה, מי ומה העיקר ומי ומה הטפל, מי נתלה במי, וממי יונק ממי. בשמים אין ערך למספר המטוסים או הטנקים, שם רק דבר אחד קובע: תורה ועבודה ומעשים טובים, שהם ג' העמודים עליהם נסמך העולם.

דברים נוקבים ובהירים אמר בזה מרן הרב מבריסק, בזמן אחד המלחמות נגד המצרים, שמצד אחד ראו ניסים ונפלאות ניצחונות מזהירים, ומצד שני מתו כמה מאות, ונשאל הרב איך לומדים סוגיא זו, ענה ואמר הניצחונות באו מכוח אלו הצדיקים עמלי תורה שהרקיעו שמים בתפילותיהם, ולא מכוח תחכום צבאי או שאר מכונות צבאיים. כי קו החזית הוא בשמים אצל הקב"ה, ושם הקובע היחיד הוא תורה עבודה וגמ"ת. חזור ושאלו אם כן מדוע היו כך הרבה נפגעים, ענה ואמר וסיפר מעשה שהיה אצל אחד מבניו של הבית הלוי שהשתדך עם אחד העשירים הגדולים, וקיבל נדוניה כיד המלך. וכשבא על החג לבית אביו הרגיש אביו שדעתו זחוחה עליו, ואמר לו בשנינות הלא תדע ותבין שאת

כמובן יש לנו את מלוא ההערכה לאלו שמוסרים נפשם וגופם

המשך מעמ' א'

הדין היא ונהפכה למדת רחמים ע"י תפלת הצדיקים."

ונראה לבאר ענין של היפוך מידת רחמים למידת הדין אצל הרשעים ובהיפוך הדבר אצל הצדיקים, שלפי שהרשעים בני דור המבול השחיתו וקלקלו כ"כ את העולם עד כדי שהיה צריך למחותו ולבנותו מחדש ואם לא היה השי"ת ממחה את עולמו היה מתקלקל עוד ועוד באופן שלא היה לו עוד תיקון לעולמים, ולפיכך בזה מידת הרחמים עצמה ג"כ מורה למחות את העולם כדי שיהיה ראוי לתיקון מחדש, משל לרופא שצריך לחתוך אבר נגוע של החולה ע"מ להצילו ממות שהיא פעולה מצד מידת הרחמים.

מאידך אצל הצדיקים אף מידת הדין מורה על הצלתם כאשר ראויים לכך עפ"י שורת הדין ע"י מעשיהם וע"י תפילתם, והיינו "ויזכר א-להים את נח" שזכה בזכות החסד שעשה עם כל החיה והבהמה ובזכות תפילותיו, ואף לגבי החיה והבהמה כתב רש"י שזכר להם זכות שלא השחיתו דרכם קודם לכן. נמצא מעתה שבמעשה מחיית הרשעים שבמבול נצטרפה מידת הרחמים אל מידת הדין, ומאידך בהצלת הצדיקים וקיום העולם מהם הסכימה מידת הדין ונצטרפה אל מידת הרחמים.

ולפיכך יתבאר שבסוף פרשת בראשית עת שעלה הרצון לפני השי"ת להביא את המבול כתיב לשון הוי"ה לפי שהרצון על מחיית הרשעים ותיקון העולם נעשה עפ"י מידת הרחמים, והיינו שכל זמן שלא הסכימה מידת הרחמים למידת הדין המתין השי"ת עליהם ולא גבה מהם מצד מידת הדין אלא התנהג עמם במידת הרחמים. ורק כאשר מידת הרחמים עצמה נצטרפה לדין למחות את הרשעים כדי שיתוקן העולם אזי עלה הרצון לפני השי"ת להביא את המבול ולכן כתיב שם הוי"ה.

אמנם תחילת פרשתנו בציווי הראשון לנח נאמר שם א-להים לפי שעוסק בהצלת הצדיקים מן המבול ובו נצטווה נח על התבה ושיבואו אליו שנים מכל החי, והצלתם הלא היתה ראויה גם עפ"י שורת הדין לפי שלא קלקלו ולכן נכתב שם א-להים לפי שנעשה מצד מידת הדין כפי הראוי להם. וכמו"כ לאחר המבול אחר שנפרעה מידת הדין מן הרשעים ובאה אל תכליתה אזי מצד הדין ראוי שהצדיקים יינצלו, ולכן כתיב "ויזכר א-להים את נח" שראוי לכך מצד מידת הדין,

המשך בעמ' ג'

הנדוניה קבלת בזכותי ולא בזכותך. בנו שגם היה חריף ענה יש לי הוכחה שזה בזכותי, כי אם היה בזכותך היה צריך להכפיל הסכום. השיב לו אביו טעות הוא בידך, באמת הנדוניה בזכותי רק היות ואתה באמצע, פחתו והעמידוהו על מחצה, ע"כ הסיפור. אמר הרב מבריסק באמת לפי מעשיהם של צדיקי ירושלים היה צריך להיות ניצחון גמור ללא נפגעים, אך מה נעשה ויד אחרים באמצע, שתולים ביטחונם בעצמם בכוחי ועוצם ידי. עד כאן תוכן דברי הרב זי"ע והדברים מאירים ומדברים בעד עצמם.

במה דברים אמורים, שמעתי ממור"ר הגאון הצדיק רבי ישראל אליהו וינטרויב זצ"ל, וכאן צריך לשמוע הדברים בעדינות, יש דיבורים אפילו אצל בני התורה שצריך לאמץ חייל להתפלל עליו להצליח דרכו בסכנת המלחמה, אלף למטה, ויש מוסיפים לשלוח להם אוכל וכדומה, ודאי ופשוט שמגיע להם כל טוב ויותר מכך. אבל בואו חשבון, נתבונן בנפשנו מהיכן נובע הצורך הזה, יתכן שזה נובע מהרגשה שהם עושים הכל בשבילי ואני איני עושה כלום, ולכן אשתדל מהמעט שביכולתי.

כאן נמצא הטעות והסכנה, ושוב ודאי להם מגיע הכל, ואנו מתפללים כל הזמן להצלחתם ולישועתם. אבל צריך שיהיה ברור שקו החזית וניצחון המלחמה הוא כאן בבית המדרש, בשמים תובעים מאתנו עוד שקיעות בתורה, עוד עבודת תפלה באופן של עומד לפני המלך, ובהרגשה שאין לי משלי כלום, בתליה מוחלטת בו יתב', ולשבור המחיצות הנוראות המונעות אפשרות גילוי כבודו יתב', שהם העבירות שבידינו וכו'. לב יודע מרת נפשו כל אחד יודע באופן פרטי מה עליו לתקן ולשפר.

ובזה נזכה לקיום הנבואה של ירמיהו [פרק ל] הוי פי גדול היום

ההוא מאין כמהו ועת צרה היא לייעקב וממנה ישע: והיה ביום ההוא נאם יקנך צבאות אשבר עלו מעל צווארך ומוסרותיך אנתק ולא יעבדו בו עוד זרים. ועבדו את יקנך אלהיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם: ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם יקנך ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבבים ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד. כי אתה אני נאם יקנך להושיעך כי אעשה כלה בכל הגוים אשר הפצותיך שם אף אתה לא אעשה כלה ויסרתיך למשפט ונקה לא אנקה:

(לקבלת המאמר המלא, בכתובת YSOLOMONS98@GMAIL.COM)

פ"א א': ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך אל התיבה וגו', מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה וגו'. וברש"י - העתידה להיות טהורה לישראל למדנו שלמד נח תורה.

הנה הקב"ה דיבר עם נח בראשונה מאה ועשרים שנה קודם המבול ובו הודיעו על המבול וציווהו על התיבה ועל המזונות והודיעו שיבואו אליו שנים שנים מכל החי, ושוב דיבר עמו בשנית שבעת ימים קודם המבול ובו ציווהו ליכנס לתיבה לסוף שבעה ימים וגם הוסיף לצוותו שיקח מכל הבהמות הטהורות והעופות הטהורים שבעה שבעה איש ואשתו. ויש לעיין מדוע לא הכליל את הציווי על לקיחת ז' מן הטהורים כבר בדיבור הראשון, ולפי פשוטו י"ל שעדיין לא היה בזה נפק"מ לפי שהודיעו על המבול ושיבואו אליו שנים מכל כדי שיתכונן אליהם מצד בניית התיבת ומצד הכנת מזונותיהם והיה די בזה, וכעת לפני המבול הוסיף לצוותו שיוסיף לקחת ז' מהטהורות.

והנה יש לדקדק שרק לגבי שנים שנים איש ואשתו כתיב שיבואו מאליהם (שנים מכל יבאו אליך להחיות, שנים שנים באו אל נח,

המשך מעמ' ב'

וכן לאחמ"כ כשנצטוו לצאת מן התבה וכשנתברך ע"י ה' וכשכרת עמו ברית כתיב שם א-להים שעניינו קיום העולם מחדש ע"י הצדיקים מצד מידת הדין (מלבד בעת הקרבת הקרבנות וכנאמר לעיל שעניינם לשם הוי"ה).

אכן המאמר השני בעת שנצטוו ליכנס אל התבה בעוד שבעה ימים, הנה עיקרו לא בא לעסוק בהצלת הצדיקים כמו המאמר הראשון שבתחילת המאה ועשרים שנה, אלא בא להודיע לנח שהגיע עת המבול לבוא לפי שלא שבו בתשובה בינתיים ואין מנוס ממחיית העולם, והודיעו בזה שיכנס אל התבה ע"מ שיוכל המבול לבוא, ומכיון שבא המאמר מצד פעולת המבול והיא הלא נעשתה מצד מידת הרחמים כאמור לכך כתיב בו שם הוי"ה.

ויש לדקדק בזה שבמאמר הראשון שעוסק בהצלת הצדיקים ונעשה ע"י מדת הדין נזכר המבול בלשון השחתה "והנני משחיתם את הארץ", והמאמר השני שעוסק בביאת המבול לרשעים ונעשה עפ"י מידת הרחמים נזכר המבול בלשון מחייה "ומחיתי את כל היקום", וכן בסו"פ בראשית בעת שעלה הרצון מצד מידת הרחמים נזכר לשון "אמחה את האדם וגו'". וביאור החילוק הוא שהשחתה הוא העונש לרשעים ובא מצד מידת הדין, אבל מחייה הוא ענין תיקון העולם שיוכל להבנות מחדש והוא מצד מידת הרחמים.

ולפי שהמאמר השני היה מצד מידת הרחמים לפיכך ציווהו בו על הקרבנות כדי שיקריב לשם הוי"ה וכדי להודיעו שבזכות הקרבנות שוב לא יבוא עוד מבול לעולם (ע"י שלא ינתן לעולם לבוא שוב לידי השחתה מרובה כזו), וכפי שאמר השי"ת לאחר הקרבנות - "לא אסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם", ובזכות זה כרת עמו ברית לאחמ"כ שלא יהיה עוד מבול על הארץ.

ויש להוסיף עוד שכשהגיע המבול לא היה באמת מקום של קיום מצד הטבע אף לצדיקים לפי שהעולם הישן נחרב לגמרי, והיה כולו מעשה נסים של קיום מחוץ למציאות העולם ע"מ להיות שורש ותחילה לעולם מחדש שיבוא אח"כ, וממילא מצד מידת הדין ג"כ לא היה מקום לקיום של הצדיקים באותו הזמן והיה צריך למידת הרחמים שתחדש מציאות חדשה מעבר לסדרי הטבע הרגילים ועל ידה נתקיימו נח וכל אשר אתו בתבה בתוך המבול, ולכנס נצטוו לבוא אל התבה מצד שם הוי"ה וכן כתיב להלן - "ויסגר ה' בעדו".

מתבאר דמה שכתוב "שנים שנים באו אל נח אל התבה" מדבר גם בהכנסתם לתבה ע"י נח, ומדוקדק כפילות הלשון "אל נח" - מאליהן (כמש"כ רש"י) "אל התבה" - ע"י נח, ולפיכך יתבאר היטב מה שנצרך רש"י לבאר שבמנין זה הושוו כולן דהלא בכניסתן אל התבה הכניס נח שבעה ממין הטהורים. ודו"ק.

בגמ' זבחים קט"ז א' אמרי' שנח הביא ז' ז' לתיבה מאותם העתידים ליטרה (עפ"י גירסת המהרש"א), ומק' בגמ' מנא הווי' ידעי ומתרץ ר' חסדא כל שהתיבה קולטתו בידוע שהוא טהור וכו' ור' אבהו תירץ שבאו מאליהן, וביאר רש"י דאותם שבאו שבעה שבעה ידע שהם טהורים. והרא"ם מקשה על רש"י שעל החומש מדוע לא פירש כסתמא דגמ' שכל הטהורים באו מאליהן אלא פירש שנח ידע מעצמו (והוא עפ"י המדרש).

והנה בגמ' סנהדרין ק"ח ב' מביא את תירוץ ר' חסדא ור' אבהו בענין אחר, דדרשינן התם דלא נכנסו לתיבה אלא אותם שלא נעבדה בהם עבירה וע"ז מק' בגמ' מנא ידע ומתרצי ר"ח ור"א כנ"ל שהתיבה קלטתו ושבו מאליהן. וכ"כ רש"י על החומש עה"פ "מהעוף למינהו - אותן שדבקו במיניהם ולא השחיתו דרכם, ומאליהם באו וכל שהתבה קולטתו הכניס בה", וכגמ' סנהדרין הנ"ל. והמהרש"א בזבחים מקשה דממנ"פ אם הועיל לנח לענין לדעת אם נעבדה בהם עבירה א"כ מדוע לא הועיל גם לענין טמאה וטהורה ומדוע לא פירש רש"י כן גם בזה. ולפי מה שכתבנו למעלה יתיישב שלפי פשוטו רק שנים באו מאליהן וממילא ידע רק שלא נעבדה בהם עבירה, אבל את השבעה הטהורים לקח מעצמו וע"כ שלמד תורה דאל"כ מנא ידע.

פ"ח כ"א: ואמר ה' אל לבו לא אסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם וגו'. תימה מה נשתנה שעד כה

ויבאו אל נח אל התבה שנים שנים), אבל לגבי השבעה הטהורים היה נח צריך לאוספם ולקחתם שהרי כתוב בהם לשון "תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו", וכ"כ הרמב"ן להדיא שנח היה צריך להוסיף ששה ששה עליהם שהרי שנים מהם באו לבדם זכר ונקבה והוסיף עוד ששה זכרים וששה נקבות. ועפ"י מתבאר היטב מה שכתב רש"י שלמדנו מכאן שנח למד תורה, שהרי מעצמו ידע להבדיל ביניהם ולהוסיף ששה על הטהורות.

ולהמתבאר שרק שנים באו מאליהן יתבאר עוד לשון הפסוק להלן - "מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה וגו' שנים שנים באו אל נח אל התבה", וצ"ב שהלא מן הטהורה היו שבעה שבעה, ולהנ"ל יתבאר שמדבר בביאתם מאליהם כלשון הכתוב "באו אל נח" ובזה אף מן הטהורה באו שנים שנים (וכן ראיתי ברמב"ן). אכן רש"י על אתר כתב "כולם הושוו במנין זה מן הפחות היו שנים", ומשמע שבא ליישב באופן אחר שהטעם שהתורה נקטה שנים שנים בכולם מפני שזהו המספר ששווה בכולם, וצ"ב מדוע לא ביאר כדברינו שמדבר בביאתם מאליהם.

ונראה לבאר עוד דהנה הקב"ה ציוה את נח "ומכל החי מכל בשר שנים מכל תביא אל התיבה לחיות אתך" ויש להבין מה נצרך נח להביאם הלא באו מאליהם, וכן לגבי הטהורות דכתיב "מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה" הלא שנים מהם באו לבד ולא נצרך להביא אלא ששה. ונראה לומר בפשוט שמכל החי באו שנים אל נח דיקא ולא אל התבה והוא זה שנצטוו להכניסם אל תוך התבה, וכמדוקדק בקרא - "יבאו אליך לחיות" וכן "באו אל נח אל התבה", ולכך נאמר בנח "שנים מכל תביא אל התבה" שהוא זה שהכניסם, וכן לקחת כל השבעה ג"כ היתה להכניסם יחד אל התיבה. ומעתה

קושי בפרשה

פ"ט כ"ח: ויחי נח אחר המבול שלוש מאות שנה וחמשים שנה, ויהי כל ימי נח תשע מאות שנה וחמשים שנה וימת. שמעתי להקשות שהנה נח בתחילת המבול היה בן שש מאות שנה כמפורש בקרא (ז' ו'), והמבול היה במשך שנה תמימה ולאחריו היה נח בן שש מאות ואחת כמפורש בקרא (ח' י"ג), וא"כ כיון שחי לאחר המבול עוד שלוש מאות וחמשים שנה נמצא עפ"י חשבון שחי סה"כ תשע מאות וחמשים ואחת שנה, וא"כ לכאורה נחסרה שנה בקרא.

וצריך לומר שמוכרח כאן שכל שכתוב בתורה כעין לשון "ונח בן שש מאות שנה" או לשון "בשנת שש מאות שנה לחיי נח" אין המובן שחי שש מאות שנים שלמות כנהוג בלשוננו, אלא המובן הינו שהוא נמצא כעת בשנת השש מאות שלו דהיינו שעברו עליו חמש מאות ותשעים ותשע שנים והתחילה שנת השש מאות שלו, ומשא"כ אם כתוב לשון "ויחי אנוש תשעים שנה ויולד את קינן" אז המובן הוא שעברו עליו תשעים שנים שלימות והתחלה שנת התשעים ואחת, וכן "ויחי נח אחר המבול שלוש מאות שנה ונו" היינו במילואן, או לשון "ויחי כל ימי נח תשע מאות שנה ונו" ג"כ היינו במילואן. ומעתה מיושב שנח היה בעת התחלת המבול בתחילת שנת השש מאות שלו והמבול היה שנה וחי עוד לאחר המבול שלוש מאות וחמשים שנה, נמצא סך כל ימי חייו תשע מאות וחמשים שנה.

ובזאת תתיישב קושי דומה לגבי שנות משה רבינו, שהנה כתוב שעמד בתחילה לפני פרעה כשהוא "בן שמונים שנה" ומכות מצרים היו משך י"ב חודש כמפורש במס' עדיות (ספ"ב), ובני ישראל היו במדבר ארבעים שנה שלמות ומשה רבינו מת בסופם, ומעתה לפי חשבון צריך להיות במותו לכאורה בן מאה ועשרים ואחת שנה. ולהנ"ל יתבאר שעמד לפני פרעה בתחילת שנת שמונים שלו, ולכך כאשר נוסף שנה למכות מצרים ועוד ארבעים שנה יהיו סה"כ מאה ועשרים שנה. (ומה שאמר לפני מותו "בן מאה ועשרים שנה אנוכי היום" היינו שעמד בתוך שנת מאה ועשרים שנה בסופה, לפי שהקב"ה מילא את ימיו מעת לעת ולא התחילה שנת מאה ועשרים ואחת שלו כלל).

שורש וענף למין אנושי מובחר ומעולה הוא ותולדותיו אחריו כמו שהיה לפני החטא, ואלו שלא יתעלו ימשיכו להתקיים במדרגה השפלה ויהיו שורש לענפים ותולדות של בריות שפלות כמו שנעשה בזמן החטא של אדה"ר. וזמן הוגבל לבחינה זו מזמן אדם הראשון עד דור הפלגה, ואלו שימצאו ראויים עד אותו הזמן יוקבעו לעולם להיות שורש כפי מה שהם, ונמצאו אז כולם ראויים להישאר במדרגה השפלה ואברהם אבינו לבדו נתעלה ונבחר ע"י מעשיו להיות אילן מעולה ויקר כפי מציאות האנושיות במדרגתו המעולה, ובאותו הזמן נחלק העולם לשבעים אומות וכל אומה נקבעה במדרגה אנושית שפלה כפי שורשה, וישראל לבד נקבעו להיות אילן בבחינת האנושיות בעילוי.

ועפ"י זה מעתה יש לבאר שהיו כאן שני שלבים, הראשון שניתן לבני האדם את האפשרות לתקן ולהתעלות או להישאר במדרגם השפלה, והם הוסיפו לקלקל וקלקלו את העולם עימם מלבד נח שעמד מנגד, והשלב השני היה של סוף הבחינה והבירור הקובע מי יתעלה למדרגה העליונה ומי נשאר במדרגתו השפלה, וממילא הדעת נותנת שכבר לא ינתן להם מכאן ואילך כח לקלקל מאותו זמן שנקבעו במדרגתם השפלה, היות והעולם מוכן וראוי עבור אלו שנבחרו להתעלות לדרגה המעולה אבל כל השאר נשארו טפלים בכריאה ופשוט שאין בכוחם לקלקל.

המבול היה ראוי לבוא על העולם ומכאן ואילך שוב לא יהיה עוד ומה שייך להמלך לגבי הקב"ה, ועוד הלא אף מכאן ואילך אם באמת יהיה ראוי לבוא עונש של מבול מדוע שלא יבוא. וידוע הביאור בזה שה' הודיע בזאת לנח שלא יתן לעולם עוד לבוא לידי קלקול והשחתה גדולים כ"כ כמו שהיה במבול אלא ימנע זאת מן הבריות מעיקרא, ובאמת כך הוה בדור הפלגה שמנעם מלקלקל את העולם ע"י שבלבל שפתם והפיצם על פני כל הארץ.

אמנם עדיין יש לתמוה היא גופא מה השתנה כעת ומדוע קודם המבול ג"כ לא מנע הבורא את הבריות מלבוא לידי קלקול והשחתה גדולים כ"כ ומאי שנא מכאן ואילך. ושמא יש לומר שבזכות תפילותיו של נח והקרבות שהקריב נענה לו ה' שלא יחריב עוד את עולמו, וכמ"ש רש"י להלן (ט' ט') שהיה נח דואג לעסוק בפריה ורביה עד שהבטיחו הקב"ה שלא לשחת את העולם עוד, ובאמת קודם המבול לא התפלל נח על כך ומבואר בחז"ל שהיתה תביעה עליו בזה.

עוד יתבאר עפ"י יסוד דברים שביאר הרמח"ל בספר דרך השם, שבעקבות חטאו של אדם הראשון נעשה קלקול גדול בכריאה וכלל המין האנושי ירד ממדרגתו ועמד במדרגה שפלה מאוד, אמנם עדיין לא נדחה המין האנושי מלשוב אל המדרגה העליונה, והקב"ה נתן לפני תולדות אדה"ר שהיו בתחילת הכריאה את הבחירה להתחזק ולהתעלות מן המדרגה השפלה וכל מי שיתעלה מהם יחזור ויהיה

הפרשה המחכימה

פירוים מבית 'הפרשה המחכימה' - אוצר מופלא של לקחים מעשיים
ואקטואליים מהפרשה פרשת נח התשפ"ד גליון 284

דאגה לאחרים

שאלה: כיצד ראוי לאדם לדאוג לבני ביתו, ולמי שהוא ממונה עליהם, וגם לשאר זולתו?

א. בראשית ו, כא: "ואתה קוזו לך מכל מאכל... והיה לך ולהם לאכלה". כתב הרלב"ג שמוזה נלמד כי ראוי לאדם שישגיח במי שהוא תחתיו ובני ביתו ומשרתיו, לתת לו חוקו ומזונו במה שיצטרך לעמידת גופו. וכעין זה כתב הרמב"ן (פסוק יט) שישתדל בהם שיחיו כאשר ישתדל בנפשו, וכמו שאדם דואג לעצמו – כך ידאג לבני ביתו שיהיה להם מה שהם צריכים, ולא יחשוב רק על עצמו להיות אַגוֹאִיסְט (בלע"ז), אלא כיון שהוא אחראי וממונה על אשתו ובני ביתו – ידאג לצרכיהם. **ובגמרא** (בבא מציעא נט.) אמרו בשם רב יהודה, לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו, שאין מריבה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא על עסקי תבואה, שנאמר (תהילים קמו, יד) "השם גבולך שלום, חלב חיטים ישביעך", והיינו, שכשיש חיטים ושובע בבית – אז יש שלום בבית. וכשאינ מספיק אוכל – אז מתחיל מריבות.

ולא ידאג רק על צרכיהם הגשמיים, אלא כיון שהוא אחראי עליהם, עליו לדאוג גם לצרכיהם הרוחניים, כמו שמצינו (מכות יא.) שאמותיהן של הכהנים הגדולים היו מספקות לרוצחים (בשוגג שגלו לעיר מקלט) מחיה וכסות, כדי שלא יתפללו על בניהם שימותו ויוכלו להשתחרר מן הגלות. ושאלו בגמרא, כי ממה שאמרו כדי שלא יתפללו, משמע שאם היו הרוצחים מתפללים, היה הכהן הגדול יכול למות. וקשה, הרי אין קללת חינם באה, ולמה יענש הכהן גדול מחמתם להתחייב מיתה. אלא אמרו בשם רבא שהטעם משום שהיה לכהן גדול לבקש רחמים על דורו, ולא ביקש. **ועוד** מעשה (בגמרא שם) שהקפיד אליהו הנביא על רבי יהושע בן לוי כאשר אכל אריה בן אדם בסביבתו, ולא הגיע ללמוד איתו שלשה ימים, בגלל שהוצרך לבקש רחמים על דורו, ולא ביקש. ועדיין קשה, למה חובה זו מוטלת דוקא עליו (ועיין בתירוץ הפנים יפות' במדבר לה, כח). **אלא** מוכיח מכאן הגר"ש וולבה זצ"ל (בספר עלי שור ח"ב עמ' רכב, וכן 'זריעה ובנין בחינוך') כי כל ראש המופקד על אנשים מתחתיו, יש עליו תביעה ואחריות שצריך לדאוג להם, ולכך הכהן הגדול המשרת לכלל ישראל, יש עליו אחריות על בני ישראל, והיה לו לבקש עליהם רחמים שלא יחטאו. וכן גדול העיר יש לו אחריות על כל סביבתו. וכנראה רבי יהושע בן לוי היה החכם שם, ולכן מוטל עליו האחריות מה נעשה באנשי עירו (ולהלן בדברים ח"ב כב, טו 'אחריות החינוך' הרחבנו עוד).

הגר"ש שקופ זצ"ל (בהקדמתו לשערי יושר) ביאר שהקדוש ברוך הוא ברא בטבע האדם שדואג רק לעצמו ול'אני' שלו, אלא שמוטל עליו כמה שיותר להגדיל את הא'ני' שלו, בתחילה זה הוא בעצמו, אחר כך משפחתו, אחר כך אנשי שכונתו, אנשי עירו עד שירגיש את כל ישראל בכלל גופו ונפשו.

וכן מצינו להלן (יה, כג) כשהקב"ה רצה להפוך את סדום, נאמר "ויגש אברהם", ופרש"י "מצינו הגשה למלחמה... נכנס אברהם לדבר קשות...". וכתב רבי ירוחם ממיר (דעת תורה כאן) כי "אמנם באמת היתה זאת מלחמה גדולה וקשה, שהרי אברהם אמר (פסוק כה) 'חלילה לך', ופירש רש"י 'חולין הוא לך, יאמרו: כך הוא אומנותו, שוטף הכל צדיקים ורשעים, כך עשית לדור המבול ולדור הפלגה'. והיה זה מצד אברהם מסירות נפש ממש, לדבר כך לפני ה', וכבר קראו עליו חז"ל (ב"ר מט, ט) את הפסוק (תהלים מה, ח) 'אהבת צדק ותשנא רשע', אהבת לצדק את בריותי, ותשנא רשע, מאנת לחייבן. גם על רשעים כמותם שהיו 'רעים וחטאים לה' מאוד', העמיד עצמו אברהם כדבר הנוגע לחייו למען להצילם, נכנס בסכנה ומסר כל נפשו עליהם, זהו באמת הגשה למלחמה". **הרי** שאברהם שהיה עמוד החסד, מסר נפשו להתפלל על סדום, ומטעם זה נחשב לעמוד החסד, וכמו שכתב במנוחה וקדושה (לתלמיד הגר"ח מוולאז'ין, ב, ב) שכן ידוע שאברהם הוא מידת 'חסד', יצחק מידת 'גבורה' ויעקב מידת 'רחמים' (הקרוי 'תפארת', ובספר 'קצה החכמה' הרחבנו), ולכאורה מידת הדין מובנת ביצחק במה שמצינו שאהב רק את יעקב ולא את עשו, ומידת רחמים ביעקב לא צריך להזכיר שהוא המיזוג דין עם חסד, אבל היכן מצינו מידת חסד באברהם שהיטיב לטובים ולרעים בלא גבול. ואם הוא משום הכנסת אורחים הגדולה שעשה, הלא חלילה להאמין שיצחק ויעקב לא הכניסו אורחים כאברהם. **אלא** כתב "עד שה' האיר עיני להתבונן, שאברהם מסר נפשו בבקשתו הצלת סדום, באומרו לפני ה'... אם איש היה מדבר דברים קשים כאלו לפני שר, אפילו אפס קצהו, האם לא היה מחייב (את) ראשו לשר, וקל וחומר לְדַבֵּר כך לפני הקדוש ברוך הוא אשר עונשו למות בעולם הזה וגם בעולם הבא. מעתה אנו רואים בעליל, איך שמסר נפשו בשני העולמות, אף כדי להציל אנשים מפורסמים לרעים וחטאים לה' מאוד, הואיל שמטבעו היה בעל חסד גדול, היה טבעו כופהו אף במקום סכנה... שלא היה בזה העולם, ולא יהיה בעל חסד כזה".

והנה אמרו חז"ל (תנא דבי אליהו, פרק כה) **"חייב אדם לומר: אימתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב"**, כי כל אחד חייב להשתלם בשלש מעלות אלו של תורה (רחמים), עבודה (גבורה) וגמילות חסדים (חסד), ולכן לא ידאג רק לטובתו, אלא ישתדל אף במסירות נפש ובויתור מעצמו כדי לדאוג לטובת חבירו. וכבר הבאנו את לשון הגר"ח מוולאז'ין (בהקדמה לרוח חיים) **"כי כל האדם לא נברא לעצמו, אלא רק להועיל לאחרים, בכל אשר ימצא בכוחו לעשות"**. **ולא** זו בלבד, אלא מובא (שיחות התחזקות, בין המצרים עמ' תפד) בשם רבי ירוחם ממיר זצ"ל שיתכן שהאדם נמצא בדביקות עצומה בתפילה או בהודאה לה' יתברך על הטוב שקיבל, ויהיה בבחינת רשע מרושע, וכגון שעומד ומודה לה' על מה שזכה לבנים למשל, בו בזמן שיש רבים שלא זכו לכך, ואינו זוכר כלל לבקש עליהם, והואיל ואינו מתפלל עליהם יש עליו תביעה!¹

וכתב בספר חסידים (סימן תקנג) **"יש מתפלל ונענה, ויש מתפלל ואינו נענה, הטעם לפי שצער חבירו ועלבונו של חבירו אינו מעלה על לבו של מתפלל זה, יתכן שלא יהיה נענה לפי שהיה לו לחשוב: אילו הייתי בצער של זה, הייתי צריך להתפלל עליו, וכתוב (ויקרא יט, יח) 'ואהבת לרעך כמוך', ומאחר שאינו מצטער בצער הצדיק, לא יתכן שיהיה נענה. לכך כל התפילות והתחנונים תיקנו לומר בלשון רבים: רפאנו, ראה נא בענינו, וכתוב (דברים יג, יח) 'ונתן לך רחמים ורחמך', המרחם ירוחם (כנזכר בשבת קנא: "תניא, רבן גמליאל בן רבי אומר 'ונתן לך רחמים ורחמך', מלמד שכל המרחם על הבריות – מרחמין עליו מן השמים, וכל שאינו מרחם על הבריות – אין מרחמין עליו מן השמים")**. **ואם לא, מה בין זה לבהמה שאינה חוששת בצער חבירתה?! ועליו נאמר 'ומותר האדם מן הבהמה, אין' (קהלת ג, יט)**. [וכן כתב שם (בסימן פז) 'אם אין אדם רחמן, מה בינו לבין בהמה שאינה מקדשת וחוששת בצער חבירתה'].

רבי ירוחם ממיר (דעת חכמה ומוסר ח"ב ו' מאמר צורת האדם – לזולתו) הרחיב גם במה שבכל אדם יש כח להיטיב לזולתו, וכתב **"האדם מצד יצירתו, מהותו ותכונתו הוא רק לזולתו, וכמו שתכונת המים לרדת למטה – כך טבע האדם, לחיות בשביל זולתו, ולא לעצמו כלום, בגדר שהוא רק כמו צינור ומעבר בשביל אחרים"**, והאחר הוא גם כן רק צינור לאחרים ולא לעצמו, וכן כולם. ואם האדם חי בשביל עצמו, הוא אוהב את עצמו ומעכב הכל לעצמו, וזהו ההיפך מדרך יצירתו... היפוך כל צורת האדם... כלל הדבר הוא, שהאדם צריך להרגיש את עצמו כמו צינור בשביל אחרים, וכל מה שניתן לו כמו עושר וחכמה וכו', צריך ללכת הלאה ממנו לחבירו, באופן שלא ירגיש כלל חילוק בינו לבין חבירו, וזהו תואר האדם האמיתי". ולהלן (שמות יח, כ' השלמת חסרון חבירו) הבאנו שגמילות חסד מושלמת היא, לבדוק מה חסר לחבירו בין בגופו ובין בהרגשתו ולסייע לו במה שיוכל. וזהו שכתב באור ישראל מסלנט (אגרת ל) שההטבה לזולת בעניני גשמיות ו'עולם הזה', היא רוחניות ו'עולם הבא' בעבור המטיב, ולמבואר היינו משום שמשפיע מהגשמיות הנמצאת אצלו בעבור חבירו, שזהו תכלית תפקיד האדם כנזכר.

תשובה: ראוי לאדם שלא ידאג רק לצרכיו הפרטיים אלא גם לצרכי כל מי שממונה עליהם כבני ביתו, ואדם הממונה על הציבור ידאג גם לציבור שממונה עליהם. ולא יסתפק האדם רק במה שטוב לו, אלא יתפלל וימסור את נפשו שיחיה טוב גם לזולתו.

השבוע חלוקת הספרים בחינם, לבתי כנסיות ובתי מדרשות, בכתובת הנ"ל, בהודעה מראש בטלפון הנ"ל

© כל הזכויות שמורות. ניתן להשיג גם בחינם במייל – עלוני הפרשה המחכימה: על פרשת שבוע בכל שבוע, וכן עלון 'הכנה נפלאה לבר מצוה – הזדמנות פעם בחיים' (במעלת אותו היום ושהכל הולך אחר ההתחלה), עלון 'הכנה נפלאה לבת מצוה' (כני"ג), 'הכנה נפלאה לנישואין' (הלכה והנהגה לחתנים) ושיעורים מוקלטים בפרק היומי במשניות ב:40 דקות על ש"ס משניות, ולשומעם בקול הלשון בשם 'הרב שילה בן דוד שליט"א – הפרק היומי במשניות', ובקו ישיר: 0733,211,612

ולרכוש את הספרים בהסכמות גדולי ישראל זצ"ל ויבלחט"א (לפי סדר א"ב): **אהבתי תורתך** (סיפורים על אהבת תורה של גדולי ישראל), אמרי שילה – משניות מבוארות (ביאורים ובידורים בשפה ברורה על מסכתות כלים, אהלות, נעם פרה וטהרות), **בזאת תבחנו** (630 שאלות על הש"ס מכת"ח מרוח הגר"ח קנייבסקי זצ"ל שתשובותיהן במסכתות אחרות) [אזל], **ברורי הלכות איסור והיתר** (בשר בחלב ותערובות ז"ד פו-קיא, סיכום מפורט בעיקרי הסוגיות ומפרשיה להלכה, בתוספת ביאורים ובידורים, בהורים ומאורים), **המגילה המחכימה** (על מגילת אסתר), **המשנה המחכימה** (על פרקי אבות), **הפרשה המחכימה** (שבעה חלקים שהם בראשית שמות ויקרא במדבר דברים א' ב' ג', חכמה ומוסר אקטואליים היוצאים מנפסקי התורה בצירוף עובדות והנהגות ומעשים מנסיונות החיים), **זמנים ומועדים חלק א'** (ביאורים ובידורים, ופולפולים בעניני שבת ומועדים, בהלכה ובאגדה, על שבת, ראש חודש ומועדים כללי, ובעניני המועדים בחודש אלול ותשרי - ימים נוראים, שהם אלול וראש השנה, יום הכיפורים והושענא רבה, סוכות ושמני עצרת. כ: 380 עמודים), **זמנים ומועדים חלק ב'** (כ"ל בחודש כסליו עד אב, בהלכה ובאגדה, על חנוכה, ט"ו בשבט, פורים, פסח, ספירת העומר, שבועות ובין המצרים), **שלום עליכם / shalom aleichem** (תרגום הספר 'שלום רב המקוצר' לאנגלית), **שלום רב** (שאלת שלום והארת פנים, בהלכה, באגדה ובמוסר, משולבים בעובדות ומעשי רב מגדולי ישראל: 960 עמוד) [אזל], **שלום רב המקוצר** (קיצור ספר שלום רב, מעובד ומנוקד בשפה השווה לכל נפש), **תולדות אדם** (בעניני גילאים ושנות האדם מקודם לידתו עד אחר פטירתו), **תורת עשר המכות** (סיכום והערות בעניני עשר המכות בדרך הפרד"ס) **לפרטים, הארות והערות בטלפון: 02-5864229. בדואר אלקטרוני: BH5864229@GMAIL.COM, או בכתובת: רחוב סולם יעקב 3/47 רמות א' ירושלים. נא לסייע לעלון בנדירים פלוס' עבור 'שבט אחים – רמות פולין' (שלוחה 3044) בקטגוריה 'עלון הפרשה המחכימה'**

¹ **וכן** מפורש בפסוק (ויקרא יט, טז) **"לא תעמוד על דם רעך"**, כלומר שאם יכול להציל את חבירו ממותה, חייב להצילו, וכשנמנע מכך, הרי זה מעין שפיכות דמים. והגרי"ו מבריסק זצ"ל אמר, שהנמנע מלהתפלל על הצלת נפש חבירו ממותה, ראוי לחשוש שהוא מעין עומד על דם חבירו, שכיון שהיה בכוחו להציל את חייו על ידי תפילה, הרי הוא נתבע על שלא התפלל, כאילו ח"ו גרם בזה למיתתו. וראייתו ממה ששרה תבעה את אברהם (בראשית טו, ה) **"חמסי עליך"**, ופירש רש"י **"כשהתפלל להקדוש ברוך הוא, לא התפלל אלא עליך, והיה לך להתפלל על שנינו, והייתי אני נפקדת עמך"**, ומובח שאם לא התפלל להצילו, הוא נתבע כאילו גרם בזה לצרתו, ולכן הוא רשאי לכעוס עליו במניעתו מן התפילה.

² **והמליצו** על כך את הנאמר (סנהדרין לו.) **"ש'חייב אדם לומר: בשבילי נברא העולם"**, דהיינו **בשבילי** – בשביל שלי נברא העולם, שאינו נברא רק בשבילי אלא שכל השפע **בשביל** שלי כדי להגות ולהשפיע לאחרים, ומעין מה שאמר (ברכות יז: וחולין פו.) על רבי חנינא בן דוסא שכל העולם לא ניוון אלא בזכותו, והוא בעצמו די לו בקב חרובין משבת לשבת.

מגלים עולמות

באור החיים הקדוש

נח

עיון בפירוש האור החיים הקדוש מתוך הספר עקבי דרך

החטא ועונשו

בסוף פרשת בראשית נאמרו בקצרה חטאי דור המבול והרצון להענישם:

1. פרשת בראשית, ספר בראשית פרק ו, פסוקים ה-ז

וַיֵּאָדָה ה' בְּרֵיבָה רַעַת הָאָדָם בְּאָרְץ וְכָל יֵצֵר מַחְשְׁבֹת לְבוֹ רַק רַע כֹּל הַיּוֹם, וַיִּנְחָם ה' כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בְּאָרְץ וַיִּתְעַצֵּב אֶל לְבוֹ. וַיֹּאמֶר ה' אֲמַחֶה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בְּרָאִיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי נַחְמָתִי כִּי עָשִׂיתֶם.

אף על פי כן, בתחילת פרשת נח שוב נאמרו, הסיבות שבגינם גזר הקב"ה להביא מבול לעולם:

2. פרשת בראשית, ספר בראשית שם, פסוקים יא-יג

וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לְפָנֵי הָאֱלֹקִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס. וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָרֶץ וַהֲנִה נִשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית כָּל בְּשׂוֹר אֶת דְּרָכָו עַל הָאָרֶץ. וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים לְנֹחַ, קַח לְךָ אֶת בְּשׂוֹר בָּא לְפָנַי כִּי מִלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וַהֲנִי מִשְׁחִיתֶם אֶת הָאָרֶץ.

האור החיים הקדוש עמד על השינויים והדיוקים בלשונות הכתובים שבין שתי הפרשיות:

3. אור החיים הקדוש, שם

וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ וּגו'. כל הכתוב לא היה צריך לאומרו. כי כבר כתוב בפרשה הקודמת וַיֵּאָדָה ה' בְּרֵיבָה רַעַת הָאָדָם בְּאָרְץ. ואם לפרט החטא נתכוין, יותר מפורש בפרשה הקודמת, דכתיב רַעַת הָאָדָם בְּאָרְץ וְכָל יֵצֵר מַחְשְׁבֹת לְבוֹ רַק רַע כֹּל הַיּוֹם. ואם לצד שלא הזכיר שם החמס, היה לו להזכירו. ועוד, למה בפרשה הקודמת אמר שם הרחמים [הוי"ה], וכאן אמר שם אֱלֹקִים. עוד, למה הוצרך לומר תיבת לְפָנֵי הָאֱלֹקִים. עוד, למה חזר עוד לומר וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָרֶץ וַהֲנִה נִשְׁחָתָה, אם להודיע בא כי ה' יודע כל הווה, דבר זה ידוע הוא.

4. רבי אברהם וינרוט, לאור החיים (פרשת נח)

- מדוע ציין הכתוב בפרשתנו שוב כי וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ. ואם נאמר כי החידוש כאן הוא באמירה "כִּי מִלְאָה הָאָרֶץ חָמָס", תמוה, מדוע לא פורטו הדברים במקום אחד שיכלול את הכל.
- בפרשה הקודמת נאמר "וַיֹּאמֶר ה' אֲמַחֶה אֶת הָאָדָם" - בשם הוי"ה, ואילו בפרשתנו נאמר "וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָרֶץ וַהֲנִה נִשְׁחָתָה". הכלל הוא כי ה' - הוי"ה, מבטא את מידת הרחמים, ואילו "אלוקים" מבטא את תוקפו וכוחו, כלומר את מידת הדין. ומעתה יש להבין מדוע בפרשה הקודמת נאמר שם רחמים, וכאן נאמר שם אלוקים - מידת הדין.
- מה פשר הכתוב וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לְפָנֵי הָאֱלֹקִים, הרי כל דבר נעשה "לְפָנֵי הָאֱלֹקִים".
- מדוע היה צריך לומר בפסוק י"ב "וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָרֶץ וַהֲנִה נִשְׁחָתָה", לאחר שנאמר בפסוק י"א כי הארץ נשחתה "לְפָנֵי הָאֱלֹקִים".

לביאור תירוצו של האור החיים הקדוש, נעמיק בדברי חז"ל והזוהר הקדוש, על מהות ה"קטיגור" הנברא מכל חטא - מהיכן שואב את חיותו, וכיצד הקב"ה מתנהג עמו:

5. מסכת אבות, פרק ד משנה יא

אמר רבי אליעזר בן יעקב, העושה מצוה אחת, קונה לו פרקליט אחד. והעובר עבירה אחת, קונה לו קטיגור אחד.

6. מסכת סוטה דף ג, ב

כל העושה מצוה אחת בעולם הזה, מקדמתו והולכת לפניו לעולם הבא, שנאמר (ישעיה נח, ח) וְהִלָּךְ לְפָנָי צְדָקָה. וכל העובר עבירה אחת בעולם הזה, מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין, שנאמר (איוב ו, יח) יִלְפָתוּ אַרְחוֹת דְּרָכָם יַעֲלוּ בְתוֹהוּ וַיֵּאבְדוּ.

רבי חיים בן עטר "הנר המערבי"

טמיר ונעלם היה הקשר העמוק שנרקם בין האור החיים הקדוש לבעל שם טוב זיע"א. אותו קשר, ברכה היתה בו לדורות, כדברי החיד"א (שם הגדולים, מערכת ספרים) "אור החיים, פירוש התורה לרב המופלא חסידא קדישא מ' חיים נ' עטר, ונדפס בוויניציא סביב לחומש עם תרגום ורש"י. ושמענו, כי עתה בפולוניה [פולין] הם מחשיבים אותו הרבה ונדפס עוד שני פעמים. ונתעורר זה, על ידי שהרב החסיד הקדוש מהר"ר בעל שם טוב, הגיד גדולת נשמת מהר"ח הנזכר".

הרה"ק רבי לייב שרה"ס סיפר, כי במוצאי שבת קודש פרשת בלק ט"ו תמוז תק"ג, ישב הבעל שם טוב במחיצת תלמידיו, ונטל ידיו לסעודה שלישית. לאחר שבצע את החלה וטעם ממנה, גנח ואמר "ככה נר המערבי".

כאשר אזרו התלמידים אומץ ושאלו לפשר הדברים, סח להם, כי באותה שעה נח נפשיה דרבנו האור החיים הקדוש בירושלים. כפי שאכן אירע בדיוק באותו הזמן...

(נר המערבי, תולדות חיי האור החיים הקדוש, פרק כט-ל)

חתימת קודשו של האור החיים הקדוש:

לזכר ולעילוי נשמת

הר"ר פנחס נצר ז"ל
בן בלחט"א הר"ר אברהם צבי י"ו
קידש שם שמים במעשיו ובהליכותיו,
אהוב על הבריות וקירבם לתורה
נלב"ע בדמי ימיו, ב' חשוון תשס"ח
תנצב"ה

7. זוהר הקדוש, פרשת קדושים דף פ"ג ע"ב

כַּרְשׁ דְּעִבְדֵי מִצְוָה, הֵיאּוּ מִצְוָה סֻלְקָא. וְנִימָא קְרָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאִמְרָה אֲנָא מִפְּלַגְיָא דְּעִבְד לִי. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְנִי לֵה קְמִיָּה, לְאַשְׁחַחְתָּא בְּהַּ כָּל יוֹמָא לְאוֹטְבָא לֵיהּ בְּגִינְהָ. עֵבֶר עַל פְּתִגְמִי אוּרִימָא, הֵיאּוּ עֲבִירָה סֻלְקָא קְמִיָּה, וְאִמְרָה אֲנָא מִפְּלַגְיָא דְּעִבְד לִי, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְנִי לֵה. וְנִימָא תִּמְוִן לְאַשְׁחַחְתָּא בְּהַּ, לְשִׁיבְעָה לֵיהּ. הֵדָּא הוּא דְּכֻתְּבִי, (דברים לב, ט) וְנִימָא ה' וְנִימָא מִפְּעֶס בְּנִי וּבְנוֹתָיו. מֵהוּ וְנִימָא. הֵיאּוּ דְּקְרָמִיָּא קְמִיָּה. פִּירוּשׁ הַסּוּלָם: כֹּל מִצְוָה שְׂאֵדָם עוֹשֶׂה, עוֹלָה וְעוֹמֵדָת לַפְנֵי הַקַּב"ה, וְאוֹמֵרֵת אֲנִי מִפְּלוּנִי שְׁעֵשָׂה אוֹתִי. וְהַקַּב"ה מַמְנָה אוֹתָהּ לַפְּנִי, לְהַשְׁגִּיחַ בְּהַּ בְּכֹל יוֹם, לְהִיטִיב לְאָדָם בְּשִׁבְלֵהּ. עֵבֶר הָאָדָם עַל דְּבֵרֵי תוֹרָה, הַעֲבִירָה הֵיאּוּ עוֹלָה לַפְּנִי, וְאוֹמֵרֵת אֲנִי מִפְּלוּנִי שְׁעֵשָׂה אוֹתִי. וְהַקַּב"ה מַמְנָה אוֹתָהּ, וְעוֹמֵדָת שֶׁם לְהַשְׁגִּיחַ בְּהַּ לְכֹלֹת אוֹתוֹ. זֶהוּ שְׂאֵמֵר הַכְּתוּב, וִירָא ה' וַיִּנְאֶץ כִּמְכַסּ בְּנֵי וּבְנוֹתָיו, מֵהוּ וִירָא, הֵיאּוּ עֲבִירָה הֵיאּוּ עוֹמֵדָת לַפְּנִי.

בביאור הדברים כתב האור החיים הקדוש בפרשתנו, שה"קטיגור הנברא על ידי החטא הוא "מלאך משחית", התובע מהקב"ה להיפרע מהחוטא [על ידי יסורים]. אך כמוכן, המשחית לא יכול עשות דבר קודם משפטו של הקב"ה.

8. אור החיים הקדוש, פרשת נח, חומש בראשית, פרק ו פסוק יא

אכן יתבאר הענין על דרך אומרם באבות (פ"ד מי"א) וזה לשוננו, והעובר עבירה אחת קונה לו קטיגור. פירוש **מלאך משחית**. אך צריך אתה לדעת כי אין המשחית יכול עשות דבר קודם שישפטו שופט כל הארץ שה' מונעם מעשות רע, והוא **סוד פירוש נשא עון** (במדבר יד, יח). ואחר שישפטו האלקים, אז ישלחם ביד פשעם, שהם קטיגורים שנבראים במעשיהם הרעים כאומרנו (ירמיה ב, יט) **תִּפְסְרָה רְעֵתְךָ**. [כלומר, הקב"ה לא מניח למלאך המשחית לבצע את זממו, מפני שאפשר שהעון ימחל. ורק לאחר משפט השי"ת, מתאפשר לאותם "קטיגורים" שנבראים במעשיהם הרעים, לפעול].

על פי זה יישב האור החיים הקדוש את הקושיות שהקשה:

9. אור החיים הקדוש, שם

ויש לך לדעת, כי הגם שימנע ה' המקטרג מהזיק לעושהו, עם כל זה כשירבה יקבול שלא יסבול עוד, וידחוק למהר מעשהו לאבד בעליו קודם שיגמור דינו, כי משפטו מפורש [כלומר, עונשו כבר נתפרש על ידי ה'] והוא אומר ונתשחת הארץ לפני האלקים, פירוש קודם שיגמור דינם, נשחתה הארץ. פירוש, משלו בה משחיתים לצד מעשיהם. וטעם הודעת כל הכתובים הוא לומר, כי זולת זה, היה ה' מאריך אפו זמן מה. והגם שאמר בפרשה הקודמת ויאמר ה' הוי"ה [ה] אֲמַחֶה אֶת הָאָדָם, עם כל זה ינחם ה' על הרעה, והיה מאריך אפו. אלא לצד הפלגת המשחית, והוא אומר וירא אלקים וגו', והנה נשחתה בהפלגה. לטעם זה מיהר ה' לומר לנח עשה לך גו'. וטעם שהזכיר בפרשה זו שם אלקים, הראה כי גם מידת רחמים נתהפכה למידת הדין לצד מעשה הרשעים.

10. רבי יעקב זילברליכט, עקבי דרך, פרשת נח

בגלל ההשחתה הרבה של דור המבול, "המקטרגים" שנבראו מההשחתה "דחקו" בהקב"ה, למהר לאבד את החוטאים. בשל כך, למרות שחטאי דור המבול כבר נאמרו בפרשת בראשית, הם נזכרו בשנית קודם הציווי לנח לבנות את התיבה. כי בגלל "הפלגת המשחית" - ריבוי החטאים, מיהר הקב"ה לשופטם והתיר למשחיתים לבצע את זממם. והיינו ההשחתה הרבה "**לפני האלקים**" - "פירוש קודם שיגמור דינם", וזה גרם לכך שנשחתה הארץ "ומשלו בה משחיתים מחמת מעשיהם". ולכן נזכר בפרשת נח השם "אלקים", להראות שמגודל ההשחתה, גם בחינת "נושא עוון" שהיא מידת **הרחמים**, שהקב"ה סובל בקשת הקטיגורים, נהפכה למידת הדין - ונגזרה הכליה במבול.

אכן, זה לעומת זה ברא הקב"ה את הטוב לעומת הרע. על כן גם להיפך, בעשות מצוה קונה לו "סניגור" המתאוה לטוב, וזו הבחינה האמורה בפסוק (תהלים לד, ט) "טַעֲמוּ וַיָּרֹא כִּי טוֹב ה'":

11. אור החיים הקדוש, פרשת ניצבים, ספר דברים, פרק כט פסוק יז

וקרא למעשה הרע ראש ולענה, לצד שהעבירות טעמם ראש ולענה, והוא סוד טיפה מרה שחבר מלאך המות (עבודה זרה כ, ב). שתתהוה מעבירות האדם, בסוד תִּפְסְרָה רְעֵתְךָ (ירמיה ב, יט). **ולהיפך, במעשה הטוב**, בסוד טַעֲמוּ וַיָּרֹא כִּי טוֹב ה'.

12. אור החיים הקדוש, פרשת יתרו, ספר שמות, פרק יט פסוק ה

וְעַתָּה אִם שָׂמוּעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי, אִם יִתְחַל לְשִׁמּוֹעַ הַתּוֹרָה, מִשֶּׁם וְאֵילָךְ הוּא יִתְאוּוֹה לְשִׁמּוֹעַ עוֹד. וְהוּא אֹמְרוּ אִם שִׁמּוֹעַ עַתָּה, אֲנִי מִבְּטִיחְכֶם כִּי תִשְׁמָעוּ מִעֲמַכֶּם כִּשְׁתַּעֲמוּ טַעֲמָה, כְּאוֹמֵר **טַעֲמוּ וַיָּרֹא כִּי טוֹב ה'.**

להרחבת העיון ולשיעור המלא בנושא זה, ראה באתר עולמות, במדור שיעורי האור החיים הקדוש, פרשת נח

מחשבה נוספת

עבירה גוררת עבירה מצוה גוררת מצוה

בדברי המשנה (אבות פ"ד מ"א) "העובר עבירה אחת קונה לו קטיגור", מבואר כי בחטא טמון עוד כח, הגורם להתדרדרות בחטא נוסף, כמאמר חז"ל (שם משנה ב) **"עבירה גוררת עבירה"**.

האור החיים הקדוש (דברים יג, ז) הוסיף בביאור הדברים: "דע כי יש מסית שבא עם האדם מיום היותו בעולם, וכאומרם ז"ל (סנהדרין צא, ב) בפסוק לפתח חטאת רובץ (בראשית ד, ז), והוא מסית להאדם להרע. עוד יולד באדם **כח מסית שני באמצעות העבירה**, אם עבר על מצוה אחת תוליד בו כח החפץ רשע, והוא סוד מאמר עבירה גוררת עבירה. והאריכו בזה אנשי אמת, לומר כי על ידי עבירה אחת קונה קטיגור אחד, ו**נוסף גם הוא על כח הרע הראשון להחטיאו**. וכן שנים, וכן שלשה, כי ירבה לחטוא יגדל בו ההסתה. ולטעם זה אמרו (ברכות לד, ב) מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד" [כי בעל תשובה כבר נדבק כח הרע של העבירה הראשונה, ויותר קשה לו לקיים מצוות השי"ת]. מבואר איפוא, כי החטא יוצר באדם "מלאך רע", המתאוה להוסיף חטא על פשע, ומדרדר את האדם לעברי פי פחת.

יסודות הדברים נשנו גם בביאור הגר"א (משלי א, כב), שהוסיף לבאר על פי האמור כיצד **מצוה גוררת מצוה**: "בכל דבר שאדם עושה נותנים לו רוח ממרום, והוא המסייע אותו לעשות עוד דברים כאלה. וזה הרוח אינו נח ושקט עד שעושה עוד דברים כאלה והוא נהנה מהם, ומזה יש לו נחת רוח, הן בדבר מצוה והן בדבר עבירה, וזהו מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה. וכל דבר עבירה שהיא גדולה, גם הרוח הבאה ממנה היא גדולה ומתאוה עוד יותר לעבירה. וכן בדבר מצוה גדולה, בא רוח ממקום קדוש מאד ומתאוה מאד למצוה ונהנה מאד מחמת זה מהמצוה."

נמצא כי "מצוה גוררת מצוה" ו"עבירה גוררת עבירה" פירושו, רוח טובאה הבאה מעבירה מתאוה לעבור לעבירה נוספת. ולאידך גיסא, רוח הקדושה הבאה מהמצוה תגרום לעשיית מצוה נוספת.

לקראת שובת מלכתא

'אינני יכול לתאר מה קרה לי באותם רגעים. בקשתי מריבוננו של עולם שיתן לי עכשיו, מיד, רכב לקפוץ לרב ואזנר. חיכיתי לרגע בו הרב ואזנר קיבל קהל והגעתי לבית ההוראה. ישבו שם שלשה מורי הוראה, והם הסכימו להיכנס איתי להרב ואזנר להראות לו את הסחר.'

הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א על הדברים המיוחדים שמרן בעל 'שבט הלוי' אמר בשם החתם סופר

נח איש צדיק (ו' ט')

לדברים, אמרתי שהמקור הוא הרב ואזנר. עד כאן חלק א' של הסיפור, ומכאן לחלק ב'.

המקור נמצא אחרי ארבע שנים

תמיד אומרים, שאדם צריך לעבוד עם השכל ולא עם הרגש. זה נכון, אך מי שעובד רק עם השכל, ולא משתף את הרגש - זה ממש לא בסדר. אני נזהר שלא להתנשא בביטויים לא נעימים לכן אסתפק במילים "זה ממש לא בסדר".

אתן דוגמא: יהודי נכנס לבית כנסת ומציע למכירה איזשהו קונטרס שהוא חיבר, מי שעובד רק עם השכל, אומר לו: "עוד לא גמרתי את הש"ס שיש לי בארון, קל וחומר לא את הראשונים והאחרונים, ועוד אתה מבקש שאקנה קונטרס שחיבר בן זמנינו... איזו הרגשה אתה נותן לו? הלב שלו נשבר לרסיסים..."

אבי זצ"ל היה עני מרוד. גדלנו אחד-עשר ילדים בבית פצפון, ארבע אמות על ארבע אמות. כשיהודי היה מציע לו קונטרס כזה, היה אבי משיב לו: "בודאי שאני מעוניין בקונטרס החשוב שלך, אותו זכית לחבר מתוך עמל ויגיעה, כמה אתה רוצה עליו? עשרים שקלים? לא ולא! אני אתן לך עליו שלשים שקלים!" עם איזו הרגשה מרוממת יוצא יהודי כזה? כשהוא חוזר הביתה ומספר לאשתו שמישהו שילם לו שלושים שקל במקום עשרים - למה זה גורם בבית? בכמה שקלים הרמת את קרנו של יהודי בעיני עצמו, ובעיני אשתו וילדיו.

בשנת תשנ"ב, ארבע שנים לאחר הסיפור שסיפרתי בחלק א', הלכתי להתפלל בוקר אחד תפילת שחרית ב"בית הלל". יהודי נכנס לבית והציע לאנשים לרכוש אותו. כשהגיע אלי, אפילו לא הסתכלתי על הספר, אלא נהגתי כמנהג אבי, דורש טוב.

הודיתי לו ושבחתי אותו, והוספתי לו על מה שבקש, הכל כדי לתת לו הרגשה טובה.

רק כשהגעתי הביתה התפנית לעיין בספר, ולשמחתי התברר לי שמדבר בספר שחיבר לפני יותר משלוש מאות שנה על ידי רבו של בעל ה"קב הישר", וההייליגער רבי יהונתן אייבשיץ מצטט בספרו "ערות דבש" כמה פעמים את דבריו. הייתי שמח גם אם היה מדובר בספר שחיבר יהודי בן זמננו, אבל שמחתי היתה כפולה ומכפלת, שרכשתי ספר יחסית עתיק.

דפדפתי בין דפי הספר, ופתאום צדו עיני כמה שורות בהן כותב רבי שמעון

חלק בלתי נפרד מלימוד התורה הוא לימוד המוסר. גם המוסר הוא חלק מהתורה שבעל פה שלימדונו חכמי הדורות. ברצוני לשתף אתכם בחוויה מרגשת שאני, הקטן, זכיתי להיות נוכח בה בשעת מעשה:

מרן בעל ה"שבט הלוי", הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר זצ"ל, היה מוסר שיעור כל ליל שישי במשך יותר מחמישים וחמש שנה. גם אני, במשך שמונה שנים, הייתי בין אלפי היהודים ששמעו את השיעור. בחודש אלול נהג לומר בסוף השיעור דברי חיזוק ומוסר. באלול תשמ"ח הוא אמר משפט, שמי ששמע אותו נותר המום! וכך אמר: "החתם סופר אמר על עצמו, שביום שהוא לא לומד מוסר - הוא מרגיש קרירות בעבודת ה' וירידה של ארבעה שבועות!" אינני הולך, חלילה, להתמודד עם הידע של הרב ואזנר, אולם זאת אומר בודאות: לא מוזכר בשום מקום שהחתם סופר דיבר על ירידה של ארבעה שבועות! גם בספרים של תלמידי החתם סופר, שהביאו את דברי רבם, שאמר שביום שהוא לא לומד מוסר הוא מרגיש ירידה רוחנית, לא מוזכר שהוא נקב בזמן של ארבעה שבועות! הפצצה הארטילרית הזאת, שהטיל הרב ואזנר, היממה אותי.

אחרי השיעור ניגשתי לבנו, ממשיך דרכו, הגאון רבי חיים מאיר ואזנר, ואמרתי לו: חלילה לי להתמודד עם הידע של הרב, וחלילה לי לקנטר או להתחצף. מכל מקום, היות ואני דורש ברבים, רציתי לדעת מה המקור לארבעת השבועות שמו"ר אביך אמר? נענה רבי חיים ואמר לי: "תאמין לי שאני שמעתי את הציטוט הזה מאבא כמה וכמה פעמים, אבל משום כ'יבוד אב' לא שאלתי אותו אף פעם מהו המקור". הוא אחז בידי ואמר לי: "באניכנס לחדרו של אבא, ותשאל אותו".

נכנסנו אל הקודש פנימה, ובנו אמר לי: "רבי אהרן רוצה לשאול שאלה". משנתנה הרשות, שאלתי בדחילו ורחימו: "שמעתי עכשיו את הציטוט מהחתם סופר. היות ואני דורש ברבים ורגיל לציין כל דבר עם המקור שלו, אבקש לדעת איפה כתוב על ארבעה שבועות?"

חבל שלא היתה לי מסרטה. הוא דיבר באידיש ואמר: "אני לא ממציא את המילים האלו מהבטן. לא חשבת עליהן מעצמי. אני אומר לך בודאות גמורה: כמו שאמרתי כך הוא אמר!"

שאלתי: האם אני יכול לומר את הדברים ברבים בשמו של הרב? והוא השיב: כן! במאה אחוז!

בעשרת ימי תשובה תשמ"ט היו לי עשרות שיחות בהן דרשתי ברבים. בכל מקום שסיפרתי את מה שאמר ה"חתם סופר", ושאלו אותי על המקור

סופר, בנו של הכתב סופר ונכדו של החתם סופר, "הסכמה" לספר, לאחת המהדורות שיצאה בשנת תרפ"ז, ובה הוא מודה למחבר על הספר הזה משתי סיבות: א. בספר ישנם דברי מוסר מעוררים, ואבי, הכתב סופר לומד ממנו מוסר עם אחיותי. ב. מרגלא בפומיה של אבי לומר שזקננו החתם סופר היה אומר שביום שאינו לומד בספרי מוסר - הוא מרגיש ירידה וקיריות בעבודת ה' של ארבעה שבועות!

רבותי! אינני יכול לתאר מה קרה לי באותם רגעים. בקשתי מריבוננו של עולם שיתן לי עכשיו, מיד, רכב לקפוץ לרב ואזנר. חיכיתי לרגע בו הרב ואזנר קיבל קהל והגעתי לבית ההוראה. ישבו שם שלשה מורי הוראה, והם הסכימו להיכנס איתי להרב ואזנר להראות לו את הספר.

הרב ואזנר התרגש מאוד, הוא נטל לידי את הספר, נישק אותו, ואמר: "אני לא ידעתי מהמכתב הזה. אשתי היתה גרה בפרשבורג, ובשנים הראשונות אחרי החתונה גרתי שם. היו שם שלשה אנשים זקנים, שזכו לראות את פניו הקדושות של החתם סופר. את הציטוט הזה שמעתי מאותם זקני העיר, שהם קיבלו זאת במסורת מתלמידי החתם סופר. על כל פנים, אני מכיר לך טובה על המקור הנאמן הזה שהבאת לי".

כשנכנסנו, ומורי ההוראה אמרו לו שברצוני לומר לו משהו, פנה אלי הרב ואזנר: "רבי אהרן, מה רצונכם?" הוא פנה אלי במלים האלו משום שהוא חייב מאוד את אבא שלי, ואהב אותו אהבת נפש. ואני הקטן, לא אגזים; לא יכולתי לפתח את הפה מרב פחד שהיה לי מכבוד הרב, כך חנינו אותי בבית. צריך לפחד מרב גדול בישראל! שיני נקשו זו לזו. כל מה שיכולתי לעשות היה

[מתוך דורש טוב ויקרא]

ניגשתי אליו ובכיתי: "איך אלך הביתה לראש השנה? אינני מסוגל!". והוא שלח אותי לאחיו בירושלים, בישיבת חברון, וביקש ממנו שיסדר לי מקום לידו בתפילה. מה אומר ומה אדבר? איזו תפילה, איזו התעלות, איזו ערגה לה'... אי אפשר לתאר זאת במילים! לפני התיבה עבר הגאון הצדיק רבי שלום שבדרון זצ"ל. התפילה פשוט הציפה אותי. לשמע את ר' שלום שואג "ה - מ - ל - ל" זה פשוט מרטיט את הלבבות!

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א על זיכוי הרבים

"איש צדיק... היה בדורותיו" (וט)

מצדך לקרב עוד יהודים תחת כנפי השכינה!

התוצאות - הן לא העסק שלך, לא עליך המלאכה לגמור! אבל באותה מידה גם "ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה" (אבות ב, טז).

חז"ל אמרו (הובאו דבריהם ברש"י) שגדול מה שנאמר באברהם אבינו יותר ממה שנאמר בנח. באברהם אבינו כתיב (יז, א): "התהלך לפני" וכן (כד, מ): "אשר התהלכתי לפניו", ואילו בנח כתיב: "את האלוקים התהלך נח", זאת משום ש"נח היה צריך סעד לתמכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו".

עליך לעשות את ההשתדלות שביכולתך לעשות, ולהאמין שכל השתדלות חשובה ובכוחה להועיל. לא להתייאש מאף אחד. הנביא אומר (ישעיהו נא, א-ב): "שמעו אלי רודפי צדק מבקשי ה'". הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם". תפקידו של רודף צדק, מבקש ה', להביט אל עבר אבותינו הקדושים, אברהם ושרה, וללמד מהם את מסירות הנפש הנדרשת כדי לזכות את הרבים. באמת, אדם לא תמיד יודע מה יצא מדיבור אחד שלו עם פלוני, מתפילה אחת שלו. השתתפתי לפני תקופה קצרה בברית מילה וראיתי אדם נעים הליכות, כבן שלושים וחמש, שכל הזמן מסתכל עלי. הרגשתי שהוא מתבייש לפנות אלי, ולאחר הברית ניגשתי אליו וברכתי אותו ב"שלוש עליכם".

אברהם אבינו נקט ביוזמות אישיות. הוא הבין את חובתו כלפי העולם - להפיץ את האמונה בה', ומעצמו היה הולך לכל מקום ודואג להפיץ את האמונה. כמו שדרשה הגמרא (סוטה י). על הכתוב (בראשית כא, לג): "ויטע אשל". ויקרא שם בשם ה' א'ל עולם - אל תקרי 'הקרא' אלא 'הקרא', מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקדוש ברוך הוא בפה כל עובר ושב. כיצד? לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו, אמר להם: 'וכי משלי אכלתם? משל אלוקי עולם אכלתם, הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם'.

ואז אמר לי: "זה זמן רב שייחלתי ליום בו אוכל לספר לכם משהו. גם היום, כשסוף סוף הגיע היום בו נפגשתי עם הרב - היה לי סוג של מורא לגשת אליכם. אולם עתה, שהרב פנה אלי, ברצוני לספר: "לפני שמונה שנים הגעתי לסליחות לישיבת 'אור החיים'. היה זה ביום חמישי שקודם שבת שובה. ואז אמרתם בשיחה, שכל מי ששומר את השבת הוא - מכפרים לו על כל מה שלא שמר בכל שבתות השנה. אני באתי מבית מסורת, שידעו בו, פחות או יותר, מה זו שבת, אולם אני באופן אישי התרחקתי מאוד והפכתי, ה' ירחם, למחלל שבת גמור.

אדם עלול לחשוב, וזה גם מה שחשב נח: 'מה כבר תעזור התפילה שלי? וכי התפילה שלי תוכל להשפיע ולשנות דברים? וכי אם אשוחח עם פלוני ואנסה להשפיע עליו, הוא ישתנה? הרי הוא כל כך מופקע מלשמוע!'.

התשובה היא: כן! התפילה שלך חשובה והקב"ה רוצה לשמע אותה! היא כל כך חשובה, עד כדי כך שהיא מסוגלת לשנות דברים שעל פי ההיגיון הפשוט ובדרכי הטבע לא נראה שניתן לשנותם.

אברהם לא התייאש מבני דורו, למרות היותם כל כך רחוקים, עובדי אלילים, שלכאורה מופקע לדבר אתם על אמונה בא'ל אחד! בכל זאת הוא מסר לבו ונפשו עליהם.

זוהי מטרת הבריאה, לאזור כוחות, עוז ותעצומות, להיחלץ חושים, להשפיע על רחוקים ולנסות להשיבם למוטב!

"אולם כשמעתי את מה שאמרתם בדרשה בסליחות, אמרתי בלבי: הרי

מכאן הקריאה אל כל אחד ואחד מאתנו: פתח פיך ויאירו דבריך! השתדל

בבנתה עליו ישיבת 'אור החיים'!

בשנה שלאחר מכן, בפרוש הימים הנוראים, שבת ל"מ שלי, וביקשתי ממנו שגם השנה אני מעוניין להתפלל בישיבת חברון. התחננתי לפניו, שלמרות שאני מודע לקושי שבדבר אינני מסוגל שלא לשוב ולהתפלל דווקא שם. תודה לאל, מאמציו נשאו פרי, וגם בשנה זו, בהיותי בן חמש עשרה, הוא סידר לי מקום בישיבה. באותה שנה חל ראש השנה בימים חמישי ושישי, ומיד אחר כך שבת שובה. אחד מבני הישיבה הספרדים ניגש אלי ואמר לי: "לא רחוק מכאן יש רב צעיר שמוסר שיעור במשך שעה וחצי, ובמהלך השיעור הוא מצטט מילה במילה, גמרות, ראשונים ואחרונים, ספרי שו"ת, והכל בעל פה, בלי להסתכל בשום דף".

רציתי מאוד לראות במו עיני את הפלא הגדול הזה, והלכתי עם הבחור לביל שבת, לאחר הסעודה, לשיעור בישיבת 'פורת יוסף'. זה היה מראה רווי הוד. בדיוק כפי שתיאר הבחור כן היה! במשך שעה וחצי עסק בשני עניינים: הלכות בשר חלק, וזמן רבנו תם ביציאת השבת. בלי שום ספר לפניו ציטט מכל מיני ספרי שו"ת, ומדבריהם של הפוסקים השונים שעסקו בענין. הכל בעל פה, מילה במילה.

מלבד תלמוד התורה שבענין היה זה מעמד שמקרין ללבבות יראת שמים! לראות היקף שכזה, בהירות שכזו, שליטה בלתי נתפסת שכזאת.

לאחר ששמעתי את דברי מרן על חובת הזהירות לאכול בשר חלק, ולא בשר 'כשר' בלבד, נכנסו הדברים ללבי, וכשחזרתי לבית הוריי שבטבריה ביקשתי שמהיום והלאה לא יכנס לבית בשר שאינו 'חלק'!

למחרת הסתובבתי ברחבי העיר, עד שמצאתי חנות אחת המוכרת בשר חלק, והמוכר שם הנו חסיד ירא שמים. שמחתי על המציאה, והודעתי לאמי: "מהיום קונים בשר רק מחנות זו!".

מרן היה אז אברך צעיר לימים, והיה מזהים לראות את צורת הדיבור שלו. מרן דיבר בצורה מהירה מאוד, קולחת, בלי הפסק של שבריר שניה בין מילה למילה, מצטט בעל פה ספר אחרי ספר, שו"ת אחרי שו"ת, כשהוא מקשר דבר לדבר, שוזר מהלך אחד ארוך ומוצק, וקהל השומעים פעורי פה לדבריו המרתקים. מחזה פלאים [לימים, כשהייתי כותב במחברותיי את שיעורו הקבוע של מרן לבעלי בתים בבית הכנסת 'שאל צדקה', לא הייתי מספיק לכתבו בשלמות מרוב מהירות דיבורו, וכשהיה עוצר ללגום מעט מהתה שהונח לפניו, היתה לי הרווחה קלה...].

החלטתי כי זה יהיה הרבי שלי! כזה ראה וקדש! איחלתי לעצמי: הלוואי ואזכה גם אני לזכות את הרבים וללמדם תורה והלכה.

זו היתה היכרותי הראשונה עם מרן זצוק"ל. ציפיתי ליום בו אסיים את לימודיי בישיבה קטנה ואלך ללמוד בירושלים עיר הקודש, שם אוכל לשמוע את שיעוריו ודרשותיו. ואכן, לאחר שנתיים, בלומדי כבר בישיבה גדולה בירושלים, הייתי הולך אחרי הסדר להאזין לדברותיו, וכך העמיק הקשר בינינו.

כל ליל שבת נוהג הייתי ללוותו מדרשתו בישיבת 'פורת יוסף' לביתו שברחוב אלקנה, ומנצל את הזמן לשאול אותו שאלות שהצטברו לי במשך השבוע. הייתי מעלה אותן על הכתב, משנן אותן היטב לפני השבת, ושואל אותו בדרכו הביתה. הוא היה עונה על כל שאלה במהירות הבזק, תשובה קצרה של מילים ספורות. לא היה לו זמן ליותר.

כבר בהיותי אברך צעיר שזה עתה התחתן, בגיל עשרים ואחת, והוא גדול עולם, זכיתי - ואיני יודע על שום מה - לקרבתו המיוחדת של מרן, וכל אימת שהייתי בא אליו היה קורא לי: "בוא! שב על ידי!".

(מתוך הספר 'משכני אחרים')

אני יהודי! למה לא אקבל על עצמי לשמר שבת אחת, ולתקן בכך את כל שבתות השנה? ואכן, שמרתי את אותה שבת, ורציתי לספר לכבוד הרב, שמאז ועד היום אני שומר שבת והכל מכוח אותה שבת אחת ששמרתי בעקבות הדרשה".

הוא אשר אמרנו: אדם לא יכול לדעת מה הוא פועל מכוח דיבור או מעשה שעשה. בכל מקרה עליו לדעת שהתוצאות אינן מתפקידו ותחת אחריותו. מתפקידו לנסות עד כמה שיותר לזכות את הרבים, לדבר, לשוחח, לנסות להשפיע, לא להתייאש מאף אחד, ולא לזלזל בשום השתדלות.

חלק בלתי נפרד מזיכוי הרבים של מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל היה שיעורו הקבוע בישיבת 'אור החיים', והנכונות להשתתפות בכל כנס לבעלי תשובה שערכה הישיבה.

לפני שאספר על היווצרות הקשר בין מרן לבין הישיבה, אקדים ואספר על היכרותי הראשונה עמו:

היה זה בהיותי בחור צעיר, לאחר בר המצוה, בגיל ארבע עשרה. למדתי בישיבת 'תפארת ישראל' שבחיפה. בגיל הזה, הבחורים עדין לא נשארים בישיבה בימים הנוראים. ביקשתי מראש הישיבה, הגאון רבי מאיר דב רובמן זצ"ל, שהיה מגדולי תלמידי החכמים שבקלם, לסדר לי מקום באיזושהי ישיבה כדי שאוכל להתפלל "תפילה ישיבתית".

לא רציתי להתפלל בבית הכנסת שבעיר מגוריי, שיכון ד' בטבריה. הייתי בן הישיבה היחיד בכל השכונה בה גרתי! עצם העובדה הזאת לא הפריעה לי, אך דאגתי איך תיראה התפילה שלי בימים הנוראים? נפשי התאוותה לתפילה מסוג אחר לגמרי מזו שמתקיימת בבית הכנסת שבטבריה! התאוותי לתפילה עם עוצמה, עם התלהבות, תפילה של קדושים: ראשי ישיבה ותלמידי חכמים.

ראש הישיבה שלח אותי לחתנו, הגאון רבי רפאל שפירא זצ"ל, שהיה הר"מ שלי, ולימים הפך בעצמו להיות ראש הישיבה, והיה גאון גדול בתורה. ניגשתי אליו ובכיתי: "איך אלך הביתה לראש השנה? איך אתפלל בבית הכנסת השכונתי? אינני מסוגל".

הוא הבין היטב לנפשי, ואמר: "גם כאן, בחיפה, לא תמצא בית כנסת שמתפלל בסגנון שאתה מחפש. יש כאן רק קהילה של בעלי בתים, ומה הועילו חכמים בתקנתם אם תישאר כאן?".

הוא שלח אותי אפוא לאחיו בירושלים, שהתפלל בישיבת חברון, וביקש ממנו שיסדר לי מקום לידו בתפילה, וידאג לי גם למקום לאכילה ולינה שם.

מה אמר ומה אדבר? איזו תפילה, איזו התעלות, איזו ערגה לה... אי אפשר לתאר זאת במילים! לפני התיבה עבר הגאון הצדיק רבי שלום שבדרון זצ"ל. התפילה פשוט הציפה אותי. לשמוע את ר' שלום שואג "ה - מ - ל - ל - ך" זה פשוט מרטיט את הלבבות! מרום אותך לעולמות עליונים.

זה לא היה מבצע פשוט כלל ועיקר. המקום בישיבה היה צר מלהכיל את המון הבחורים והאברכים שבאו להתפלל בישיבה, ולמצוא מקום פנוי היה בלתי אפשרי. דומני כי הוא הקריב למעני, ושלח את אחד מילדיו להתפלל במקום אחר, ובלבד למלאות את בקשת אחיו למעני.

אי אפשר לתאר במילים את החוויה הרוחנית שעברתי. איזו תפילה! תפילת עמידה לוקחת שעה שלמה, כשהמתפללים דבוקים בבורא עולם, ואין להם בעולמם כלום חוץ מהרצון להדבק בשכינה. לאחר מכן חזרת הש"ץ, כשכל הקהל מצטרף בסילודין לתפילתו של ר' שלום. ממש אש להבה.

בישיבה לא היה מקום לישון. כל החדרים בפנימיה היו תפוסים עד אפס מקום! והיכן הוא סידר לי לישון? כאן ברחוב יואל, מול הישיבה! זו היתה המכינה של ישיבת חברון, ישיבת 'תפארת צבי'. כאן ישנת! פלאי פלאות! ככל הנראה הקב"ה רצה שאסתכל מבעד לחלון על השטח ממול, שלימים

'הבנתי מיד שהדין שביניהם סבוך מאד. נכנסתי לחדר השני ופרצתי בככי: ריבוננו של עולם! איזה חילול ה' יהיה אם שני בעלי הבתים יראו שאני לא יודע לענות להם. התחננתי: "שים בפי את התשובה הנכונה לאמיתה של תורה".

הגאון רבי מאיר צימרוט שליט"א על הדרך הנכונה לעלות במעלות התורה

נח איש צדיק

של שני בני עירך בתוך רבע שעה, הרי הנידון שביניהם היה סבוך מאד? נענה הרב והשיב לו: "אכן הבנתי מיד שהדין שביניהם סבוך מאד. נכנסתי לחדר השני ופרצתי בככי: ריבוננו של עולם! איזה חילול ה' יהיה אם שני בעלי הבתים יראו שאני לא יודע לענות להם". התחננתי: "שים בפי את התשובה הנכונה לאמיתה של תורה". פתאום נזכרתי שיש ספר שעוסק בדיוק בענין הזה. לשמחתי, הספר היה מצוי בביתי, עיינתי בו, אפילו לא בכל המשא ומתן שלו אלא רק במסקנת דבריו, ואמרתי להם את הפסק... שמע רבי משולם את דבריו, ואמר: "לככות גם אני יודע. זו לא חכמה. מה שדרוש הוא עמל התורה", ושב לעירו כלעומת שבא.

תורה ללא עמל - חשיבותה פחותה

חז"ל אומרים, שלכל תינוק הנמצא במעי אמו יש מלאך שמלמד אותו את כל התורה כולה, שאל רבי חיים שמואלביץ זצ"ל: הרי ישנה הלכה, שכשרואים תלמיד חכם צריך לקום לכבודו. ואם כל עובר לומד את כל התורה כולה, נצטרך לעמוד בפני כל אשה מעוברת, שהרי יש במעיה תלמיד חכם, גאון עולם! ואמר רבי חיים: התינוק הזה לומד בלי עמל. מי שלומד בלי עמל - לא צריך לקום לכבודו!

על פי יסוד זה, מתבאר מאמר חז"ל על הפסוק "ויתרוצצו הבנים בקרבה", שכשרבקה היתה עוברת על פתחי עבודה זרה - עשיו פרכס לצאת, וכשהיתה עוברת על פתחי בתי מדרש - יעקב פרכס לצאת. נשאלת השאלה: בשלמא עשיו פרכס לצאת כי אין לו עבודה זרה במעי אמו, אבל למה יעקב פרכס לצאת והרי יש לו במעי אמו מלאך שמלמד אותו את כל התורה כולה?

התשובה: התורה הזאת שבמעי האם, היא תורה ללא עמל, יעקב פרכס לצאת לבית מדרש, שם התורה נלמדת מתוך עמל ויגיעה.

יש מנהג אצל האשכנזים, שבלייל שבת, אחרי לידת בן זכר, עושים סעודת "שלום זכר". כתבו גדולי האחרונים, שעושים את הסעודה הזאת משום שבאים להשתתף באבלו של התינוק על כך ששכח את כל התורה שלמד במעי אמו. אמר רבי חיים שמואלביץ: "לדעתי, בדיוק להיפך! באים להשתתף בשמחה של התינוק על כך ששכח את כל התורה שלמד בלי עמל, ועתה הוא יכול ללמוד את התורה מתוך עמל ויגיעה".

הגמרא (מגילה ג ע"א) אומרת: "תרגום של נביאים, יונתן בן עזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי, והזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה".

מבאר התוספות ר"ד, שהסיבה להזדעזעותה של הארץ היתה, משום שכל זמן שלא היה תרגום - היה צריך לשבור את הראש כדי להבין את דברי הנביאים, אחרי שיונתן בן עזיאל חיבר את התרגום, כבר לא צריכים למסור את הנפש כדי להבין את הפסוקים, חסר בעמל התורה!

רק תורה מתוך עמל מגנא ומצלא

איוב בא בטענה לקב"ה: אדם לא יכול להשתנות. כמו שהוא נולד - כך הוא ישאר. אדם שנולד כעסן - ימות כעסן, ואדם שנולד קמצן - ימות קמצן. ממילא, לפי התיאוריה הזאת, אי אפשר לבוא בטענות כלפי הרשעים. כך

בכל המקצועות שבעולם, לדוגמא: עריכת דין, רפואה, אם יציעו לאדם שיבוא מלאך וילמד אותו את המקצוע בלילה אחד, או לחילופין יציעו לו לבלוע כדור שיש בו את כל תמצית המקצוע - האדם יקפוץ על המציאה כמוצא שלל רב. מי ילמד רפואה במשך שבע שנים אם יש לו אפשרות לבלוע כדור ולקום בבוקר רופא?...

בתורה אין הדבר כן, בתורה התכלית אינה הידיעה אלא העמל בה, גם אם יציעו למישהו לשתול במוחו שבב של אוצר החכמה, וברגע אחד הוא ידע ארבעים אלף ספרים בעל פה - הוא יסרב. הקב"ה רוצה את עמל התורה.

משל למה הדבר דומה, לאדם שהרופא ציווה עליו ללכת ברגל ארבעים דקות כל יום, מ"בית וגן" עד "גשר המיתרים". האיש מתחיל ללכת, ולפתע עוצרת לידו מכונית, והנהג שואל אותו: "אני מגיע לגשר המיתרים. רוצה טרמפ?" - בוודאי שהוא יסרב, משום שהתכלית שלו אינה להגיע לגשר המיתרים, אלא עצם ההליכה.

"אנו עמלים והם עמלים. אנו עמלים ומקבלים שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר", ידועה השאלה מה הפשט "הם עמלים ואינם מקבלים שכר", כלום יש בעל מלאכה בעולם שאינו מקבל שכר על עבודתו? ומבאר ה"חפץ חיים" זצ"ל, שכל בעלי האומנויות מקבלים שכר רק על התוצאה, ולא על עצם העמל, לא כן בלימוד התורה - שם אדם מקבל שכר על עצם העמל והיגיעה, גם אם לא הצליח להגיע להבנה משלמת.

לבכות גם אני יודע

פעם באו שני אנשים לדין תורה לפני רבי משולם איגרא זצ"ל שהיה גאון הגאונים. הרב שמע את דבריהם ואמר להם: "הדין הזה מסובך מאד. עלי לעיין בו הרבה. שובו אלי בעוד יומיים".

לשנים לא היתה סבלנות לחכות יומיים, ומששבו לעירם החליטו לפנות לרב העיר שלהם, שיפסוק בדינם, הרב שמע אותם, ואמר: "הדין הזה מסובך מאוד. תנו לי לחשוב כמה דקות". הוא נכנס לחדר, וכעבור רבע שעה יצא ופסק: "איש פלוני אתה חייב ואיש פלוני אתה זכאי". שמעו השניים וקיבלו עליהם את הפסק.

כעבור יומיים הזדמנו שוב לעירו של רבי משולם איגרא והיו סקרנים לדעת אם הרב בעיירה שלהם כיוון לדעת תורה, הם נכנסו ושאלו, ורבי משולם איגרא ענה שאחרי עיון מעמיק הגיע למסקנה: "איש פלוני אתה חייב, ואיש פלוני אתה זכאי", בדיוק כמו שפסק הרב שלהם.

השניים החלו לחייך, רבי משולם התעניין לסיבת החיך. והם אמרו לו את האמת: "אתה נזקקת ליומיים כדי לפסוק, והרב שלנו פסק את אותו הפסק תוך רבע שעה..."

נענה רבי משולם: רב כזה, שיוודע להשיב על שאלה כה סבוכה תוך רבע שעה, אני חייב להכיר אני רוצה ללכת לקבל ממנו תורה!" הוא סגר את הספר שלפניו, ופנה ללכת לביתו של הרב הזה.

כשהגיע אליו, החל לדבר איתו בלימוד, בסוגיה זו, בסוגיה אחרת, ונוכח לראות שהרב הזה לא מי יודע מה... הוא לא גילה ידיעות מיוחדות או הבנה מיוחדת בלימוד. שאל אותו רבי משולם: "אמר לי כבודו, איך פסקת בדינם

חבריו השיבו ואמרו לו: אדם כן יכול להשתנות, בראתי לו יצר הרע - בראתי לו תורה תבלין. על ידי לימוד תורה אדם יכול להתגבר על יצרו הרע ולהשתנות.

והנה הגמרא (סנהדרין צא ע"ב) מספרת: "אמר לו אנטונינוס לרבי: מאימתי יצר הרע שולט באדם, משעת יצירה או בשעת יציאה? אמר לו: משעת יצירה. אמר לו: אם כן, בועט במעי אמו ויוצא! אלא משעת יציאה. אמר רבי: דבר זה למדני אנטונינוס, ומקרא מסייעו, שנאמר (בראשית ד, ז): 'לפתח חטאת רובץ'".

שואלים המפרשים: אולי באמת יצר הרע שולט משעת יצירה, ומה שאינו בועט באמו הוא משום שתורה מגנא ומצלא - הוא לומד עכשיו תורה עם המלאך, והתורה מגנא ומציילה שלא יבעט?

התשובה: "תורה מגנא ומצלא" היא רק תורה שבאה מתוך עמל ויגיעה. כשאדם עמל ויגיע להכניס את התורה לתוך הראש שלו - תורה כזאת מגינה עליו מיצר הרע. אבל תורה שבאה בלי שאדם עמל עליה אין בכוחה להציל מיצר הרע.

ספסל על שום מה?

בקרית ספר יש רב שקוראים לו "הרב ספסל". פעם סיפר מדוע נקראה משפחתו בשם זה:

בשסבא שלו היה עוד ילד קטן, כבר התגלה כבעל כשרון מיוחד. בגיל תשע שלט בכמה מסכתות. שלחו אותו ללמוד בישיבה בראדין, אצל ה"חפץ חיים" זצ"ל.

בישיבה שם לא היו מספיק מיטות לכל הבחורים, היו שם כעשרה מזרונים, אותם קיבלו הבחורים המבוגרים ביותר בישיבה, ויתר הבחורים ישנו על ספסלים.

כשהילד הקטן הזה הגיע לישיבה, ריחמו עליו, וניגשו לשאול את ה"חפץ חיים", האם מן הראוי שאחד הבחורים המבוגרים יתנדב לתת לילד הקטן את המזרון שלו?

נענה הכהן הגדול מאחיו ואמר: "אל תקחו ממנו את עמל התורה! אל תקחו ממנו את מסירות הנפש לתורה! תנו לו לשכב על ספסלו כך תגדל מסירות נפשו לתורה".

כשהילד הקטן שמע את פסקו של החפץ חיים, שינס מתניו, ברוב עז ותעצומות, ועמל על התורה יומם ולילה, עד שנעשה תלמיד חכם גדול. רבי משה פיינשטיין ספד לו, בשלב מסוים החליף את שם משפחתו לשם 'ספסל', כדי לזכור את השנים בהם ישן על גבי ספסל ועמל ויגע בתורה.

רגליו מוליכות אותו לבית המדרש

דוד המלך אומר בתהלים (קיט, נט): "חישבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך". דורשים חז"ל (ויקרא לה, א): "אמר דוד: רבונו של עולם, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות".

לדוד המלך היו הרבה ענינים שנצרך לסדר: יש ישיבות ממשלה שעליו להשתתף בהן, יש התכנסויות של הקבינט, דיונים בועדות חוץ ופנים. כל בוקר כשיצא לעניניו - היו רגליו מוליכות אותו והוא מצא את עצמו בבית המדרש!

אם ננסה לדמיין את זה היום: הדבר הראשון שאדם יוצא אליו בבוקר הוא הבנק. צריך לסדר כסוי לצ'קים שנתן היום... דומני שאם הוא ימצא את עצמו לפתע בבית המדרש - זה נראה התחלה של אלצהיימר... בשלמא

להיפך, אדם יצא לבית המדרש ומצא את עצמו בבנק - ניחא, אבל לצאת לבנק ולמצוא את עצמו בבית המדרש? כדאי שאשתו תזמין תור דחוף לניירולוג...

אבל דוד המלך מעיד: "חשבתי דרכי" - הייתי חושב ואומר: למקום פלוני אני הולך, ואשיבה רגלי אל עדותיך" - והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות.

ה"חתם סופר" מבאר בדרך אחרת:

כשהיצר הרע שומע שאדם מתכנן ללכת לבית מדרש, הוא מזמין לו מיד דברים דחופים" שאינם סובלים דיחוי, אשתו, או השכן ממול, מזעיקים אותו לטפל להם בבעיה דחופה, גם אם ינסה לדחות ולומר: "אני הולך עכשיו לבית המדרש, אטפל בעניינכם מאוחר יותר" - ישמע אותם אומרים: "זה ממש בגדר פיקוח נפש"... היצר הרע כבר מוצא את הדרכים איך להוריד אותו מהתכנית ללכת לבית המדרש...

מה עשה דוד המלך כנגד יצר הרע? הוא היה "מרמה" אותו. הוא היה אומר: אני הולך לישיבת ממשלה או לדין בועדת חוץ ובטחון. ליצר הרע אין כל התנגדות לאפשר לאדם לצאת מהבית לכל הענינים האלו. לאחר שכבר יצא מהבית, מבלי שאשתו או השכן יעכבוהו - היה הולך לבית המדרש.

"חשבתי דרכי" - ספרתי ליצר הרע כל מיני סיפורים על סיבות יציאותי: למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך. כך יכולתי ואשיבה רגלי אל עדותיך" - שרגלי יביאו אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות.

באין מענה הולכים למקום אחר

הגמרא בבא מציעא אומרת: "כל שהוא תלמיד חכם, ובנו תלמיד חכם, ובנו בנו תלמיד חכם - שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם, שנאמר: 'ואני זאת בריתי'... לא ימושו מפיק ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם'. מאי 'אמר ה'?" אמר הקדוש ברוך הוא: אני ערב לך בדבר זה. מאי מעתה ועד עולם? אמר רבי ירמיה: מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניה שלה".

כתב רבי חיים מוולוז'ין, שאחיו רבי זלמן, בהיותו ילד בגיל שש, שאל את אחינו הגאון רבי שמחה: איך יש היום עמי ארצות? הרי כל עם ישראל הם בני אברהם יצחק ויעקב, שלשתם היו זקנים ויושבים בישיבה, וכיון שעברו שלשה דורות של תורה - התורה מחזרת על אכסניה שלה?

והשיב לו: אדם שנוסע פעם אחר פעם ליריד, ובלילה הוא צריך למצוא אכסניה ללון בה - אם בעל האכסניה נתן לו פעם אחת, פעם שניה, שרות טוב - הוא לא יחפש אכסניה אחרת. כל אימת שיהיה בדרך ויצטרך אכסניה - הוא ילך לאותה האכסניה. טוב לו שם. אבל אם פעם אחת כשדפק על דלת האכסניה, בעל הבית לא פתח לו, דפק פעם שניה וגם הפעם לא פתחו לו אין לו ברירה! הוא חייב למצוא אכסניה אחרת!

מי שהוא תלמיד חכם, בנו ובן בנו תלמידי חכמים - התורה דופקת על פתחם ורוצה להיכנס. טוב לה שם. אבל אם היא דופקת ולא פותחים לה - אין לה ברירה! היא חייבת ללכת למקום אחר...

(מתוך 'דורש טוב' ויקרא)

זה קשה, אך מי שבכל זאת מתגבר על עצמו גומל על ידי כך גמילות חסדים עצומה.

המיחזור המורכב ביותר הוא חילול ה'

המיחזור המורכב ביותר הוא חילול ה'. על עבירה זו, שהיא הגרועה ביותר, אמרה התורה: "עד תמותון" - תשובה, יום הכפורים וייסורים תולים, ורק יום המיתה מכפר.

מה עושה מי שרוצה לחיות בכל זאת? - רבינו יונה אומר שיעשה קדוש השם. לפני שנים הגיע אלי אדם והחל למנות באוזני את סאת ייסוריו. היו לו צרות מכל הסוגים - בעיות בשלום בית, בעיות עם הילדים, בעיות בריאות, בעיות פרנסה, כל הבעיות שיש בעולם כאילו התנקזו לבית שלו, ומכל דבר היה לו ב'שיעור חזון איש', ולא דוגמית קטנה...

"עשיתי חשבון נפש, ואני סבור שאני יודע ממה נובע הכל", המשיך. "לפני שנים עשרה שנה טיילתי בחו"ל עם חבר, הגענו למקום שאליו מגיעים תיירים מכל העולם כולו, וכבר משלטי הפרסומת של ההצגה, ניתן היה להתרשם שמועלות שם תמונות לא צנועות. בכל זאת פחז עלינו יצרנו, קנינו כרטיסים ונכנסנו פנימה. הושיבו אותנו בשורה הראשונה, וכל אלו שבאו אחרינו ראו את המראות הללו - דרך הכיפות שלנו. היה זה חלול ה' גדול, אני יושב ומלקה את עצמי על כך, ורוצה לדעת מה ביכולתי לעשות?"

לא ידעתי מה להשיב לו, והוא ביקש שאשאל עבורו רבנים. הלכתי לרבי נסים קרליץ, שאמר לי: "רבינו יונה אומר שיעשה קידוש ה' - ושילמד תורה. תורה היא תרופה לכל המחלות". נכנסתי גם לרבי מיכל יהודה לפקוביץ', שאמר לי את אותן המלים, והוסיף: "ותגיד לו שאפשר לקיים את שניהם בבת אחת - כשהוא בא ללמד תורה בבית כנסת ברבים, יש לו קידוש ה' עם תורה".

ב'משך חכמה' מובאת עצה נוספת לתקון העוון החמור של חלול ה'. הוא מסביר מדוע חלול ה' הוא עבירה כה חמורה שנאמר עליה "עד תמותון"? משום שבית דין של מעלה אינו סולח על כך. כשיש משפט בגידה במלך, והשופט סולח לבוגד - השופט עצמו נחשב לבוגד. משום כך, אין סיכוי שבית דין של מעלה יסלח על חילול ה'. אולם בתפילת נעילה של יום הכפורים - הקב"ה בעצמו הוא השופט, וכשהמלך עצמו שופט יכול הוא לשפוט על הכל - גם על הבגידה ועל חילול ה'. נמצא, שכאשר אדם מוריד דמעות בנעילה, יכול הוא לקבל מחילה על עוון חלול ה'.

וכמו בחירייה שמהזבל עצמו מייצרים חשמל ומאירים את כל המתחם, כך מי שחוזר בתשובה זוכה שזדונות נעשים לו לזכויות, ובמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד.

נותרו לנו עוד ימים אחדים עד לכתנו לעמוד לפני המלך. נזכור כי המלך שלנו מתגאה בנו "ישראל אשר בך אתפאר". הוא שמח שהילדים שלו באים ואנחנו צריכים לדאוג שלא יהיו בייזונות... הוא רוצה לתת לנו שנה טובה - ואנחנו רוצים לקבל שנה טובה, נדרש מאתנו רק מאמץ קטן אחד: לשוב ולתקן. הנה כי כן, אם הר הזבל חירייה יכול לחזור בתשובה - כולנו יכולים לשוב!

(מתוך 'זמיתוק האור' - סדר תפילתנו)

הכלל הוא: "תשובה תולה ויום הכפורים מכפר". הוא מתכופף, ואומר: "אנא ה', חטאתי עוונתי ופשעתי לפניך. דברתי לשון הרע, רכילות ושקרים. סליחה, אני מצטער, יותר לא אעשה את זה!" כיצד ישמור על עצמו שלא יחטא שוב?

יש לכך עצה טובה - לפני מאה שנה היה יהודי קדוש שקראו לו ה'חפץ חיים'. הוא כתב ספר, והיתה לו סיעתא דשמיא מיוחדת, שעד היום כשאדם קורא את הספר - הוא לא נתקע באמצע ושואל את עצמו למה המחבר התכוון. אתה קורא - ומבין מיד מה הוא אומר. הכל זורם.

רבי יהודה סגל ממנצ'סטר חילק את הספר לשתי הלכות ביום. באופן הזה קל מאד ללמוד את הספר. יש ימים שהלימוד אורך דקה אחת, ובימים אחרים הוא אורך חמש דקות. ממש לא כבד. עדיף לקבוע חברותא, כי הקושי היחיד הוא להיכנס למסלול הזה, כשיש חברותא - כל אחד מזכיר לחברו, וכך ה'עסק' עובד.

זה לא שאם לומדים 'חפץ חיים' נהיים 'חפץ חיים'... אך לכל הפחות, כשעומדים ביום הכפורים ומבקשים סליחה, יש לנו איזשהו פרצוף לבוא מול ריבוננו של עולם. אנחנו אומרים לו: 'הנה, התחלתי למחזר... זה תהליך מתמשך, אבל לפחות התחלתי לעבוד על זה... יש על מה לדבר...!'

החלק השלישי, שאותו מסובך יותר למחזר

החלק השלישי, שאותו מסובך יותר למחזר, אלו הן עבירות לא תעשה שיש בהן כרת ומיתת בית דין, כמו: מי שאכל ביום הכפורים, או מי שעבר על ל"ט מלאכות בשבת.

שבת זה דבר שאפשר לדבר עליו, משום שהוא זמין ומצוי שנכשלים בכך. גם כאשר נעשה הדבר בשוגג, מכל מקום אין אנו נמלטים מדברי ה'משנה ברורה' שמביא בהקדמתו לחלק ג' בשם רבי יהונתן איבשיץ, שכל מי שאינו לומד את הלכות שבת - בוודאי נכשל בהלכות שבת. לא למדנו ולכן לא ידענו ונכשלנו, זו עברה חמורה, ואף על פי שעושים אותה בשוגג - יש לעשות עליה תשובה.

על עבירה כזו נאמר: תשובה תולה, יום הכפורים תולה, ורק ייסורים שיבואו עליו יגמרו את הכפרה. בענין זה מוסיף הרמב"ם כמה מלים נוראות: "ולעולם אין מתכפר לו עד שיבואו עליו ייסורים".

אף אחד מאתנו אינו רוצה ייסורים. גם כשאנו מתוודים ביום הכפורים אנו מתחננים: "אלקי, עד שלא נוצרתי אני כדאי ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי... ומה שחטאתי לפניך מחוק ברחמיך הרבים, אבל לא על - ידי ייסורים". כיצד מתפללים על כך, אם הרמב"ם כותב שבלי ייסורים אי אפשר?

רבינו יונה אומר, שמי שרוצה לחסוך לעצמו את הייסורים - יעסוק בצדקה. צדקה תציל ממות, וכל שכן מן הייסורים. ומי שאין לו כסף לצדקה - יעסוק בגמילות חסדים, שהיא גדולה מהצדקה. הצדקה היא רק בממונו, וגמילות חסדים היא בגופו. צדקה היא רק עם עניים, ואלו גמילות חסדים היא גם עם העשירים.

ומעל הכל - אומר רבינו יונה - יעסוק בתורה. תלמוד תורה כנגד כולם, ואז אפשר לקבל מחילה גם בלי ייסורים.

בענין גמילות חסדים, כמדומני שעם ישראל מושלם. בכל זאת אציע לפניכם גמילות חסד שאין כדוגמתה - למחול ולסלוח זה לזה, גם כשלא באו לבקש את סליחתנו. יש כאלו שנפגעו במהלך השנה, ובצדק, אך כשהם חושבים על כך שהפוגע ייזוק - הם מוחלים לו, ובכך גומלים איתו גמילות חסד עצומה.

מובן שקל לדבר על כך - אך לעשות זאת בפועל, יכול להיות מר ממות. בקשת סליחה היא המינימום שלו מצפה כל אחד שנפגע - לכל הפחות שידו שהיתה פגיעה. נזכיר כי דוקא משום שהמחילה קשה, הקב"ה מבטיח שהוא נושא עוון למי שעובר על פשע. על פי עוצמת ההבטחה, אפשר להבין כמה

קה סנגור

פרקי חיים ותרומת מידותיו
של הרב הגדול חסידא ופרישא

הגאון רבי לוי יצחק זצ"ל

אב"ד ור"מ עיר ברדיטשוב
מחבר הספר "קדושת לוי"
נלב"ע כ"ה תשרי תק"ע

בעולם גדולי החסידות נתבצר מקום מיוחד לגאון רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל, דור שלישי בשלשלת החסידות (תלמיד של המגיד ממזריטש תלמיד הבעש"ט) אשר היה דמות מופת של גאון צדיק ושרף שכולו היה אש להבה בעבודת ה', יחד עם האהבה המופלאה לעם ישראל, שבאה לידי ביטוי בסגוריא שהיה מלמד עליהם בכל עת וזמן. באמת לא היה רבי לוי יצחק אדמו"ר, כי אם רב וראש ישיבה, ועיקר עסקו היה הרבצת תורה וגפ"ת לאלפי תלמידים. אך לצד זה היה אבן שואבת ללימוד דרכי העבודה מבית מדרשו של הבעש"ט. גם ספרו 'קדושת לוי' פרסם את שמו בכל הארץ. די לנו לראות מה שכתב עליו הגאון האדיר רבי יוסף שאול נטנזון בעל השואל ומשיב: "כי מי עוור אשר לא ראה מאורות שמשו זורח עד קצווי ארץ" (בהסכמה לספר קדושת לוי על פרקי אבות). הא לנו הלשון שכתב המו"ל של ספרו על שש זכירות, שיצא לאור בחייו: "האי גאון עטרת תפארת ישראל, אב החכמים פאר מקדושים... הגאון אמיתי החסיד המפורסם האלקי מ"ה לוי יצחק נ"י... כאשר אנחנו שומעין באזנינו שכל דיבוריו דברי אלקים חיים כל הימים הוא להמליץ טוב על עמו בית ישראל". במאמר זה נשרטט קוים לדמותו המיוחדת, ממקורות נאמנים.

ואלה תולדות

רבי לוי יצחק הנודע על שם העיר האחרונה והחשובה בה כיהן כרב - ברדיטשוב, נולד בשנת ת"ק בעיר הוסיקוב. מאוחר יותר סיגל לעצמו את שם המשפחה "דברמדיקר".

מקובל שאבותיו שמשו בכתר הרבנות ל"ו דורות בעיירות שונות.

בימי נעוריו נודע כעילוי, נכתב עליו שכבר בגיל צעיר "היה מלא וגדוש בש"ס ופוסקים כאחד מגדולי הדור". נלקח לחתן אצל הגביר ר' ישראל פרץ, ובביתו התרועע עם רבנים חריפים גדולי תורה, ונתעלה בידיעת התורה מעלה מעלה. אחד החכמים שלמד עממהם היה רבינו יוסף תאומים בעל הפרי מגדים.

בגיל י"ז נסע לרבי שמעלקא מניקלשבורג שהיה רב בריטשוב. רבי שמעלקא לקח אותו ליצוק מים אצל רבו המגיד ממזריטש, ויספחהו אל חבורת המסתופפים בצילו.

בבית מדרשו של המגיד עשה רבי לוי יצחק אזנו כאפרכסת להקשיב ולשמוע תורות ותפילות רבו. הוא דקדק גם על שיחותיו ותנועותיו. כל דברי תורה ושיחה של רבו היה רושם בפנקס כשהוא לומד ומתייגע להבין עומק כוונתו.

האוהל על קבר רבי לוי יצחק
בברדיצ'ב (ויקיפדיה)

בהיותו בן כ"א נקרא לכהן ברבנות עיר ריטשוב, למלא מקום רבי שמעלקא שנקרא אז לעיר שינאווי (ומשם נקרא לניקלשבורג). לאחר מכן כיהן בערים זעליחוב ופינסק.

בשנת תקמ"ה בהיותו בן מ"ה, קיבלוהו אנשי ברדיטשוב לרב ואב"ד בעירם הגדולה, ושם כיהן שנים רבות עד לפטירתו.

דערבארמדיקער

בעת שבא פקיד המדינה לברדיצ'ב כדי שתושביה יקבלו שמות משפחה, הגיע אף אל רבי לוי יצחק. לבו לא היה פנוי לעסקי חולין, והוא כדרכו היה פונה בכל שעה כלפי מעלה וקורא לפני הרבש"ע "דברמדיקר!" (הרחמן). פקיד הממשלה שאל את ר' לוי יצחק: איזה שם חפץ מר לקרוא למשפחתו? רבי לוי יצחק לא הרגיש כלל בפקיד והמשיך לפנות בהתלהבות כלפי שמיא "דברמדיקר!". הפקיד בשמעו שוב את המילה הזו, חשב כי זו היא תשובתו

ומצפה כל הלילה שיאיר היום, בכדי שיוכל להניח תפילין. "ככה התנהג עצמו, בכל חפץ של מצוה, היה נושקו בכל לב, וכשעשה איזה מצוה, עשאה ברתִיחת כל רמ"ח אבריו ושס"ס גידיו בדביקות נורא ונפלא, והיה אז ממש מופטש מחיי העוה"ז" (תולדותיו)

"וכאשר בא לידו חפץ של מצוה היה מנשקו בנשיקות גדולות ונאמנות... הכל בלהבת שלהבת כשרף ממש, וכשהביאו לפניו דבר מאכל לאכול והיה צריך לברך ברכת הנהנין מתחילה, היה מברך בהתלהבות אש גדול עד שנמצא הוא בזוית זו והמאכל בזוית אחרת, ולא היה רגע אשר לא היה נראה בו מסירות נפש לה' באהבה ויראה".

בדרכי קדושת לוי

את החלק הראשון מספרו קדושת לוי הוציא בעצמו בחייו, וחרט בשער: "זה הספר קדושת לוי אשר חברתי אני בעזרת הקל-יתברך לכבודו יתברך אני לוי יצחק וכו', השי"ת יזכנו עוד להוציא לאורה כאשר עם לבבי ובתוכם תוכחות מוסר לכל שפל ערכי כמוני לעורר ולהתלהב את לבבו הטהור לאלקי ישראל".

בסקירה אודות סגנונו ותוכנו של הספר קדושת לוי כתב הרמ"י גוטמן בספרו "מגדולי החסידות":

הספר קדושת לוי אינו ספר מלא סודות ורמזים כשאר ספרי החסידות. אם יש בספרות החסידות ספר שאין בו סודות ורמזים וסתרי תורה, אז אין זה אלא הקדושת לוי (יוצא מן הכלל הם חידושיו בפרשת תרומה, על כלי המקדש, ושם מרמז על ענינים גבוהים ומסיים "ודוק היטב", "ודוק כי דברים עמוקים הם").

בכלל אין אנו מוצאים בקדושת לוי רעיונות חדשים ומחשבות לא שמענום תמול שלשום עקרי הרעיונות המובעים בספר זה כבר נתבטאו בספרי גדולי החסידות הראשונים. אבל הלא באמת אין העיקר מה שנאמר אלא איך שנאמר. ואיכות האמירה בספר זה היא שונה לגמרי מאמירת רעיוני החסידות בספרי הצדיקים זולתו. רוב ספרי החסידות נכתבו ע"י אחרים ששמעו באזנם את המחשבות וערכום על הנייר. פה אנו קוראים רעיונות שזרמו ממעיין חי, מכלי ראשון, חום היצירה

בין גדולי תלמידי המגיד ממזריטש נמנה רב אחד, טהור בכל מיני טהרה, הלא הוא רבי לוי יצחק אשר היה רב בקהלת פינסק. הרב הטהור והתמים הזה היה גדול בתורה ועוסק בתורה, לומדה ומלמדה. ולא ייחד את לבו רק לשיטת סתרי תורת החסידות לבדה, כי אם היה מעריץ את תלמוד תורת ההלכה, והיה אומר כי בלימוד התלמוד וגם בחדודיו אנחנו עושים נחת רוח ליוצרנו, והיה מרביץ תורה כאחד גדולי הפרושים במקומותינו, ולימד לתלמידים רבים תלמוד ופוסקים. ובכל היות ערך הצדיק גדול גם בעיניו, לא החליט כי יש לכל איש דבקה בנפש הצדיק, כאשר החליטו חבריו. ועל כן לא היה רב לעדת חסידים כאשר היו הם, כי אם רב דיין ומורה לקהלת עיר, ובתורת החסידות לא הרבה להתפלסף, כי אם הלך בתורת המוסר התמימה, המחבבת את האהבה והשמחה בעבודת ה', אשר הורה רבי ישראל בעל שם. הוא אומר: רבי לוי יצחק לא היה אדמו"ר, לא היתה לו חצר חסידית. הוא היה רב עיר וראש ישיבה, וממקום זה הפיץ לרבים את משנתו, יחד עם הרבצת תורת הנגלה והפלפול.

בהגיגי תבער אש

דרכו בעבודת ה' היתה באש התלהבות ורגש כביר. וכך כתב בספרו: "הדלקה עושה מצוה - שאדם יתלהב בעבודתו" (קדושת לוי חנוכה)

סופר עליו: בעמדו לשפוך שיח לפני קונו רעש וחרד מאד, נמס לבבו בקרבן, מפני פחד ה' ומהדר גאונו. וכשאדם מניחו בזוית זו, מצאו בזוית אחרת, מפני כריעות והשתחויות העצמות והנוראות. וכל העומדים בעת תפלתו סמרו שערות בשרם, פלצות אחזתם...

רבי נחמן מברסלב אמר לתלמידו רבי נתן: "את זו אינך יודע, שכשהרב מברדיטשוב אומר "דער בורא", מתיז אש מעיניו".

ידוע שבליל התקדש חג הסוכות לא היה יכול לישון מרוב הציפייה וההתרגשות ליום המחרת בו ינטלו ארבעת המינים. כל הלילה ישב וציפה בכליון עינים "שומרים לבוקר שומרים לבוקר". וכשהגיע עת הנטילה היה שמח בלולב ובאתרוג כמוצא שלל רב.

במוצאי יו"ט אחרון של החג היה עומד

על השאלה, ורשם בפנקסו שם זה כשם משפחה. וכך הוא עד היום הזה שמשפחה זו הם מצאצאיו, ויש ש'עוברתו' את השם ל'רחמני'.

ויש גירסא אחרת, שבכוונה בחר שם משפחה זה, ונימק: הלא צריכים אנו להדבק במדותיו ית', מה הוא רחום אף אתה רחום...

מגדולי הדור בש"ס ופוסקים

אף שפרסומו לדורות היה בהיותו אחד מעמודי החסידות, בדורו היה נודע כראש ישיבה חשוב ויושב על מדין. אלא שהכתבים הרבים בש"ס והלכה, לא זכו לצאת לאור עולם ונאבדו.

בספרו קדושת לוי כתב: "השי"ת יעזור לי שיצא לאור החבור גפ"ת, אשר בחידוד גפ"ת עושין נחת רוח ליוצרנו..."

הגרמ"ד מהורנסטייפל בספרו עמק ברכה מספר על שריפה שכילתה את ספריו, ובכללם "אבידה שאינה חוזרת, חיבור מלא בכת"י עצמו של הגאון הק' מברדיטשוב בעל קדושת לוי זי"ע ועכ"י", על גמ' כתובות בפלפול עצום".

בנו של רבי לוי יצחק, הגאון רבי מאיר בהקדמת ספרו "כתר תורה" כתב: "וידוע לכל העולם שכמה אלפים תלמידים אשר העמיד כבוד אאמ"ו שיח' אשר לימד אותם חידושי גפ"ת ופסוקים".

וכן מצינו שכתב תלמידו של רל"י - הגרא"ד מבוטשטש בספרו עזר מקודש סי' עו: "נסעתי מביתי לק"ק בארדיטשוב על מנת להתעכב ערך רבע שנה, והיה בדעתי בנסיעתי בשביל לימוד התורה הק' מהרב בעל קדושת לוי ז"ל, בסגנון שימוש תלמיד חכם מובהק בדור בטיול פרד"ס הק', דברי תורה שאמר אני זוכרם, קצתם כתבתי וקצתם אני זוכר".

מעט מחידושי מובאים פה ושם בחידושי אנשי שם על המשניות, וכן יש תשובת עגונה ששרדה. ובדורנו הוציאו לאור בספר חידושי קדושת לוי האוסף כל מה שנתר מחידושי.

לא היה רב לעדת חסידים

הנה קטע ממצה אודות דרכו וסגנונו הייחודי בין רועי החסידות, מאת אחד הסופרים:

"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך ושפטו את העם משפט צדק, דהנה הקב"ה שופט את הכנסת ישראל בבוא יום המשפט, בגודל רחמיו וחסדיו. אך צריכים אתערותא דלתתא, לעורר את המדה של רחמנות למעלה... כשאנו למטה מתנהגים בחסד ולמידים זכות על כל איש מִישראל... על ידי זה גם מלמעלה נתעורר אותה המדה ולמידין גם עליו ועל כל זרע ישראל חסדים... וזה שכתוב 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך' רצה לומר, שאתה בעצמך תתקן ותכין המשפט של מעלה, על ידי 'שעריך' והוא, השערים שלך שאתה עושה ומעורר במעשיך. וזהו 'ושפטו את העם משפט צדק' רצה לומר, כל איש ילמד את עצמו להתנהג לשפט את העם 'משפט צדק' ללמד צדקה וזכות על כל זרע ישראל ואז האדם מעורר השער של מעלה ועי"ז יוצא בדין זכאי במשפט של מעלה כי במדה שאדם מודד מודדין לו".

כּבּן המתחטא

מרגלא בפומיה: רבש"ע, מדוע לא תתנהג עמנו כמו בעה"ב פשוט. ראיתי בעה"ב אחד נפלו התפילין של ראש מידו, תיכף כרע והגביהם ונשקם. ועמך ישראל הם התפילין שלך שאתה מתפאר בהם, וזה כמה שנים שנפלו מאיגרא רמה לבירא עמיקתא "שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטננו", ולמה לא תרחם עליהם להקימם מעפר ולהרימם משפלותם...

פעם בא אל התקיעות בר"ה וכמה שופרות תחובין לו באזורו, עלה על הבימה ואמר כבן המתחטא לפני אביו: רבש"ע, אתה סובר שאתקע לפניך? תתקע לך המלכות הרשעה המציקים לישראל בגזרותיהם. ושוב חזר ואמר: אבל מה אעשה לך רבש"ע אחר כי אהבת עולם אהבתיך, אבטל רצוני מפני רצונך...

לפני תפילת כל נדרי היה נכנס לבית מדרשו מלובש בקיטל וטלית ובפישוט ידים ורגליים, מחזה שהיה מטיל אימה והתעוררות גדולה על ההמון, והיה אומר:

רבש"ע, אילו אמרת לעכו"ם כי מצוה לאכול ולשתות כל היום שלפני היום הקדוש, ודאי היו כולם שותים לשכרה ולא היה בערב זה אפילו מנין אחד להתפלל לפניך, רק עמך ישראל הוא עם קדוש: אין אחד מהם שכור,

לישיבה. כשנשאל מדוע הוא כל כך משתדל עבורם, השיב הח"ח, כיון שמתקרבים ימי הדין רצונו עז שנכדיו של סגורן של ישראל יתפללו במחיצתו יחד עם כל בני הישיבה.

ועתה נביא כמה מקורות מכתביו:

"כתוב בתנא דבי אליהו, דמצוה לספר שבחן של ישראל. ויש להשי"ת נח"ר מזה שמספר בשבחן של ישראל. ונראה הטעם משום דאסור להסיח דעת מתפילין, ומצוה על כל אדם לעסוק תמיד בתפילין, דהיינו תפילין דמרי עלמא שכתוב בהם שבח של ישראל". (קדושת לוי פרשת בא)

"טעם הענין שיש לעסוק תמיד בשבחן של ישראל, שהרי אסור להסיח דעת מתפילין, ותפילין דמארי עלמא כתיב ביה שבחן של ישראל, ולפיכך מצוה על כל אדם לעסוק תמיד בתפילין: או בסיפור שבחם של ישראל דהיינו תפילין דמארי עלמא, או תפילין דישראל שהוא שבחו של הקב"ה". (שם)

והביא דבר נפלא שהיה אומר הר"ר זושא מאניפולי: וזה שהיה מרגלא בפומיה של הצדיק החסיד המפורסם מו"ה זושא מק"ק האניפאלי לומר תמיד: רבש"ע, עמך ישראל בוודאי טובים הם, כי מה אותה אומר שלא כן הוא ח"ו, הלא יהיו פסולין ח"ו התפילין שלך, אלא ודאי 'ועמך כולם צדיקים'...

ובמקום אחד כתב דברים חריפים: "וגם מחויב האדם תמיד ללמד זכות וסניגוריא על ישראל עם קדושים ולראות תמיד בעינא פקיא וחכימא בעינא טבא את מידותיהם הטובים והישרים, ורק להלל ולשבח ולקלס את ישראל עם קדושים שהם בני אברהם יצחק ויעקב... כי זהו כלל בעבודת השי"ת, כי מי שאין בו מידה טובה הזאת לראות תמיד רק טוב וישר בישראל, ואין בו המידה הטובה הקדושה לספר תמיד בשבחי ישראל, ושישראל יהיו משובחין ומפוארין תמיד בעיניו, ואין בו המידה טובה הק' ללמד זכות וסניגוריא על ישראל עם קדושים, אזי ידע נאמנה שלא יזכה כל ימי חייו לכנוס בפתח שער עבודת הבורא באמת שזהו השער לה' צדיקים יבואו בו". (פתגמין קדישין אות יח)

אודות ההשפעה הטובה שבאה לעולם ע"י לימוד זכות על ישראל, כתב בספרו פרשת שופטים:

ולהב ההויה מרגשתם בהם, ולהם הסברה עממית נפלאה שאין למעלה הימנה. ניכר הוא שאין המחבר הזה כותב בשביל 'להראות חזונו לרבים' ולהראות ידו החזקה בתורה ובחכמת הנסתר, כי אם כמורה נאמן הוא יושב לפני ההמון הגדול ודורש לפניהם תורת חיים, דרכי חיים וארחות מוסר. באהבה עמוקה הוא מלמד את העם, את כל העם, הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשו.

מוכיח בדברים טובים

רבי לוי יצחק מוכיח את העם, אך עושה זאת בדרכו הייחודית, ובספרו יש תיאור של שתי דרכים במוכיחים, כאשר הוא תופס את הדרך הראשונה:

"יש שני בחינות במוכיח שמוכיח את ישראל שיעשו רצון הבורא ב"ה, אחד המוכיח בדברים טובים, דהיינו שאומר לכל איש ישראל גודל מעלתו ומקום מקור מחצב נשמתו, אשר באמת נשמת ישראל חצובה למעלה מכסא הכבוד, וגודל הנחת רוח אשר להבורא ית' כביכול ממצות כל איש ישראל וגודל השמחה אשר בכל העולמות בעשות איש ישראל מצות הבורא בזה, ובזה התוכחה מטה את לב בני" לעשות רצון הבורא ב"ה לקבל כל איש מישראל עול מלכות שמים עליו, ויש שמוכיח את ישראל בדברים קשים ובדברי ביושים עד שהם מוכרחים לעשות רצון הבורא... והחילוק שביניהם... ע"ש" (קדושת לוי פרשת חוקת)

לכף זכות

כיניו "סגורן של ישראל", הידוע מסיפורים עממיים רבים, באמת אינו סיפורים בעלמא, אלא אכן משנתו זו מושרשת בכתביו והנהגתו.

ובתחילה נביא סיפור מדהים בהקשר זה, על החפץ חיים, שסיפר הגרמ"מ שולזינגר מפי רבי זאב צ'צ'יק:

פעם באו שני בחורים ללמוד בישיבת ראדין, ומחוסר מקום ואפשרות כלכלית סירבה ההנהלה לקבלם. הבחורים נכנסו לקבל ברכה מהחפץ חיים. תוך כדי שיחה נודע לו שהם נכדי הצדיק רבי לוי יצחק מברדייטשוב. קרא הח"ח להנהלת הישיבה וביקש לאפשר בכל זאת לתלמידים להתקבל

אין אחד שאכל יותר מדאי, כולם נקבצו ובאו לבהכ"נ ועומדים יחפים לפניך. היש לך עוד אומה כזו?

דודעלע

גדול היה רל"י בחכמות השירה והנגינה, וישנם כמה שירי דביקות מרטיטים שחיבר, אשר התקבלו בתוך המון העם עד לדורנו. המפורסם שבהם הוא "דודעלע" אשר המילה העוברת כחוט השני לאורך כל השיר היא "דו" (אתה). השיר כולו מתאר את דביקות היהודי בבוראו בכל מצב שהוא. השיר במקורו הוא באידיש, והבאנו קצת תרגום, ובכל אופן הענין החורז ברור עד מאד.

רבוננו של עולם.
רבוננו של עולם.

איך וויל דיר א דודעלע זינגען! (אני רוצה לנגן לך בחליל)

דו דו דו, דו דו (אתה, אתה, אתה, אתה)
איה אמצאך, ואיה לא אמצאך?
ווי קאן איך דײך יא געפינען (אמצאך)
און ווי קאן איך דײך נישט געפינען? (לא אמצאך)
דו דו דו

אז וואו איך געה (כשאני הולך) - דו!
אין וואו איך שטיי (כשאני עומד) - דו!
רק דו, נאר דו, ווידער דו, אבער דו -
דו דו דו -

איז עמיצען גוט (כל הטוב) - דו
חלילה שלעכט (הרע) - דו
דו דו דו
מזרח - דו
מערב - דו
צפון - דו
דרום - דו
דו דו דו...

קנין חליפין

שיר נוסף שבקע מנפשו הטהורה המעולפת באהבת בוראה עם אהבת ישראל:

רבוננו של עולם!
רצוני לעשות אתך חליפין.
תשאלני, מה הם החליפין?
אענה לך: אני אתן לך חטאים, עוונות ופשעים, אבא רחימא.

ואם תשאלני: מה התמורה שאני רוצה? אענה לך: סליחה, מחילה, כפרה, אבא רחימא.

ואם תעלה מחשבה על לך, שמא החליפין אינם שוים,

אגיד לך: עם תוספת של בנינים, חיים, מזונות. ואם תשאלני: למה לי בנינים? אגיד לך: בנינים עוסקים בתורה ובמצוות, אבא רחימא.

ואם תשאלני: למה לי חיים? אענה לך, חי חי יודוך, וחי חי ישבחוך. ואם תשאלני: למה לי מזונות? תשובתי: ואכלת ושבעת וברכת את ה', אבא רחימא.

הכשדים אומרים: מלכיהם הוא מלך. ואני לוי יצחק בן שרה מברדיצ'וב אומר: יתגדל ויתקדש שמייה רבה. אום אני חומה

בתפילת אום אני חומה של הושע"ר מצא משען חזק בסנגריותו על ישראל, וסביבה רקם את השיר העממי "הבה ונספר" (באידיש: לאמיר אנהויבן ערצעהלן). השיר מתעכב על כל שורה ומפרק את הלימוד זכות שיש בה. ונביא מעט מאותו שיר מופלא.

לאמיר אנהויבן דערצעהלען
די מעלות פון אונזערע אידעלאך:
די ערשטא מעלה האבין זיי:
אום אני חומה,
די צווייטע מעלה האבין זיי:
ברה כחמה.
חאטש חאטש חאטש
גולה וסורה
פארט פארט פארט דמתה לתמר.
בתרגום:

הבה נספור ונמנה
המעלות הטובות של ישראל.
המעלה הראשונה שלהם:
אום אני חומה,
המעלה השניה שלהם:
ברה כחמה,
למרות שהם:
גולה וסורה
עם כל זאת:
דמתה לתמר.
והבית הבא:

אך הנה מעלה זו להם: ההרוגה עליך.

ושוב עוד מעלה זו להם: ונחשבת כצאן טבחה. למרות שהם: זרויה בין מכעיסייה, עם כל זאת: חבוקה ודבוקה בך...

פנינים ושבבי אש

כל השרים של אוה"ע אומרים שירה, ואימתי אומרים שירה? כשעושה איזו אומה חסד למטה עם ישראל. (קדושת לוי וישלח)

האדם צריך להיות עניו בכל דרכיו ובכל מעשיו. ושמא תאמר: בעבודת ה' ג"כ יהיה עניו, ח"ו לומר כן. אדרבה האדם צריך לומר: מעשי, שאני עושה מצות ה' - חשובים אצל הבורא יתברך. כי אם ח"ו יהיה עניו במצות ה', ויאמר: מה מעשי חשובים אל ה', זה הוא כפירה. (קדושת לוי עקב)

וביום השביעי יהיה לכם קודש. על דרך מאמרם ז"ל "חציו לה' וחציו לכם", וזהו "יהיה לכם קדש" - שה"לכם" שלכם ג"כ יהיה קודש. (קדושת לוי ויקהל).

בשעה שאדם עושה חסד עם חברו, אז נשכח ממנו השכר (קדושת לוי ויחי) והפה לא נברא רק לדבר דברי תורה וללמד זכות על ישראל (קדושת לוי בא)

לענין שאר חומרות דפסח, הרב הצדיק הקדוש רבי לוי יצחק מבארדיטשוב היה אומר שבדיני שבת יש להחמיר הרבה יותר ויותר מבדיני פסח (זכרון טוב מר"י מנעסכ"ז).

היה נותן לפעמים קמעות לחולים. בקמעות הללו לא היה כתוב כלום רק כעין זה: לוי יצחק בן שרה סאס"א גזר שהחולי ילך לו.

הסתלקותו

עוד לפני חג הסוכות, תיכף אחר יום הכפורים, נחלש הרב מאד ובא למצב גסיסה ממש. אך מרוב חיבת מצוות חג הסוכות, עליהן המתין כל השנה, התפלל להשי"ת שיוסיף לו כמה ימים על ימיו. ואכן, נתקבלה תפלתו, ואחרי החג, בכ"ה לחדש תשרי תק"ע, הלך לעולמו ועלה לגנזי מרומים.

"את האלוקים התהלך נח"

ד' במדרחשוון - יום היארצייט לפטירתו של

רבי נוח צבי שטיינמן זצ"ל

אביו של רבב ישראל ופרשיו בעל האילת השחר זי"ע.

נסינו להתחקות אחר דמותו המיוחדת המקושרת לבית בריסק.

מה שנתן את הקשר המיוחד של מרן הגראי"ל לבית בריסק.

עליו ולשכנע אותו שיסכים לוותר. אבל החתן היה עיקש בדעתו ולא הצליח להזיזו מדעתו ולבסוף היה שהכלה חלתה ומתה רח"ל.

חכימא דיהודאי

הגאון ר' יעקב ניימן מבריסק התבטא עליו שהיה "חכימא דיהודאי". אנשים רבים היו באים ומתייעצים עמו בעניינים שונים והג"ר שמחה זליג היה מתייעץ עמו על כל עניין.

כמו"כ העידה עליו הרבנית ליפשא פיינשטיין וסיפרה שזוכרת מילדותה כיצד היה רבי נח צבי מסור בכל ענייניו לאביה הגרי"ז. וכפי שניכר מהדברים היה מקושר לרב מבריסק בכל מיני עניינים.

הגאון ר' יוסף מלר שליט"א מספר בשם הגר"מ סולויצ'יק בנו של מרן הגרי"ז שפעם כאשר סידר קידושין בבריסק, חשש מרן זצ"ל שהחתן באותה חופה דינו שעושה את היין במגעו ליין נסך, וא"כ הרי תהיה בעיה, שלאחר שהרב שותה בתחילה מן היין ונותן ממנו גם לחתן ששותה מן הכוס הזה, הרי הפך יין נסך, וא"כ איך יוכל להמשיך ולברך עוד שבע ברכות על היין שהוא יין נסך? וכשמרן זצ"ל השיח בפניו את חששו זה, אמר לו ר' נח צבי שלא ידאג. הוא כבר יסדר הדבר ולא תהיה כל בעיה! ואכן, לאחר שהחתן שתה ואח"כ החזיר הכוס לידיו של השמש כדי להמשיך את סדר החופה, עשה ר' נח צבי עצמו כאילו הוא נופל, ואז נשט היין תחת ידו ונשפך הכל, והוצרכו למלאות שוב יין חדש להמשך החופה...

היו מבקשים מגוי שיביא את החמין לבית.

הגרי"ז מבריסק היה נוסע עימו מידי פעם לבדוק את העירוב ותמיד היה נאנח: "כמה קולות צריך לעשות בשביל העירוב"...

אוהב שלום

הגאון ר' משולם דוד סולויצ'יק סיפר עליו כי היה תלמיד חכם גדול. ודרכו כאהרון הכהן להשכין שלום בין איש לרעהו ובכל מריבה שפרצה בעיר היה הולך להשכין שלום. וכפי שמוכן מהדברים כי חפץ תמיד בשלום ורדף אותו. וגם בעניין הזה היה השליח של הרב ועושה דברו הנאמן כמו בכל הענייני הציבור המסובכים שבעיר, ובחכמתו וצדקתו השתדל להשכין שלום ופשרה בין כולם.

באותו עניין היה מעשה בחתן בבריסק שהבטיחו לו הרבה כסף ולבסוף לא יכלו לעמוד בהבטחה, והחתן סירב להיכנס לחופה, עד שלא יביאו לו את כל הכסף. ורצה לעזוב את השידוך, ור' נח צבי ישב עימו כל הלילה וניסה להשפיע

רבי נח צבי שטיינמן אביו של ר' אהרון לייב, נולד לאביו רבי ראובן דוב אביו ולאִימו מרת טעמא. ר' נח צבי שימש כמלמד דרדקי בבריסק בכיתה ה' ו' וכן כגבאי בית הכנסת ב"חברת לוי"ה. בתי הכנסיות באותו הזמן היו מחולקים לפי סוגי קהילות ומשרות. לשוחטים היה בית כנסת משלהם, וכו'. ובית הכנסת של ר' נח צבי היה כמעין ה"חברא קדישא" שבאזור.

ר' נח צבי היה נחשב כ"שמש של בריסק" ומרן הגרי"ז סמך עליו בכל עניין, משום שהיה נחשב כאדם נאמן הוא היה מארגן את כל החופות, וגם היה ממונה על הברכות. כמו"כ היה משמש כעד בחופות של בריסק. וסיפר רבנו מרן הגראי"ל שזוכר כי אצל אביו בבית היו עושים את הרישום לנישואין, ובחדר מיוחד לכך היו באים ונרשמים לנישואין.

שליח מהימנא

ר' נח צבי, למרות שמצבו היה דחוק ביותר עד כדי עוני, היה ממונה על הרבה צדקות. מלבד נושאים נוספים שבקדושה. סיפר רבנו ר' אהרון לייב כי בבריסק היה אביו רבי נח צבי ממונה לבדוק את העירוב והיה נוסע כל ערב שבת עם סוס ועגלה סביב כל העיר לבדוק אם העירוב תקין. פעמים רבות גילו כי צריך לתקן את העירוב מפני ה"שקצים" - כינוי לנערים גויים, שהיו מקלקלים את העירוב בכוונה, ואפילו בשבת עצמה היה קורה שהיו מקלקלים הגויים את העירוב, והיו צריכים לקרוא לגוי מקומי, שהיה יודע לטפס על עמודי חשמל (כשהוא נועל נעליים מיוחדות) ע"מ לתקן את העירוב.

והיות והחמין-הצ'ולנט של בני העיר היו מונחים בתנור האופה, כשהיה העירוב מקולקל

מסירות לתפקיד

בהיותו גבאי בית הכנסת "הלוויית המת" - ששימש כ"חברא קדישא" חש מחויבות למילוי תפקידו. ופעם אחת נפטר אדם בליל הסדר ואף אחד לא רצה לטפל בו, כי כולם רצו להיות בביתם. אך ר' נח צבי היה עמו בלילה וטיפל בו.

(ובעניין זה ציין פעם ר' אהרון לייב זצוק"ל כי פעם היו הרבה אנשי "חברא קדישא" ואילו היום יש מעט. גברים היו בערך כ-150 אנשי חברא קדישא בבריסק. וזו מצוה גדולה. "ובאמת מאי טעמא שאף אחד לא רוצה את זה, כי זה לא מתאים לו לפי כבודו, זו מצוה גדולה")

בהיותו גבאי בית הכנסת היתה רעייתו מרת גיטל פייגא מכינה בערב יום כיפור עוגה, והיה ר' נח צבי מביא לבית הכנסת ומחלק לכולם, ואפילו לעשירים. כדי לקיים דברי הירושלמי: (פ"ח מפאה ה"ט) "איתהו סבין בימינו מאן דהוה יחב לון מבין ריש שתא לצומא רבא הוו נסבון מן בתר כן לא הוו נסבון"

החינוך בביתם

על החינוך בביתם העיד רבינו: "מעולם לא קיבלתי מאבי ואימי מכה" ועוד על החינוך הכשר שהעניקו לילדיהם מעיד הסיפור הבא: לבנו של הגראי"ל, הגאון ר' משה שליט"א, הגיע פעם בן דודו של אביו, הגראי"ל, והראה לו תמונה מהעבר, כשאתח מן הדמויות בתמונה היתה אחותו של הגראי"ל, ביתו של ר' נח צבי. אותה בן דוד פנה לר' משה וביקש לזהות מיהי האחות של ר' אהרון לייב. השיב לו ר' משה: מהיכן אדע? אך הוא לא ויתר והפציר בו בכל אופן לנסות לזהות. ומאחר וראה שר' משה לא מצליח לגלות. שאלו בפליאה: "וכי אינך רואה? היחידה שלובשת שרוולים ארוכים! לא כפי הנוהג בזמנים אלו, שגם בנות של יראי שמים נהגו מעט אחרת... סיפור זה מעיד על החינוך בביתם של ר' נח צבי והרבנית, ובאיזו סביבה של יראת שמים גדל ר' אהרון לייב.

סיפור מרן הגרמ"ד זצ"ל לתלמידו הג"ר

שמעון יוסף מלר שליט"א: שלשיעוריו של ה"בריסקערוב" היה צורך להפעיל "פרוטקציה". ור' נח צבי פעל לכך שבנו ר' אהרון לייב יכנס לשיעורים. ואכן ר' אהרון לייב נכנס לשני שיעורים ראשונים של מסכת "מעילה". (מתוך הספר "דחזיתיה לרבי מאיר" מאת הרב הגאון רבי שמעון יוסף מלר שליט"א מחבר הספרים על "בית בריסק" ו"שיבת חברון")

מרן הגאון הגדול רבי אהרון לייב שטינמן זצוק"ל

עוד מעיד רבינו הגראי"ל כי אביו רצה שילמד נ"ך, כי באותה העת לא נהגו ללמוד נ"ך בתלמוד תורה- ולצורך כך שכר לו מלמד שילמד איתו נביא ישעיהו. ולמרות שלא היה עשיר כלל, אך נושא זה היה חשוב לו מאוד, ובזמן שב"חידר" למדו לימודי חול- (ובגלל שרבנו היה מוכשר פטרו אותו מלימודי חול) אז היה המלמד לומד עימו את הנ"ך. עד גיל 11 שאז נכנס לשיבתו של ה"אמרי משה".

לרב אהרון לייב לא חגגו בר מצווה- באשר בזמן זה רוב האנשים לא חגגו ברב עם את שמחת ה"בר מצווה". (אולי מלבד הרב של העיירה) וכיצד ציין ר' נח צבי את ה"בר מצווה" של ר' אהרון לייב? ע"י ספר על "יבמות" שנתן לו במתנה. ר' אהרון לייב למד את הספר לילה שלם בליל הבר מצווה, ולמחרת נבחן אצל רבו על כמה סעיפים מהספר.

סיפור מעניין בהקשר לבר מצווה של ר'

אהרון לייב: בשבת של הבר מצווה של ר' אהרון לייב חיפשו מי שיקרא בתורה, מכיוון שהיה שם מניין קטן. וביקשו מרב אהרון לייב הצעיר להכין את הקריאה לשבת. ואכן ר' אהרון לייב, הכין וקרא בתורה בצורה נפלאה ומדויקת, אנשי המניין התפעלו כל כך, וניסו לדבר על כך שר' אהרון לייב יהיה הבעל קורא הקבוע. אלא שהתפתח ויכוח האם כדאי שישקיע את זמנו ומרצו להיות "בעל קורא", או שיעסוק בתורה בשקידה. גם אביו ר' נח התערב בוויכוח זה. אלא שלא ידוע מה הכריע. דבר אחד ודאי הוא: ר' אהרון לייב יצא גדול בתורה. וברב ענוותנותו הפטיר פעם בסוף ימיו: "גדול" לא יצאתי, לפחות הייתי יוצא בעל קורא..."

ופעם סיפר כי קבלה לו מאביו ר' נח צבי ש"גדול" אינו מתפרסם אלא בשל המידות הטובות שלו.

על קידוש ד'

ביום ד' חשון תש"ג לקחו הגרמנים ימ"ש את כל יהודי בריסק והרגו אותם.

כל המשפחה נהרגו שם: ה"ה רבי נח צבי, האם מרת גיטל פייגא, הבן משה אליהו ואשתו וג' ילדיו וכל שאר בני המשפחה המורחבת.

(עוד בן צעיר אליעזר זאב נפטר מרעב בגיל 19 חודשים בימי מלחמת העולם הראשונה כשלא היה מה להאכילו)

זמן היארצייט היה נוהג רבנו הגראי"ל לשמור עליהם יארצייט בד' ה' ו' וז' חשון משום שחשב בתחילה שהגרמנים החלו להרוג בד' וג' ימים היה סיכוי שהתחבאו ולא מצאו אותם. אמנם החזון איש אמר לרבנו שינהג בד' חשון משום שה"חזקת חיים" יורד מאותו היום שקרה האירוע הנורא (דומיא דבית המקדש שמחשבים לפי תחילת הפורענות וההתחלה הייתה בד').

ד' יקום דמם

תהא נשמתם צרורה בצרור החיים

(רוב המקורות מתוך "כאייל תערוג")

בואו ונחשב חשבונות של תורה

אל ציבור המדקדקים בהלכה ושוחרי התורה
בשמחה רבה הננו להודיע
כי בעז"ה יתקיים שיעור יסודי מאוד בהלכה

על ידי הרה"ג רבי רפאל סויד שליט"א
ראש כולל 'שערי דעה' ומחבר ספר 'מנחת רפאל'

בין הנושאים הנלמדים

הסתמכות על סטטיסטיקה בבדיקת טריפות | בדיקה מדגמית לוודא שאין נגיעות תולעים |
טומאת וטהרת כהנים | בדיקה מחשש שטענז לפי בגד אחד מתוך פס ייצור |
קביעת ההגדרה ההלכתית של פיקוח נפש לפי סטטיסטיקה

השיעור יתקיים אי"ה ביום חמישי פרשת לך לך י"א חשון תשפ"ד

בביהכ"ס פינסק קרלין שכונת בית ישראל ירושלים

בין השעות 2:00 - 3:00 בצהריים

נצלו את ההזדמנות הנדירה

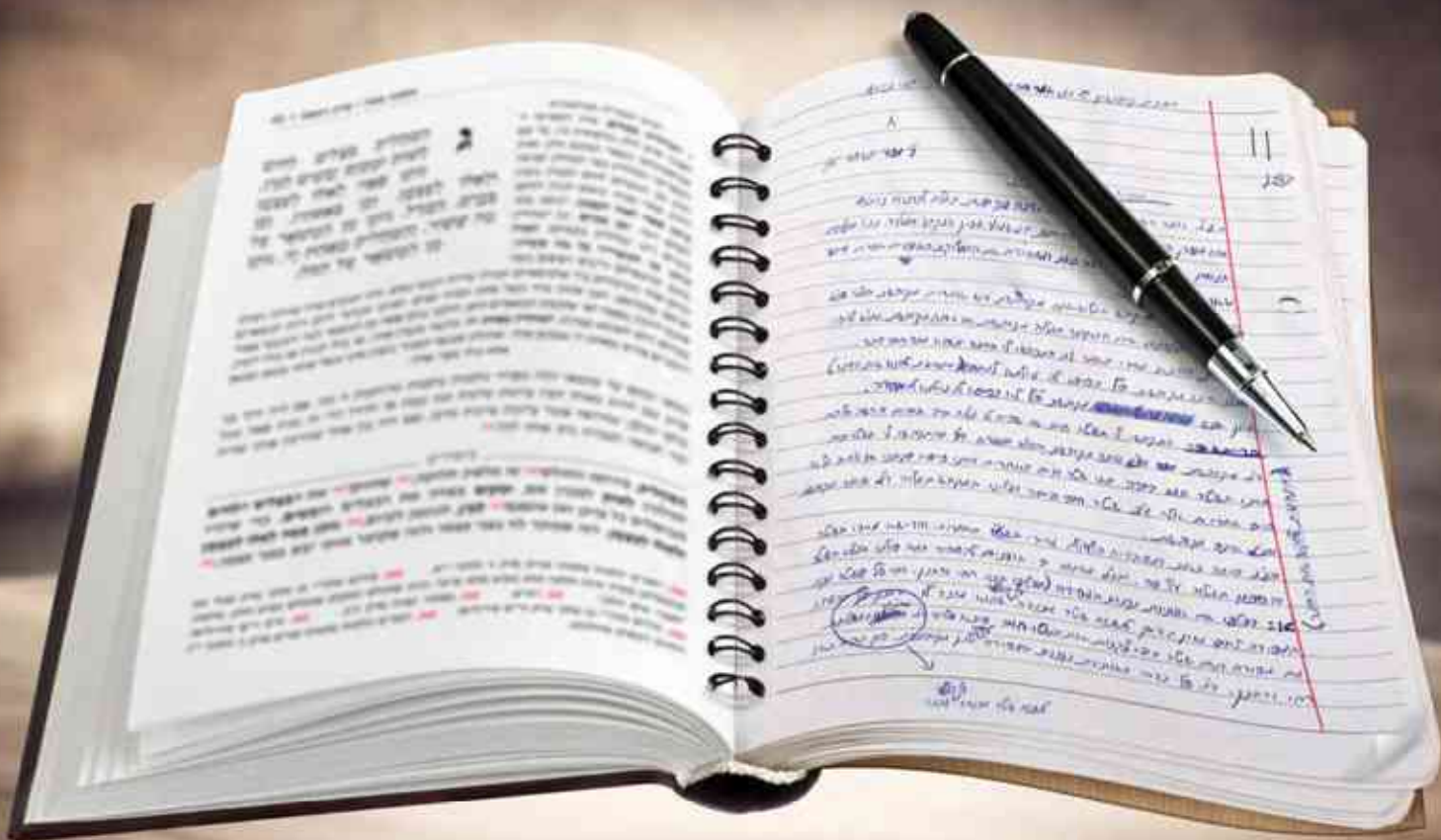
להבין ולהעמיק ביסודות הכשרות וההלכה במציאות היומיומית בזמנינו

שמעו ותחי נפשכם

בברכת התורה

מגוון שיעורים נפלאים בהלכה הממתינים לנדבת ליבם של תומכי התורה
אם אין קמח אין תורה. עלויות השיעורים גבוהות והם מתקיימים רק מכוח התרומות שלכם
חייגו עכשיו וטלו חלק בהוצאות השיעורים: הרב חיים וכסלר 053-312-6004

ספר יוצא לאור בצוף

תמיד ידעת שתוציא ספר אבל לא ידעת איך עושים את זה !?

בצוף הוצאה לאור, הוצאת הספרים המובילה בציבור התורני תקבל שירות אישי ומקצועי מכל שלב שבו החומר לספר נמצא ועד לתוצאה המוגמרת המושלמת

יח"צ

פרסום

הפצה

הדפסה

עיצוב נריכות

עימוד

עריכה

הקלדה

נתן פלדמן • 054-8401840 • 02-6504055 • www.tzufbooks.co.il • zuf@zuf.co.il